

14/10/21
શ્રી 28-10-1921

પાંડવાશ્વમેધ.

138

બનાવનાર,

બાલે વલ્લભરામ મુરજીરામ-અમદાવાદ.

છાપાની પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શા. ફરીયાદ કીલાચંદ

તથા

બુકસેલર લલ્લુભાઈ અમુલખદાસ.

અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૮ મી

પ્રત ૧૦૦

સને ૧૯૨૧

પ્રસિદ્ધ કરાવે સર્વ હક પોતાના રાખી રાખ્યા છે.

અમદાવાદ-શાહપુર નવીચાળમાં આવીતા શ્રી 'પ્રજાસિતાઈ' મુદ્રાલેખ' માં
પરેલ દાલાલાઈ દલપતરામ જી. પુ.

ક્રમિક ૨-૦-૦

525-2

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૪૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પાંડિત્ય

વિષય ૬ : ૩

૪૫૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ઑપીરાઈટ-સંગ્રહ
૮૫૨૬

શ્રી.

પાંડવાશ્વમેધ.

કડવું ૧ રાગ સાંખી.

ગીરજનંદન ગણપતીને, પ્રથમ લાગુ પાય; સરસ્વતી માતાને નમું
માણ વસે જીવ્યાય ॥ ૧ ॥ વધશમપાયે તેર પરવની, સાંભળાવે કથાય;
પછી જનમેજયની પાસે, પોતે માગી વીદાય ॥ ૨ ॥ પુરણ કથા હું
નહી સાંભળાવું, એક સ્થળે હરનીશ; સાંભળજે જયમુનીના મુખથી,
પાતક તું નીસ્તરીશ ॥ ૩ ॥ એકના મુખથી એક જગોયે, ભારથ પુર-
ણ કહેવાય; કાં શ્રોતાને કાં વક્તાને, વીકટવીધન થાય, ॥ ૪ ॥ શ્રોતા-
યે વક્તાનું ઇછડું સાડું, વક્તાએ શ્રોતા જનનું; માટે પુરણ કહેવી કે
મુણવી, પરિણામ એ વિધનનું ॥ ૫ ॥ માટે છ માસ જવા દેધને, સાં-
ભળજે તું કથાય; તે વારે આવશે જયમુની, એ જનમેજય રાય ॥ ૬ ॥
એમ કહીને વીદાય થયા, એવે વીત્યા ખટ માસ; તેવામાં જયમુની આ-
વ્યા, જનમેજયની પાસ ॥ ૭ ॥ તવ જનમેજય ચરણ લાગ્યો; પધારો
રૂશીરાય; અધુરી કથા શ્રવણ કરાવી, રૂશી વધશમ પાય ॥ ૮ ॥ તે તો
મુજને કહી મયા છે, જયમુની આવે જ્યારે, પાંચ પરવની કથા રહી તે
સાંભળી લેજે વારે ॥ ૯ ॥ પરવ અષ્ટાદસ ભારથનાં; પુરણ તે સાંભ-
ળાય, બ્રહ્મહત્યા મુજને લાગી છે. પાતક તે પળાય ॥ ૧૦ ॥ જયમુની
સાંભળાવવા બેઠા, વાળી પદમાસન; સનમુખ આસન વાળી બેઠો, સાં-
ભળવા રાજન. ॥ ૧૧ ॥ સાંભળ રાજ છે હરી ચરચા; સાંભળ રાખીને
પ્રીતિ; કથામાં બીજું કાંઈ ન બેડું; બેડું સત્યને નીતી ॥ ૧૨ ॥ બીજા
વીશયમાં પ્રતી રાખી, જે જન મુણે કથાય; તે જનનું પુન્ય ધોવાઈ
ભયે; ઉલટ પાતક થાય ॥ ૧૩ ॥ રાગ વીશયમાં હાસ્ય વિશયમાં, પ્ર-
તી ધરી મુણે બેઠું; પ્રભુ તણા પદને નવ પામે, પામે પ્રમનો દેહ. ॥ ૧૪ ॥
હાસ્ય વીશય વાહલો હોયે તો, ભવાયો ધઈ અવતરે; વાન્નર કેરો દેહ પા-
મે, કામ વીશય ચીત ધરે. ॥ ૧૫ ॥ માટે ચીત હરી ચરચામાં, રાખી
સાંભળજે રાય; અશ્વમેધનુ પરવ કહું છું, પાપ તારૂં પળાય ॥ ૧૬ ॥

હલ વદે સાંભળો શ્રોતા, ટુંકામાં સહિ શમજાવુ; આ ગ્રંથ છપાઈ ગયો છે માટે, સંક્ષેપમાં હું ગાવું ॥ ૧૭ ॥ તથા કવીની છે રચેલી, અશ્વમેધ કથાય; તેથી ટુંકામાં રચું છું, સંદેહ ન ધરશે કાંય ॥ ૧૮ ॥ પાન્ડવ ગાદી બેઠા ત્યાં સુધિ; સારી રીતે રચી કથા અશ્વમેધ છે બાહાર પડેલો, મેહેનત લેઉ તે ત્રથા ॥ ૧૯ ॥ વળણ ॥ ત્રથા મેહેનત લેતો નથી; ટુંકો ટુંકો કહું સાર; ના કહું તો અધૂરો કહે; ભારત ગ્રંથ નિરધાર ॥ ૨૦ ॥

કંડર્વું ૨ રાગ સવર્ધયા.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુ જને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહિમાય ॥ ૧ ॥ હસ્તીનાપુરની ભોગવે ગાદી, કુન્તીના તન ધર્મ; નીતિ પુર્વક રાજ ચલાવે, નીત્યકરેસુભ કર્મ ॥ ૨ ॥ છ માસ સુધિ ભોગવી ગાદી, સમરે શ્રી અવિનાશ; એવામાં અણચીતવ્યા આવ્યા, વીણુ વેદમ વ્યાસ ॥ ૩ ॥ પાન્ડવ ઉઠીને પાયે પડીયા, પ્રેમે આપ્યું આસન; પધારે પધારે કહી બેસાડ્યા, અમને ક્યાં પાવન ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ધરમ રાજ, આંપવા બેઠા પાય; કપાનિધિ એક પ્રશ્ન પુછું છું, સંકલ્પ વિકલ્પ થાય ॥ ૫ ॥ કુળ નીકંદન અમે ક્રીધું, રાજ્ય લેવાને આપ; તે મુજને મનમાં ખટકે છે, જણું છું બેઠું પાપ ॥ ૫ ॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સુણ યુધિષ્ઠિર રાય; ક્ષત્રી ધરમ તેં સાચવ્યો તારો, તેમાં શું પાપ કહેવાય ॥ ૭ ॥ પણ લોકીક અપવાદ બેઠો, ક્રીન્ચીત એનો દોષ; દોષ તણું નામ સાંભળ્યું કે, ધરમ થયા અક્ષોસ ॥ ૮ ॥ એ મહારાજ અપવાદ બેઠો એ મુજને પસ્તાવો; તે પણ નીરવાણ થાય તેવું, કાર્ય મુને બતાવો ॥ ૯ ॥ એટલે વેદમવ્યાસ બોલ્યા, સાંભળી થાજે મજા; જેવો કયો હતો શમચંદ્ર, તેવો કરો તમે યજ્ઞ ॥ ૧૦ ॥ અશ્વમેધનો યજ્ઞ કરવો, તેથી બહુ જય થાશે, લોકીક અપવાદ જગતમાં બેઠો, તે તમારો બશે ॥ ૧૧ ॥ એમ સુણી યુધિષ્ઠિર બોલ્યા, મહારાજ પડુ પાય અશ્વમેધ એ યજ્ઞ મોહોટો; દ્રવ્ય વિના કેમ થાય ॥ ૧૨ ॥ છ માસથી રાજગાદી પામ્યા; ધન નથી સંચીત ક્રીધું; દુરિયોધનનું મેળવેલું, તેતો લુટાવી દિધુ ॥ ૧૩ ॥ માટે નિરધનછઈ એ હમણાં, કેમ કરીએ મહારાજ; મન મોકળું મુકીને વાવરડું

તે કેમ કરીએ કાજ ॥ ૧૪ ॥ વ્યાસજી બોલ્યા સાંભળ રાજ, બતાવુંએક
 ઉપાય; આગળ મહોટો યજ્ઞ કર્યો તો, થઈ ગયો મરણ્યુત રાયા ॥૧૫॥ તેણે
 વિપ્રોને દાન કર્યાં ત્યાં નરદમ કનક કેરાં, હળીદીનાં દળદર કાપ્યાં,
 કીધાં મેરસમેર ॥ ૧૬ ॥ વીપરોએ જે કનક લીધાં, તે હુંખરોમાં દાટ્યાં;
 ધણું વરસનાં અકળાયેલા, લક્ષ્મીજી ઉભરાટ્યાં ॥ ૧૭ ॥ તે ધન જઈ
 તમે લઈ આવો, તવ બોલ્યા ધરમ રાય; કરનારપણ થયેલું ધન એ, મુ
 જથી કેમ લેવાય ॥૧૮॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સાંભળજે સુમ
 તી; ભુમીમાંથી ધન તું લાવે, તો તું છે ભુપતી ॥૧૯॥ એ ધનનામાલીક
 વીપ્રો, તેમાંનું નથી કેય; ધરતીના ધન કેય ધણી, ધરણુનો ધણી હોય
 ॥૨૦॥ માટે તે ધન તું લઈ આવે, તેમાં નથી તને દોરા; તે લાવીને યજ્ઞ
 આરંભો; થાશે નહીં અપશોશ ॥૨૧॥ ધરમ કહે વાર માહારાજ; હવે તો
 આવી હામ; કૃપા કરીને બતાવો તમે, શાંશાં બીજાં કામ ॥ ૨૨ ॥ એટલે
 વેદમ વ્યાસ બોલ્યા, સાંભળ રાજકુંવાર; વરણ કરવા લાવવાતેડીવીપ્ર
 વીસ હજાર ॥૨૩॥ તે સરવના વરણ કરવા, ત્રણસેને સાઠ દન; આનં-
 દમાં જીવ રાખવો સઉએ, દેવ ઇચ્છા ભોજન ॥૨૪॥ યજ્ઞની પુરણાહુતી
 થાય ત્યારે; ઘેનુ દેવી ધરમાંથી; અકકેક રથ બેસવાને દેવો, અકકે દેવો
 હાથી ॥૨૫॥ બે બે ભેડી વજ્ર દેવો, વળી દેવો સણગાર; વીસમણ સુવ
 ર્ણ પરમે દેવું, સાંભળ રાજકુંવાર ॥૨૬॥ એક એક બોળો માતીદેવાં;
 વીપરોને પરમ ધરી, હરનિશ ઇશવર સમરણ કરવું, સંત્ય શ્રદ્ધા આહરિ
 ॥૨૭॥ યજ્ઞ આરંભથી ધરમ રાજ, હું કહું તે આદરવું; તમારેને ધરપ
 તીને; ધારા વ્રત શુભ કરવું ॥ ૨૮ ॥ તમારેને ધરપતીને, સુવું એકસળ્યા
 ય; ઉગાડું ખડમ મુકવું વચમાં, મનવ્રતી સ્થીર થાયા ॥૨૯॥ વળી તમારે
 ને ધરપતીને, ખાવું એકજ અન; બીજે પહારથ કાંઈ ન ખાવો, વળી સાં
 ભળ રાજન ॥ ૩૦ ॥ યજ્ઞને સારૂ અરવ લાવો, બેઘયે પંચ કલ્યાણિ;
 ખવરાવવું પીવરાવવું તેને, પુજવો દેવી જણી ॥ ૩૧ ॥ તે અશ્વનાં
 ચીન બતાડું સુણે યુધીષ્ઠર રાય; પુછું પીણું કાન કાળા, સ્વેતજ એની
 કાય ॥ ૩૨ ॥ લીલા રંજના ચરણ હોયે, એવો એનો રંગ; તેના જે
 દરસણ કરે લેને, યમ હુતનો ભય ભંગ ॥ ૩૩ ॥ તે તો ખારને લાવી
 રાખો થોડા દીવસ ધેર; ચઢતર સુદી પુરણમીએ, છોડવો આનંદભેર
 ॥ ૩૪ ॥ તેને લલાટે કનક કેર, પત્રજ બાંધવું એક, તે પત્રપર લખવું

કેડું, તે સાંભળ વીવેક ॥૩૮॥ ક્ષત્રી કેરો પુત્ર હોય તે, આ ઘોડાનેબાંધિ; એટલું લખીને મુકયો ફરવા, ખુશી આવે ત્યાં વાધે ॥૨૬॥ તેની પુઠે બળી બણાવી શેન્ય લઈને જય; હરનીસ એની ચોક્કી કરવી, કેકબજે ન વ થાય ॥૩૭॥ પંચ કલ્યાણી ફરતાં ફરતાં લાદ કરે જે કામ; ધરમશાળા તે સ્થળ કરવી, કાં કરવા વિસરામ ॥૩૮॥ જે સ્થળ કરે લઘુશંકા, ત્યા કુઓ કે વાવ, ખરચમાં ખામી નવ કરવી પુરણ લેવો લાહાવ ॥૩૯॥ એ અરવને ક્ષતરી નંદન, બંધન કરે જેહ, તેની સાથે યુદ્ધ કરીને અરવ લેવો તેહ ॥૪૦॥ એ રીતે ત્રણસેં સાઠ ઘઠાડા, ફેરવવો હામધરી; એટલે ધર્મ પુછવા લાગ્યા, વ્યાસજીને કરમરી ॥૪૧॥ ઓ માહારાજ ઠીકબતાવ્યુ વાત પુછુ વાતમાંથી; એવો અશ્વપંચ કલ્યાણી. કહો લાવિએ કયાંથી ॥૪૨॥ એટલે વેદમાવ્યાસ બોલ્યા, બતાવું વિવેક; ભદ્રાવતી નામનીછે નમરી, ઉત્તમ દિશા એક ॥૪૩॥ યુમનેશ્વ નામના, રાજ તેનો, શુવેધના મનો તન; દસક્ષોણી શેન્યાનો ધણીછે, અશ્વ તેને ભાવન ॥૪૪॥ એ અશ્વની ચોક્કી કરે છે. દસ ક્ષોણી સેન્યાય, તેની સાથે યુદ્ધ કરિનેઅશ્વ લાવવો હાંચ ॥૪૫॥ તે ઘોડોછે દેવ લોકનો, સાચવવો લીધોછે; શેવા કરવા દરસણુ કરવા યમુનાખે લીધો છે ॥૪૬॥ આઠે દિવસે આદીતવારે, તે ઘોડો છોડાય, ક્ષીપ્રા નામની નદીમાં તેને, નવરાવવા લઈ જયા ॥૪૭॥ તે દન બહુ લોક પુજ કરે છે, શેવેછે પુરણ પ્રીતે, તે ગોડાને જઈ લઈઆવો ક્ષત્રીવટની રીતે ॥૪૮॥ લાવવો નહિ તે છાનોમાનો, ન લાવવો માગીને; લાવવો નહી રાય મર્જ પમાડી, લાવવો હઠ ભાગીને ॥૪૯॥ લાવવો યુદ્ધ કરી જીતીને, ઓ કુંતીના સંતાન, એમ કહી આમના માગીને થયા અંતરધ્યાન ॥૫૦॥ પછાં પોતે ધરમરાયે, ભાઈ ભાંડુ તેડાવ્યાભીમસે નને વળી શેદેવજેશી. નિકુળ સહિત આવ્યા ॥૫૧॥ પળાહેડું બાવનથી આવી ઓછે, ગોટારમછનો તન; વરસંકેતુ સુતકરણુનો રહેછે ધરમભાવના ॥૫૨॥ તે સર્વ ત્યાં ભેગા થઈને, બેઠા ધરમની પાસ, તવ ધરમે કહું યગનકરવા, કહી ગયાં વેદમ વ્યાસ ॥૫૩॥ તે કામ કરવું મન આદરડું; લેવાનો છે લાહાવો; માટે માહારા ત્રકોદર વિરા, કળ્ણજીને તેડી આવો ॥૫૪॥ ગદાલઈ તવ ભામ ઉઠયો, દ્રારિકાં નમરી જય; આવો આવો કહી ભીમને નેડયો, ધરમાં બદ્ધવરાય ॥૫૫॥ કહે ત્રકોદર કેમ પધાર્યા, શ્રીમ બોલ્યો સુખ ભેર; હરનીના પુરમાં પધારે, યજ્ઞ ધારયો અમ

ગેર ॥૫૫॥ કશન પ્રભુ તવ તધિયાર થયા, ઉમંઝ ઉપજ્યો ઊર; ત્રકોદર
ની સાથે આવ્યા, પોતે હસ્તીનાપુર ॥ ૫૬ ॥ ધરમરાયે કહી સહુ બી
ના, રાહ થયા દીનાનાથ; પછી સહુને તેડાબીને, બેઠા સરવે સાથા ॥૫૭॥
એટલે બોલ્યા ધરમ રાજ; પ્રથમ અશ્વને લાવો; આપણામાંથી મુશ
પુરો, લેવાને કાણુ જાઓ ॥૮॥ બીમે કહ્યું કે હું જઈ છું, લોવવાને
મુજ હેતુ; મેઘવરણુ કહે હું જઈ; તવ બોલ્યા વરસકેતુ, ॥૫૮॥ એરે
પીતાળ હું જઈ છું; કરે જઈને ચડાવો; ધરમ કહે તણુ જણુ બોલ્યા
તેથી તણે જાઓ ॥ ૬૦ ॥ વળણુ ॥ ધરમે આપી આમના, તણુ જણુ
તતપર થાય; વહે વહલજ શ્રોતા મુણે, ભદ્રાવતીમાં જાય.

કડવું ૩ રાગ ચૌપાદ.

બોલ્યા જયમુનીજી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; દીધી ધરમે
જ્યાં આમનાય; તવ તેણે પંચ પગાય ॥૧॥ જતાં જતાં દીવસખડુથયા
એક માસે ભદ્રાવતી ગયા; એતો પુરણુ હરખેભરીયા; જઈગીરીમક્ષમાં
ઉતરીયા ॥૨॥ રાતા દોહરાનો ॥ પછી મેઘવરણુ એમ બોલ્યા; કહો-
તો તતપર થાવું; ભદ્રાવતીમાં પંચ કલ્યાણી, ધોડાને જોઈ આવું
॥ ૩ ॥ એમ કહીને આમના લીધી; સરવ સમાચાર લાવ્યો; ઓળખ્યો
રાયને અશ્વ દીઠા, પછી મક્ષમાં આવ્યો ॥ ૪ ॥ એરે દાદા અશ્વ દેખી
આનંદ ઉપજ્યો મન, નવરાવવા લાવશે ક્ષીપ્રાયે, આદીતવારને દન
॥૫॥ એવામાં રવીવાર આવ્યો, તવ સઘળી શન્યાય; પંચ કલ્યાણી
અશ્વને લેઈ, ક્ષીપ્રાનદીએ જાય ॥ ૬ ॥ તવ મેઘવરણુ એવું બોલ્યો,
કહોતો દાદા જઈ; અશ્વને નવરાવવા લાવ્યા છે, કહોતો જઈ લેઆવું
॥૭॥ એટલે બીમે આમતા આપી, મેઘનાદે મડમડીયો; વા વટોળ વી
જળી કરીને, તોખાર પાસે પડીયો ॥ ૮ ॥ વાયુથી રેણુ ઉરાડી, મોરમ
છને તન; સેન્યાના સરવે ચોદાનાં; પુરી દીધાં લોચન ॥ ૯ ॥ તે સહુ
આંખો ચોળવા લાગ્યા, માયાવી એવો નડીયો, અશ્વને ઉચ્છી ખાંધે
લઈને જઈ ગુફામાં પડીયો ॥ ૧૦ ॥ તે પછી સેન્યાને વળી શાન્તી, ઉ
ઘડીયાં લોચન બેયું અશ્વ નવ દીઠા, ઉદાસ થયું મન ॥ ૧૧ ॥ અરેરે
આપણા અશ્વ ક્યાં ગયો, કોઈક શત્રુ જગ્યા, છ ક્ષોણીના રાકળચોદા
જ્યાં ત્યાં સોધવા લાગ્યા ॥ ૧૨॥ એવામાં એક બે સેવકે, મક્ષમાં દી-

ઠો તોખાર; તેણે જમ્મ યમુનાસ્વરાજને કહ્યાછે સમાચાર ॥ ૧૩ ॥ ઐ
 માહારાજ રાજધીરાજ, ચાલો જણાવિ એ જોર; આપણા અસ્ત્રને લેઈ
 ગફામાં, બેઠા છે ત્રણ ચોર ॥૧૪॥ એવું સાંભળી રાજ કોપ્યો, હાથ
 ગ્રહાં હથીઆર; દસ ક્ષોણી સેન્યા લીધી, વળી લીધો કુવાર ॥ ૧૫ ॥
 સુવેધ સુતને સાથે લઈને, રાજાએ પ્રીધી ચડાઈ; કુગરની ગુફાએ આ
 બ્યા, કરવિ ધારી લડાઈ ॥ ૧૬ ॥ તવ પ્રકોદર વરસ કેતુ, મેઘવરણ
 માયાવી; અશ્વને ગફામાં બાંધી નીકળીયા, યુધ્ધે ઉભાએ આવી ॥૧૭॥
 યુમનાસ્વ સામો વરસકેતુ, સુવેધ સામો ભીમ; મેઘવરણ સૌ શેન્યના
 સામો, લીધો લડવાનો નીમ ॥ ૧૮ ॥ ભદ્રાવતીનો રાજ બોલ્યો; શું
 જીવ્યો સઉ સાથ; દયા ન ધારો ઠેર મારો, કહી ઊંચો કયોં હાથ ॥૧૯॥
 પછી પોતે આયુદ્ધ લીધાં, ક્રોધ ધણેરો ચડીયો; કરણ નંદન તેના સામો
 મન મુકી ટુટી પડીયો ॥૨૦॥ બાણ વછોડે મહા તન તોડે, સામ સા-
 મી કરે કષ્ટી; દ્વાદશ મેઘની ધારા છુટે, એવી કરે બાણ પ્રધી ॥ ૨૧ ॥
 સામા સામી શરીર બેઠો વહે સોણીત ધાર; દેખીને મહા ત્રાસ પાડે, વ
 રતે હાહાકાર ॥૨૨॥ ભીમને સુવેગ મદા ગ્રહીને, મદા તણુ યુદ્ધ કરતા;
 થાય ઝપાટા મારે સપાટા, નહી પાછા પગ ભરતા ॥૨૩॥ એવામાં
 મેઘવરણ માયાવી, સેન્યમાં પડીયો સાર; એક ઘડીમાં મારી નાખ્યા;
 ચોદ્ધા ચાળી હજાર ॥ ૨૪ ॥ એટલે વરસકેતુએ ત્યાં, પ્રાક્રમ કેવું કી-
 ધું, મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને મહા બળમાં બાણ લીધું ॥ ૨૫ ॥
 યુમનાસ્વ રાજને માર્યું, પ્રાણજી ઉંચે ચડીયો સાન સુદ્ધી પુદ્ધી વીનાનો
 ધધને પ્રથવિ પડીયો ॥ ૨૬ ॥ તવ પોતે પસ્તાવા લાગ્યો, વીખીત થયું
 આ ઠામ; જો રાજ મરણ પામેતો, અશ્વ ન આવે કામ ॥ ૨૭ ॥ વેદમાં
 બ્યાસે એમ કહ્યું છે, વરતવું તે રીતીને, વાણ લાવતો માર્યા વિના,
 રાજને છતીને ॥૨૮॥ તેમ છતાં મેં આ શું પ્રીધું, મનમાં અતી શોક
 ભરીયો; યુમનાસ્વ રાજની પાસે, જવાને ઊતરિયો ॥ ૨૯ ॥ સૌ સેન્યે
 રાયને પડ્યો જણ્યા, યુદ્ધ બંધ કર્યું સાર; સૌ આવ્યા યુમનાશ્વનીપા-
 શે, કરતા હાહાકાર ॥૩૦॥ તે વારતા મધ ગામ વીશે, રાયનું કષ્ટ પ્ર-
 માણ્યું, યમુનાશ્વની જનેતા જડકંબા, તેણે વિધન જણ્યું ॥ ૩૧ ॥
 ॥ વલણ ॥ જડકંબાએ જણીયું, રક્ત થયાં તવ ચક્ષ; કહે વક્ષમ ઊ-
 લી થઈ આલી પુત્રને પક્ષ.

કડવું ૪ રાગ કુખમની છાયા.

ઊઠી યુમનાશ્વની માય, જડદંબા ચાલીયાંરે, એતો દીકરાની પક્ષે
ભય, જડદંબા ચાલીયાં રે ॥૧॥ એની રાક્ષસ વર્જની કાયં જડં દોઢ
ભેજન ઊંચી દેખાયં જડં ॥૨॥ એનું દરવાજા જેવડું મુખ, જડં
એની સરોવર જેવડી કુખં જડં ॥૩॥ એનું અદગાર્ઠી પોહોળુ કાઠું
જડં એનું ડુંગર જેવડુ માથું. જડ ॥૪॥ એનાં છાછર જેવડા કાનં
જડં એનાં નેત્ર ધનુશ કમાનં જડં ॥૫॥ એના ગંઢાળાળ તુલ નાસ્કો
રાં જડં આંખે પોપચાં પુરણ કઠોરાજ જડં ॥ ૬ ॥ એના સાત તાડ
ઊંચા ચરણં જડં એના ચાલ્યાથી કર્જે ધરણં જડં ॥ ૭ ॥ માથે
કેશ છે વાંશના જડં એના કરણ મોહોટા વિકરાળં જડં ॥ ૮ ॥
એના વાંસપુર લાંબા સ્થાનં જડં માઠા ભય ભરેલું વાનં જડં
॥ ૯ ॥ વળણ ॥ વરણન કરતાં થાકીયે, ભય ભરેલું વાન; તવ શેન્યમાં
મુરછા થકી, ઉઠ્યો છે રાખન.

કડવું ૫ રાગ ધન્યાશરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારીતુ-
જને સંભળાવું, અશ્વમેજ મહીમાય ॥ ૧ ॥ યુમનાશ્વ રાખની મુરછા
વળી, ઉઠીને શરીર લુછે; વર્ષકેતુને, ને વ્રકોદરને. ખખર પોતે પુછે
॥૨॥ કોણ છે તમેને કયાંના રહેવાશી, કેમ આળ્યા મુજ કામ; બીમ
કહે અમે કુન્તી નંદન, હસ્તીનાપુર ગામ ॥૩॥ પાંડવમાં વ્રકોદર હું
છું, યજ્ઞ અમારે ઘેર, માટે અખ્વ લેવાને આળ્યા, કહી તુજને ખરીપેર
॥૪॥ સાંભળી રાખ આનંદ પામ્યો, તમને ઓળખે જક્ત; પરબ્રહ્મ
મહુ કૃષ્ણના, તમો લાડીલા ભક્ત ॥ ૫ ॥ ચાલો અમે આવીએ તમ
સાથે; વાળને જોડે લઇ; દીનબંધુના દરશન થાશે, કામ કરશું તન
દેધ ॥૬॥ પુરણ યજ્ઞ થતાં સુધી, કામમાં મેહેનત કરશું; તમારે લીધે
અમે પાપી, દુસ્તર સંસાર તરશું ॥૭॥ બીમે કહ્યું ભલે ચાલો જોડે,
કહીને સરવ મળીયા; પરોણાગતે સાથે લઇને, યુમનાશ્વ ગામમાં પગી
યા ॥૮॥ એવે રાયની મળો જડદંબા, યુમનાશ્વ લાગ્યો પાય; કયાં
જાઓછો ક્રોધ ભરેલાં, એરે માફારી માયા ॥૯॥ જડદંબા કહે એરે

બેટા, જે મહારાં રાતા ચક્ષ, યુદ્ધ કરતાં મેં સાંભળ્યો તુને, કરવાઆવું
 છું પક્ષ ॥૧૦॥ રાય કહે પાછાં વળો માતાં, આપણે ભોવન જઈએ; હ-
 સ્તીનાપુરમાં કશન પ્રભુછે, દરશણે ત્યાર થઈએ ॥૧૧॥ જડદંબા કહે
 એ શું બોલ્યો; કયાં ઉભુ કરે દુખ; ગોવાળીયાનાં દરસણ કેવાં, કાળાનું
 કાળુ મુખ ॥૧૨॥ એ વ્યભીચારી છળનારો નારી; મામા માસી માર
 નારો; કામણુમાળો જદુવાળો, જેરીલો ને ન નડારો ॥ ૧૩ ॥ યુમનાસ્વે
 મનમાં વીચાર્યું; રાક્ષસ ગુણ મુજમાય; સમજવીને ત્યાં લેઈજઈ, લગાડુ
 પ્રભુને પાય ॥ ૧૪ ॥ એવું ધારીને એમ બોલ્યો, માતાજી આલો ઘેર;
 જવાની વાત જઈશું તે વારે, રહેને આનંદ ભેર ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી
 માને ઘેર લીધી, સાથે કુન્તી તન; આદરભાવે પરાણાગતે, કરાવ્યાં ભો-
 જન ॥ ૧૬ ॥ પછી નગ્રમાં સોદ પડાવ્યો, ભદરાવતીનો નાથ; દરસણ-
 ની ઇચ્છા હોયે તે સહુ આવજે અમ સાથ ॥ ૧૭ ॥ તત્ત નમરીના હ-
 રીજનો તે, જવા થયા તૈયાર; રાજા પુત્ર પરીવાર લેઈ, નીકળ્યો તેણી
 વાર ॥ ૧૮ ॥ પોતાની જનેતા જડદંબાને, સમજવી અવળી પેર; આ-
 લો જનેતા હસ્તીનાપુરમાં, પાંડવોને ઘેર ॥ ૧૯ ॥ જડદંબા કહે હું
 નહીં આવું, કાળીયો ત્યાં કારભારી; મુજ ભાણેજ સકટાસુર હતો, તેને
 એણે નાંખ્યો મારી ॥ ૨૦ ॥ યમનાશ્વ કહે જાણું છું માતા, ત્યાં જઈ
 કરવો કેહેર; છળ કરી હણશું પ્રભુને, લેણું છે વેહેર વેહેર ॥ ૨૧ ॥
 સાંભળી જડદંબા થઈ રાજી, આલ તું મારી સંજ; વિચારતેં બહુ સારો
 કીધો, થયો મુને ઉમંગ ॥૨૨॥ અવળું સમજવી તત્ત ઉઠી. પુત્રની
 જોડે જાય; વાજતે ગાજતે નીકળ્યો રાજા, સાથે સૌ સંન્યાય ॥ ૨૩ ॥
 મેઘવરણ જઈ મક્ષમાંથી, લાવ્યો પંચ કલ્યાણી; હળીમળા હસ્તીના
 પુર, આવ્યા ઉલટ આણી ॥૨૪॥ આવો આવો કહી સનમુખ ઉભા,
 પોતે અસરણા સરણ, જુમનાશ્વે જખરદ્વંથી માને, લગાડી પ્રભુનેચરણ
 ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુએ મુસ્તક હાથ મુક્યો; કુકરણી દુર કાઢાવી; કુલુકી ટ-
 ળી જડદંબાની, તરત સુલુકી આવી ॥ ૨૬ ॥ પ્રભુની પ્રદક્ષણા કરિ,
 પ્રેમે લાગી પાય; માહારાજ હું કાંઈ બોલી હોઉં તો, તે કરજે ક્ષમાય
 ॥૨૭॥ હૃષ્ય ચરણથી સુમતી પામી, સહુ જન રાજી થાય; બીમે પં-
 ચકલ્યાણી આપ્યો, સૌ જન લાગ્યા પાય ॥૨૮॥ પછી એ લાજને ચો-
 કીમાં રાખ્યો, ધર્મ કરે શેવાય; આવેલાં સૌ રહ્યાં હસ્તીનાપુરમાં પછી
 બોલ્યા જદુરાય ॥ ૨૯ ॥ પાંડવો હું દ્વારિકાં ગતું છું, અત્રે અર્જુન

ભાસ, તવ ભીમ મુને તેડવા આવે; દ્વારિકાં સુજ વાસ ॥ ૩૦ ॥ એમ
કહીને પોતે પધાર્યા, દ્વારામતી અવીનાશ; એવે થોડા દિવસમયા, આ
ઠ્યો અઘતર ભાસ ॥ ૩૧ ॥ તવ ધરમે કહ્યું ભીમ વિરા કૃષ્ણને તેડવા
જાઓ; કુટુંબ કબીલા સાથે પ્રભુને હસ્તીનાપુર લાઓ ॥ ૩૨ ॥ એટલે
ભીમ ગયો દ્વારિકામાં, જઈ કહ્યા સંભાચાર; સઘળી નગરી સાથે લેઈ,
પ્રભુથયા તૈયાર ॥ ૩૩ ॥ ઉગ્રસેનને, વામુદેવને, દ્વારિકાં રહેલા દીધા નય
સાચવવા બે વરસ મુકી, સરવને સાથે લીધા ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીનાપુર જવા
સહુ પ્રાણી, પ્રભુની સાથે પળીયા; મારગમાં જુમનાજી આવ્યાં, ગોપ
ગોપી ત્યાં મળીયાં ॥ ૩૫ ॥ નંદ જસોદા સરવે મળીયા, મળ્યા મો-
હનના મીત્ર; કરનને સરવે કહેવા લાગ્યા; બાળપણનાં ચરિત્ર ॥ ૩૬ ॥
પ્રભુ કહે સરવે ગોપગોપી, પંથ હમારો ઝાલો; પાંડવ મોહોટો યજ્ઞ
કરે છે, તે માહાત્મવાને ચાલો ॥ ૩૭ ॥ કૃષ્ણના કહેવાથી ગોપ ગોપી
નંદ જસોદા સરવ; હસ્તીનાપુર આવીયાંછે, મુકી સ્વારથ ઝરવ ॥ ૩૮ ॥
વળણ ॥ ઝરવ મુકી સરવકો રહ્યાં હસ્તીનાપુર; વક્ષમ વહે સહુ નારિ-
ને, ઇચ્છા ઉપની ઉર.

કંડવું ૬ રાગ સામી.

જયમુની રૂશી એણિપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ એક હાહાડો સરવે નારીને
ઇચ્છા ઉપની એમ; પંચકલ્યાણીનું પુજન કરીયે, પુણ્ય ધરી પ્રેમ
॥૨॥ દ્રુપતીને સુભદ્રા વળી, પ્રભુ તણી પટરાણિ; બીજી નારીયો કો-
રવ કેરી, બેઠી નિશ્ચય જણી ॥ ૩ ॥ મંગાવી આગના ધરમરાયના, અ-
શ્વનું પુજન કરવા; તેથી ધરમે આગના આપિ, પુંજે પાપ નિસ્તરવા
॥ ૪ ॥ નારીઓએ વાજી મંગાવ્યો, ધરના ચોકની માંય; સરવે પ્રે-
મદા નાહી ધોઇને, પુજવા ચાલી ત્યાંય ॥ ૫ ॥ એવામાં અનુસાક્ષવ
નામે, આવ્યો માયાવી અમુર; માયા કરી વા વટોળ ક્રીધો, ઉરાડી
રજ ભરપુર ॥ ૬ ॥ સૌ નારીનાં નેત્ર મીચાયાં, ત્રાસ ધણેરો થયો; પં-
ચકલ્યાણીનું હણું કરી; અનુસાક્ષવ લેઈ ગયો ॥ ૭ ॥ તે પછી પ્રહુનાં
નેત્ર ઉઘડીયાં, તવ નવ જોયો વાજી; એટલે હાહાકાર વરતાયો, થઇ કાંઈ
હમાખાજી ॥ ૮ ॥ તે વાત જણી પાંડવોયે; જઈ જોયું પડ્યો ત્રાસ,

ઉદાશ પામી પુછવા, ગયા કૃષ્ણ પ્રભુની પાસ ॥૬॥ પાય પડીને કેહેવા
લાગ્યા, સુણો અસરણીશરણ; પ્રેમદા પુજન કરતીતી ત્યાંથી, અશ્વત્થ
થયું હરણ ॥ ૧૦ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, હું સમજ્યો પુરપાટે;
રહદાક્ષિવ રાજના ભાઈએ, અશ્વ હયોં મુજ માટે ॥ ૧૧ ॥ ચીંતા ન થ
રશો મંગાવું છું, કહી એક બીડુ કીધું, કહું કે સુરો હોય તે લે બીડુ,
તવ પ્રદુમાને લીધું ॥ ૧૨ ॥ ઘોડાને લાવવા જતીને આવવા, લીધા
જહવ સરવ; વાજતે ગાજતે યુધ્ધ ચડીયો, મનમાં ધરીને ગરવ ॥૧૩॥
નગરની બારણે અશ્વ ગ્રહીને એસુર ઉભો સાર; એની સાથે ઉભારણા
છે, અસુર ચઉદ હજાર ॥ ૧૪ ॥ તેના સામે પ્રદુમાન આવ્યો, વાજ
લાવ્યો કેમ દંભ; એમ કહી આયુધ ગ્રહીને યુદ્ધ કર્યું આરંભ ॥ ૧૫ ॥
પ્રદુમાનને જહવ દળ સહુ, મારે ઘણાં હથીઆર; માયાવી અસુરને
નવ વાગે, ગણે નહીં લગાર ॥ ૧૬ ॥ એવામાં અનુસાક્ષિવે, બાણ લેઈ
બળ ધાર્યું; પ્રદુમાનનિ રૂઢિયા વીશે, પવનાસ્તર એક માર્યું ॥૧૭॥ પવન
મંતરે પ્રદુમાન ઉડ્યો, તેતો મગને ચડીયો; હસ્તાનાપુરની રાજ્યસ-
ભામાં, પ્રભુની સાથે પડીયો ॥ ૧૮ ॥ તેને દેખી કોષે ભરાયા, પોતેશ્રી
ધનશામ; ઉઠી પુત્રને લાત મારી, તે બોલ્યું મુજ નામ ॥ ૧૯ ॥ એ-
વામાં ભીમ વરસકેતુ, બે જણ યુધ્ધ ચડીયા; જહવ દળની પક્ષે આવી
વઢવા ઢુટી પડયા ॥ ૨૦ ॥ તેજ સમે અનુસાક્ષિવે, દેવતનો ખેલ દા-
ખ્યો; વાયુ મંતરે વ્રકોદરને, ઉરાડી સભામાં નાંખ્યો ॥ ૨૧ ॥ તવ એ
કલો વશંકેતુ લડે છે, માટે ચઢ્યા ધનશામ; અનુસાક્ષિવના સામા આ-
વી કરવા માંડ્યો સંગરામ ॥૨૨॥ કોપની દ્રષ્ટી કરે બાણ વ્રષ્ટી, બળથી
ઝપાટા લીધા; અનુસાક્ષિવે કૃષ્ણ પ્રભુને, સભામાં ફેંકી દીધા ॥ ૨૩ ॥
એટલે રૂક્ષમણી રાણી આવી, કટુ વચન વહુ કીધાં; પુત્ર પડ્યો પણ
આપ કેમ પડીયા, બહુ બહુ મેહેણાં દીધાં ॥ ૨૪ ॥ અસુર સામે વર-
સકેતુ, કર્યાં કરે છે યુદ્ધ, લડતાં લડતાં કરણ પુતરે, શીવબાણલીધુધ
॥૨૫॥ માહા બળ કરીને બાણ ફેંક્યું, થયો કારમો કોપ, અનુસાક્ષિવ-
ના માયાવિ દુતને, શીવ બાણે કર્યો લોપ ॥ ૨૬ ॥ પછી બાણ અનુ-
સાક્ષિવને, ભોકયામાં ન રહી ભુલ; શરીરે બહુ છીદ્ર પાડ્યાં, બનાવ્યો
ચારણી તુલ્ય ॥૨૭॥ એટલે અસુર હિમ્મત હાર્યો, મનમાં બહુ ભય
વાધ્યો; વશંકેતુએ નાગપાસ મારી, અવળે હાથે બાંધ્યો ॥૨૮॥ તવ પા-
પીએ શીશ નમાવ્યું, લ્યો તમારો વાજ; વશંકેતુ તવ કોપે ભરેલો

ચોટલીએ પડયો બાહ્ય ॥ ૨૯ ॥ ઝાલીને લાવ્યો હસ્તીનાપુરમાં,
 રાજ્યસભાની માંય; અનુસાક્ષવ નીચો નમીને લાગ્યો પ્રભુને પાય
 ॥૩૦॥ અપરાધ મારો ક્ષમા કરજો, જણ્યા મે વિશ્વના નાથ; તવ પ્ર-
 ભુએ ઉભા થઇને, છોડી નાંખ્યા હાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી કહું પાન્ડવોને,
 સાંભળો માહારી વાત, તમે જેવા પાંચ બંધુ, તેવો આ છટો બ્રાતા ॥૩૨॥
 ધરમ બોલ્યા વાર માહારાજ, બોધ મુસ્તક ધરી દિધો; તેને રોડા ધામ
 આપ્યું, પંચકલ્યાણી લીધો ॥ ૩૩ ॥ યુધિષ્ઠિર કહે વરસકેતુ, સાખાસ
 માહારા તના; મન કામના તે પુરણ કીધી, છે તુજન ધન્ય ધન્ય ॥૩૪॥
 એમ કરી સરવે રહ્યા છે, બોલ્યા કૃષ્ણ વચન, વીશ શક્ય વરણ કર-
 વા, લાવો વિપ્રના તન ॥ ૩૫ ॥ તવ ભીમ જઇ વીપ્રો લેઆવ્યો, સારા
 સારા વિદ્વાન; તેમને રહેવા મઠ બાંધી આપ્યો, સતી તણે સંતાન
 ॥ ૩૬ ॥ એવે ચઢતર માસ આવ્યો, પુરણભીનોદન; તે દી દીન વિપ્રનાં
 વરણ કીધા, પ્રેમે કરી પુજન ॥૩૭॥ અણીત પ્રમાણે કુન્ડ બનાવ્યો,
 ઊત્તમ મંડપ કીધો; અભુલ્ય શોભા એમાં બનાવી, લાહાવ ઘણેરો લીધો
 ॥૩૮॥ કનક આસન પર બેસાડ્યા, બ્રાહ્મણો બ્રહ્મ ૩૫; એવી રીતે યજ્ઞ
 આરંભ્યો, પોતે યુધિષ્ઠિર ભુપ ॥ ૩૯ ॥ પછી પંચકલ્યાણી ઘોડો, છો
 ડીને કાઢાડ્યો બાહાર; વિધિ પ્રમાણે તેનું પુજન, કીધું કુન્તીકુંવાર
 ॥ ૪૦ ॥ સોનાનું એક પત્ર લીધું, તેમાં લખીયું કેવું; વાંચીને ક્ષત્રી
 નંદનને, સુરોતન થાય હેવું ॥ ૪૧ ॥ લખ્યું કે પાન્ડવનો વાણ, પરભારે
 પંથ વાધે; ક્ષત્રીનો ખરો સુત હોયે તે, આ ઘોડાને બાંધે ॥ ૪૨ ॥ એમ
 લખી અશ્વને લલાટે, બાંધ્યું રેશમ દોરે; પછી છુટો મુકવાની આજ્ઞા
 કરિ કીસોરે ॥ ૪૩ ॥ તેની કેડે જખરા બેઢા, ફરવાને નિકળીયા; અ-
 રજુન યમનાશ્વ વરસકેતુ, સુવેધ સહીત બળીયા ॥ ૪૪ ॥ સાથે દસક્ષોણી
 સેન્ય લીધું, અશ્વની પુઠે ફરવા; વ્રકોદરને ગેર રાખ્યો, યજ્ઞની રક્ષા
 કરવા ॥ ૪૫ ॥ અશ્વ ત્યાંથી નીકળ્યો તે, મથો નર્મદા તીર; માહેશ્વરી
 નમરી એક ત્યાં છે, તેનો રાજ રણધીર ॥ ૪૬ ॥ નીલંબજ છે નામ
 તેનું, બહુ બળીયો રાજન; પોતે પુરણ ભાગ્યશાળી, પાંચછે તેને તન
 ॥ ૪૭ ॥ તેમાં મોહોટો પુત્ર એનો, પરવીર એનું નામ; એક શક્ય
 નારી લઇને, મથો છે કીડાને કામ ॥ ૪૮ ॥ નયની બારણે બામ વીશે,
 કીડા રમે છે જ્યાંય; ફરતો ફરતો તે બામ વિશે ગોડો આવ્યો છે ત્યાંય,
 ॥ ૪૯ ॥ એક નારીએ અશ્વ દીઠો, તેણે બંધન કીધો; પોતાનો પતી પ-

રવિર તેને, જમને સોંપી દીધા ॥૫૦॥ પરવીર તે કબજે ધીધા, અર-
જુને બાણી વાતા; સેન્યાસહિત ત્યાં વઢવા આહ્યા, પરવીર કેરી સાથ
॥૫૧॥ વળણું ॥ યુદ્ધ કરવાને સંચર્યા, સાંભળજે તું રાય; વઢે વસ્ત્રભ
શ્રોતા સુણો, યુદ્ધતણો મહીમાય.

કડવું ૭ મું રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુનિ રૂશી વચન, સુણ પસીક્ષત કેરા તન; મયા બામ
કને જે વાર, અરજુને કર્યો ટંકાર ॥૧॥ તવ સામો આવ્યો પરવીર, યુધ
કરવાને રણધીર; સામાસામી તે કોધે ચડીયા, એકએકપર ટુટી પડીયા
॥૩॥ કરે ધણી ધણી બાણ વ્રણી, થમ્મછે સૌની કોપ દ્રણી; રવી માયું
એક બાણ, દશ સહસ્રનો વાળ્યો ધાણ ॥૩॥ તવ પારથને ચઢી રીસ,
છેદ્યું પરવીર કેરૂં રીશ; તવ સરવે નારીયો નાઠી, આજ કરણી થઈ
માહા માઠી ॥ ૪ ॥ નીલદ્રજને કહ્યા સમાચાર; સુણી કોધ ચઢ્યો છે
અપાર; એના જમાત્ર અગની દેવ, તેને તેડાવ્યો તતખેવ ॥૫॥ જવા-
ળા નામની રાયની નારી, સ્વાહા નામે એક કુંવારી; તે કુંવારીએકરેણું
તપ; અગની વરવાને ખપ ॥૬॥ સાત દીવસે અગની રૂળીયો, વીપ્ર
વસે કન્યાને મળીયો; કન્યા તેડીને લઈ મધ ઘેર, નિલદ્રજે પુછી તવ
પેર ॥૭॥ તમે છો કોણ વીપ્રના રૂપ, તવ બોલ્યો અગની અનુપ, સરવ
જમત કરે મુજ શેવ, ઓળખી લે હું અગની દેવ ॥૮॥ બોલ્યોરાય તણો
પરધાન, તમારૂં તો વીપ્રનું વાન; માટે અગની માનું કેમ, આપો પરિ-
ક્ષા તો ટળે વહેમ ॥૯॥ ત્યારે અગનીને ચઢ્યો કાળ, પુંક મારીને કા-
હાઠી જવાળ; દીધું પુરણ પારખું દેખાડી, બાળી પ્રધાનની મુછ ઠાઠી
॥૧૦॥ ત્યારે રાયની મારી વ્રજદોશી, થમ્મ અગની ઉપર બહુ રોશી;
એતો જહુથી ચાળા બતાવે, એવા ધણા ધુતારા આવે ॥૧૧॥ નથી
કાળજી મારું કાચું, મને પારખું દેતો કહું સાચુ, તવ અગની રોશે
ભરિયો, ડોશી સામો ઉત્તર કરીયો ॥૧૨॥ મુને તેડી જાઓ તમ ઘેર,
પછી બતાવું માહારી પેર; તવ ડોશી તેડી ઘેર ચાલી, એક માંચી બેસ
વા આલી ॥૧૩॥ તવ બેઠા અગની દેવ, બોલી ડોશી મુખ તતખેવ;
બતાવો કાંઈ પારખું અમને, તવ પુત્રી પરણાવીએ તમને ॥ ૧૪ ॥
તવ કોળ્યો અગની ભુપ, પોતે ધરીયું જવાળા રૂપ; થમ્મ ડોશીની ક-

શા માણી; અમની જોઈ જીવ લેઈ નાહી ॥૧૫॥ બધું બળી મયું બા-
વત્ત, વસ્ત્ર રાચરચીલું ને અન્ન, પછી પોતે અમની ભુપ, પાચુ લીધું
વીમનું ૩૫ ॥૧૬॥ પછી ડોશીએ અમનીને જન્યા, હવે માન્યા મેં
તમને સાચા; પછી નીલદ્વજ કને લાવી, હવે દીકરી દો પરણાવી ॥૧૭॥
તવ રાજ થયો રાજન, પોતે દીધું કન્યાદાન; પછી બોલ્યો થઈ રાજ,
કાંઈ માગો તમે સસરાજ ॥૧૮॥ બોલ્યો નિલદ્વજ પડી પાંચ, તમપાસે
કાંઈ ન મગાય; તેમ કરતાં હું માગું એક, તમો રાખજો માહારો ટેક
॥૧૯॥ બોલ્યો અમની કહો તે દુખ કાપું, તમો જે માગો તે આપું;
ત્યારે એમ બોલ્યો રાજન, મને થાય હરિ દરસન ॥ ૨૦ ॥ ત્યાં લગી
રહો માહારે ઘેર, એટલી કરો મુજ પર મેહેર; તેથી અમનિરહોછેત્યાંય
તેને તેડયા છે સલા માંય ॥૨૧॥ નીલદ્વજે કહ્યું જમાત્ર, જવોબુધ્ધિ પુ-
જનીક પાત્ર; માહારા પુત્રને માયો જેણે, ઘણો બુદ્ધિમ કીધો તેણે ॥૨૨॥
તેના સામુ કરો યુદ્ધ તમો; ત્યારે રાજ થઈએ અમો; તવ કોપ્યોઅમની-
ભુપ, મયો પાન્ડવમાં જવાળા ૩૫ ॥૨૩॥ બાળવા માંડી સઉ સેન્યાય;
બંધા કરવા લાગ્યા ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય, પરવીરની નારિયો જેહ, ઘોડાને લેઈ
મઈ છે તેહ ॥૨૪॥ નીલદ્વજને આપ્યો વાજ, ગોડો કબજે રાખ્યો થઈ
રાજ; પણે અમની કરે છે તોફાન, જવાળ છુટે છે મહા મસ્તાન ॥૨૫॥
સઉનાં બળે છે વસ્ત્ર ને કેશ, ઘણા થાય છે નમન વેશ; જાણું અરબુ-
ને જશે પ્રાણ, એણે લીધાં મેધાસ્તર બાણ ॥૨૬॥ તેથી મેધની ધારા
છુટે, તેમ અમની ભડકા ઉઠે; જેણું અમનીમાં ધી હોમાય; તેવો
અમની પ્રબળ થાય ॥૨૭॥ ત્યારે થાક્યો અરબુને બળીયો, તેથી સમર્થ
શ્રી શામળીયો; તવ આવીયા બુમદાધાર, બેઠા રથ હાંકવા મોરારા ॥૨૮॥
પછી અરબુને બોલ્યો નામી, હવે શું કરજું શ્રીસ્વામી; તવ બોલ્યા પુ-
રૂશ પુરાણ, મારો નારાયણસ્તર બાણ ॥૨૯॥ માયું અરબુને તે બાણ
ત્યારે, અમની બળવા લાગ્યો તે વારે; ઉઠી અમનીના અંમમાં લાહા-
ય, જઈ અરબુને પડ્યો પાય ॥ ૩૦ ॥ વળી કૃષ્ણને બે કરબેડી
વીનવે વઢવાનું છોડી; મેંતો ઓળખીયા આજ તમને, મટાડયુંતું અ-
જરણ અમને ॥૩૧॥ પેલું પાન્ડવ વન બધું બાળી, માહારી અજ-
રણ પીડા ટાળી; નરનારાયણ છે તમો, આજ ઓળખી લીધા અમો
॥૩૨॥ જરા રહેજે કંઈ કરી, તમો દીનબંધુ શ્રી હરી; કહી ગયા
મામની માંય; બેઠો નિલદ્વજ રાખ ત્યાંય ॥ ૩૩ ॥ કહ્યા સસરાને સમા-

ચાર ચાસો આઠ્યા છે જીમદાધાર, તેના કરાણું હરસન તેથી તમે થા
શો પરશન ॥૩૪॥ તવ નીલદ્વજ મયો સાથ, તેને દેખાડયા દીનાનાથ;
કરી હરશણુ ને પડ્યો પાય, પછી અમની બોલ્યો થઇ સાહાય ॥ ૩૫ ॥
હવે વચન માહારૂ થાપો, એમનો અશ્વ લાવીને આપો, તમે નીરખ્યા
શ્રી ધનશામ; હવે જીવું મહારે મુકામ ॥ ૩૬ ॥ કહી અગની થયો વી-
દાય, રાજ અશ્વને લેવા જાય; એતો મથોપોતાને ઘેર, કહી પ્રેમદાને
બધી પેર ॥૩૭॥ તવ એની નારીની નીચી મતી, બોલી ક્રોધાતુરથઇ
અતિ, શત્રુને વાળ દેવાનો નથી, દોતો ફાંસો ખાણું સરવથી ॥ ૮ ॥
મહારા લહશે દીકરા ચાર, વેહેરે વેહેર લઈશ આ ચાર, કહી તેડયા છે
ચાર તન, રાણીયે પોતાને બોવન ॥૩૮॥ મહારા પુત્ર હોતો વેહેર ધારો
તમે શત્રુને જઇ મારો, તવ ચારે પુત્ર ચડીયા, જઇ અરજીન સામા
અડીયા ॥૪૦॥ વળણુ ॥ અરજીન સામા જઇ અડીયા, યુદ્ધ કરવાને
માટે; કહે વજ્રભ આતા સુણો, કહેર થયો પુરપાટ,

કડવું ૮ રાગ સવાઈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાણું અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ નીલદ્વજના ચાર પુત્રો, હાથ
અહ્યાં હથીઆર, અરજીનસામું યુદ્ધ મચાવ્યું, દેવા માંડયો માર ॥ ૨ ॥
અરજીન અમણીતા મંતરે, ભોંકી દીધા તીર; નિલદ્વજના ચારપુત્રનાં
વીધી નાંખ્યા શરીર ॥ ૩ ॥ એવામાં વરસકેતુએ, છોડ્યાં કાળજવર
બાણ; તે બાણથી ચારે ભાઇઓના, કાહાડી નાખ્યા પ્રાણ; તે અજરગઇ
નિલદ્વજને, પોતે આઠ્યો યુદ્ધ કરવા, સ્ત્રીના કહેવાથી બુદ્ધી ભમીને
મનથી ધાયું મરવા ॥૫॥ આવીને એણે સંજરામ માંડ્યો, બહુ બળવ
તો રાજ; પાંડવ દળને કાઢ્યર કીધું, રાખી નહી કાંઈ માઝા ॥ ૬ ॥ મા
રતા મારતા અરજીન દળને, પાછા પાડયા પા જોજન; અરજીન કાઢ્યર
થઇને બોલ્યો, શું કરું જીમજીવન ॥૭॥ નિલદ્વજ માર્યો નથી મરતો,
તેની સમજણ પાડો; પ્રભુ કહે પવનાસ્તર મારિ, એને અહિથી ઊરાડો
॥૮॥ તવ પારથે પવનાસ્તર માર્યું, તેથી ગગને ચડીયો; પોતાનો જમાત્ર
જ્યાં છે અગની, તેની કને જઈ પડીયો ॥૯॥ હાથ ઝાલી અગનીએ ઉઠા
ડ્યા, પુછ્યું કુશળક્ષેમ; કોણે તમને મુજકને નાખ્યા, કહો બન્યું છે કે

મ ॥ ૧૦ ॥ નિલદ્વજ કહે તમ સાસુએ, સંજરામ પાછા કરાવ્યા; મારા
ચાર બાળક જીવતાતા, તેને પાછા મરાવ્યા ॥ ૧૧ ॥ તે પછી મુજને
મોકલ્યો લડવા, મેં જઈ સંજરામ કીધો; છેવટ અરજીને બાણ મારિ, મુ
જને ફેંકી દીધો ॥ ૧૨ ॥ એટલે અંમની દેવ બોલ્યો, નર નારાયણ
એવ; અરજીનજી નથી હારવાના, સાહાય છે શ્રી જગદેવ ॥ ૧૩ ॥ તેથી
અરજીન નહીં હારવાનો, મીથ્યા કેમ કુટાય, નારિતું કહ્યું માનશે નહિ
ને, અશ્વ આપી પડો પાય ॥ ૧૪ ॥ તવ નિલદ્વજ ઘેર આવ્યો; અશ્વને
સાથે લીધો; નર નારાયણને નમીને અશ્વ આપી દીધો ॥ ૧૫ ॥ પો-
તાનું ધરખાર મુકી, ચાલ્યો અરજીન સાથ; પોતાનું સંવળું સેન્યલૈને,
આયુધ મહીને હાથ ॥ ૧૬ ॥ એટલે એની જવાબી રાણી; મધપોતાને
પીએ; દુલમુખ નામે બ્રાત એનો, જખરો કરનાર જેર ॥ ૧૭ ॥ તેની
કને જઈને રડી પડી, એરે માહારા ચિર; માહારા પાંચે દિકરા માર્યા,
કુન્તી સુત રણધીર ॥ ૧૮ ॥ તેને મારી વેહેર લ્યો તો, તમે માહારા
ભરાત; દુલમુખ બોલ્યો એ હાંધ આવે, તે વારે એની વાત ॥ ૧૯ ॥
માંડી ધરીને નહીં લેઉ ટંટા મીથ્યા મુમત ઝાલી, એવું વચન સાંભ-
ળીને, જવાબી રીસાઈ ચાલી ॥ ૨૦ ॥ જતાં જતાં ગંગાસ્થળ આવ્યું,
તેના જળમાં પેડી; પમ અંશુકા જળમાં બોળીને, નૌકા વીશે બેડી ॥ ૨૧ ॥
એટલે એક જણે કહ્યું એને, તું છે મુરખ કેવિ; અંગાજળથી અતડી
રહેછે, કોઈ મલીયંત જેવી ॥ ૨૨ ॥ જવાબી કહે છે ગંગા છે વંજ,
તેમા ન બોળું વાન; તવ ગંગાજી સ્વરૂપ લઈને, પ્રમટ થયાં નીહાન
॥ ૨૩ ॥ જવાબીને કહ્યું નથી હું વંજ, મેં માંડ્યું છં ધરસુત્ર; કરે કં-
જમાં હું પરણેલી, લીસ્મજ માહારા પુત્ર ॥ ૨૪ ॥ જવાબી કહે તુજ
પુત્ર સામું, યુધ કયું આપ; તેનું તું વેહેર લે નહીં તે, તુજને ધીક્કાર
॥ ૨૫ ॥ તવ ગંગાને કોઈ વાપ્યો, બોલ્યાં કરીને રિસ; છ માસમાં અ-
રજીન કેરું; છેદાઈ બળે શીશ ॥ ૨૬ ॥ શ્રાપ દેઈને ગુપ્ત થયાં, બદલી
નાંખ્યું શરીર; જવાબી રાણી શ્રાપ દેવરાવી, ઝિતરી સામી તીર ॥ ૨૭ ॥
ચીતા ખડકીને બગી મુઈ, એવી અદેખી ભત, નીલકવજને ત્યાંથી ઘોડો
ફરે છે દીવસ રાત ॥ ૨૮ ॥ કષ્ણ હસ્તીનાપુર મયા છે, એવામાં શું
થાય; પંચ કલ્યાણી ફરતો ફરતો, મોહોટા અરન્યમાં જાય ॥ ૨૯ ॥
ચાર માઉની એક લાંબી શલ્યા, રસ્તે પડેલી ધરણ; પંચ કલ્યાણીએ
તેના ઉપર, મુકી દીધો એક અરણ્ય ॥ ૩૦ ॥ વજર બરાબર તે મયોચો.

ટી, તવ સહુ શોકે ભરીયા; ચણ ઉખેડવા વરસકેતુ, અરબુનજી ઉતરીયો ॥૩૧॥ અશવનો ચરણ ગ્રહી જોર ક્રીધુ, પણ નવ છુટયો તેહ; અરબુન કહે આયુદ્ધ વડે, સહ્યા ભાગો એક ॥ ૩૨ ॥ પ્રદુભાનને નીલદ્વજ વળી, યમુનાશ્વ જે રાય; બાણ મારી મારીને થાકયા, શહ્યા નવ છેદાય ॥ ૩૩ ॥ એવામાં એક રૂશી દીક, તપ કરતાતા ત્યાંય; શોભીરૂશી મહા તપસ્વી, તેને જમ પડયા પાય ॥ ૩૪ ॥ અરણે લાગી પુછવા લાગ્યો માહારાજ ટાળો વહેમ; શહ્યાપર પમ અશ્વનો ચોટયો નવ્ય ઉખેડે કેમ ॥ ૩૫ ॥ એટલે શોભીરૂશી બોલ્યા, કોણ તમે રાજન અરબુન કહે દાશ તમારા, પાંડવ કુન્તી તન ॥ ૩૬ ॥ શોભીરૂશી તવ રાજ થયા, ભલે આવ્યા હાંધ હોણ; અરબુન કહે ઓ રૂશીજી, શહ્યા રૂપ છે કોણ ॥ વળણ ॥ આ શહ્યા તે કોણ છે, તે કહો મુને કથાય; સાથી પમ છોડે નહી, તે સાંભળ મહિમાય.

કડવું ૯ રાગ આશાવરીની છાયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥૧॥ શોભીરૂશી અરબુન પ્રત્યે, શહ્યાની કહે કથાય; ગરૂડ પુરાણમાં ઓરે પારથ, કહ્યો છે મહીમાય ॥૨॥ તે કથા તુજને સંભળાવું, સાંભળજે થઈ ખુશી; વનને વીશે તપ કરતાતા, એક ઉદાલક રૂશી ॥ ૩ ॥ તેમણે ભોમીનું પડ ઉખેડ્યું, સેહેજ સ્વભાવે છેક; તેની નીચે કુન્ડ નરકનો, તેમાં જીવ અનેક ॥૪॥ તે જીવોએ ઉદાલકને, કરમરત્ના માંડ્યું ઘણું; બહુ દીવસથી આ દુખ સહિએ, તે નીવારો અમ તણું ॥૫॥ હાથ ઝાલીને બાહાર કાઢો, વાલેશરી છો અમારા; ઉદાલક કહે કોણ તમેછો, તવ કહ્યુ પીતર તમારા ॥૬॥ એટલે રૂશીએ હાથ ગ્રહીને, કાડયા કુન્ડની બહાર; પછી સહુ જીવ કહેવા લાગ્યા મોક્ષ પમાડો સાર ॥ ૭ ॥ એટલે પુછ્યું ઉદાલકે, મોક્ષ પામે શી રીતે; તવ જીવોએ કહ્યું, સુત તારો, શ્રાદ્ધ કરજે પ્રીતે ॥૮॥ તો તો પામીએ મોક્ષ મતી, કહી ભોમી ભમતા રહ્યા; તેમને મોક્ષ પમાડવાની, આવીરૂશીને દયા ॥૯॥ બણ્યું કે દિકરો ઉતન્ન કર, તો પીતર દુખ વામે; તે દીકરો પછી શ્રાદ્ધ કરે તો, મોક્ષ મતી સહુ પામે ॥૧૦॥ એવું શમજ કામ ઉપજાવ્યો, મનથી મન માંડ્યું; વીર્યતે ઉંચું ચડાવીને,

નાશીકા દ્વારે કાઢ્યું ॥ ૧૧ ॥ સરોવરમાંથી એક કમળ, ખેંચીને પોતે
લીધું; સાચવીને તે કમળ વચ્ચે, વીર્યજ મુકી દીધું ॥ ૧૨ ॥ તે કમળ
મુક્યું સરોવરમાં, સરોવરને કહ્યું એમ; ફરજને થાય તવ સોંપજે મુને,
દીકરા કુશળ ક્ષેમ ॥ ૧૩ ॥ એમ કહી મહી મુકીને ગયા, પોતે રૂશીરાય;
એવામાં એક એયોદ્ધાનો, રઘુ રાજ કહેવાય ॥ ૧૪ ॥ તેની પુત્રી સખી
થાને લઈ, સરોવરમાં ગઈ નાહવા; જળ ઝીલે ઉઘાડે દીલે, બચ કમ
ળ પુલ્લ સોહાવા ॥ ૧૫ ॥ એવે રૂશીના વીર્ય વાળું, કમળ કુંવરીએ
લીધું; તેમાં રમતાં જળ ભરીને, અજ્ઞાનતાથી પીધું ॥ ૧૬ ॥ તેથી
કુંવરિને ગર્ભજ રહ્યો, તેને થયા આર માસ; તે વાત તેના તાતેજણી,
કુંવરીપર કયો ત્રાસ ॥ ૧૭ ॥ અનુચરને આગનો આપી, આ પુત્રી લેઈ
બેઠો; માહારે એનું મુખ નથી જોડું, અરણ્યમાં મુકી આવો ॥ ૧૮ ॥
એટલે સેવક પુત્રીને તેડી, લેઈ ગયા અરણ્ય; જઈનેરણમાં રડતીમુકી,
મહા વીકટ જ્યાં વત ॥ ૧૯ ॥ એવે ગર્ભને દસ માસ થયા, જન્મનો
સમય છેક; શુભ ચોત્રીયે રાય તનીયાને, પુત્ર પ્રસવીયો એક ॥ ૨૦ ॥
માહા રૂપવંતો માહા તેજસ્વી, પુત્ર થયો નીરધાર; કુંવરીએ જણ્યું
કુંવારકા છું, ગંગામાં મુકુ કુંવાર ॥ ૨૧ ॥ એમ જણીને ગંગાજીમાં નાંખ
વાને મઈ જ્યારે; હાં હાં કહીને એને રોકી, ગંગાજીએ ત્યારે ॥ ૨૨ ॥
ઓરે બાઈ આ દીકરાની તું છે ધરમની માતા; ઉદાલક રૂશીનોતનછે,
આપી આવ એમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર લેઈને ફરજે વનમાં, મળશે તુ-
જને રૂશી; તેને તેનો સોંપી દેજે, તવ કુંવરી થઈ ખુશી ॥ ૨૪ ॥ રાજ
ની પુત્રી પુત્ર લેઈને, વનમાં લોગી ફરવા; એવામાં ઉદાલક રૂશી, આ
બ્યા સંઘ્યા કરવા ॥ ૨૫ ॥ એવામાં પેલી પુત્રીએ, કાણતુંખાખું કાધું,
ગંગામાં તરતુ મુકી તેમાં, છોકર મુકી દીધું ॥ ૨૬ ॥ એવે સમે સ્નાન
કરીને રૂશીએ સમાધી કીધી; એવામાં પેટી આવી તણાતી, ઉદાલકે
તે લીધી ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાન દ્રષ્ટીથી રૂશીજીને, જણાયો મેતલમ સારો;
તણાતી પેટીમાં પુત્ર આવ્યો, તે દીકરાછે માહારો ॥ ૨૮ ॥ એમ જણાયું
કે પેટી લીધી, તેમાંથી લીધો તન; તે જણ્યું પેલી કુંવરીએ આવી વ-
હી વચન ॥ ૨૯ ॥ આ રૂશી આ છોકર કોનું, રૂશી કહે કે માહાર;
પુત્રી કહે તમારે માટે, માહારે વળ્યું અધર ॥ ૩૦ ॥ તમ સંઘવીશય
લીના મુજને, ગર્ભ રહેલો શાથી; રૂશી કહે તે વીર્ય પીધેલું, સરોવર
કમળમાંથી ॥ ૩૧ ॥ તેથી તુજને ગર્ભ રહેલો, કુંવરી કહ્યું બસે વ-

યુ દોશેદોશ મુઠ્ઠી કહાડી તાતે, મહારાજ સી મુજ વણે ॥ ૩૨ ॥ રૂસી
 કહે ચાલ તુજ તાત પાસે, હું તુજને મુઠ્ઠી આણું; કુંવરી કહે ચાલો
 માહારાજ, કાંઈક સુખી થાવું ॥૩૩॥ એમ કહિને કુંવરી ચાલી; પુત્ર
 રૂસીની પાસ, રઘુરાજની સભામાં ગયા કે, રાજને પડ્યો ત્રાસે ॥૩૪॥
 ઉદાલક કહે ભય નવ કરતો, સાંભળજે કહુ પેર, પવિત્ર પુત્રી છે આ
 તાહારી, રહેવા દે મુજ પેર ॥૩૫॥ નથી એને વીશય ક્રીધા, આજ
 આવ્યું પમ હેઠ; કમળમાં મુજ વીર્ય હતું તે, પીધાથી મરભજ પેટ,
 ॥૩૬॥ રઘુરાજ કહે વાર મહારાજ, તમથી થયો સંતાન, માટે તમે
 પરણો એ કન્યા, કહી દીધું કન્યાદાન ॥૩૭॥ પોતાના ગામમાં ધામ
 આપી, રાખ્યા રૂસી રાય; પુત્રનું નામ નાસીકેત પાડ્યું, પુત્ર ભણ્યો
 વિદ્યાય ॥૩૮॥ નાસીકાના વીર્યથી થયેલા, તેથી નાસીકેત નામ; એ
 વામાં પીતર શ્રાદ્ધ આવ્યું, ઉદાલકને ધામ ॥૩૯॥ નાસીકેતને કહ્યું
 રૂસીએ, દરભ જઈ લઈ આવ્ય, વાર ન કરતો ખીજે ન કરતો, ઝટપટ
 વહેલો લાવ્ય ॥૪૦॥ તવ નાસીકેત દરભ લેવા, ગામ ભાગોળે ગયા;
 ત્યાં સીવજીનું સીવાલય છે, તે સીવ ભેગા થયા ॥૪૧॥ શંભુ સાથે
 વાતો કરવા, ખીરાજ્યા રૂસી રાય; દરભ લેવાને ને શ્રાધની વારતા, વા
 તોમાં ભુક્તી જાય ॥૪૨॥ ઉદાલકે વાટ જોધને, શ્રાધ કર્યું આપ ઘેર;
 પછી પુત્રને સોધવા આદ્યા, ભાગોળ ઉદાસ ભેર ॥ ૪૩ ॥ એવે નાસી
 કેતને સાંભળ્યું, પોતાને ઘેર શ્રાદ્ધ; અરેરે હું ભુલી ગયો દર્ભવીના બહુ
 બાધ ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણીને દરભ લીધો; ઘેર જવાને પળીયા; એવામાં
 ઉદાલક રૂસી, સામા મારગમાં મળીયા ॥ ૪૫ ॥ એટલે નાસીકેત બો-
 લ્યો, ક્ષમા કરજે તાત; સીવ સાથે સમાગમ ક્રીધો, ભુલ્યો શ્રાધની
 વાત ॥ ૪૬ ॥ ઉદાલકે તેને શ્રાપ દીધો, જ પડ નરકને કુંડ; હવે તું નહી
 કામનો મહારે, મુરખ મતી મુંઢ ॥૪૭॥ તાતનું વચન શીશ ચઢાવી,
 સમાધી નષ્ટ થયા, ચોગ્યાભ્યાશે ચોગ્ય સાધનથી, જમપુરીમાં ગયા
 ॥૪૮॥ ત્યાં યમરાજ ખીરાજેલા, યમ લોકોના નાથ; નાસીકેત નીરખ-
 વા વાગ્યા, યમકુંડ જોને હાથ ॥ ૪૯ ॥ બહુ જીવના ન્યાય કરે છે,
 લેછે પુરણ પરીક્ષા; પુનવંતાને ફળ આપેછે, પાપીને દેછે શીક્ષા ॥૫૦॥
 કંઈ પાપીને ઉંચા ટાંગેલો, કંઈ જન લોહને સ્થંભ; કંઈ જનને ચીરટા
 થી તાણે, દુખી થાયછે દંભ ॥૫૧॥ કંઈકને ખાણીયામાં ખાંડછે, કંઈની
 ચામડી ચીરે; કંઈના હાથપગ બાંધી બાંધીને, વળગાડ્યા વીરુશરણપર ॥

કારમા બરાડા પાડે પાપી, પડેછે દારૂણ દુખ; પુન્યવંતા બેઠેલાસભામાં
લેછે માન્યને સુખ ॥૫૩॥ ત્યાં આવી નાશીકેત ઉભા, યમે દીધુ આ-
સન; યમ પતીએ ચરણુ લાગી; પ્રેમે ક્યું પુજન ॥ ૫૪ ॥ પછી કહ્યુ ત
મે દક્ષણા માગો, ઇચ્છા હોય તે ભાંજો; નાશીકેત કહે દક્ષણામાં, મુને ન
રકમાં નાંજો ॥૫૫॥ માહારા તાતનો આપ છે મુને, માટે એજ ઇચ્છા
ય, તવ યમરાયે પોત્તખી આણી, બેસાડયા તેના માંય ॥૫૬॥ નર્કના કુ-
ન્ડ દેખાડવા માટે, તેડી ગયા યમરાય; શત્યાવિશ કુન્ડ નર્ક કેરા, બહુ
જીવ તરફડે ત્યાંય ॥૫૭॥ કે' જીવ ઉધા કંઈ જીવ ચીતા; કંઈડાકાંકાઠે
લા બાહાર; કંઈ જીવને કાગડા કોચે છે, ગડધણે અપાર ॥૫૮॥ તે સરવે
કુન્ડ રૂશીએ દીડા; પામ્યા મનમાં ત્રાસ; અરેરે બહુ જીવછે દુખી, પ્રીધો
મનમાં કયાસ ॥૫૯॥ યમરાયને કહ્યું નાશીકેતે, સૌ જીવને બાહાર
કાઢાડો; એમના વતી મુજને નાંજો, એએને શાન્તી પમાડો ॥ ૬૦ ॥
યમરાજ કહે ન થાય એવું, તે કરતા કરો કામ, તમારો આપ ટળેને
આ જીવો, તે પણ છુટે તમામ ॥૬૧॥ જવો તમો તમારા તાત પાસે, કહુ
તે કામ આદરજે, તમારા તાત આદરમાન દેશે, જઈ પણ યજ્ઞ કરજે,
॥૬૨॥ આપ નાવારણુ થાશે તમારો. વળી આ જીવ સહિ તરશે, એમ
કહીને વીદાય પ્રીધા, બોમી પધાર્યા હરશે ॥ ૬૩ ॥ તાતને ત્યાં જઈ
તણુ યજ્ઞો, કીધા પોતાને હાથ; આપ ટળ્યો તર્યા નર્કના જીવો, ઓધાર
પમાડી માત ॥૬૪॥ પછી પોતે વનને વીશે, તપ કરવાને ગયા; એકલા ઉ
દાસક રૂશીજી, ધરગામ વીશે રહ્યા ॥૬૫॥ વળણુ ॥ એકલા ઉદાસક ર-
હ્યા, કોણુ કરે શેવાય; વઢે વજ્રમ એ રૂશીને, થઈ વરવા ઇચ્છાય.

કંડવું ૧૦ રાગ ધન્યાસરી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા. સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુ-
જને સંભળાણું. અશ્વમેષ કથાય ॥૧॥ ઉદાસકે એમ વીચાર્યું, પ્રજ્ઞાવ-
સ્થા થઈ માહારી, મારી ચાકરી કરનાર બેઠજે, માટે પરણુ નારી
॥૨॥ એકલ રૂશીની બીકરી હતી, અવળગ્યંદી નામ. તેની સાથે પોતે
પરણ્યા, કરાવવા ઘર કામ ॥૩॥ પરણી પેતાને ઘેર રાખી, કરાવવાને
શેવા, જે બતાવે તે કરે કામ અવળું નામ જેવું ગુણુ તેના ॥૪॥ રૂશી
કહેશે ચરણુ પાંખો, તવ તે મસ્તક ચાંખે, રૂશી કહેશે લાડુ કરજે, તો

ખીચડી કરી આપે ॥૫૫॥ પાણી માગે તો તેલ આપે, તેલ માગે તો પાણી; નાહવાનું કહે તો બજરૂ બથે, અવળી સઉ એધાણી ॥ ૬ ॥ તેથી રૂશી બહુ થયા કુખી, જ્યાં ત્યાં પડે બહુ આધ; એવામાં ઉદાલત કેરા, તાતનું આબુનું શ્રાધ ॥૭॥ તવ રૂશી સોસાવા લાગ્યા; હવે કરૂ શી પેર; એવામાં કોડડ રૂશી આવ્યા; એમને ઘેર ॥ ૮ ॥ તવ ઉદાલત કહેવા લાગ્યા; માંડી નારી મુજ ધામ; જેને સવળું બતાવવું તે તે; અવળું કરે છે કામ ॥ ૯ ॥ એટલે કોડડ એમ બોલ્યા, કામ બતાવજે અવળું; તેથી તમારી અવળચંદી, કારજ કરશે સવળું ॥૧૦॥ તવ ઉદાલતે અવળચંદી, બોલાવી પોતાની કને, જે શ્રાધ કાલે મુજ તાત કેરૂ, કરવા ઊંલટ નહિ મને ॥૧૧॥ એટલે અવળચંદી બોલી, શ્રાદ્ધ તો કાલે કરવું; દેશી કહે આપણા બે વિના, બીજું નવ નોતરવું ॥ ૧૨ ॥ એટલે અવળચંદી બોલી, હું તો માહારે નોહોતરીશ; રૂશી કહે એક જણને કહેજે, નારી કહે કે વીસ ॥૧૩॥ રૂશી કહે કે કે રોટલા કરજે, જેમ તેમ જમાડી કાઢાડું; અવળચંદી એવું બોલી, કરવાના છે લાડુ ॥૧૩॥ રૂશી કહે કે ઉઠજે મોડી કામ કરવા દીન બતે, નારી કહે કે ઊઠીશ વહેલા કરીશ મંઘ્યાન થાતે ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી નરનારી સુતાં, એવે વાહાણુ વાહાય અવળચંદી વેહેલી ઊઠી, ઠીક કયું ધરમાંય ॥ ૧૬ ॥ વીસ વિગ્રાને નોહોતરી આવી, શ્રાદ્ધ સામગ્રી કરી, ગોમયે લીંપી દર્ભત્રલાણુ આચમની ત્યાં ધરી ॥ ૧૭ ॥ રૂડે પ્રકારે રસોઈ કીધી, અળગુ ઢાંકી દીધું; ઉદાલતે તાતજી કેરૂ, પરી પુરણ શ્રાધ કીધું ॥ ૧૮ ॥ બોજન કરી રહ્યા સર્વ ભુલી બોલ્યા રૂશીરાય; શ્રાધના પીન્ડને શ્રાધની વસ્તુ નાંખી દો ગંગામાંય ॥ ૧૯ ॥ એટલે અવળચંદીએ તો, શ્રાધ તણા પીન્ડ લીધા; મળમુતનું સ્થાનક જ્યાં છે, ત્યાં જઈ નાંખી દીધા ॥૨૦॥ તેવું બેઠને ઉદાલતને, તનમાં પ્રગટયો તાપ; અતી આકુળવ્યાકુળથેને નારીને દીધા આપ ॥ ૨૧ ॥ અવળચંદી અવળું કરે છે, તે પાપ પુરણ નડજે; આપ છે માહારો આ ભોમીમાં, શક્યા થઈને પડજે ॥ ૨૨ ॥ એટલે અબળા થરથર કંરૂજ, અવગુણ કરો માફ; ભુલી ચુકીને જખ મારી, નિવારો માહારો આપ ॥ ૨૩ ॥ એટલે રૂશીને દયા આવી, આપ નાંખું છું નીવારી; અરજીનનો ચરણ અડશે કે શક્યા ટગી ચઢશ નારી ॥૨૪॥ મોટે શક્યા થઈ પડી છે, અવળચંદી ધરણ; એવાં વચન સુણીને સૌ, રૂશીને લાગ્યા ચરણ ॥ ૨૫ ॥ રૂશીના વચન સાંભળીને,

અરબુને અરાડથો પાય; શલ્યા ટળીને નારી થઈ ગે, એસ્વ છુટી ગયો
ત્યાંય ॥૨૬॥ અવળચઢી ઓઢ્ઢાર પામી, આપ નીવારણ થયો, પછી
ઘોડો ફરતો ફરતો અંપાવતીમાં ગયો ॥ ૨૭ ॥ વલણ ॥ અંપાવતી ઘોડો
ગયો, સુધુ જનમેજે રાય; બ્યાશ વલ્લભ વાણી વદે, સુધન્વાની કથાય.

સુધન્વા આખ્યાન.

કડવું ૧૧ રાગ સાખી.

પ્રથમ પહેલા પાર્વતી નંદન, વંદન કરું વીશેશ; પછી નમુશંભુજે
નો, ધારણુ યોગી વેશ ॥ ૧ ॥ રૂંઢ માળાને મુંઢ માળા, સર્વ તણા સ-
ણુઆર; શીશ જટામાં મંગા ખીરાજે, સદા વહે જળ ધાર ॥ ૨ ॥ ઉ-
મીયાણુ અરધંગ ખીરાજે, તેહ તણા જે બાળ; સુધ બુધ નારી સુંદીર
શોભે, ગણેશ દીન દયાળ ॥ ૩ ॥ પહેલા કરમાં જળ કમંડળ ખીજે
મોદીક સાર; ત્રીજ કરમાં ફરશી સોમે, ચોથે માળા નીરધાર ॥ ૪ ॥
શીંદુર લેપન એંગે ઓપે, નંદન લાભને લક્ષ; મુશક કેરે વાહન જેને
વિશાળ જેના ચક્ષ ॥ ૫ ॥ સર્વ ભુદેવમાં પ્રથમ પહેલું, પુજન એનું
થાય, મંજળીક ટાણે સર્વ ઠેકાણે, ગણેશ ગુણુ ગચાય ॥ ૬ ॥ પંચી સ-
મરે પંથ પળતાં, તવ તેને આવે લાભ; પ્રથમ ગણેશનું નામ લેક, ખેડે
નીરમાં ન્હાવ ॥ ૭ ॥ વેહેપાર કરતાં વેહેપારી સમરે, તે જય પામે અ-
પાર, સાસરવાસણી મુંદરી સમરે, સમરી સજે સણુઆર ॥ ૮ ॥ પુણુ
પ્રતાપી દે કષ્ટ કાપી, એવા ગુણુશ ગણે; તેથી પહેલા આરાધુ તેને, દે
બુદ્ધી હમેશ ॥ ૯ ॥ ખીજુ સમરણુ સરસ્વતીનું કરે કરી પરણામ
જીજ્ઞાસે વસો જગ માતા, વિસ્વમાં તારું નામ ॥ ૧૦ ॥ જ્ઞાન શક્તી
ની તું આપનારી, તુજ વડે વદુ વાણી; પછી સરવ દેવને શમરે સ્હાય
કરો રૂઢણી ॥ ૧૧ ॥ ભારથ કથા પતિક હણે, એવિ પરમ પવિત્ર; જેમાં
ન્યાય નીતી ને પ્રાક્રમ, સ્વામી સેવકનાં ચરીત્ર ॥ ૧૨ ॥ સાંભ-
ળ્યાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાએ, લક્ષ ચોરાશી વામે; સંસારનું તુખકમળ વત
હે, હેવટ મોક્ષજ પામે ॥ ૧૩ ॥ એવી પાવન કથા વીશે. સુધન્વા આ-
ખ્યાન; તે સુધન્વાનું સંકટ ટાળી, સ્હાય કરી ભગવાન ॥ ૧૪ ॥ તેવી

સ્થાય કરે શ્રાતાને, શ્રદ્ધાળુ જન જેહ; દ્રઢતા રાખી રટન કરે, મહા સુ-
ખ પામે તેહ. ॥૧૫॥ અસ્વ છુટી ફરતો ફરતો, લાંબે પંથ પળાય; સુ-
દીર સોભાવંતી નગરી, ચંપાવતીમાં જય. ॥૧૬॥ તે નગરીમાં રાજ્ય
કરે છે હંસદ્વજ એક રાય; બહુ બળવંતો બાણાવળી છે, બાહુ બળી-
યો મણાય. ॥૧૭॥ મદા યુધનો પ્રવીણ પોતે, ચલેવે બેલુ ધર શુત્ર; ખરે
ખરો છે ભાગ્યશાળી, પોતાને પાંચ પુત્ર. ॥૧૮॥ સુધન્વા નામનો સુત
મ્હોટો, છે હરીજન જ્ઞાનવાન; પરમારથને સ્વારથ સમજે, નીતિવાળો
નીધાન. ॥૧૯॥ પ્રાતઃકાળે ઉઠવું વેહેલા, કરવું સંધ્યા સ્નાન; નીત્ય
નીયમ પોતે પરવારિ, પ્રભુ સેવા સાવધાન, ॥૨૦॥ પછી જલું દેવ દર-
શન, માત પીતાને નમવું; પરમારથ પાંચ વીમ્ભ લાવી, જમાડીને જ-
મવું ॥૨૧॥ વીમ્ભનું ઉચ્ચિષ્ટ અન્ન લેઈ ભરી લેવા પાંચ ગ્રાસ; તે પછી
બીજું ભોજન કરવું, રટવા શ્રીઅવીનાશ, ॥૨૨॥ મહા બ્રાહ્મણના ગુ-
લામ થઈને, કરવી સદા સેવાય; અસત્ય ભાશણ મુખ ન લાંબે, સમરે
દેવાધી દેવાય, ॥ ૨૩ ॥ એવો ઉત્તમ ભગ્ત હરીનો, જણે સહુ સંસાર;
હંસદ્વજનો એ સુત મ્હોટો, કરણ સમો દાતાર. ॥ ૨૪ ॥ બીજે નંદન
સુરથ નામે, તે પણ પ્રાક્રમી પુરો; સુનળ નામે પુત્ર ત્રીજે નહી કોઈ
ગુણ અધુરો. ॥૨૫॥ ચોથો સુદીર શેન્ય નામે; પાંચમો સુખેન બાળ,
કાવળીકા નામે એક પુત્રી, વણું તપોવંત ભાળ. ॥ ૨૬ ॥ સુખવતા
નામની છે નારી, હંસદ્વજની જેહ, પુરણ પ્રેમદા ભાગ્યશાળી, સુખ
માં નહી સંદેહ ॥ ૨૭ ॥ તેવા રાજની નગરીમાં આવ્યો, પાન્ડવ
કેરો વાણ, હંસદ્વજે નજરે જોયો, અંતર થયો રાણ. ॥ ૨૮ ॥ વળણું ॥
અશ્વ જેહ રાણ થયો, હંસદ્વજ રાજન; વ્યાસ વક્ષભ વાણી વદે.
શ્રાતા દેજે મન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, મુણે જનમેજય હેત આણી; બળવં-
તાએ નીરખ્યો વાણ, રૂપાળો જોઈને થયો રાણ. ॥૧॥ એની કાંતીધણી
રૂપાળી, શોભે કનકસમ કેશનાળી; એના કરણ ચરણનો દેખાવ; બેઠરા-
બને ઉપજ્યો ભાવાશા કપાળે છે કનકનું પત્ર લખેલું વાંચી જોઈ તરત;
કીધો રાજએ મન વીચાર; આતો પાન્ડવનો તો ખાર. ॥૩॥ એને નહી બાં-

ધુ'તો કેવો, યૈશ દાશી નંદન જેવો; માઈ ક્ષત્રીપણું બધું જશે, આખા વિશ્વ
માં કેહેણી થાશે ॥૪॥ કોઈ કરપ મારો નહિ માને, જશે પ્રાકમ પાછ-
ળ પાને; લાજ મરશે સંહોદર સર્વ કુહેશે મીથ્યા કરતો તો ખર્વ. ॥૫॥
ભોમીમાં ફરતો તો થૈ મોહોટો, પણ આજ જળ્યાયો ખોટો; કુહેશે અસક્ત
ગાદી લગવી, એણે પોતાની દેહ બચાવી, ॥૫॥ એને જીવડું વાહાડું
લાગ્યું, માટે વઢવામાં મન લાગ્યું; એવી કેહેણી જમતની થાશે, વળી
પાન્ડવ બહુ પોમાશે. ॥ ૭ ॥ માટે અશ્વ બાંધી યુદ્ધ કરડું, ક્ષત્રી સુતે
કદી નવ ધરવું; જ્યારે ત્યારે છે એકવાર મરવું, શીશ હાથમાં લેધને
ફરવું. ॥૮॥ એવો ક્ષત્રી તણો વહેવાર, માટે બાંધવો આ તોખાર;
છોને કોપે કુન્તી કુંવાર, એમને વશ દેવ મોરાર ॥ ૯ ॥ તેથી શામળી-
યો સહાય કરસે, માટે પાન્ડવ હિમ્મત ધરશે; મને હરાવશે યુધ્ધ કરી,
પણ દેખીશું શ્રીહરી. ॥૧૦॥ માહારી નમરી પાવન થાશે, યમકીં કરનો
ભય જશે; કરવા પાન્ડવની વાહાર, આવશે આંધ વિશ્વાધાર ॥ ૧૧ ॥
અશ્વ રોક્યા વીના નવ આવે, મળે પ્રભુ ભાવે કભાવે એમ જાણી
ઉઠયો રાજન; ઘોડાને કરવા બંધન. ॥૧૨॥ તવ સાથે ઉઠયા ખાસદાર,
વળી શેવક પણ દસ ખાર; લાગ્યા દોર સાંકળ બાંધવાને, લાગ્યા અ-
શ્વ મણી બાંધવાને ॥૧૩॥ જઈ અનુચરે ઘેરી લીધો, તવ રાજ્યએ બં-
ધન કીધો; લઈ ગયા એકાન્ત ભોવન, ચોકી મુક્યા શેવક જન ॥૧૪॥
તેતો ઉઘાડાં ખડગે ફરે; વારાફરતી તે પેરા ભરે, રખે ચોરી અમારી
થાય, રખે મેહેનત મીથ્યા જાય, ॥૧૫॥ એમ ચોકસ રાખ્યો વાજ;
આજ ઠીક આવી રંઝબાજ; એમ હરખે ભરેલો રાય, જઈ બેઠો સલા
ની માંય. ॥૧૬॥ એવે પાન્ડવનું દળ જેઠ; આગ્યું નમ્ર ભાગોળે તેઠ,
તેને ખબર આવી એવી, હવે અશ્વની આશા કેવી. ॥૧૭॥ મહાબળવં-
તાએ બાંધ્યા, હવે વાજ મળ્યાનો વાંધો; એક રીત્ય છાની વાત કરે,
કેક મુમત વાત ઓચરે. ॥૧૮॥ કેક કહે હંસદ્રજ બળીયો, એના માં-
થાનો કોઈ નથી મળીયો; એનો અરજીનને પણ જીતે, સાંભો બીજે તેને
બહુ વિતે ॥૧૯॥ સશી સરખો હંસદ્રજ રાય, તારા તુક્ય પાન્ડવો દે-
ખાય; કેંક કહે તમે શું પરખો, અરજીનજ છે શેશ સરખો ॥૨૦॥ બા-
કી સર્વ અરશીયા જેવા, જેને કળ્યુ પ્રભુની શેવા; આપો આવ મોહન
વર સાથે, આપ્યું છે બળ નેકું નાથે. ॥૨૧॥ માટે પાન્ડવની જીત થાશે,
વાજ બાંધીને રાય પરનાશે; એમ માંહોમાંહી વાત કરતા, એવે અનુચર

આવ્યા કરતા ॥ ૨૨ ॥ બેડયા અરજીનજીને હાથ, તમે સુણો અમારી
વાત; આંધો આપણો અંશ આ રાથે, હવે કહો મહારાજ શું થાય
॥ ૨૩ ॥ તવ અરજીન બોલ્યો એમ, થાઓ છો ઓશીઆળાકેમ; એને
જીતીને તોખાર લેવો, મન મુકીને દંડ દેવો ॥ ૨૪ ॥ એનો હંસદ્રજ કેણ
તોલે, એવાં અલીમાનનાં વેણ બોલે; તવ પ્રકોદર એમ કહે છે, ભાઈ
મર્વ શું મીથ્યા ધરે છે ॥ ૨૫ ॥ એતો પુરણ છે ભાગ્યશાળી, એનો વૈ-
ભોગ જીઓ નીહાળી, એક પુત્રીને પાંચ પુત્ર, ઘણું સોહામણું ધર સુ-
ત્ર ॥ ૨૬ ॥ પતીવરતા એને ઘેર નારી, જેને વાહાલા દેવ મોરારિ; રાજ
વ્રજે જીવે જાણેનારો, ઘણા દેશ જીતી આણનારો ॥ ૨૭ ॥ એનો સુવન્વા
જે ભાળ, તેને વશ છે શ્રીગોપાળ; એતો કહેવાય છે બહુ બગીચો,
તમથી જાહે સાહ્ય શામગીચો ॥ ૨૮ ॥ એને મહાસતી સાધવી નારી, જેતુ
પુન્ય તપોબળ ભારી; એના સત્યથી સાત્રથ સ્વામી; માટે વાત કરો
શીરા નામી ॥ ૨૯ ॥ તવ અરજીન હંકારે ભરીથો, ઘણા મરવે વચન
ઓચરીથો; પ્રકોદર વીરા શું જાણે, મુજ આગળ શીદ વીખાણો
॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ વિખાણો શીદ મુજ કને, જોયા બહુ નરેશ; વાજ
લેઉં તે નવધ નહી, પણ લેઉં એનો દેશ.

કડવું ૧૩ રાગ સાંખિ.

જયમુની રૂશી એણીયેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સુધન્વા મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરજીનજી એમ કહેવા લા-
ગ્યો, બંધુ બુદ્ધી નરસાધ; પોતાના પક્ષની હીમત ભાગી શત્રુની કહી
સરસાધ ॥ ૨ ॥ સામાવાળાની બાહાદુરી ગાઈ, પોતાનો પક્ષ ડરાવો; હી-
મત તો કયાંથી આપો ને, ચરણ ઢોલકા કરાવો ॥ ૩ ॥ હોંશ હોયતેનાંખો
ભાગી, તે કેમ ચડે સરાડે; કેવળ મુરખાઈતું એ કારણ, વણ સેમજીયું
ખરાડે ॥ ૪ ॥ હેતસ્વી જન કોને કહેવો, ખરી વાતે ખંભ ઠોકે; હીતશત્રુ
સમજવો કોને, શત્રુ સામે થતા શકે ॥ ૫ ॥ તેથી શત્રુનો દાવ ફાવે, જય
પામીને જય; શીઆળવું જઈ સીંહને જીતે, નવાઈ શી દેખાય ॥ ૬ ॥
પોતે પોતાનો પગ ભાગોછો, શત્રુના વીખાણ કરી; હાવું બોલવુંઘટે ન
તમને, હવે ન બોલશો ફરી ॥ ૭ ॥ તવ લીમે મન એમ વિચાર્યું, સામે
અમે તેમ હોય; પણ તેના વીખાણ કરવાથી. હામત્રે સૈન્ય સહુ કાય.

॥૮॥ સરવેનું મન ડર ખાઇ જાયે, તો ન ભરાયે સુર; કાયર થાય તે
 પેહેલો મરે, રાખવી હીમત ઉર ॥ ૯ ॥ એમ સમજ ત્રકોદર બોલ્યો,
 ઓરે મહારા વીર; તમારૂં મન જોવા હું બોલ્યો સાબાશ છે રણધીર
 ॥૧૦॥ પાછા ન પડવું યુધ્ધે ચડવું, લેવો અસ્વ હરાવિ; કાદારપણું
 કાંઈ નવ કરશે, નરનું નામ ધરાવિ ॥૧૧॥ એમ કહી ઉશ્કર્યો વીર
 ને, ઉપજ્યો ઉર આનંદ; અરજીન કહે વાળ લેવા, હવે કરવો ફંદ
 ॥૧૨॥ કરણ નંદન વરશકેતુને, નરે કરી આજ્ઞાય; સાવચેતીથી સંચ-
 રા તમે, હંસદ્વજને ત્યાંય ॥૧૩॥ જઇ કહો કે અસ્વ આપો, નહીં
 તો ત્રિપ્રીત થાયે; પાંડવને આવી પાવલે લાગો, ચાલો અરજીન પાસે
 ॥૧૪॥ એટલે રવીના સુત તણો સુત, ઉઠ્યો આનંદ પામી, વસ્ત્ર
 આભુષણ ધારણ કીધા; ખડમ લીધાં શીશ નામી ॥૧૫॥ પછી પો-
 તાના બે હાસે લીધા, ચાલ્યો સુર સપાટે; મોટી આંખડી મુછ વાંકડી
 આવ્યો ભેર ઝપાટે ॥૧૬॥ સભાને દરવાજે જઈને ઉભો, કાલાવ્યું
 છડીદાર સાથ; કહીએ કે પાંડવની તરફથી; કરવા આવ્યા છે વાત
 ॥૧૭॥ કરણ નંદન વરશકેતુ, વારતા કરવા માગે; કેહેજો કે પ્રતીજ્ઞા
 સાથે, તવ મનનો બચ ભાગે ॥૧૮॥ એટલે છડીદારે જઈને, કયો સ-
 ભામાં જીહાર; કહ્યું કે પાંડવના કેહેવાથી, આવ્યા કરણ કુંવર ॥૧૯॥
 તમ સંગ વારતા કરવા ઇછે, શી આજ્ઞા મહારાજ; હંસદ્વજ કહે આવ
 વા દો, વાતે શું બમડે કાજ ॥૨૦॥ એટલે છડીદારે જઇ કહ્યું, પ
 ધારે શભા વિશે; તવ વરશકેતુ સભામાં ચાલ્યો, ઉમંગ ઉર અતીશે
 ॥૨૧॥ હંસદ્વજે આસન આપી, શનમુખ બેસાડી દીધો; ક્ષત્રીની રીતી
 પ્રમાણે આદરભાવજ કીધો ॥૨૨॥ પછી કહ્યું કે કેમ પધાર્યા, વચો વ-
 રશકેતુ વાણી; નમે અમારો કેમ લીધો છે, વાળ પંચ કહ્યાણી ॥૨૩॥
 હંસદ્વજે કહ્યું પત્ર અસ્વ લેલાટે, પત્ર લખેલું એવું; ક્ષત્રી હોય તે આ
 વાળ બાંધે, તો કેમ બાંધી ન લેવું ॥૨૪॥ શું સહુ ક્ષત્રી નાશ પામ્યા,
 શું મયું ક્ષત્રી બીજ; શું એક પાંડવ ક્ષત્રી નંદન, કેમ ન આવે બીજ
 ॥૨૫॥ શું એ એકલા ખડમ ધારી, બીજાએ શું પેહેરી ચુડી; શું એ
 સુરા બીજ અસુરા, માટે હું પડ્યો ઉડી ॥૨૬॥ જો વાળ જોઈ તો
 હોય તો, આપીશ નહીં તમને; અરજીન આવી પત્ર વાળતું; છોડી
 મુકે ભેટ અમને ॥૨૮॥ વરશકેતુ કહે આ શું બોલો છો, અહંકાર
 રાખો થોડો; ડૂરે કુળના પાંડવ એ છે, સમજીને આપો ઘોડો ॥૨૮॥

જગતમાં જેની જય વરતે છે, પોતે લાઁયા પંચાળી; અવનીમાંથી અ-
સુર કાઢયા; સાહાય જેને વનમાંથી ॥ ૨૬ ॥ બળીયા સાથે બાથ ન
દીજે, વીવેકની એ વાત; સલાહ સંપત્તી નીપજે, સોડ નહીતો થાશે ઉ-
ત્પાત ॥ ૩૦ ॥ એટલે કરોધ કરી રાય બોલ્યા, સાંભણે વરસકેતુ; બોલવા
ઉચરથી હું સમજ્યો, તમારા મનનો હેતુ, ॥ ૩૧ ॥ તો ખાર લેવો બય બ-
તાવી, હું સમજું છું ધણું; પણ અશ્વ આપું તો મેં બોયું; પોતાનું
ક્ષત્રીપણું, ॥ ૩૨ ॥ હું હાર ને પાન્ડવ જીતે; તો તેમાં શું થાશે; કુન્તી
સુત અમ સામા બાહાજ, પાછળથી પસ્તારો, ॥ ૩૩ ॥ પત્રમાં એમણે
એમ લખ્યું છે ક્ષત્રી હોય તે બાંધે; તે માટે અશ્વ બાંધ્યા, આપુ
નહી એ વાંધે ॥ ૩૪ ॥ શું એકલા એ ક્ષત્રીની જતી, બીજા શું કાળી
નાળી; લઢવું વઢવું પાછા શું પડવું, મરવું નહી પુઠ વાળી ॥ ૩૫ ॥ શું
એમની માએ દીકરા જણિયા, બીજાએ શું પાશાણ; શું એકલા એ
મનુશ જનમ્યા, બીજા શું જનમ્યા શ્વાન ॥ ૩૬ ॥ પાન્ડવ શું બેશીશ
ધરાવે, બીજાને શું એક; અશ્વ અમારે આપવો નથી, ક્ષત્રીતણે એ
ટેક, ॥ ૩૭ ॥ ઉઠો તમે મારી સભામાંથી, હું છું આકળો લુત; તું શું
પંચાત કરવા આવ્યો, દાસીના સુતનો સુત, ॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને ચરણ
પછાડ્યો, વશકેતુ તવ ઉઠ્યો; હંસદ્વજનો મીઝજ દેખી, રાસ ભરેલો
રૂઠ્યો. ॥ ૩૯ ॥ વશકેતુ કહે તતપર થાજે, કરવા રણ સંગ્રામ; બળીયા
સાથે બાથ બીડાવી, બોલાનો ધર ગામ. ॥ ૪૦ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુથી કો નથી
બળીયા, તે પણ રહે છે પાસ, ભગની દીધીને રથ સદા હાકે, થઈ રહ્યા
છે દાસ ॥ ૪૧ ॥ પંચાળ દેશના સ્વયંવરમાં, જરાશન શીશુપાળ; સહ
સરીખા કરણ સરીખા, સુર્યતણા જે બાળ. ॥ ૪૨ ॥ તેવા તેવા મછવેધ
કરવા ઉડ્યા સભાની માંય; ચોરાશી શહસ્ર દેશનો રાજ, દુરીયોધન
કહેવાય. ॥ ૪૩ ॥ મછવેધ સ્થંભે ચડ્યા પડ્યા, ભરિ સભાની માંય; તે
મછવેધ અરજીને ક્રીધો, પરણ્યા સંતી કન્યાય. ॥ ૪૪ ॥ તેની તુલના તમે
ક્યાં આવો, ઉમંગ પુરણ કરજો; એક ખુણામાં પડી રહેનારા, યુધ્ધ કરવું
આદરજે ॥ ૪૫ ॥ હંસદ્વજ કહે યુદ્ધ કરવાનું, ના પાડીયે છીએ ક્યારે;
તૈયાર થાજે તૈયાર થાશું, આવતી કાલ સવારે. ॥ ૪૬ ॥ એમ કહીને ત્રિ-
દાય દીધી; વશકેતુ તવ વળીયો; કોધ ભરેલો રક્ત લોચને, જઈ અર-
જીને મળીયો, ॥ ૪૭ ॥ એરે પીતાજી એરે પીતાજી, જઈ રાયને સ-
મજાવ્યો; પણ મુગન મુકતો નથી માટે, યુધ્ધ નોતરે દઈ આવ્યો ॥ ૪૮ ॥

ધણો છે સુરો પડે પુરો, નથી અધુરો એહ; બહુ છે બળીયો વાળ્યો
ન બળીયો, વઢવાને ટાપ્યો તેહ ॥ ૪૬ ॥ વલણુ ॥ લઢવા માટે ટાંપીયો,
જણાયું બહુબેર; વલણ વઢે એમ સાંભળી, કયો અરબુને સોર.

કડવું ૧૩ રાગ ધનાશ્રીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું સુધન્વાની કથાય ॥૨॥ અરબુનજીએ સોર કીધો, સો
રોન્ય તતપર રહેજે; કાલે સવારે હંસદજને, મન મુઝી યુદ્ધ દેજે ॥ ૨ ॥
એવી પોતે આજ્ઞા આપી, નમ્રથી શું થાય; હંસદજને પ્રધાન તેડ્યા,
રાજ્યસભાની માંય ॥ ૩ ॥ શંખને લેખ પ્રધાન પોતાના બ્રાહ્મણના છે
બાળ, પણ કુબુદ્ધી અતી અદેખા, સ્વભાવના ચાંડાળ ॥૪॥ કલેશ વહાલો
ટોટો ઠાલો કરવા જ્યાં ત્યાં ચાહાય, આસ્તીક નહીને નાસ્તીક પુરાખટ
પટીયા કહેવાય ॥૫॥ છે બ્રહ્મદેશી કુથલ્લી કલેશી, ધર્મમાં ફાંસીયા બેઉ
પણ તેની આંખે રાયદેખે, લેણુદેણુ પુર્વતું એવું ॥૬॥ તે બેઉને દાસ મો-
કલી તેડ્યા, રાજ્ય સભાની માંય, પોતાને આસન આપી બીરાજ્યો,
સભા શોભી રહી ત્યાંય ॥ ૭ ॥ પછી પ્રધાન પુછવા લાગ્યા, માહારાજ
તેડ્યા કેમ, હંસદજ તવ પુછવા લાગ્યો પ્રધાનોને એમ, ॥ ૮ ॥ કુન્તી
નંદન પાન્ડવ કેરો, અશ્વ આળ્યો છે હાંધ; તેને લલાટે પત્ર બાંધ્યો છે,
લખ્યું છે તે માંધ ॥૯॥ ક્ષત્રીપણાને જે સુત હોયે તે; અશ્વ અમારો
બાંધે; એવું વાંચીને મેં બાંધ્યો, ક્ષત્રીપણાને વાંધે ॥૧૦॥ તેથી વરશકેતુ
વિધી કરવા, આળ્યો અમારી પાસ; અહંકારના વચન બોલવાથી, ઉ-
પજ્યો મન વિનાય ॥૧૧॥ અશ્વ દેવાનું ના કહું મેં માટે માગ્યું રણ
યુધ; કહો એ કામ ઠીક કર્યું કે, કીધી વીપરિત યુધ ॥ ૧૨ ॥ તવ શંખ
ને લેખ એમ બોલ્યા, રાય તમેને ધન્ય, તમ સરખાને જીતે તેવો,
દેખાતો નથી અન્ય ॥૧૩॥ પછી છાની ગોટી કીધી, મળીને બેઉ પર-
ધાન; આપણે પડે લડવું નથી ને, નથી થાવું હેરાન. ॥૧૪॥ વઢનાર
વઢશે મરનાર મરશે; આપણે જેવો તમાસો; તો શાને સાર ના કહીએ,
જેવાને ખેલ ખાસો ॥ ૧૫ ॥ એમ વિચારીને બેઉ બોલ્યા, કરો ખરો
સંખરામ; ક્ષત્રીનંદન શું નથી તમે, શું બોળવું છે નામ ॥ ૧૬ ॥
માઠી શું લખવતી છે, વળી લાજે પરધાન; કુદંબ કબીલો લખવાને

શુ, ચડી પડો મેદાન ॥ ૧૭ ॥ ભાષ સાથમાં ને સહુ સેન્યમાં ઢંઢેરો
 પીટાવો રાય, કાલે સવારે પહોર દહાડામાં, દરવાજે ભેમા થાય ॥ ૧૮ ॥
 વખેત નિગ્યાથી વેહેલો આવે, તેને સરપાવ મળવે; વખત વિત્યે આવે
 તેને, તેલ કઢામાં તળવો, ॥૧૯॥ વળી દવે દેવરાવો તમારી, તો સહુ વેહેલા
 આવે; મોડો આવે તેને તળવો, નિશચે કરો તે ફાવે ॥ ૨૦ ॥ રાજ કહે
 કબુલ છે માહારે, ચાર છડીદાર જવો; કુટુંબમાંને સેન્ય સકળમાં, સં-
 દેશો સંભળાવો ॥ ૨૧ ॥ એટલે ઉઠ્યા આમના લેને, ચાર જણા છડી-
 દાર; પડો વગાડી પોકાર કર્યો, કહેલા સમાચાર ॥૨૨॥ કાલે સંવારે પો-
 હોર દહાડામાં સરવે થાએ સાવધાન; આયુદ્ધ બધા આવી મળજે, નહીં
 તો થશે હેરાન ॥૨૩॥ વહેલો આવીને ઉભો રહેશે, તેને સરપાવ મ-
 ણશે; મોડો આવે તેને સંજ, તેણે કઢામાં તળશે ॥ ૨૪ ॥ પક્ષપાત કા-
 ધની નહીં ચાલે, રાય તણી છે દવાધ; નહીં તો અકાળ મૃત્યુ થાશે, જ
 થુશે નહીં નવાધ ॥૨૫॥ એ રીતે સેન્યમાં સંભળાવી, ત્યાંથી થયા
 વીદાય, રાય તણા કુટુંબમાં કહ્યું. જણ સરવને થાય ॥ ૨૬ ॥ સુધ-
 ન્વા બેઠો છે સયનમાં, પોતાની પ્રમદા પાસ; તેને કહ્યું કાલ યુધ્ધે જ
 શુ, સામા હશે અવિનાશ ॥ ૨૭ ॥ એવું કહેતામાં સુધન્વાનું, ફરકયું
 ડાહ્યુ લોચન, અંમળા કેરું અંમ પણ ફરકયું ભરાયું ભારે વિવ્રન ॥૨૮॥
 મહેલમાં દીપક રાજા થયા, કરમાયો નજર ખામ; સુધન્વાનિ બારીએ
 બેશી; કંજયા કાળા કામ ॥૨૯॥ સમગી શીયાળા ભોવન ઉપર, ભ-
 મવા લાગ્યા અપાર; તેવું જોઈને ત્રાસ પામી; સુધન્વાની નાર ॥ ૩૦ ॥
 પાછું મનમાં એમ ભાસ્યું; કાંઈક વિવ્રન થાશે, માઠા શુકન કેમ થયા,
 બુદ્ધિથી ખાળા વિમારો ॥૩૧॥ એમ કરતાં દિવસવિત્યો, રૂજની થઈ તે
 વાર; અચાનક એને નિંદ્રા આવી સયન કરયું તવ નાર ॥૩૨॥ તેમાં
 ભયંકર સ્વપ્ન ભાસ્યું, જણે ગયો ભરથાર અંમતણું હેવાતણ ગયું,
 ઉતર્યા સોળ શણગાર ॥૩૩॥ જણે મુખકે કેશ કરડયા, શીશના એકે
 એક; સાળુ ઉતરી સિંધુરો અંગે, પેહેલી દીઠી અનેક ॥ ૩૪ ॥ તવ ભ-
 યની ભરી ભામની ભઠી રડવા લાગી અપાર; અરેરે આમ કેમ લાગ્યું,
 શું થાશે મોરાર ॥ ૩૫ ॥ સુખ સજ્યામાં સુધન્વાયે, કીધું છે સયન;
 ત્યાં જોઈને પીછોડી ઉઘેડી બેયું પતીનું વદન ॥૩૬॥ ઢંઢોળીને જમા
 ડવા લાગી. જગો જગો મમનાથ; અરેરે માહારે વિચોમ પડીયા કહી
 ઝાઢ્યા બેઉ હાથ ॥ ૩૭ ॥ તવ સ્વપ્ન થયું સુધન્વાને, પડશે મારો

હેઠ, અબળા માહારી એટવાઈ મરશે, માહા દુખી થઈ એહ ॥ ૩૮ ॥
એવામાં જીવતીને જમાડ, જગ્યો, સુધન્વા સુર; જમત થઈ જોઈ અબ
જાને રડતી દીઠી ભરપુર ॥ ૩૯ ॥ તવ સુધન્વા પ્રુછવા લાગ્યો, શું
દુખ દરીયે દુખી, એટલે અબળા કહેવા લાગી, બયભરી સ્વપ્નની
પુખી ॥ ૪૦ ॥ ભયંકર મને સ્વપ્ન ભાસ્યું, તે નવ જાણે કોઈએ
આગળની વાત કહેતાં માહારી, જીભ્યા કાપવી જોઈએ ॥ ૪૧ ॥ સુધન્વા
કહે સ્વપ્ન કેવું, સાચી વદજે વાણી, તુજને દવાઈ દઉં છુમાહારી, સત્ય
કહે સતી રાણી ॥ ૪૨ ॥ તવ હૈયાફાટ રડવા લાગી, નેત્રે વહે બહુ
પાણિ; અરે એમ કહેતી વેળા, કેમ ન જીભ વઢાણી ॥ ૪૩ ॥ કહ્યા
વિના હવે છુટકો નથી, કંથે દીધી છે દવાઈ; રડી રડીને કહેવા લાગી,
અમની ઊઠ્યો ઉરમાં ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ અમની ઊઠ્યો ઉરમાં રડતી
હૃદયા ફાટ; કહેવા લાગી કામની, સોગન દીધા માટ ॥ ૪૪ ॥

કડવું ૧૫ રાગ હલાવરિ.

માહારા કંથજી શું કહેવરાવો, ઓ હો હો હોરે. ટેક. ॥ મુજને
સ્વપ્ન ભયંકર લાગ્યું જોઈ પેલા ભવનું પાપ જગ્યું, માહારાં આલતુ
ધર સુતર લાગ્યું. માહારા ॥ ૧ ॥ જોઈ રણયુધમાં તમે ચડીરે, એક વિધને
જીવી બીજે પડીયારે પેહેલા સસરા શત્રુ થઈ નડીયારે; ॥ માહારા ॥ ૨ ॥
જોઈ સસરાએ તેલમાં તળીયારે; તમે તાત વચ્ચે ખળીયારે, તમને
સહાય કરી શામળીયારે ॥ માહારા ॥ ૩ ॥ પછી શત્રુએ સંહાર કીધો, મન
મુકીને માર દીધો મારો શણગાર ઉતારી લીધો ॥ માહારા ॥ ૪ ॥ હું
તો અભાગજી રહિ રઝળતીરે, મારી કારમી કાયા નથી પડતીરે, સપ
નાતી વાત લાગે છે મળતીરે ॥ માહારા ॥ ૫ ॥ તમ તોતે દૈવ દેવરાવીરે,
કાલે વઢવાની વાત કેવરાવીરે; વળી તળાવની બીના આવીરે ॥ માહારા
॥ ૬ ॥ એકું સ્વપ્નું સીધાન્ત મળીયું, માહારા પ્રારબ્ધ પાછું વળીયું-
રે, જોઈ સંસારનું સુખ ટળીયું ॥ માહારા ॥ ૭ ॥ મુજને માહા થયાતા
શુકનરે, કાગ કકળીયા ભોવનરે, અવળું ફરક્યું છે અંજ લોચનરે
॥ માહારા ॥ ૮ ॥ માહારા દીપક થયા રાણારે, તમે પણ નહી હો અ-
જણારે. શહુ સમજો છો સ્વામી શાણારે ॥ માહારા ॥ ૯ ॥ માટે કાલ
યુધે નવ જશે, તમે જમને પુરણ પસ્તાશે; જણી જોઈને દુખી

થાશેરે. ॥માહારાણાવળણુ॥ દુખી થાશેા નાથજી, ઉપજશે વીધન;
કરે પ્રતીજ્ઞા નહીં જવા, તેા માને મુજ મન. ॥

કડવું ૧૬ રાગ સાંખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાડું, મુધન્વા મહીમાય. ॥૧॥ સુંદરી કહે સ્વામી મારા,
પ્રતીજ્ઞા કરે કાંઈ; તેા મુજ જીવને શાન્તી વળે, ઉચાટ છે મનમાં.
॥૨॥ એટલે મુધન્વા એમ બોલ્યો, સાંભળ સાધવી સતી; સુરા નરની
નારી થઈને, કયાં દે કાલર મતી. ॥૩॥ મુજ તાતે દેવરાવી દવાઈ; તેકેમ
લોપુ વેણ; જગત કીરતી થાય માંથે, થાડું સુરાતણ હેણ. ॥૪॥ જગત
માં કીરતી કરાવી, જીવડું તે જીવ કેવો; અમે તેટલો ઉભો ફરે પણ
જીવતો મુઆ જેવો. ॥૫॥ સુત ગાયો હોય ક્ષત્રીનો તેા, મરવાથી નવ
ડરે; રણ સંગ્રામે ન પડે પાછો, મુસ્તક કર લઈ ફરે. ॥૬॥ મરડું માને
તો અજ્ઞાની, આત્મા મરતો નથી; બોળીયું છે તે પંચભુતોનું, જીવ
ન્યારો સરવથી. ॥૭॥ જેવાં વસ્ત્રો ઉતારવાનાં; તેવી ઉતારવી કાયા; માયા
માહાદેવના બનાવ જેવી, ચૈતન્યને આ માયા. ॥૮॥ વસ્ત્ર વધુ ઉતારવાં
સરખાં, તેમાં ન જાણેવો ફરે; કષ્ટ કાયાને નહિ આત્માને, માટે કરજી
જેર. ॥૯॥ રણમાં મરીએ તેા જીવ તરીયે, મોક્ષની પદવી લઈયે; ક્ષત્રા
જતીનો ધર્મજ એ છે, માટે બેશી કેમ રહીએ. ॥૧૦॥ કુળલાજે જ્ઞાની
લાજે, લાજે પોતાનો ધર્મ; મનુનાં વચન શાસ્ર વીસે, અબળા શું સમ
જે મર્મ. ॥૧૧॥ જીવડું મરડું મીથ્યા કહેણી, તે કેમ માનીયે સાચું;
અસત્યને સંતા માને તેનું, ઇશ્વરી જ્ઞાન કાચું. ॥૧૨॥ આ દેહ તણ
બીજે દેહ લેવો; જ્યારે ત્યારે એકવાર; નિશ્ચયે છતાં કેમ ડરડું, સુંદર
વતી નાર. ॥૧૩॥ એટલે સુંદરવતી બોલી, તમે તેા મરડું ધાર્યું; તેથી
તમને નહીં દેવું જાત્રા, કરેા માહારૂં વાર્યું, ॥૧૪॥ પીઉજ પાવલે
લાગું તમને, કોણ પછી માહારૂં બેલી, એમ કહેતામાં બેઉ ચક્ષુએ,
આલી આંસુની હેલી ॥૧૫॥ એવે સમે મધ્ય રાત્રી થઈ છે, અબળા
ફરે વીલાપ; લાઈ ભગની વીનાની લામા, વળી નથી મા આપ ॥૧૬॥
એક આશરો પરણ્યા પતીનો, બીજે વિસ્વંભર કરેા; તે વણ સગુ ન
મળે મહારૂં, કલેશનો ધરમાં ઘેરા. ॥૧૭॥ દુખે ઘેરાણી નેત્રમાં પાણી,
વાણી વીમળ કાઢે; પોતાના પતીનો પાસવ બાંધી, રડતા લાગી રાઢે

॥ ૧૮ ॥ આકંઠ કરતી બહુ વલવલતી, કળકળતી કામની; તે વેળાએ
ભયંકર ભાસે, ઝમ ઝમતી જમની. ॥ ૧૯ ॥ કોમળ કાયા મહા રૂપ-
વંતી, જોખન બાળે વેશ; મૃગયાનેણી નહી કાંઈ કેહેણી, મુસ્તકથુંદીર
કેશ. ॥ ૨૦ ॥ દંત જેના દાઢમની કળીયો, આંખની અંધ કળી; હાથે
ળી જેની કમળ સરખી, હોડ રેખાયો મળી. ॥ ૨૧ ॥ જંઘા કદળી
સ્થંભા સરખી, કુમકુમ પમની પાની; બોલવું કાલું લાગે વાહાલું,
બુદ્ધી મોહોટી વય નાહાની ॥૨૨॥ સુવડતા અંચળાઇ ચોખાઇ, કોઇ
વાતે નહી ખામી; વાણી મધુરી શુભ ગુણ પુરી, અકલ નહી અધુરી.
॥૨૩॥ વીવેકી વીદવાન વડી છે, જાણે પતીવ્રત ધર્મ; આચરણ એના ઉ-
ત્તમ અતી, મતી સદા સુખ કર્મ ॥૨૪॥ આભુષણ વણુ અંગ ઓપે,
લોપે નહી મરીયાદ; તેથી અખળા રડવા લાગી, કંઈ વેણાનો નાદારખા
॥ વળણુ વેણા નાદે રાખા રડે, મંચ રાત્રીનો ચોમ; વક્ષભ વહે સુણો
સહુ, અતી ઉપજ્યો હીત રોમ.

કંઠવું ૧૭ રાગ મને મુકિ ગયોછે મારો છેલડો રે.

હુંતો જુધે ન જવા દેઉ નાવસારે, માહારે તમ વીના નથી આધાર
મહારાજ, જુધે ન જવા દેઉ નાવસારે. ટેક. મેહેતો જનમીને જોયા છે
આપનેરે, નથી ળીજ ત્રીજની વાહારામાહારારાજ ॥ તમને આશો ઉજ
મ વડવા તણોરે, હજુ સું જોઈ થાક્યા સંસાર. ॥ માહારારાજ, ॥૧॥ મારે
પીયર પનોતુ થવાનું નથીરે, નથી ભાઈ ભોજઈની મોઘાઈ ॥ માહારા
રાજ. ॥ નથી તાત માત કે મોસાળીયુરે, નથી સૈપણી ઐપણી બાઈ.
॥ માહારાજ. ॥૨॥ તમો રણ ચઢી મુને રઝળાવશેરે; પુરણ પડી છે
પેટડામાં ફાળ; ॥ માહારારાજ ॥ આળ્યું વીતન વાળ્યું વળશે નહી રે,
માટે પેહેલાં આણું માહારો કાળ. ॥ માહારાજ. ॥ ૩ ॥ હળા મળી
પુરણ બેઠાં નથીરે, નથી કરી દુખ સુખ તણી વાત; ॥ માહારા
રાજ. ॥ નથી હશી રમીને બોલીયારે, મીથ્યા વટલાવી છે મેં માહારી
જાત. ॥ ૪ ॥ પુરણ પરણ્યાનો લાહાવો લીધો નથી ર, નથી
પીરશીને જમાડ્યા મેં નાથ; ॥ માહારાજ, ॥ નથી ધુંવટ તાણ્યો
કટુંબમારે, ગઈ આવી નથી સહીઅર સાથ, ॥ માહારાજ ॥ ૫ ॥
॥ વળણુ. ॥ એમ અતીશે વલવલે, કરે અતી આકંઠ; સુધન્વા
કહે સુંદરી, રડવું રાખો બંધ. ॥

કંડવું ૧૮ રાગ સામગરિનિ ચાલ.

જયમુની રૂસી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારીતુજને
 સંભળાવું પરમપવિત્ર કથાય ॥૧॥ સુધન્વા કહે સુંદરી સુણે, રડવું રા-
 ખો અંધ; થવા કાળ તે થારો, સીદ કરો આકંદ ॥ ૨ ॥ મહાર તમારે
 સંબંધ જેટલો તેટલો લીધો લહાવો; રણસંબંધ પુરણ થયો તો, દૈવ ઉ-
 પર શો દાવો ॥૩॥ મુને પણ એવું સ્વપ્ન આવ્યું, પડસે માહારી કાય;
 છે છેલ્લું વહેલું આપણે મળવું, કાલે થાશું વીઠાય ॥૪॥ ધણીનું ધારેલું
 બને છે, આપણી ધારણા ખોટી, રોથી નથી રોકાવાનું નીકર આશા
 તો મહોટી ॥૫॥ તું કહે છે મહાર નથી બેલી, કોઈ અવનીમાંય; વીશ્વ
 ભર વિના નથી બેલી, કોઈનું હાંચ કે ત્યાંચ ॥૬॥ જેમ બને તેમ માનવો
 આનંદ, શા સાર કરવો શોક; શોક ધરેથી શોક ન નાસે, આનંદથી
 શોક ફેક ॥૭॥ અંધારે અંધાર ન નાસે, નાશે જે થાય પ્રકાશ; તેમજ આ
 નંદ માની લેવાથી, કલેશ પામે નાશ ॥૮॥ આનંદનું ઘર ઉત્તમ સહુથી
 આનંદે આનંદ; થયું મયું મીથ્યા માનવાનું, માયાનો ફેગટ ફંદ ॥૯॥
 હું નતો તાહરો તું નોતી મહારી, કોણ કેને સંગ લાવ્યું જે જેને જેમ
 ફાવ્યું પોતાને કરમે આવ્યું ॥૧૦॥ એકજ જનમે ભેળાં થયાં, તેમાં
 શું તાહરું મહારું, સંઘાત છુટયો કે પુઠવાળી, કોણ ભુએછેવારૂ ॥૧૧॥
 દેહ છતી પડી હોય ધરમાં, તોપણ ભાવ ન પુછે; જીવ સામુ જેમકાંઈ ન
 રહે, તો પછી સમાઈ શું છે ॥૧૨॥ ખોળીયાની સમાઈ હોયતો, ખોળીયું
 કોઈ ના બાળે; જે જીવની સમાઈ હોયતો, ફરી જીવ સામુ ન બાળે ॥૧૩॥
 થાય કહાપી પ્રેતરૂપે, આવી ધુણીને બોલે; તોતે જાજ કરી કાઢે મારમારે
 ખર તોલે ॥૧૪॥ જે સુંદરી સમાઈછે સાની; સમજને કાઢય સોધી; જે
 ખોળીયાને બાળે છે માટે, ખોળીયાના વીરોધી ॥૧૫॥ જીવના વીરોધી
 હોય નહીતો, જીવને હાંકી ન કાઢે; કોઈ કોઈનું સગુ નથી, મીથ્યામુઠ બ
 રાડે ॥૧૬॥ તું નથી મહારી હું નથી તારો, સપ્નાવંત સંસાર; માટે કાંઈ
 કલેશ ન કરતી, એ સતી સાધવી નાર ॥૧૭॥ યુદ્ધ વીના હું નથી રહે-
 વાનો, પડશે વેઠશું કુખ; રણમાં નજવું ને બેસી રહેતો, લાજે જનુતીની
 કુખ ॥૧૮॥ વળી મહારા અંધુ લાજે, લાજે હંસદ્વજ બાપ; યુદ્ધે મયા
 વણ હું રહુંતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૧૯॥ ખાલી ખોટા કરે લવાડા, જ-
 ગતને જણાવે નારી; એમાં કહેવાયે નહીં સાચ, ફેજેતી માહારી ને તારી
 ॥ ૨૦ ॥ મહારાં સાથ સહોદર જાણે, જાણે સઘળું જગત; કહેશે કે વશ છે
 નારીને, શાનો સુધન્વા ભક્ત ॥૨૧॥ માટે મન વાળો માણની, સીદ ડ-

સાવો દંત; અત્યારથી એમ બળુજે કે, ગત થયો મુજ કંથ ॥૨૨॥ કંથ રડે કામનીને શા સાર્તે સમજવું સાર; કામનીજે જીવતી હોતતો થાત માહારો પરીવાર ॥૨૩॥ વળી કરત શેવા માહારી; રાંધી પીરસત મુને; બીજી મળશે કેવી નીકળશે, એમ પીડા સહુને ॥૨૪॥ પ્રમદારડે પતીને તે, પોતાના મુખ માઠ; અરેરે માહારો વૈભોગ ગયો, પ્રથમ એ ઉચાટ ॥૨૫॥ માંથા ઉપર હોય દેહું તો અખળા રડે એમ, જીવતા હોતતો કરત નિરવાણુ, હવે આ વળશે કેમ ॥૨૬॥ નીરધન હોય તો એમ રડે; મર્જી કી યા કરૂં કયાંથી; છેયાં છોકરાં પેટ પડયાં તે, ખવરાવીશ શામાંથી ॥૨૭॥ કદાપી ધન મેળવી મરે, તો તેને રડે એમ ઝાઝા જીવીને રળત ઝાઝુ ભોમવત ફાવે તેમ. ॥૨૮॥ એવાં ગમે તે કારણ વીના, રડતું નથી જનકોય; વિવેકથી વીચારમાં આવે, સ્વારથ સગપણ હોય ॥૨૯॥ હું નહીં તારો, તું નહિ માહારી, કોઇનું કોઇ ન થાય; જે કોઇ કોઇનું થતુ હોય તો કેમ જોડે નવ્ય જય ॥૩૦॥ જે કદી જોડે જવાય નહીંતો, આનંદ તજવો જોઇએ વરસ બે વરશે આણંદ માણે, રમે જમે સહુકોઇએ ॥૩૧॥ મુએલું જન મુઆ અતે, જીવતું જીવતા અતે; અનાદીથીરેટ એવા સમજે શાસ્ત્રને મતે. ॥૩૨॥ એમ કહી સુંદરી સમજવી, એવેરહી પોહો ૨રાત, સુધન્વાયે દંત ધાવન; ક્રીધું કામના સાથ. ॥૩૩॥ પછી ઉષ્ણોદકે સ્નાન ક્રીધું પછી નીત્ય કર્મ; સંધ્યા ગાયત્રી સમાધી, લેઇ સાચવ્યા ધર્મ ॥૩૪॥ પરવારતા પા પોહોર દાહોડો; ચઢી ગયો પાવન; સુધન્વાએ વિપ્ર જમાડી, પોતે કર્યું ભોજન ॥૩૫॥ એવે સમે સાથ સહોદર, વળી શહુ સન્યાય; જમી પરવારી આયુદ્ધ બાંધી, નમ્રની બારણે જય. ॥૩૬॥ તે સમે હંસદ્વજ રાજ. સહુથી પરવારયો પેહેલો; દરવાજા બહાર ખુરશી નાંખી, જઇને બેઠો વેહેલો. ॥૩૭॥ રાતા ની શાન રોપાવ્યા છે, પથરાવ્યાં છે બીછાના; શંખને લેખ બે પ્રધાન આ વિ, બેઠા છે મસ્તાના. ॥૩૮॥ એકજ મોટો ચુલો કરાવા, તેમાં કરાવ્યા તાપ; તે ઉપર કદા તેલ તણી, ઉકળતી કરી આપ ॥૩૯॥ જેજન આવે તે જન જીવ, થરથર કંપે કાય, અરેરે આતેલમાં તળાતાં, વેદના કેમ વેઠાય ॥૪૦॥ એ રીતે જોઇને સહુ ત્રાસે, જે વહેલા આવેલા તે પાછા જઇ હેતસીને, તેડી લાવ વહેલો ॥૪૧॥ એ રીતે અડધા પોહોર દનમાં, રહ્યું સહુ કોઇ; સુધન્વા આવ્યા નથી તે, પ્રધાન રહ્યા છે જોઇ ॥૪૨॥ તે સમે અડધા પોહોર થયો તવ ઉઠ્યા હરીદાસ; ભોજન કરી મુખ પખાળી, લેઇ કીધો મુખવાસ ॥૪૩॥ પછી

પોતે યુધ્ધે જવા, થાવા લાગ્યો તૈયાર; ઊભો થઇને પહેરી લીધા, પો-
તાના સણુગાર ॥૪૪॥ રૂપે ગોરો કહેડે કંદોરો તોરો મોતીનો માથે; કડાં
સાંકળાં વેઢ વીંટી, બાંધ્યા બાબુ બાંધ હાથે ॥૪૫॥ નાહાનો ને નાજુમ
ધણેરો, અપણ જેની ચાસ; સ્થળ પહેલી કચ્છી લીડી, પછી પહેથો
સુરવાળ ॥૪૬॥ કમર પટો કવચ બખતર; અંગ ઘણી ઊલટ; કાનમાં
કુન્ડળ હાર મોતીના, જરી જામો મુમટ ॥૪૭॥ ચરણમાં ઉપાન પે-
હેથો, પટકેથી કટી બાંધે; બાણનો ભાથો ને ધનુષ તે, બેરબ્યાં ડાબી
બાંધે ॥૪૮॥ ખપવા ખંજર ત્રીશુળ લીધું, જમ્બેયોને કટાર; ફરશી
ભાલો કર્વત કુહાં, તર્કસ તીર તરવાર ॥૪૯॥ બાંધી મોકાની ઉમ્મર
નાહાની, આંખડી મ્હોટી મ્હોટી, ચક્ષુ રાતા ચોળ ચળકે, નમળેખાંપણ
ખોટી ॥૫૦॥ ભમ્મર ખુબજ ખેંચાયેલી, લાગે અતી વિકરાળ; ત-
તપર થઇ કહ્યું તારૂણીને, ઓ સતી જે ગોપાળ ॥૫૧॥ વલણ ॥ જે ગો
પાળ છે માહ્યરા, જાવું છું રણસંગરામ; એમ કહેતાં વક્ષમ વદે; મળે
થયો તે ઠામ.

કડવું ૧૯ રાગ સાંખ.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું; સુધન્વાની કથાય ॥૧૦ સુધન્વાએ મળેલો થઇને, કહ્યા જે
ગોપાળ; એટલે સુંદરવતી નારીને, પડી પેટમાં ફાળ ॥૨॥ બણ્યું કે
જીવશે નહિં સ્વામી, ઉઠાશ પામી નારી; પતીનો જઇ પાલવ ઝાલ્યો,
અરજ સાંભળો મહારી ॥૩॥ મમત શું માન્યનીનો ચાલે, યુધ્ધે જ-
વા થયા ત્યાર; તો મુજને મળીને પધારો, ઓ માહાર ભરથાર ॥૪॥
છેવટનો આ પ્રેમ પ્રમટયો, આટલું વચન પાળો, થનાર હશે તે થારો,
પ્રેમની પીડા ટાળો, ॥૫॥ માગી માગી માગુ તમ પાસે, સાસુડીના
સંતાન; પુરણ વિકાર વપુમાં વાપ્યો, માટે દો રતુદાન ॥૬॥ સુધન્વા
કહે એ શું બોલી, રણ યુધ્ધે જતા નારી; સમય વણ વહીએ તે, છુટી
પડે નીરધારી ॥૭॥ સમા વીના બોલે તે હારે, સમા વીના સહુ ખોટું
રાકાઉને વેળા વીતે તો, થઇ પડે દુઃખ મ્હોટું ॥૮॥ સ્વામીને જીવે
તાકો તો, મુમત મુકી દેવો; તારૂણી મમ પીતાવું તું, જણે છે મુમતી
કેવો ॥૯॥ તેજ તણી કહા ઉકળાવી, બેઠાછે દરવાજે; વેળા વીતીને
ત્યાં જઈ તો, તેલમાં નળે આજો ॥૧૦॥ માનની બણતી નથી એવું, જીવતો

હશેતો મળશે; જાણે છે કે મોડા જશેતો, તેલ કઢામાં તળશે ॥૧૧॥ બચ્છી
 બેઠ પતીતણો તું; જીવ લેવો કેમ ધારે; ઉશ્કેરી મોકલવો બેઠએ,
 બીધનથી ઉભારે ॥૧૨॥ વેળા વીતે છે વેળા વીતેછે, કર્મ કઠોર જાગ્યું,
 રજની રામા બોલી નહીને, આ વેળા શું જાગ્યું ॥૧૩॥ મેલ પાલવડો
 મુમત આવડો, કદી કાળે નવ કરીએ; તારણી કહે કેમ મુકું, બેઠીછું
 ભર દરીયે ॥૧૪॥ વહેલા જશે તો તેલથી બચી, શત્રુને હાથે મરશે
 મોડા જસોતો તાતને હાથે, પણ નહીં ઊમરશે ॥ ૧૬ ॥ નિશ્ચે મુજને
 એમ થયું છે, ઉતરવે શણગાર, માડા મુકન માહરા સાચા, નહીં કાંઈ
 ફેરફાર ॥૧૬॥ આમે મરવું ને આમે મરવું, મરવાનું મુજ કંથ, હર પ્ર-
 કારે પીયુજ માહરા; આવી રહ્યો છે અંત ॥૭॥ તો શા સારું ડરવું સ્વા-
 મી, અબજાનું ઉર ધરો, નહીંતો લાગશે બાળ હત્યા, સમજ પાપની-
 વારો ॥૧૮॥ મુજ મન ધમ્મ્યા પુરણ કરો, પામશે વધકુંડ વાસ, સા-
 ન્તી રાખીને બેસો જરા ન થો ત્રીયાનો ત્રાસ ॥ ૧૯ ॥ વળી માહરો
 દેહ તણને, આપીશ હું હત્યાય; કાયા માહરી પાડું નહિતો; સુકીત સઉ
 ફેક થાય ॥ ૨૦ ॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, આ નહીં મનુશ ધરમ;
 દિવસે રતુદાન દેવું, પશુપક્ષીનું કરમ ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવતી સતી એમ
 બોલી, આ મારા જરથાર; એક વરસનું તપ મુકી, વરસાવું ધુમાર
 ॥૨૨॥ પછી બાધ નહીં દીવસના, એરે મારા નાથ; કહ્યું માહરું કબુલ
 કરો, બેડું તમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ સુધન્વા કહે કામની મુને, રચે નહીં
 તુજ વાત; તાહરું બોલ્યું પાળવા રહું તો ક્રોધ કરે મુજ તાત ॥ ૨૪ ॥
 તવ એબજાયે જીવ્યા કાહાડી, દંતુમાં દબાવી; સુધન્વા કહે રતુ દેઉ
 છું, વિપ્રીત વેળા આવી ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને વસ્ત્ર ઉતાર્યા અબજાયે
 જીભે મેલી; ધુમાર વરસાવી નરનારી, પ્રેમે રમ્યા રંગરેલી ॥ ૨૬ ॥
 પોહોર દીવસ પુરણ થયો, સંકટ આવ્યું ભારી; સુધન્વાએ વસ્ત્રપહેર્યા
 આલ્યો આયુધ્ધ ધારી ॥૨૭॥ છડીદારને આમના આપી, રથ અમારો
 લાવો, તવ સારથી રથ બેડી આવ્યો, મુકન માઠો કહાવ્યો ॥૨૮॥ જોવો
 સુધન્વા બારણે નીકળ્યો, તેવોજ કકળ્યો કામ, દાવારને ઉમરે ચરણ
 દેતા, આડો ઉતર્યો નામ ॥૨૯॥ તવ સુધન્વાએ વિચાર્યું, નીશ્ચે થ-
 વાનો કાળ; જાણ્યું કે જનેતાને મળી આવું, ધારી આલ્યો ભુપાળ
 ॥ ૩૦ ॥ પોતાની માતાના મેહેલમાં આલ્યો, જમને લાગ્યો ચરણ; તે
 વેળા માતાને ભાશ્યું, આ સુત પામે મરણ ॥૩૧॥ માથે કર કાલ્યો દી-
 કવાનો, એવે આવી ભગની; સંહુના મનમાં મરણ ભાશ્યું, અંતર ઉ-

ડ્યો અગ્નિ ॥ ૩૨ ॥ માતા કહે ઓ દીકરા મહારા, મુજને લાગ્યું
 એમ; આજે જો જુઠ્ઠા જશે તો, નહીં રહો કુશળ હોમ ॥ ૩૩ ॥ માટે
 તુજને નહીં દેઉં જોવા; ધરમાં બેસો તન. યોચન માહારં લાગ્યું ફરકવા,
 માઠા થઈ શુકન ॥ ૩૪ ॥ લગની કહે અગેની ઉડ્યો, મુજ ઉરમાં
 અતીશે; ઓરે વિરા મડા સરખું, મુખડું તારં દીશે ॥ ૩૫ ॥ માટે
 બેશી રહો ભોવનમાં, જવા નહીં દેવું; તાત તણા ઇપકો આવે તે,
 શીશ ચઢાવી લેવું ॥ ૩૬ ॥ માતા કહે હું તાત તારાને; જવાબની
 દેનારી; તારે માટે કોંધ કરીને, છો મને નાંખે મારી ॥ ૩૭ ॥ અમે મા
 દીકરી બે મરશું, તે પછી બીજું થાય; ચીંતા તે કાંઈ નવ ધરતો, જો
 જાય તો પાડુ કાય ॥ ૩૮ ॥ સુધન્વા કહે માતા માહારી, રણ ચઢ્યો
 કેમ રહેવું, મારા તાતે હવાઈ દીધી, તેમને શું સામું કેહેવું ॥ ૩૯ ॥
 આર ભાઈ ચડીયા જો પહેલા, તેમણે શું કરી ચોરા; તેને ન રોક્યાને
 મુને રોકેછો, મુઠ્ઠી દો સરજેરી. ॥ ૪૦ ॥ તાત તણું શું વચન લોપું,
 લોપે તે સુત કેવો, નાસ્તીક પ્રાણી જણવો એને, વળી દીકરી જેવો.
 ॥ ૪૧ ॥ નર થઈને નારી સરખો, જમમાં હું જણાવું; માટે મરવું તેમાં
 ન ડરવું, રણ યુદ્ધ વીશે જવું. ॥ ૪૨ ॥ માતાજી હું નહીં કરું વાયું,
 ધાયું યુદ્ધે જવા; ના જવું તો તાતજી કકળે પાછળ થાય પસ્તાવા ॥ ૪૩ ॥
 માત પીતાનું વચન લોપે, તે જન પાપી પ્રાણી; એવાં પુત્રનાં વચ
 ન સુણી સુખવંતી વદી વાણી. ॥ ૪૪ ॥ માઆપનું બોલ્યું બોલગે તે
 પર ઇસ્વર કોપે; તે દીકરા જવાનું કહુ છું. તે વચન કેમ લોપે ॥ ૪૫ ॥
 સુધન્વા કહે સુણો માતા, ન્યાયનીતી સમજવું; માતા પીતાનું વચન
 વીશાધી, તેમાં કોને વશ થાવું. ॥ ૪૬ ॥ માતા કહે એમ બને તો, તેનું
 કરવું કેમ; સુધન્વા કહે સમજવું તમને, સાચું માનજો એમ ॥ ૪૭ ॥
 ઘણું કરીને માતાનું બોલ્યું પુત્રીએ પાળવું ઘટે, પુત્રે પાળવું પી-
 તાજીનું, કહું છું શાસ્ત્રને વટે. ॥ ૪૮ ॥ તવ માતા બોલતી બંધ પડી,
 સુતે સમજવું કેવું; ઓ દીકરા તારો નાશ થવાનો, જુઠ્ઠા જવા નહીં
 દેવું. ॥ ૪૯ ॥ વળજી. ॥ જુદ્ધે જવા દઉં નહિં; ઓરે મારા બાળ; વક્ષભ
 વહે એવું કહી, રડતી એ તતકાળ ॥

કડવું ૨૦ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી. તું તો સાંભળ પુન્યવંતપ્રાણી; સુખ
 વંતી રડવા લાગી, માહારે રાહુની દસા જાગી, ॥ ૧ ॥ એરે શું થયું

નમ્રની બાહાર, સહુ સેન્ય મળ્યું તે વાર; સંખ લેખે કથો તપાસ, દળ
માં ફરી બેયું ચોપાસ ॥૨૦॥ દીકું સર્વ સહું સેન્યાય, એક ન દીકોસુધ
ન્વાય; નથી રાયનો મોહોટો મુત, થયા પ્રધાન આકળા ભુત ॥૩૦॥ સંખ
લેખે કથો વીચાર, ઠીક લાગ આવ્યો છે આવાર; એ રહેતોતો મન્દ્રણી
રાખી; આજ કસુર આવી છે આખી ॥૪૦॥ આપણી સંખ રહેતોતો રો
શે, આવેતો લાગ તે કોણ ખોશે; એમ કહીને બેઠો પરધાન, ગયા રાય
કને મસ્તાન ॥૫૦॥ પુછ્યું હંસદ્રજ સુભમતી. કહો કીયો આવ્યો નથી,
તવ પ્રધાન કોધે ભરીયા, મોહોટો ઘાંટે બેઠો ઓચરિયા ॥૬૦॥ અમેતપાસ
કીધો રાય, થયો તમ ઘરમાં અન્યાય, નથી આવ્યો સુધન્વાય, એનો
ધનસાહ કેવો થાય ॥૭૦॥ પેહેતો દીકરાનો ન્યાય કરો; બેઠું થાય છે
ખોટો કે ખરો; એવાં મર્મનાં વચન સુણી, ખુનસે ભરાણો ખુની ॥૮૦॥
બોલ્યો હંસદ્રજ કોધ કરી, શું હું બોલેલું જવાનો ફરી; બવો ન્યાય
કરો તમો બેઠો, વચમાં વાંધો નહીં લેવું ॥૯૦॥ તવ શંખને લેખ પ્રધાન,
રક્ત લોચન વદીયા વાણ; બવો એક સત બેઠા સપાટે, લાવો બાંધી
બેર ઝપાટે ॥ ૧૦ ॥ સાથે ઊઝાડાં ખડમ રાખો, કરે તોફાન તો
મારી નાંખો, કહીએ તેડે ચંપાવતી નાથ, કહી બંધન કરજે હાથ
॥૧૧॥ લાવો મારી મુશકે હાંધ, કોઇ ડરશે નહીં મનમાં; શું એરાજ
નો મુત તે સાહ, બોલેલું વેણ લોપે અમારૂં ॥ ૧૨ ॥ એમ કેહેતા શેવક
સત ઉઠ્યા, ઘણા રોશ ભરેલા રૂઠ્યા; લીધાં ઊઝાડાં ખડમ હાથ; રક્ત
નેતરે ચાલ્યા સહુ સાથ ॥૧૩॥ ગયા સુધન્વાને ધામે, કથો પોકારમ્હોટે
નામે, તવ સુધન્વાની નારી, આવી રડતી પોતાની બાહારી ॥૧૪॥ કહ્યું
નથી સ્વામી મુજ વાસ, એતો ગયા જનુની પાસે; તવ સાંભળી શેવક
વળીયા, સુખવતી મેહેલમા પળીયા ॥ ૧૫ ॥ ત્યાં તો દીકા સુધન્વા
ભક્ત, કીધાં દાસોએ લોચન રક્ત; કેમ ઉભા રહ્યાછો હાંઈ, તાત તેડે
છે શેન્યા માંધ ॥ ૧૬ ॥ કહ્યું છે તમો તેડવા બવો, એને બંધન કરી
ને લાવો; માટે બાંધીએ હાથ તમારા, નહીં તો મળે ભોગ અમારા
॥૧૭॥ માટે બાંધવા દો રૂડી રીતે, નહિ તો બાંધીશું વીપરીતે; સુણી
ચઢ્યો સુધન્વાને કોધ; આ શું બોલે છે ગુસ્તામ ચોદ ॥ ૧૮ ॥ એમ
ધારી તાણી તરવાર, કથો દસ વીસનો સંહાર; તવ ત્રાણીને ખીજ ના-
હા, બણ્યા શજકુંવરને માઠા ॥ ૧૯ ॥ ગયા સેન્ય વીશે ખુમ કરતા.
આંહા ત્રાસે જાણી ઓચરતા, મહારાજ કરી કુંવરે રીસ, મારી નાંખ્યા
ચોદા વીસ ॥ ૨૦ ॥ અમે બધી બેઠા પાછા વળીયા, તમ મુત બળી

ને પળીયા; તવ ચીઠી લખી એમ, તાતનું વેણુ લોપો કેમ ॥૨૧॥ આવો
બંધન થઇને બેટા, નહીં તો થઇ જશે છેટા; એણ કહી મોકલ્યાથોઢા
એંશી, ગયા રાણીના મેલમાં પેશી ॥૨૨॥ આખી સુધનવાને ચીઠી, તે
વાંચી નજર કરી મીઠી; કહું તાત વચન કેમ લોપું; કરો બંધન હવે
નહીં કોપુ ॥૨૩॥ તવ સુખવંતી માતા કહે છે, શીદ બંધન માગી લે
છે; આવનારાનો કર સંહાર, નહીંતો દે મુને તરવાર ॥૨૪॥ તવ સુધ-
નવા બોલ્યો આપે, સર્વને હણું તમ પરતાપે; પણ તાત વચન લોપાય,
એતો અનરથ મોહોટો થાય ॥૨૫॥ એમ કહી બે કર દીધા, તવ શેવકે
બંધન કીધા; જરા કબજે થયો જે વારે, કોપ્યા અનુચરો તે વારે
॥૨૬॥ પેહેલો વીસ મારેલા તે કાળે, એ તો ભરાયા પુરણ દાળે; કશી
કશીને બંધન કીધો, ચાલ કહીને અચરકો દીધો ॥૨૭॥ તવ સુધનવા
મભરાયો, હું તો શીદ થવા ગયો ડાહયો; ચાલો આવું છું તમ સાથ,
પણ નરમ કરો મુજ હાથ ॥ ૨૮ ॥ માહારી ચામડી બહુ ચુસાય, તેથી
નસો ને નાડી તણાય; એતો વેદના નવ વેઠાય, જાણે જીવડો મારો
જય ॥ ૨૯ ॥ એવાં દીનતાનાં વચન બોલે, પણ જોડા બાહાજ્યાજમ
તોલે; દાજ આણીને ઠાંસો મારે; કેમ સામો થયો તો તે વારે ॥૩૦॥ અ-
લ્યા પેહેલું શું જાણ્યું નહોતું, હવે તાહરું આવી પોત્યું; એમ કહી
ખેંચી લીધો જ્યારે, સુખવંતી મભરાઇ ત્યારે ॥ ૩૧ ॥ એની આંતરડી
બહુ દાજ, ઉઠી સુધનવાને બાજ; એરે બેટા આ દશા આવી, તેં તો
બમાડ્યું કર બંધાવી ॥૩૨॥ હવે કબજે પડેલો શુ કરે, સુત મરવાને
સંચરે; માહારે જોઇને જીવડું ધીક, મુકવી મરજદ રે બીક ॥૩૩॥
વળણુ ॥ એમ ધારી મઇ તન કને, વીખીત થઇ મઇ વાત; બ્યાસ
વક્ત્ર વાણી વદે, રડવા લાગી માત.

કડવું ૨૧ વર્ણદરબીનો નાટકની રાહ.

માતા રડે રૂદે ફાટતી, નહીં જવા દડી બાળ; માઠા શુકન મુજને
થયા, માંથે ભમે છે કાળ. માતા રડે રૂદે ફાટતી ॥ ટેક ॥ તું સપમજાનો
સભાગીયો, તાહરે જનમ્યે થઇ લેહેર; કોમળ કાયાના દીકરા, આ શો
તુજપર કેહેર ॥ માતા ॥૧॥ ચક્ષુએ ચોમાસું ચાલતું, દીધી દીકરાનેબા-
થ; લાડકવાયા જશે નહીં, આંખે રૂદીયા સાથ ॥ માતા ॥ ૨ ॥ મોહો
જોયા માહારા બેટડા, મરવા મોકલું કેમ; દેશવટો દેશે ચાલ્યો, તે

વેદીશું તેમ ॥ માતા ॥ ૩ ॥ તેલકડા તુજ કારણે, કરી છે તાને ત્યાર;
સગો શતરૂ થઈ લાગીયો, તેમાં કોણ કરે વાહાર ॥ માતા ॥ ૪ ॥ તુજ
પછી બીજા બેટડા, પણ મોભી કુંવાર; તું મયો પછી શું રહ્યું; માદીના
બેસનાર ॥ માતા ॥ ૫ ॥ મેં તુને સુનો મુકયો નથી, બહુ લઠાવ્યાં
લાડ; બાંધાનો બાંધેલો બેટડો, ઉછર્યો પ્રભુને પાડ ॥ માતા ॥ ૬ ॥
સુવાવડમાં ધણો સાચવ્યો, રાખી વશ જીવ્યાય, ખાટું તીખું ખાધુ
નહી, કછી ભોજવિ કાય ॥ માતા ॥ ૭ ॥ સપુત સુત આ શું થયું, આ
વ્યો કારમો કોપ; દેહ તજવા વેણ તાતનું, કેમ કરીયે ન લોપ ॥ માતા
॥ ૮ ॥ કારમી કાન્તી તાહરી જનમની, નોહોતી મુજને આશ; છેવટ
પણ એનું એ થયું, થઈ નીરભાગી નીરાશ ॥ માતા ॥ ૯ ॥ તારા
બંધવ તારી બેનડી, સતી સાંધવી નાર; હું રાંકડી તારી માનડી, રહીશું
કોને આધાર ॥ માતા ॥ ૧૦ ॥ આ છબી દેખસું કયાં હવે, પડશે પાપી
વીચામ; અરેરે હાય હાય હાય સું થયું, આવ્યાં ભુંડા બવ ભોજમાતા
॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ એમ કહી મુરછામાં પડી, મીચાયાં છે નેન; તર બંધુને
ઘેરીયો, સુધનવાની બેહેન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, ઝાડ ઉગેતો રહે એધાણી, કાંઈ
કલેશમાં ખાકી રેની, બંધુને બાહાજ કોવલીકા બેની ॥૧॥ હારે વીરા
માહાર જીવેને સું કરવું. તાહારું મરણ થતાં પેહેલાં મરવું; મારે વિર
વીના પીયર શાંતું, કેમ દેવે ન જોળ્યું પાનું ॥૨॥ હુંતો પીયરમા છું
પનોતી, કહી ધુસકા મુકીને રોતી, બાહાજ શેવક કેરે હાથ, છોડી
મમ બંધુનો હાથ ॥૩॥ હારે નહીતો આપીશ મુજ હત્યાય; હુંતો પાડીશ
મારી કાય; મારો તાત વેચાણો વણ ધને, શંખ લેખ પ્રધાનોની કને
॥૪॥ હારે થયા સાચા શતરૂપ્રધાનો, વેર વાળે તે મુંઠ મત્રતાનો; ક્રીયા
જનમતણી દાજ વાળે, બધો હરખ હધયાનો ટાળે ॥૫॥ હારે અમને રાંક
ડીથોને રોવરાવે, આખા જનમની આથ જોવરાવે; એનું ક્રીયે કાળમલુ
થારો; કરેલી કરણી ભોજવાશે ॥૬॥ હારે અલ્યા શેવકે કષ્ટ કાપુ, છે
ડો બંધુને તો કાંઈ આપું, કાહાડું દળદળ કહો તે આપી, કેમ જીવ
લેવા બેઠા પાપી ॥૭॥ રાગ ઝડપનો ॥ સેવકેયે સાંભળીને, બળમા
અચરકે દીધો; સુધનવાનો ધરણ હળીયો, પાછો ઉભો દીધો ॥ ૮ ॥

સુધન્વા કહે શું બાળ દાખો, બંધાયો હું આપે; નહિ તો કેવો બતા-
 વ્યો તો હાથ તમારા આપે ॥ ૬ ॥ વિસ થોદ્દાના પ્રાણ લીધા, કેમ નાહા
 તે વેળા; મુજ તાતની ચીડી લે આઠ્યા, ત્યારે થયા બેળા ॥ ૧૦ ॥ નહા
 તો રાજપુતને શું બાંધો, વાંધો લીધો એહ; છેવટ શું મત થાય તમા-
 રી વિચારી લો તેહ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહીને પથે પગીયો, બગીયો બાહુ
 બંધાવી ચાલ્યો ચાલ્યો ઉભો રહ્યો, નયની બારણી આવી ॥ ૧૨ ॥
 જ્યાં પોતાના પીતા બીરાજ્યા ત્યાં જમ નામ્યું શીશ; તવ હંસદ્વજના
 મન વિશે. પુરણ પ્રમટી રીસ ॥ ૧૩ ॥ નો હોય તું માહારો દીકરો, તેં
 વચન લોખ્યું માહારું; છે હંકારીને અસીમાતી, આરી બન્યું તાહારું
 ॥ ૧૪ ॥ દૈવ દેવરાવી માહારી પણ, તુજને મનમાં નાખ્યું; અન્યાય કર
 વાથી તારાપાર, જોર સરવતું ફાળ્યું ॥ ૧૫ ॥ શત્રુ સામા વાટ બુએ છે
 કાલરપણું તે કીધું; માહારે પેટ પેદા થઈ ને, નામ લખવી દીધું ॥ ૧૬ ॥
 ન્યાય તારો માહારે શું કરવો, નથી પડતી મુજ; પડો વમડાવ્યો તેની
 તેં, કાંઈ ન કીધી મુજ ॥ ૧૭ ॥ તાત તણો તનેડર નવ લાગ્યો, શું ધ-
 રીયા બે શીશ; પ્રધાનને ઇનસાફ સોંપ્યો; ક્યાંથી તું બચીશ ॥ ૧૮ ॥
 સુધન્વા કહે ક્ષમા કરો, ઓરે માહારા તાત; કાં થોડો કામનીયે શક્યો,
 સત્ય કહું છું, વાત ॥ ૧૯ ॥ છોડ તો કછોડ થાયે, તાત તજી નહી રીત
 ભારે બચકર શબ્દ સુણી, થયોછું બચતીત ॥ ૨૦ ॥ હશીને મને
 આજના આપો યુદ્ધે તતપર થાઈ; તમ પરતાપે અરજીતજીને
 જીતી નગરમાં આડું ॥ ૨૧ ॥ હંસદ્વજ કહે જીત્યો બેટા બોળ્યું તે
 માહારું નામ; તમે શીક્ષાને પાત્ર થયા છો, કરશું અમો સંગ્રામ ॥ ૨૨ ॥
 તાતજી અપરાધ ક્ષમા કરો, બહુ ભુલ થઈ છે માહારી, તમે ન છોડો
 તો કાણુ છોડે પુત્રની દયા ધારી ॥ ૨૩ ॥ તોપણ શીશ ધુણાવે પીતા,
 એકનો બે નવ થાય; તેલ કડામાં તળારો તમે, માહારો નથી ઉપાય
 ॥ ૨૪ ॥ એટલે વારતા નયમાં આડી, બોળાવામેહું જગત; અરેરે તેલમાં
 તળારો, સુધન્વા હરી ભક્ત ॥ ૨૫ ॥ આખા ગામમાં ત્રાસ પડીએ,
 બળ્યું સુધન્વા નારી; તેલમાં તળારા હુકમ થયો, મુજ કંથને ફાળ
 ભારી ॥ ૨૬ ॥ ત્રાસ ભરી નીકળી તારણી, વિપ્રીત આંખેડી કહાવી;
 સુખવંતી સુધનવાની માને, મુરછાથી મુઠ્ઠી આવી ॥ ૨૭ ॥ ક્રવળીકા
 કહે માતા માહારી, દૈવે તો કમો લીધો; તેલમાં તળારા મુજ બંધને

મમ તાતે કુકમ ક્રીધા ॥૨૮॥ તે સાંભળી સુખવંતી ચમકી, ઉઠ્યો ઉ-
રમાં અમની; રડતી રડતી સુધનવાની, નીકળી માતા ને ભગની ॥૨૯॥
ત્રણે અબળા ત્રાસ ભરેલી, રડતી કુટતી ચાલી; સાથે દાસીયો દસ
વીસ કોડી, તે કર રહે છે ઝાલી ॥૩૦॥ નેત્ર વીસે નીર માતૃ નથી આં
સુ વહે ચોધાર; પ્રથવીમાં પછાડ્યો ખાતી, વરત્યો હાહાકાર ॥ ૩૧ ॥
॥વલણા ॥ હાહાકાર વરત્યો ઘણો, પુરણ પ્રગટ્યો સોઠ; વલ્લભ વદે શ્રા-
તા સુણો, ખળભળીયું બહુ લોઠ.

કંઠવું ૨૩ રાગ સાંખિ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતું
જને સંભળાવું સુધનવાની કથાય ॥૧॥ હાહાકાર ત્યાં થઈ રહ્યો છે, રડે
છે ભગની ને નારી; જનુની જીલમ રડે છે, નેત્ર નાહાતું માંસુભારી ॥૨॥
રૂઢીઆ કુટે, શ્રાણીત છુટે, પશુની પેરે ભરાડે; અવની ઊપર પડતાં નાં
ખે મુસ્તકના કેશ કાઢાડે ॥૩॥ રોળાય શરીર રેણુ વીશે, મુકી મરીયાદ
લાજ; બાન રહ્યું નહીં વહેવાર વટનું, રડે મહોટે અવાજ ॥૪॥ વસ્ત્રતણી
તો શુધિ નથી, અંમ ઉઘાડું થાય, પમપાની કોમળે ન દીઠેલી, તેની ઉઘા
ડી કાય ॥૫॥ તવ ગામનું લોઠ ભેળું થયું; રઘયત રડવા લાગી; નરનારી
નેછોકરા નાહાના, સરવને પીડા ભગી ॥૬॥ રાંધ્યા ધાન રહ્યાં લોકોના;
ખાવું પીવું કેમ ભાવે; ઘર કામકાજ મુકીનેસહુ રડતું રડતું આવે ॥૭॥
ઘણા મનુશની મેદની મળી, રડેછે હૈયાફાટ; સુખવંતીની સાથે ચાલ્યુ, ક-
રતા અતી ઉંચ્યાટ ॥૮॥ સીમમાં મોર બપેયા ચાત; નમ્રમાં રોતાંસ્વાન;
મહેલે ચઢીને દાસીયો રડતી, ભુમી ભાસે શમશાન ॥૯॥ હયને હસ્તીલા
સ ન ખાયે, પોપટ પાંજરે રડતા; અરેરે આ બેઠું ભગડવા હરીજનને ક-
નડતા ॥ ૧૦ ॥ સુધનવાનું સંકટ જાણી, નરને નારી ત્રાસે; ધાવતાં
ખાળક નાખે મારગમાં, ભક્તને મળવા નાસે ॥ ૧૧ ॥ મનુશ મેદની
ઘણી થઈ છે, અંટે વાળીયે વળે, જવાનાયા જન ભેરમા ચાલે, ઘરડાં
ઘરણુ ઢળે ॥૧૨॥ કંઈ પ્રાણી કહે સુ કરીયે, થાય છે કાળો કહેર; કંઈક
કહે મને લાગ મળે તો, રાજને મારૂ ઠેર ॥ ૧૩ ॥ મુઝો એ રાજ મર-
તો નથી, દીકરાને દુખ દેછે; પ્રધાનના કહેવા પ્રમાણે, હાએહા એ કહે છે
॥૧૪॥ કંઈક કહે સુધનવાના, કયાં ગયા ચાર ભાત; બંધવની એ પક્ષ
કરે તો, શું કરે એકલો તાત ॥૧૫॥ મરથાર ભામની ભગની ને માતા, તે

તો છે એક રૂપ; તે સાથેચારભાઈ હોયમેળા, શું કરે એકલો ભુપા ॥૧૬॥
 સુધન્વાની પક્ષમાં આપણુ સરવે રમયત થાવું; સુધન્વાને દેશવટો દે,
 તો તેની સંજ નહા ॥૧૭॥ કદી જીવનો નાશ કરે તો, આપણે જીવી શું
 કરવું; ખરેખર તોફાન કરીને, ખમે તે ઉપાયે મરવું ॥ ૧૮ ॥ એવા
 એના વીચાર ચાલે, લોકના ઉઠે તરંગ; સુખવંતી દીકરાને દુખે,
 ભાગી નાંખે છે અંગ ॥ ૧૯ ॥ કોવળીકા કલપાન્ત કરે છે પીયર જવા
 બેઠું, આનંદ આખો વરશી રહ્યો તો, તેમાં વીધન પેઠું ॥ ૨૦ ॥ બીજા
 બંધવ ધણું જીવો, મોક્ષીના તુલના કયાંથી; પાંચ બંધુની જીમલ
 ભેડી, ખોડ પડે તેમાંથી ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવંતી સુંદરી છે, સુધનવાની
 જોઈ; બાળકી બેભાન થઈ છે, ધુન્યમાં ચાલે તેહ ॥ ૨૨ ॥ દરવાજાની
 લગભગ આવ્યું, સેન્યાયે જોયું સાર; હંસદ્વજને પ્રધાન બેઠા, ત્યાં મયા
 સંભાર્યાર ॥ ૫૩ ॥ સુખવંતી કોળીકાને સુંદર, વળી રહીઅત આવે;
 તોફાન થાશે એમ ભાસે છે, તવ રાય વીચાર લાવે ॥ ૨૪ ॥ રહીઅતને
 તો રાકી શકું પણ, અબળા આવે માહારી, કોવળીકા દીકરી સંજ આ
 વે, આવે પુત્રની નારિ ॥ ૨૫ ॥ કહો ના કહો પણ કલેશ મોટો, દુર
 દશા કાંઈ કહાવી; એવામાં તો રહીઅત સાથે ત્રણે અબળા આવી
 ॥૨૬॥ સુખવંતીએ દીઠો સુધન્વા, સભાની વચ્ચે પડી; કોમળ દીકરા
 કોણે બાંધ્યો, વળગીને બહુ રડી ॥૨૭॥ બીજા કોવળીકા બહેનબાજી
 ત્રીજા પ્રેમદા પેઠી; ફાટી આંખે કોધી શરીરે, કંથ કને જઈ બેઠી ॥૨૮॥
 છુટે કેશે કારમે વેશે, હંત દાખીને ટસ્તી; આડી એવળી ડોક નાંખે,
 ભુજ ભેગા કરી ધસ્તી ॥ ૨૯ ॥ અરે આ શો ઉતપાત થયો, સસરા
 સતરે જગ્યા, પોતે મુને પરણાવીને, સોભાગ્ય લેવા લોગ્યા ॥ ૩૦ ॥ એ
 વામાં હંસદ્વજ બોલ્યો, એ સુખવંતી નારી; મરીયાદા મુકી સભામાં
 આવિ, એ નહી શોભા માહારી ॥ ૩૧ ॥ જેવો એ દીકરો જે તારો,
 તેવો માહારો એહ; તુનેને મુને સરખો વાહાલો, તેમાં નહી સદેહ
 ॥૩૨॥ પણ પુતરે પીતાની દવાઈ, ધારીને કીધી લોપ; તે કારણથી
 એના ઉપર, પુરણ ચડીયો કોપ ॥૩૩॥ જે પુતરે પીતાને લખવ્યો તે
 મુતને શું કરીએ, બળાત્કારે નાંખવો મારી, ખરી વાતે નવ ડરીએ
 ॥ ૩૪ ॥ વળણુ ॥ ડરવાના નહી તારણી, સત્ય વહું છું વાણુ; તેલ કદમાં
 નાંખીને, લેશું એના પ્રાણુ.

કડવું ૩૪ રાગ સીંધુ.

કહેછે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનાર; જમતમાં શું તમેજ
જળરા, વળી, મયું અંધારર કહે છે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનાર
॥ ૮૬ ॥ પુત્ર પોતાનો માનતા હોતો, જીવન ન કરવો ધારો; તેજમાં
તળવા નીચે કર્યો, તેથીનહી તમારોર, કહેછે, ॥૧॥ આણુદાણુ વરતે
સેન્યા ઉપર ધરમાં તે નવ ચાલે; નથી ચલણ ચલાવાનું, કુમત ક્રીયા
ઓપેરે. કહે છે ॥૨॥ એ દીકરાના પમલે તમે, સુખ પામ્યા છો પતી;
કાંક બગડવા કાળ થયું તે; શુભ મારી મતીરે. કહે છે ॥૩॥ વાંછ્યા
મેહેણું માથે હતું, તે આ દીકરે ટળીયું; તેને તમે મારવા બેઠા, આભ
જ ઉધુ વળીયું રે, કહે છે, ॥૪॥ નથી કાયર જનેતાનો, જનમેલો મુત
માહરો; હું જીવતી બેઠેલી છું, તો કોણજ છે મારનારોર. કહેછે. ॥ ૫ ॥
ધર ના બેઠાએ મામ ન બેઠાએ, ન બેઠાએ રાજમાદી; મને માહારો
દીકરો આપો, જશું વન વિવાદીરે, કહેછે ॥૬॥ જીવબોધને જર ભોમ
વડું એ ન્યાય કોના ધરનો; આશરો નથી બેઠતો તમારો, બેઠાએ વી
હલવરનોરે, કહેછે, ॥૭॥ પુત્રની પીડા નહી પીતાને, મીથ્યા ડોળખતા
વે; પુરૂષ તેતો વામા મરેતે, તરતજ બીજી લાવેરે, કહે છે ॥૮॥ પુરૂષ
સમા વેબોમના છે, શુકર નહી ફરજની, બીજી લાવી થાય બીજના
આશા તેના તનનીરે. કહે છે, ॥૯॥ તાન તણા ઘોડાગાડીમાં પુતરે નવ
પલવાયે; રીંટીયાની કાતનારી માડી, તેમાં સુત સમારોરે, કહેછે ॥૧૦॥
વળણું ॥ સુત સમાય નહી તાતમાં, માતમાં સુત સમાય; કહે વહજીભ
તવ રાજ્યો, ક્રોધે બોલ્યો ત્યાંય ॥

કડવું ૩૫ રાગ ઉપરનો.

હંસદ્રજ કહે છે, વીચારીને વહો વાણી; મરબદી મુકી બહુ બોલ્યો
તો થઈ જશે ધુળધાણીરે ॥ હંસદ્રજ કહે છે ॥ ૨ ॥ બાપતણિ બહુ
સાખ વધારી, પધારી તું પંથે, વગર વીચાર્યું. સાંભળશો, હારીને જશે
અંતરે ॥ હંસદ્રજ ॥૨॥ પીતા વીના પુતરો ક્યાંથી, પુતરો પુરૂષ કેરો,
અમારા મન ધાર્યું કરશું, મીથ્યા મારો ફેરો ॥ હંસદ્રજ ॥ ૩ ॥ સું
માહાર બોલ્યું પડે પાછું, શું મીથ્યા દવાઈ, તમારું ધાર્યું નહી થાય

સુદી દો ભવાધરે ॥ હંસદ્રજ ॥ પીતામહનું વચન લાપે, તો તો છોકરું
 હેણું; એક જશે પણ ચાર ખીખ છે; નહીં થાય વંઝા મેણુંરે, હંસદ્રજ
 ॥૫॥ નરનો સ્વભાવ હોય માહા માહો, માટે તમે પરતાશો; કોધાતુરથઈ
 માર દેશું, ત્યારે નહાં જશેરે હંસદ્રજ ॥ ૧ ॥ માટે સમજ મેહેલ
 પધારે; પુત્રની આશા મુકો; એક ઘડીમાં વરખાર તાર, ભાંગી કરું
 ભુકોરે. હંસદ્રજ ॥ ૭ ॥ દીકરીને દરવાજે લાવી, શું તે મનમાં ધાર્યું;
 પેતાનો જીવ જાળવિ જવો, કરો માહારું વાયુંરે ॥ હેં ॥ ૮ ॥ આખો
 વળ ચડવાનો મુજને, જેમ જેમ મુખન કરશે; તેમ તેમ હું થવાનો
 હકીલો, ભારખોજથી ઊતરશેરે. રસ ॥૬॥ પ્રેમદાનું કહ્યું પતી સાંભ
 જશે, ભુતજ રસતાળ જશે; કેહેવાજીં વણ વામાને રાખ, હાહાકાર વર
 તારેરે ॥ હંસ ॥ ૧૦ ॥ રાજ રીતીથી રામા તમે, આપણે ઘેર પધારે;
 નહીં તો નવા જુની થારો, શાને વીરા વધારેરે ॥ હંસ ॥ ૧૧ ॥ વળજી ॥
 મારો સ્વભાવ મરદ તણો, સત્ય સમજજો નાર; આંખડી ફાટે અમ
 તણી, તો તમે ખાશો માર. ॥

કડવું ૨૬ જગ્યારે જાદવરાય એ રાગ.

સુખવંતી તવ બોલે, નેત્રોમાં નિર મેઘ તોલેરે, ધિક્કાર ધિક્કાર
 ધિક્કાર તમને નાથજીરે ॥ ૧ ॥ અમળાની દયા નાવી. કઠીણ રૂઠીયા
 કાહાવીરે; હવે મેં પણ મરવું નિશચે ધારિયુંરે ॥ ૨ ॥ મારો મોભી દી
 કરો જશે, તો મુજ જીવે શું થશેરે; નથી નથી નથી માહારે જીવવુંરે
 ॥૩॥ કહી રીસ કરી મન સાથે, એણે ખડગ લીધું હાથેરે; મુધન્વાનાં
 બંધન કાપી નાંખીયારે ॥ ૪ ॥ તવ કૈવળીકા ભમતી; જેના ઉરમાં
 ઉઠયો અમનીરે; રક્તલોચનથી પીતા પ્રત્યે ઓચરેરે ॥ ૫ ॥ તોત
 તમે શું જણો; કાંઈ ઝરવ ધણેરો આણેરે; માણો છો જે સુખતે સૌના
 સંપત્તિરે ॥ ૬ ॥ જેમ જેમ શાન્તી રાખી, તેમ હકુમત ચલવી આખીરે;
 તમ પાખી હજારે દાહાડા આલશેરે ॥ ૭ ॥ શું છો તમો કરનારા, અમે
 છઠ્ઠયે ત્યાં મરનારા; જે ફાવે તે કરજો, ડરશો નહીં જરારે ॥૮॥ કાયા
 કામની કેરી, પણ આત્મામાં શી ફેરીરે; જે જેને ઉમંગ હોય તે પુરો
 કરોરે ॥ ૯ ॥ બાધ વળુદી બેહેની; પીએર પનોતી તેનીરે; નહીં તો
 શેની મોઢી સસરી સાથમાંરે ॥ ૧૦ ॥ દીકરો હણવા ધારી, કેહે-
 વાધરે વી પીરીત મતુ ભારી થયેલાં વરસ તે પાણીમાં ખયારે, ॥ ૧૧ ॥

પીતાના કેશની માંઠ, છોડી ફાંસો નાખ્યો કહેર; રાયે જાણ્યું વઢે વાત
વીપરીતનીને ॥૧૨॥ વળણ ॥ રાય સમજ્યો વીપરીત છે, સહુને પ્ર-
ખટ્યો દેશ, હાંહાં કહિ કુંવરી તણા, છુટા કીધા કેશ ॥

કડવું ૨૭ રાગ સાખી.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુધ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવ; સુધન્વાની કથાય ॥૧॥ રાયે કુંવરીના કેશ છોડ્યા,
આમ ન કરીશ બહેની; મમે તે કાંઈ મારમ કાઢુ, જરાક ધારણ રેની
॥૨॥ એમ કહીને શાન્તી પાડી, જ્યું પ્રધાનોના સામુ; કહો ભાઈ
હવે કેમ કરવું, અપહીરતી હું પામુ ॥૩॥ માહારા ધરમા કંકાસે ચા-
લ્યો, માટે નથી ઉપાય; જે તમે બેઠિ કહેતા હોતો હુ કરું નીતીને
ન્યાય ॥૪॥ શંખને લેખ બે આધા જમને, કરવા લાગ્યા વીચાર;
આપણો દેશી સુધનવા છે, નડે છે ધણીકવાર ॥ ૫ ॥ રાજમાં આપણી
ખટપટ ચાલે, તેમાં પડે છે આડો; માટે ભલેરો લાગ આવ્યો, ફરી ન
આવે આ દાહાડો ॥૬॥ મમે તે કરી સુધનવાને, કરાવી નાખવો ના-
શ; પછી આપણ નીરભય થાયું, નહિ રહે કેનો ત્રાસ ॥ ૭ ॥ એવી
ધારણા ધારીને ઉઠ્યા, આવ્યા રાયની પાસ; દીકરાનો ન્યાય કરોતમે,
અમે કરીશું તપાસ ॥ ૮ ॥ તવ હંસદ્રજ ન્યાય કરવા, બેઠો સ્વ આ-
સન; ધનસાહ હું તારો કરુંછુ, સુણો સુધનવા તન ॥૯॥ તવ સુધન્વા
બે જુજ બેડી, બોલ્યો તાતની પ્રત્યે; છુટા છું ને ઉભો રહ્યોછું, તેતો
હું માહારે સત્યે ॥ ૧૦ ॥ પીતાનું વેણ પાળવા સાડું, બંધન થયો તો
આપે; સાંધો ચાલીને હું આવ્યો, તમારી દ્વધ પાપે ॥૧૧॥ જે કહેશે
તે કબુલ માહારે, લોપડું નથી વેણ; પીતાનું વેણ પુત્ર લોપે, તે થાય
સુકીત હેણ ॥ ૧૨ ॥ નહી તો તમ પરતાપે મુને, સામરથ છે અપાર;
એટલે પ્રધાન પ્રત્યે રાજ, કહેવા લાગ્યો વીચાર ॥ ૧૩ ॥ ઓ દીકરાને
દઉ દેશવટો, કેવો કહેવાશે ન્યાય; તેલમાં તળવા હુકમ કરવે, દીકરો
માહારો ભય ॥ ૧૪ ॥ વળી ધરમાં ઉતપાત પેસે, નારી માહારિ ઢેહ
છાડે; પુત્રની નારી નાંખે નીસાસો, દીકરા મરવા માંડે ॥ ૧૫ ॥ સુધ-
નવાના ચાર બંધુ. ટમટમ રહ્યા બેઠા; ન બોલ્યા પણલોચન રાતા, કરી
રહ્યા સહુ કામ ॥૧૬॥ વળી નગની રહીઅત સરવે, આવ્યાં સુધનવા
પૂઠે; સુધનવાને મારો કહેતા, નરનાશી સઉ ઉઠે ॥ ૧૭ ॥ તેમાંથી થાયે

મહોટા હજો, ત્યારે કરીયે કેમ, તમે મુને આપો ખુલાસો, બહુ વાતે છે વેમ ॥૧૮॥ એટલે શાન્તી રાખીને બોલ્યા, શંખને લેખે પ્રધાન; અરે રાયજી આ શું કહોછો, ક્યાં ગયું અભીમાન ॥ ૧૯ ॥ પોતાની પ્રેમ-દાથી બીધા, દીકરીનો ડર લાગ્યો; મરદ બણી પ્રધાન થયા; કરમે વંદળ ભાગ્યો ॥ ૨૦ ॥ શું કરશે દિકરાને દારા, રહીઅત શું કરનારી; હુકમ કરે તો આપણા ચોદા, કહાડી મુકે ડાંમ મારી ॥ ૨૧ ॥ જોર ન કરે શો કોઈ જનનું, હિમત ભાગી તમારી; બોલ્યા પ્રમાણે પોતે પળવું; એજ સલ્લાછે અમારી ॥૨૨॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ઇનસાફ રહેવા દઇએ; એક વેળા તો અરજીન સામા, યુદ્ધ કરવાને જઇએ ॥ ૨૩ ॥ વળણ ॥ રાયે ક્રીધી ઓગના, યુધ્ધે ચઢો સૌ ચોદા; ન્યાય કર શું પાછા વળી. ચડ્યો પ્રધાનને કોધ.

કડવું ૨૮ રાગ સંઘેરિ.

પ્રધાન બેઉ ઊંઠો બોલ્યા, કરીને પોકાર, ધીક ધીક ધીક તુને ક્ષત્રી ના કુંવાર. ॥૧૮॥ જોયો તારો નેક ટેક. એક સ્વારથી; પક્ષપાત પુરીરાખે ન્યાય તો નથી, જોઈ જોઈ જોયો તુને, અરવી ગુમાર; ધીક ॥ ૧ ॥ સોનું બણી સંમ કર્યો, નીકળ્યો કથીર; નક્કી કાઢ્યો કુળના તું, નોદા રણ ધીર ॥ બોલેલું મોઢામાં પેઠું, થુ પડી બોલનાર. ધીક ॥ ૨ ॥ જમો જરી નો ઊંતારી, ચુડો પેહેરો હાથ; હોટો ચીર ચુંદડી અંપાવતીના નાથ, ચશ્ત્રમાં કાજળ સારી, મુઠ્ઠી દે હથીઆર ॥ ધીક ॥ ૩ ॥ કુન્તી સુત પારથ સામો, શું કરે સંગ્રામ; ગાદીએ બેસી લબળું તાત તણુ નામ; નારી લોભે લલચાયો, ભય પામ્યો અપાર ધીક ॥ ૪ ॥ તારા નમે નથી રહેવું, જશું વનવાસ; કરમ પુટ્યો હોય તે થાયે, અન્યાહીનો ઠાસ; પોતાના વહાલા પારકા ખોટા, કેમ રીજે કીરતાર. ॥ ૫ ॥ અમે તારે ધેર રહીને, આધું અજ ઉચીધ; તે છાંટા અમને લાગે, ગણાશુ પાપી ધ; આટલેથી શમજ ગયા, છેલ્લા છે જીહાર ॥ ધીક. ॥ ૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહી ચાલવા માંડીયું, જીએ સેન્યનો સાથ; તવ રાયે ઉભા થઇ, ઝાલ્યા બેઉના હાથ.

કડવું ૨૯ રાગ આશાવરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને

સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય. ॥૧૧॥ રાયે પ્રધાનોના હાથ ઝાલ્યા, કોધા-
તુર કેમ થાવો, રીતીસર કહેવું હોય તે કહો, રીસાધને સુંજવો. ॥૨૧॥
એટલે પ્રધાન માણને બોલ્યા, અન્યાયનો તું સ્વામી; પડો તે વમડા-
વતી વેળા, કાંઈ ન રાખી ખામી. ॥૩૧॥ તેલતણી કઢા ઉકળાવી, તે તો
કેના માટે; બીજને તળવા ધર્યાંતા, દીકરો તે શીર સાટે. ॥૪૧॥ પોતાનો
બાળક બચાવી લેવો, પારકાને શું હણવો; ન્યાયવાળા સુત શરૂને,
સરખે ભાગે મણવો. ॥૫૧॥ ગ્રહસ્થના જેટલાં હોય વહાલાં, તેટલાં મરીબ
જનને; ગ્રહસ્થે પ્રાણી મરીખે પ્રાણી, વિચાર કરજો મનને. ॥ ૬ ॥ કોઈક
આવ્યું હોત મોડું તો, તેને નાંખત તળી; પોતાના પુત્રનો પક્ષ કરોછો,
કેવળ બુદ્ધિ બળી. ॥૭૧॥ અરેરે રસાતાળ જાણે, વરસસે નહીં મેધ; ઓ
માદી પર પુન્ય હતું તે, થયો પાપનો ભેગ. ॥૮૧॥ પોતાના પાળી બવર
હણવા, એ નહીં ઉત્તમ ન્યાય; વચન બ્રહ્મ થાવું તે હુંડું, જવા નકંની
માંય. ॥૯૧॥ ઇન્સાફ કરવો સોંપ્યો અમને, બોલીને સીફ કરો, વેણ મયું
તેનું સરવસ્વ મયું, જીવતાં મુઓ ખરો. ॥૧૦૧॥ પોતાનું બોલેલું પાળ
વા માટે, રામ સંધાર્યાં વન; વચન પાળવા રાજ મુકી, નીકળ્યો નળ
રાજન. ॥૧૧૧॥ વચન પાળવા હરીશ્ચંદ્રે, વેચ્યા પુત્ર ને નારી; મસાણની
નોકરિ કીધી, કષ્ટજ વેઠ્યું ભારી. ॥૧૨૧॥ તેવા પ્રાણી મહા સત્યવાદી,
માદી બોખવવા ચોમ; ધન્ય છે તેનું જીવડું ને, ધન્ય તેનો વધ્ધોમ. ॥ ૧૩ ॥
પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પ્રાણે, તે વાળે સો દન; વચન બ્રહ્મને
છાયે ન રહેવું, મુખે ન મુકવું અન્ન. ॥ ૧૪ ॥ વાહાણામાં વદન
નવ જોવું, જોવે સુકીત નાસે; તમારી સંજત કરવામાં અમને, પાતક
ઝાલ્યું ભાસે. ॥ ૧૫ ॥ માટે અમપર કપા રાખી, જવા દો આગનાય;
ફંચે ફંચે પાપ ચઢે છે, અમારું પુન્ય ધોવાય. ॥ ૧૬ ॥ ચાંડાળનો
ચાંડાળ કહેવો, જેની જીભડી જુઠી; ઓરે પ્રભુ જુઠા જીવડા; જગ-
માંથી જાળે ઉઠી. ॥૧૭૧॥ એવાં એવાં વચન કહ્યાં, રાજને દ્રઢતા બેઠી
માહારૂં બોલ્યું હું કેમ લોપું છું, પાપ મતી કાંક પેઠી. ॥ ૧૮ ॥ મમ
અખળાયે મમ કુંવરીયે, બોલી મુને દબાવ્યો; વચન બ્રહ્મ થવા મનસુ-
બો, માહારા મનમાં આવ્યો. ॥૧૯૧॥ આટલી વય માહારી થઈ પણ,
બ્રહ્મ નોહોતો થયો કઠી; આજ મુને આ મતી સુજી, કરવું ધાર્યું વઢી. ॥૨૦૧॥
પુત્ર જાયે પરિવાર જાયે, જાયે રીધ રીધ ધન; કટકા થાયે દેહ
તણા તો, લોપીયે નહીં વચન. ॥ ૨૧ ॥ એવો મનમાં નીરયે કરીને,
પુરશીએ બેઠો રાય; સંભળજો તમે સરવે સભા, સુધન્વાનો ન્યાય

॥ ૨૨ ॥ સુધનવા જે સપુત હોય તો, બાપ તણે બોલ પળવો હુકમ
 માહારો થાય છે એવો, તેણે કદામાં તળવો ॥ ૨૩ ॥ એવો હુકમ થયો
 રાજનો થરથર ધુળ્યું લોક; હરીજનોએ ત્રાસ પામી, મુકી કારમીપોક
 ॥ ૨૪ ॥ નરનારિને બાળક ધરડાં, રડવા લાગ્યાં અપાર, પોંચા કરડી
 હાથ ધરી છે, નેત્રે વહે જળધાર ॥ ૨૫ ॥ સરવેના મનને એમ આબુ;,
 રાજને થેતી દયાય; પણ પરધાનો કુલુહીના, તેણે ચડાવ્યો રાય ॥ ૨૬ ॥
 અરેરે એમનું ભુંડુ થાભે; બહે સત્યાનાથ, સાતે જનમ એ વે જણને
 પડભે ત્રાશે ત્રાસ ॥ ૨૭ ॥ બ્રાહ્મણનો આ દેહ પામ્યા છે, પણ બતી અ-
 ન્દાળ; એ બેઉ જણને હણવા ઘટે, ફેડવાં બેઠાં કપાળ ॥ ૨૮ ॥ ચોટ-
 લીએ મહી ચીરી નાંખતા, કાંઈ ન લાગે પાપ; એમની માને પેટ જ-
 નમતાં, કેમ ન ડશ્યા સાપ ॥ ૨૯ ॥ કુકરમીને કુલુહી કપટના કરનાર;
 છરે ભરેલા છોકે છકેલા, ક્યારે થશે મરનારા ॥ ૩૦ ॥ વળણુ ॥
 એ પાપી ક્યારે મરે, મરે તો ડરે સૌ લોક; વલ્લભ વટે સહુ જીવને
 પુરણુ પ્રમટ્યો સોક. ॥

કડવું ૩૦ રાગ ચોપાઈ.

જયમુની રૂશી વહયા વાણી, સાંભળ ઉલટ આણી; સરવે
 લોક દેતું શ્રાપ, ઘણા ભક્ત કરે વીલાપ ॥ ૧ ॥ કાચા કાળજની જે
 નારી, તેતો ધરજવા લાગી ભારી; છધ્યાં છોકરા નાંખી દેધ, લાગીર-
 ડવા ડસકા લેધ ॥ ૨ ॥ કંઈક ભકતોનેથયું એમ, અરેરે કરીનાંખીએકેમ;
 બળીયા સાથે સું બોથ દીજે, ભાઈ ટંટા કરતાં બીજે ॥ ૩ ॥ કાં સસ
 લાંને સીંઝ સરખો કયાં બલાડે વાધ નરખો, કયાં ખાબડુંને કયાં દધી
 કયાં કુપ અને કયાં નદી ॥ ૪ ॥ કયાં આગીયોને કયાં ચંદ્ર; કયાં ગ્રાસી
 ચોને કયાં ઇંદ્ર; કયાં અળશીયું કયાં સર્પ, કયાં રહીઅત કયાં નર્પ
 ॥ ૫ ॥ એમ વિચારતાને ડરતા, સહુ રડી રડીને મરતા; થઈ રહી છે
 કુડાકુટ, ઘણા કલેશની લુટાલુટ ॥ ૬ ॥ કંઈક પ્રભુને પોકારે, બચરો
 સુધનવા ક્યારે; કંઈકે રાટલા નથી ખાધા, તેણે રાખી અનનીબાધાગા
 નહી સુધનવા સરખું કોઈ, થાય ઓણુંક મુખડું બેઈ; જેના હરસણથી
 પાપ નાસે, હરનીશ પ્રભુ એની પાસે ॥ ૮ ॥ એના પુણ્યથી નમરી સુખી,
 કાંઈ મામમાં નોહોતું દુખી; એમ કહી કહી વીચાર કરતાં, કેમ બેઈશું

ભક્તને મરતાં ॥૬॥ કેંક કહે જીવી શું કરવું, મરે ભક્ત તે આપણે
મરવું; મળે ફાંસો ઘાલી દેહ તજવા, છેલ્લા વેલા ભગવત ભજવા
॥ ૧૦ ॥ આપણા પરધાનોને પાપ, લાગ્યા દેવા કકળીને આપ; એમ જ
ગતની ગિપાધી ચાલી, દુરમતી પ્રધાનોએ આવી ॥ ૧૧ ॥ બેઉ પ્રધાન
તે સાંભળે છે એક એકના કાનમાં કેહે છે; ઠીક રાય આપણાથી ડરી-
યો, એણે હુકમ સારો કરીયો ॥૨૨॥ આપણા મન મમતું થયું, બધું
સાલ જનમનું મયું; આપણે જેજે કામ કરતા રાજ હાયે હા આચર-
તા ॥ ૧૩ ॥ પણ તેમાં આ અવળો પડતો, જેમાં ને તેમાં આવી નડ-
તો, એના વિના એના પાર ભાઈ, તેમાં અકલ નથી કાંઈ ॥૧૪॥ પછી
રાજના ધણી થાસું. હુંટારો તેમ હુંટી બસું; એમ હરીને તાળીયો
લેતા, છોને સૌ લોક આળો દેતા ॥ ૧૫ ॥ એમાં આળે સું ગુમડાં થારો;
બોલનારાનાં મોહો મધારો; જે બોલે તેને આજખી લેવા, દાવ આવે
ત્યારે દંડ દેવા ॥૧૬॥ કોક દીવસ નાંખવા પીલી, ફરી વાત કરે નહી
બહીલી; એકવાર આનો નાશ કરીયે,, પછી મુછો ઉપર કર ધરિયે ॥૧૭
એમ હરખીને કયો જિમ્યાર, રાયજી કેમ કરો છો વાર; કયો હુકમતેજ
પાળો, સુતને તેલ કઢામાં તાળો ॥ ૧૮ ॥ પછી કરવા જવો સંજરામ
જુઓ શત્રુનો સામો મુકામ; તમે વીસંખ કરો જેમ; ફાવશે શત્રુને તે
મ તેમ ॥ ૧૯ ॥ કોક પરાયું મનુશ હોય, તેને વીસમ કરે ન કોય; સહુ
મરીયોને મરદન મારે, હોય ગ્રસ્ત તેને ઉમારે ॥ ૨૦ ॥ સહુ અખ ઇદ
કરનારા, વાઘ ઇદે પાછા ફરનારા; સહુ પોતાનું પાળે ને પોસે, અન્ય
જનનું વાડમાં ખોદે ॥ ૨૧ ॥ બોલ્યો લેખ મુછો શંખભાઈ ત્યારે સું
થારો કળજીમ માંઈ; બેઓ આ જીમમાં છ આવું, ત્યારે કળીયુગમાં
કેમ થાવું ॥૨૨॥ ત્યારે શંખ બોલ્યો શંખ જેવું, કળીયુગમાં થારો
કેવું; તને સંભળાવું વરતાન્ત, તે સાંભળીને થઈશ શાન્ત ॥૨૩॥ તે
સાંભળી ભાગસે ભાન્ત, કહુ ઉઘાડુ કે એકાન્ત; તવ લેખ બોલ્યોમુખ
એમ; કહો સરવે સાંભળે તેમ ॥૨૪॥ ત્યારે શંખભાઈ એમ વદે, સહુ
સાંભળી ધરજે રદે; કળીયુગમાં રાજના રીતી, બતાવું રાય પ્રજની
પ્રીતી ॥૨૫॥ પ્રજ બણે કયારે રાય મરશે, વેઠ વેરેથી સૌ ઉમરશે;
કયારે આપણ નીરભય ફરશું, નહી કરવાનાં કામ કરસુ ॥૨૬॥ ત્યારે
આવે બીએ રાય ચઢી, હુંટ પાડે ભંડારમાં પડી; તેના બેળા આપણ
પડી, ભાલ હુખી લેવાય તે ધડીયે ॥૨૭॥ એવું રાખે પ્રજજન હીત,
રાયથી રક્ષયત વિપરીત; કરીઅન્યાયને ત્યાયમાગે, યાય સિદ્ધિતો હુખ

લાગે ॥૨૮॥ પોતાનો સ્વારથ નવ શરે, તવ વાંકાવેણુ ઓચરે; એવી રીતી રહીયતની થાશે, વળી ચાડી યુગલી ખાશે ॥૨૯॥ હશે રાજતણુ કારભારી, તેતો થવાના કામ વીકારી; આંખડી કપરી કરી કરે, વાત કરતાં ક્રોધજ કરે ॥૩૦॥ સહુને સેદમાં દાખી મારે, જેમાંને તેમાં સ્વારથ ધારે; પેહેલો આવે ફરીઆદ કાચ, તેના ઉપર આકળો હોય ॥૩૧॥ તારી ફરીઆદલાગેછે ભુડી, સામાવાળો જવાનો છુટી; તારી ફરીઆદ ભુડી ઠરશે; તુજને રાજ કેદ કરશે ॥૩૨॥ ઉલોટો તું જવાનો માર્યો, વળી કેહેશે લઠતાં હાર્યો; એમ ખરું ખોટું બોલ્યા વિના, બોલે બીવરાવવાની બીના. ॥૩૩॥ તવ ફરીઆદી જનડરે, બળેકાળજીને થરથરે; હવે ફરીઆદી પાછી લેણું, તવ કારભારી કહેશે કેણું ॥૩૪॥ તાહારી ભુડીતે પાછી લીધી, કેમ ફરી આદ ખોટી કીધી; મહારા બેઉ બાજુ ભોમ મળશે. હવે શી રીતે વેળા વળશે ॥૩૫॥ એ ફરીઆદ કરવા નાણું, તોતો શત્રુતણો માર ખાણું; માર ખાતો રહુ કયાં લગી, નથી રહેવાતુ એક વગી ॥૩૬॥ એમ જભરાઈ પળશી કરે, નમી નમીને અરજ ઓચરે; તવ કારભારીના હાથ નીચે; પાસે બોલાવવા આંખ મીચે ॥૩૭॥ આઘો બોલાવીને કહે એમ, કરો સમજણુ બતાવું તેમ; કાંઈ પાન સોપારી દેમુને, તોતો અક્કલ આપુ તુને ॥૩૮॥ એમ કહીને લે લાંચ કાહડી, પછી કેણું બોલે અનાડી; કાંક કારભારીને સમજણું, ભેઠ મુકીનેતુને છતાણું ॥૩૯॥ એતો નથી લેતા કાંઈ લાંચ, પણ ખોળી કાઢી છે ખાંચ; ઘેર જઈ તારી વાત મુંકુ, એમના બાળના હાથમાં મુક ॥૪૦॥ તવ રીજ જશે કારભારી, તારી ફરીઆદ નહી બચ મારી; કહેશે અમલદારને કાંઈ, શત્રુને ખેડશે કેદ માંઈ ॥૪૧॥ તવ કાઢર થયેલો શું કરે, જેણું તેણું લાવીને ત્યાં ભરે; ડાહ્યો થમને કોશના ખાય, એનો બીજો શો ઉપાય ॥૪૨॥ પછી ફરીઆદનું કામ ચક્કવ, એતો આરોપીને હલવે; તેનીથરથર ધરજેકાય, મેતો નથી કયો અન્યાય ॥૪૩॥ તવ કારભારી દબાવી મારે, રડે આરોપી ચોધારે; તવકારકુનને કામદાર અળગો લેઈ સમજાવે સાર ॥૪૪॥ અલ્યા ગધેડા જવાનો મરી, તારી ખરાબી થાશે ખરી; બધું ધરખાર લુંટાઈ જશે, તને કેદની શીકા થાશે ॥૪૫॥ આવશે તારું ધન શા કામ, કાંક વાવરી દે આ ઠામ; એમ તેમ કરી લે લાંચો, કરે પૈસા પુછથી ટાંચો ॥૪૬॥ બેઉ જણનું બે હાથે ખાય, પછી મોકલે થવા ન્યાય; આવ્યો નીરધન કે ધનવાન, પેહેલવહેલુ તેમાં દે ધ્યાન ॥૪૭॥ પછી દેખે તેવો ઘાટ ઘડે, મળે ધન તે બાજુપર પડે; હોય ખરો તે બીચારો રડે, પેલો ખેડો અમીમાને ચડે ॥૪૮॥ એમ રહીયત

નો ભરો થારો, સુખી દુખી સહુ અટવાશે; રાજ નાંખશે વેરાને વેઠશે,
વાહાલી લામશે લેવાની બેઠશે. ॥૪૯॥ ન્યાય કરનારા સમજશે એક.
માદી છું ત્યાં સુધી લાંચ લેવું; પછી નથી કોઈ આપનારું, મોટે ઘર
ભરી લઉં માહારું. ॥૫૦॥ વેદેપારને વેરી કાઢાવે, ફરી ફરી હાથ ન
આવે; એમ જાણિને લઈ છું ટી; નાંખે ગરીબજરખાંને કુટી. ॥૫૧॥ વળી
કળીયુગના ન્યાય કેવા, ઈન્દ્રે પ્રેમદા પદસા લેવા; અધો ન્યાય રહેશે એ
બેમાં, રાજ્ય પાટ પદસો પુલ તેમાં. ॥૫૨॥ એવી કળીનો રીતી થાશે,
ઉભે મળે છું ટી ખાશે; એવાં કળીયુગ કેરાં રાજ, તેવું બનવું બેઠએ
આજ. ॥૫૩॥ તવ રાયને ભરાયુ મુર, હું શું કળીયુગી રાજ અમુર;
એમ કહી સુધન્વાને કહે છે, કદામાં નાંખવો નીરવે છો ॥૫૪॥ કદી નહી
હોય મરણ તાહારી, પણ નાંખવા મરણ માહારી; શું તું સુત તે માથું
લાવ્યો, મેં તો કાલે પડો વમડાવ્યો. ॥૫૫॥ વલણ ॥ કાલે પડો વમડાવી-
યો, શું કુટયાતા કાન; જણી બેઠ મોડો થયો, મોટે થઈશ હેરાન.

કડવું ૩૧ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ હંસદ્રજ કહે ગયે કાલે, પડો મે
વમડાવ્યો; વળી મારી દવે દેવરાવી, તોપણ મોડો આવ્યો. ॥૨॥ મારું
બોલ્યું માહરા મોઢામાં, ધાલવા તેં આમ કીધું; જણી બેઠને મોડો
આવ્યો, વચન ઘોળી પીધું. ॥૩॥ હવે જો તને મુકી દેઉં તો, અન્યાઈ
હું કહેવાઉં; નહી મુકું તો તુજ માતાનો, સાચો શત્રુ થાઉં. ॥૪॥ તુજ
માત બ્રાતનો થઈશ શત્રુ, પણ મુજ બોલ્યું રહેશે; હું માહારું ધાર્યું કર
વાનો, જે કહેવું હશે તે કહેશે. ॥૫॥ આપનું વચન પાળવા વિશે, શું છે તમારી
મરણ; મરણ હોય તો બીજી ત્રીજી, કાંઈ ન કરશે અરણ. ॥૬॥ કદી મન
નહી હોય પાળવાનું; પણ અમે અમારું પળશું; અવળા હાથને ચરણ બાંધી
તેલમાં નાંખી તળમું. ॥૭॥ પરાણે અમે પ્રાણ લઈશું, સમ્યુ સમજજો સાર;
જેમ ખુશી હોય તેમ કહી દો, આ માહારા કુંવાર. ॥૮॥ તવ સુધનવા બે
કર બેડી, મુખથી બોલ્યો એમ; ભક્ત થઈને તાત તણું હું, વચન
લોપુ કેમ. ॥૯॥ તમથી આ દેહ બંધાયો છે, મોટે આ દેહ તમારી; તે
કરતા છે પંચજીતોની. નથી લમારે અમારી. ॥૧૦॥ તમારી દેહ તમારા
કહેવાથી, તેલમાં તળી દેવી; હું તો આત્મા અમર ચૈતન્ય, તેની ચીંતા

કેવી ॥ ૧૧ ॥ નથી અવતરતો નથી મરતો, નથી ડરતો લગાર; આવાં
 તો બહુ બોળીયાં પહેયાં, અણુતા ન આવે પાર ॥ ૧૨ ॥ મરણ અવ-
 તરણ તમે માનો, હું તો માનતો નથી; કુખ સુખ મુને નથી મનમાં, હ-
 રખ કે શોક રત્તી ॥ ૧૩ ॥ ફરી એક કલ્પનો મુને, થયા કરેછે આ તા-
 ત; તેટલી પુરણ થઇ હોતતો, સહુ મન અમતી વાત ॥ ૧૪ ॥ એટલે હં-
 સદ્રજ એમ બોલ્યો, શાખાશ માહારા તન; શી ઇચ્છા રહી જાય છે તા-
 હારી, કહેજે વત્ય વચન ॥ ૧૫ ॥ સુધનવા કહે કહેણું તેમાં, શો દન
 : માહારા વળે, બોલીને પાછું ઘાલણું મહોમાં, જગત બધું સાંભળે ॥ ૧૬ ॥
 તે કરતાં મનની વારતાતે, મનમાં રાખવી ઘટે, મીઠ્યા લવારી કરીયે
 તેમાં, માનમરીયાદ મટે, ॥ ૧૭ ॥ તર હંસદ્રજ એમ બોલ્યો, આરે
 મારા તન; ઇચ્છા માહારે પુરણ કરવી, શું છે તાહાર મન ॥ ૧૮ ॥
 તાતજ તમારા હાથમાં નથી, પરવશ પડેલા તમે, પાછી તમેાને થાય
 ઉપાદી ઘડી ઘડી મન ભમે ॥ ૧૯ ॥ રાય કહે તને તેજમાં તજવો, તે-
 તો નિશ્ય મારા; તે વીના મમે તે માંગે, કોણ છે ભમાવનારા ॥ ૨૦ ॥
 સુધનવા કહે સુણો પીતાજી, સાચા વચને ચડવું; આભને અવનીએક
 થશે પણ, મારે તો તેજમાં પડવું ॥ ૨૧ ॥ તેમાં ફેરફાર કાંઈ ન કરવો,
 નહીં લજણું માખાય નીશ્ય હું વચન પાળુ નહીં તો, બ્રહ્મકત્યાનું પા-
 પ ॥ ૨૨ ॥ પીતાજી તમે જણો તો મેં, સેગ્યા છે પુન્ય રતોક; તે-
 લમાં પડવા ખુશી ન હોતો સુઠીત માહાર ફેક ॥ ૨૩ ॥ વેણુ તમાર
 લોપણું નથી, લોપું તો કેટલીવાર; અત્યારે ઉછળી આવો પડું, કોણમને
 ઝાલનાર ॥ ૨૪ ॥ ઝાલવાને જે જન આવે તે, પોચી ચુકચો ઠેઠ; આ-
 વનારો તો અવતર્યો નહોતો, એની માને પેટ ॥ ૨૫ ॥ પ્રધાન તમારા
 શું બોલે, મારી નાખું એક પળમાં, પણ તમારે વચને બાંધેલા,
 આવી ઉબોછું દળમાં ॥ ૨૬ ॥ અમે કપુત પુત્રો નથી, નહીં તો કેટલી
 વાર; હોકારે મારી પક્ષ કરતા ઉઠે બંધવ ચાર ॥ ૨૭ ॥ વાત થ-
 તામાં ઊઠી ઉભા, સુરથ સુનળ વીર; સુંદરશન ચારે ઉઠ્યા, હજી
 નેત્ર રણધીર ॥ ૨૮ ॥ ચાર ભાઈ કહે મોટા બંધુ, આમના આપો અમ
 ને; જોઈએ જે અમારી દ્રષ્ટે; કોણ અડે છે તમને ॥ ૨૯ ॥ એક તરફ
 સદેવે સેન્ય આવે, એક તરફ અમે ચાર; ક્ષત્રાણીના જે હાથું તો, ક
 રીશું સંહાર ॥ ૩૦ ॥ બોલી કોવળોડા ભગની, અમની ઊઠ્યો અંજ;
 ખડમ આપો મુજને તો બતાવી હોઈ રંજ ॥ ૨૧ ॥ પહેલા બે પ્રધાનને
 માર, પછી માર તમને; તે પછી સેન્યાને માર, કોઈ શું કરે અમને,

॥૩૫॥ તવ સુખવંતી માતા બોલી, શાખાશ મહારી કુખ, શાખાશ મા
હારા બેટા બેટી, પ્રમાણ મેં વેઠ્યુ દુખ ॥૩૬॥ એટલે સુધન્વા એમ
બોલ્યો શાંતી રાખો સર્વ, આપણે એવું કરવું નથી, માટે ન ધરવો
મર્વ ॥૩૭॥ બાપનું બોલ્યું પાળવું માહારે, ખામી નહી લગાર; એવાતે
કોઈ આડા પડોતો, તમને હત્યા ચાર ॥૩૮॥ નરકમાં નાંખવો હોયમને
તો, કરજો અવળું આડું; તેમ કરો પણ હું નહીં જીવું, જીવ્યાડશી જીવ
કાહાડું ॥૩૯॥ અંદ્ર અગે રવી પરચીમ પ્રગે, પાવક શીતળ થાય; કદી
દધી મરીયાદા લોપે, પણ મમવેણ ન જાય ॥૪૦॥ માટે કોઈ કાંઈ નકર
શો, કરશો તો છુટી પડશે; જે જન વચન કોપશે માહાર, તેને પાપકન
ડશે ॥૪૧॥ એમ કહીને શાન્ત પમાડયા, પોતાના ચાર ભાઈ, કોવળીકાને
સમજવીને, બેસાડી ત્યાંની ત્યાંઈ ॥૪૨॥ પછી સુધન્વા પ્રેમે પડીયો, પો-
તાના પીતાને પાય, કહો પીતાજી કહો પીતાજી, હવેશી આમનાયા ॥૪૩॥
હંસદ્વજ કહે સુત સુણે, આગના થઈછે તે સાથી; તેલમાં તમનેછે તળ-
વાના, તે ત્રિતિ નહીં કાચી ॥૪૪॥ ઉભો રહે દીકરા માહારા, તારી શી
ધમ્મચાય; તે ધમ્મજા હું પુરણ કરે, તણુ તેલની માંય ॥૪૫॥ સુધન્વા કહે
તાતજી મહારા, ચરચા ભેશે લોક, મુમત કરો પણ તમારું બોલવું ધારી
ફાંક ॥૪૬॥ કેમકે જે પરસ્વાધીન પ્રાણિ, તેનું કહેવું કાચુ, એજાની હોય
તે જન માને, પરવશ પ્રાણીનું સાચુ ॥૪૭॥ વ્યસનને વશ જે હોય તેને
વ્યસન વીના નવ સુજે, વ્યસન વીના મારે બગાસાં વ્યસન વીના ધુજે
॥૪૮॥ ચોમાસામાં ચરણ ખસે, તેવી વ્યસનીની વાણિ; તેની તુલના આ
વી બેસે, પરવશનો જે પ્રાણી ॥૪૯॥ માટે પરવશ જાણું છું તમને
તમારું બોલેલું વ્યર્થ, ગાદીપતી પરવશ રહે તે, જાણવો જહુ અ-
નર્થ ॥૫૦॥ પોતાની પાસે પેટ ભરનારા, તેની બુદ્ધિએ આલે, તેના
કહેવા પ્રમાણે કરીને, કોકને મરદન ધાલે ॥૫૧॥ કરતો હરતો જાણવો
તેને, ગાદીપતી એક આડું, એવા ગાદીપતીએ પોતાનું, દાટવું ભેદએ
મોહાડું ॥૫૨॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, હું વશ કોઈને નથી;
કોઈને વશ હોઉં ત્યારે, શાનો હું ગાદીપતી ॥૫૩॥ સુધન્વા કહે ધમ્મજા
માહારિ, પુરણ કરવી ધારો, તો તે ધમ્મજા કહિ બતાવું; વિશ્વાસ નથી
તમારો ॥૫૪॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, સત્ય વડું છું આપ;
ધમ્મજા પુરણ કરું નહીં તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૫૫॥ તેલમાં તળાવા
મઝી માગે, તોપણ તે નહીં આપું; તે વણ ધમ્મજા પુરણ કરશું, મોઢે

માગી લે બાપુ ॥૫૩॥ વળણા મોઢે માગો બેટડા; કરશું પુણ્ય ઇચ્છાય;
વ્યાસ વહલ વાણી વઢે, એવે સમે શું થાય.

કડવું ૩૨ રાગ સાખિનિ ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાયા ॥૧૬૬૥ સદ્ગજ વચને બંધાયો, સુણે
સરવ સભાય; બેઠએ બે હવે શું માંગે છે, સત્યવંત સુધનવાય ॥૨॥
એમ જણી સહુ ચીત દધને, સાંભળવા કરયું મન; કોઈ ન બોલેકોઈ
ન ચાલે, માંડ્યા શ્રવણ લોચન ॥૨॥ પછી પીતાળને કર બેડી, સુધ-
નવા મુખ કહે છે; પોતાના મનની ઇચ્છા તે, મોઢે માગી લે છે ॥ ૪ ॥
ઓ તાતજી તેલમાં પડીને, મરણું મ્હારે શત્ય; પક્ષ કરિને ઊમારો તો,
જય તમારે પત્ય ॥૫॥ હું જાણું અંધરમી તમને, વળી ઘણા ધીક્કાર,
બોલ્યું વચન પગો છો તે, ખુશી મન મ્હાર ॥ ૧ ॥ કાં પોતાનું કે પ-
રાય, વચન નબ્બ રખાય; દીકરા કેરો દુશમન કેરો, સરખો કરવા
ન્યાય ॥ તેમાં ઇશ્વર રાજ રહે છે, સુખ મળે ચોપાસ; પક્ષ રાખીને
ન્યાય કરે તો, થાય નરક નીવાસ ॥૮॥ પક્ષ તમે કાંઈ નથી રાખી તે
મુજને મમી વાત, દેસ બુદ્ધીથી મુજને તમે, તળતા નથી તાત ॥ ૯ ॥
પ્રાણ પ્રીય છું પુત્ર તમને, અમને તો એમ સુજે; પણ પોતાનું વચન
પાળવા, ન્યાય કર્યો રમુજે ॥ ૧૦ ॥ તે વાતનું નથી દુખ મુજને, કહું
છું ઇશ્વર સામે; જાણું છું કે સદા તમે, બેતાતા મુજ આંખે ॥ ૧૧ ॥
તે તમે હણવા ઇચ્છો; કંમ હું માનું દેશ; હવે જે માગુ તે સુણો
લવરી ન કરસો લેશ ॥ ૧૨ ॥ આપણી નમરી પાંડવ આવ્યા; પુરણ
પ્રભુના દાશ, એવા ભક્ત તો કોકજ થાશે, વશ જેને અવીનાશ ॥ ૧૩ ॥
એ પાંડવ બહુ બેહુ બળીયા નથી, જ્યાં ત્યાં પામે હાર; પણ તે વેળા
કળ્પ પ્રભુજી, આવી કરે છે વાહાર ॥૧૪॥ આપો આપ પધારે પ્રભુ,
તવ થાય છે દરશન; પાંડવ સાથે લઢનારાને, પુરણ નફો પાવન ॥૧૫॥
મોઢે મુને કળ્પ પ્રભુના, દરસણની છે મરજી; અરજીનને જઈ હશકું
તો, પધારે પોતે હરજી ॥૧૬॥ એટલે એમના દરશણ પામુ, તો થાય
મુએ મુકતી, પુત્રનું પુરણ ભણુ કરકું, તે તાત તણી ચુકતી ॥ ૧૭ ॥
સમા વાહલાનો મરમ શું છે, ને સમજે સાર; પાછળનાં એ સુકીત

કરિ, કરવો કુળ ઔદ્ધાર ॥ ૧૯ ॥ તીરથ કરનાં યાત્રા કરવી, કરવાપુન્ય
 ને જ્ઞાન; શ્રાધ કરવા તરપણ કરવા, પ્રાપ્ત થવા ભગવાન ॥૧૮॥ પાતક-
 માંથી છોડાવવો તે, કુટુંબીનું કામ; પરીવારનું ભણ કરે, ધન્ય તેણે
 ધર્મ નામારનાં તેટલો માટે તાતજ માહારા; કરાવો હરી હરસન; તમારે
 પેટ અવતરીને, એટલો થાવું પાવન ॥૨૧॥ છત્રી નીરખું નરહરિનાં,
 ત્રીતાપો ટાળી ભય; માગીને એટલું માગુછું પુરણ કરો ધન્યજાય ॥ ૨૨ ॥
 હંસદ્વજ વીચારમાં પડીયો, હરી હરસન કેમ થાય; ક્યાંક રણછોડ ર-
 ખડતા તે, પુરણ કરે ધન્યજાય ॥ ૨૩ ॥ કેમ કરીને પ્રભુની ઝાખી, પુત્રને
 કરાવી દેવું; ધન્યજાય પુરણ કરવાને હું બંધાઈ ગયો કેવું ॥૨૪॥ કૃષ્ણ-
 ની કરાવું નહીં જાંખી તો સુતનો સંતાપ; કણુવ કરેહું કરે નહીં તો.
 સેશે સોમન ॥ ૨૫ ॥ એમ રાજ ઘણો ગુચવાયો, હવે શી થાશે જ-
 તી; અરજીનજના સેન્યની સાથે, અલગેલો આવ્યા નથી ॥૨૬॥ તો દ
 રસન ક્યાંથી કરાવું, અકળાયો અતી રાય; સુધનવા કહે શું ધુંચવા
 યા, કહો મને મમ પીતાય ॥ ૨૭ ॥ હંસદ્વજ કહે પ્રભુ કેરા હરસન ક્યાં
 થી કરાવું; દ્વારીકાધીરા નથી હાંચ આવ્યા, તે ક્યાંથી લઈ આવું
 ॥૨૮॥ સુધનવા કહે સામગીયાને, કોણજ શકે લાવિ; ભક્ત આધીન
 ભુધરો તે, તરત ઊભો રહે આવી ॥૨૯॥ બ્રહ્મા સરખા મથો મરે પણ,
 સેહેજ નથી દરશન; તપથી તપ કરીને યાકે, મુરફેલ જીમજીવન ॥૩૦॥
 ધરમીષ્ટ ધરમ કરીને હારે, તોડે નહીં મળે નાથ; ભવોક ભક્તના પ્રેમ
 ભાવે, કબજ એમને હાથ ॥ ૩૧ ॥ ભગવાન ભક્તના ભાવનો ભુખ્યો,
 અરજીનને વશ એહ; અરજીનને જરા દુખ પડે તો, આવી ઉભી રહે
 તેહ ॥૩૨॥ માટે મુજને આગતા આપો, રણ યુદ્ધ કરવા જવું; મારમા-
 રી પાન્ડવ દળને, સેન્ય સહીત હરાવું ॥ ૩૩ ॥ એટલે ભક્તની ભીડ જ
 થી, આવશે શ્રી ભગવાન; તેમનાં દરશન કરીને હું આઘ્યા આવું સં
 તાન ॥૩૪॥ તમારી ઉકળેલી કદામાં આવીને પડતું નાખું; સુત હંધશ
 સતી તણો તો, બાપનું બોલેહું રાખું ॥૩૫॥ તમને નથી કાંઈ કવા-
 નું, કરીશ હું જળ દાખી; અરજીનના હારવાથી આવે. કરીશ પ્રભુની
 જાંખી ॥૩૬॥ વળજ ॥ જાંખી કરીશ હું આપથી, નહીં આવે તમને
 ભેર; કંઈ દેઈશ અરજીનને. તવ આવશે કીરોર.

કડવું ૩૩ રાગ ચૌપાઈનિ ચાલ.

બોલ્યા જયમુની રૂશી વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; કહિ સુ
 ધનવાએ વાત; તવ વીચાર કરતો તાત ॥૧૧॥ એનું વીચારમાં ચીત
 પ્રોયું, પછી પ્રધાનસામુ જોયું; પુછ્યું પ્રધાનોને એમ; આવાતનું કરવું કેમ
 ॥૨૧॥ કહે પ્રધાન એમાં શું કરવું, પોતાનું બોલ્યું નવ ફરવું; પહેલું બો
 લેલા હોઈએ જોઈ; કરવું કામ પહેલું તેહ ॥૩૧॥ પછીનું બોલ્યું પછી પ-
 ણવું, પહેલું કરે તેલમાં તળાવું; તવ રાજ વિચારે ચડીયો, એનો
 મોહોટો વાંધો પડીયો ॥૪૧॥ પહેલાં તેલમાં પડીને મરે, પછી દરશણ ક્યાં
 થી કરે ત્યારે બોલેલું મહારં જય, મુને લાગે બ્રહ્મ હત્યાય ॥૫૧॥ પહેલું બો
 લ્યું પાછળ થાય; તોહે કહે કરયો અન્યાય; પહેલું પાછળનું કરાય, તોપણ
 થયો નહી ન્યાય ॥૬૧॥ આતો આવી ખરેખરી ઘાંટી, બેઉ બાલુએ ઉપની
 આંટી, હવે આ ધુવવણ કોણ કહાડે; સુરલભ સુજ કીયો પાડે ॥૭૧॥
 એમ રાજ અતી અકળાયો, એ તો મનમાં મહા મુઝાયો; નથી સુજતો
 એક પંથ; હોઠ કરડે દેધને દંત ॥૮૧॥ સુઢી ભુઢી પડી મધ બંધ; છતે લો
 ચને જાણે અંધ; પડ્યો બેઉ બાલુનો વિચાર; એમ કરતાં થઈ બહુવાર
 ॥૯૧॥ તવ પ્રધાન લેખનેશંખ, જણો સુધનવા પરડંખ; કાનમાં પેશીને કરી
 વાતો, જુઓ રાજા હવે અકળાયો ॥૧૦૧॥ એને સુજતું નથી કાંઈ, આ
 પણે શું કરવું હાંઈ હાલો નહી આવે ફરી લાગ, લાગ લેતાં થશે શ્રેભાગ
 ॥૧૧૧॥ આપણે બે મુમત લેશું, એને કહામાં નાંખવા કહેશું, તવ રાજ
 પડશે આડો. કદિ કહેશે પ્રધાનોને કહાડો ॥૧૨૧॥ ત્યારે આપણે કરવું કે
 મ, પહેલાં ટાળવો ઘટે વહેમ; એમ ધરી બેઉએ વીચારીયું, રાજ્યમુઢી
 નિકળવું ધાર્યું ॥૧૩૧॥ ચાલતો વેઠવો વનવાપ, ચાલતો દેહ કરવો નાશ,
 પણ મુમત મુકવો નહી, એમ નીરવે કરયો મનમહી ॥૧૪૧॥ એમ વીચાર
 માં થઈ વાર, બોલેવાને ઉઠ્યા થઈ ત્યાર; કહો રાય તમારે શું કરવું; બો
 લેલું પાળવું કે ફરવું ॥૧૫૧॥ કેમ ડગુમગુ જીવ કીધો, તમે વિચાર શો
 કરી લીધો; ક્યારના નથી બોલતા તમે, વાર જોઈ રહ્યા છીએ અમે
 ॥૧૬૧॥ તેમ પાંડવ કુન્તી સુત; વાટ જુએ આકળા ભુત, તેતો ક્યાંલગી
 જોશે વાટ; ચઢીને આવશે પુરપાટ ॥૧૭૧॥ ઘાતશે એકાએક થેરા, તેનો
 નહી થાય નીરક્ષણ ફેરો એમનો ઘોડો લઈ લેશે, વગી શીશ્વા તમેનેદેસે
 ॥૧૮૧॥ પહેલાં મારે તે કદી ન હારે, કરશે શું ઉપાય તે નારે, રહેવીચાર
 માં જોજન, તેને મારી જાયે દુશ્મન ॥૧૯૧॥ પછી પાછળથી વિમાસે, પણ

ઉપાય નહી તે પાસે; રાજ કળજ મુલક ટેટ, પડ્યો બંધન તે દયો ડેટ
 ॥૫૦॥ પછી શું મારવાનું ભર, વળી મયું અધાર ધાર; એવુ વિચાર
 નારાને થાય, સુજે નહી કાંઈ ઉપાયાર ॥ મારે સંમલ દયો રાજન, ચઢી
 આવશે કુંતી તન; તે વેળા નહી ઉપાય ચાલે. પેલાપાંડવો મરદન ધાલે;
 ॥૨૧॥ મારે ઉતાવળા થાઓ સ્વામી, કાંતો નજર દીશે હરામી દિકસને
 ઉમારવા સાડ, મન ભમ્યા કરે છે તમારે ॥૨૩॥ અમનેતો લાગેછેએક
 કહો મનમાં ધાયું છે કેવું; તોહ રાજ કાંઈ નવ બોલે, થયા પ્રધાન કોધિ
 અવાલે ॥૨૪॥ કેમ બોલતા નથી રાય, શું પાછી પેઠી જીવ્યાય, શું મુખ
 થયા માહારાજ, શું મુન્યત્રત લીધું આજ ॥૨૫॥ શું પુત્ર જીવાડવા માટે,
 લઈ બેઠા આવો ધાટ; શું રાણી તણી બીક લાગી, તેથી બોલતા નથી
 સભાગી ॥૨૬॥ આવી રમ્યત સરવે કોઈ, ભય પામ્યા સુ તેહને ભેધ;
 બીજ ચાર પુત્રોને કોધે, ડરી મયા ધર વીરોધે; શું કુંવરીથી કરમાયા,
 સુતની સ્ત્રીથી શું સરમાયા, જેવું હોય તેવું કહો અમને, નહી
 તો કાંક કહેશું તમને ॥૨૮॥ એવાં કટુ વચન સુણી રાય, પાય
 પડી કહે સભામાંય; માહારાજ કોધે શીદ થાવો, મને મારગ કાંક બતા
 વો ॥૨૯॥ કહામાં સુત નાંખવો સાચો, તે તો મનસુબો નથી કાચો;
 તે તો પાળીશ માહાર વચન, પણ કરવા દેવાં દરસન ॥૩૦॥ એની
 પ્રભુ સાથે છે પ્રીત, મુજ કને માગ્યું શુભ રીતી; તેનો કબુલ કયું છે
 આપ, હવે ફર તો લાગે પાપ ॥૩૧॥ મારે તે પણ બોલ્યું ન ફરીયે,
 વળી તળવાનો પણ આદરીયે; મારાં બેઉ વચન સચવાશે નહિ તો બે
 માંથી એક જશે ॥૩૨॥ જુઓ હઠ કરશે માહારાજ, તો-તો નહિ
 રહે તમારી માન; મત તાણી કોપાવો તો કોપુ, એકે વેળુ માહાર નહી
 લોપુ ॥૩૩॥ જવા દો જુદા કરવા એને તેમાં કછી પડવાની કેને, એતો
 મરશે કે મારશે આપે, નરને જીતે ભક્તિ પ્રતાપે ॥૬૪॥ નવ નદન
 વાહારે આવે નાથ, થાશે દરસણુ તેની સાથ; એનો કલ્પના પુરી થાશે
 પછી બીજું શું બોલાશે ॥૩૫॥ માહાર બોલવું વચન પળશે, પછી
 તેલ કડામા બળશે; તવ સઉનાં વેળુ સચવાશે, મારે કબુલ કરોપુતાસે
 ॥૩૬॥ એવાં વચન રાયનાં સુણી, ખુનસે ભરાયા ખુની; કોધેથી
 બેઉ બોલ્યા પરધાન, રાજ વચને વિલે નાદાન ॥૩૭॥ હાલ બોલી
 ને હાલ ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું; જેહ વચનનો વિહીલો પ્રા-
 ણી, તેનું જીવતર છે ધુળધાણી ॥૩૮॥ એવા જુદા જીવ શીદ જીવે,
 કાંક દાહાડો વળે વીજ પીવે; જુદા જનમતા શીદ હશે, આ તો બોમી

રસાતાળ જશે ॥૩૮॥ જુઠા જનમે જનુનીને પેટ, મીઠ્યા માતાને કરાવે
 વેઠ; ફરે વિશ્વમાં કાળે મુખ; વગોવે જનુનીની કુખ ॥ ૪૦ ॥ વળી લજ
 વે બાપનું નામ, એવા જનમે છે શું કામ; રાજ કહે તમે કોને કોહો
 છા, બોલો સાચુ કોને માળ દો છો ॥ ૪૧ ॥ બોલ્યા પ્રધાન આણીને કાળ,
 દધશું જુઠા જનને માળ; તમને દુખ લાગે શાસાર, તમે જુઠા કે સાચાછો
 વાડા ॥૪૨॥ હશે સાચાતો પુત્રને તળશે, પહેલું બોલેલા પહેલું પળશે; જુઠા
 હશે તો માળ તમને, વાડ શું કરવાનાછો અમને ॥૪૩॥ ખરા છીએ તે કહી
 શું ખરું; ચાહ્યો તો દુનીયા પરહર, રોપો ફાંસી તો અમે મરીયે, ખરી વા-
 તે જરા નવ ડરીએ ॥૪૪॥ તમે તમારા મુખ વદો વાચા, તમે છો જુઠા
 કે સાચા; સાચા હો તો સાચુ વેણ રાખો, તમ સુતને કઢામાં નાંખો
 ॥૪૫॥ નહી તો જુઠા જનમ્યા તમે, હંસદ્રજ જુઠો કહીશું અમે; ત્યારે
 કોધ ભર્યો કહે રાય; તોયે એક વચન માહારું જય ॥૪૬॥ સુધનવાને
 કહ્યું જેહ, નથી પળાતુ વચન તેહ; તોયે જુઠો મળ્યાવાનો હું તો, મારા
 પ્રધાન સમજ તું તો ॥૪૭॥ એને દરશન કરવા દધએ, પછી તેલમાં પ-
 ડવાતું કહીએ; તવ તેલમાં પડીને મરશે, બેઉ વચન સાચા ઠરશે,
 ॥૪૮॥ મોટે કબુલ કરો આ વાત, તમને જોડુ બેઉ હાથ; તવ પ્રધાન બો-
 લ્યા એમ; અમને તું પુછેછે કેમ ॥૪૯॥ અમે અમારો કહ્યો વિચાર, તે
 તો ફરવાનો નથી લગાર; આલ અવની એકાકાર થાય, પણ બોલ્યું અ-
 કુળ કેમ જય ॥૫૧॥ વળણ ॥ બોલ્યું અંકળ જશે નહિ, સત્ય વદીએ છી
 એ વાણ, નહી તો એમાંથી જશે, અમારા બેઉના પ્રાણ.

કડવું ૩૪ રાગ રૂપાવળીની છાયા.

વાણી વધા જયમુની રૂશી, સુણ પરીક્ષત તન; સુધનવાનું આખ્યા-
 ન સુણતાં, પાપી થાય પાવન ॥૧॥ પુણું હઠીલા પ્રધાન બેઉ, ન મુકે
 મુમત ગર્વ, તે જોમ નગ્રની પ્રજા, કોપે ભરાણી સર્વ ॥૨॥ સુધનવાની
 સુંદરવંતી, પ્રભાવતી બીજુ નામ; સવળી લાજ મરમદા મુકી, ઉમી
 થઈ તે ઠામ ॥૩॥ સાંભળો રાજ લેખ તમેછો આદ્યજુના બાળ; પણ હું
 સતી સત્ય કહુ તમને; છો કોમ કરમ અંડાળ ॥૪॥ માય જીવાડી રતન
 કહોડે, એનું નામ પ્રધાન; રાય તણું વચન લોપડું ને, વળી હણવો
 સંતાન ॥૫॥ જે જનનું અન્ન ખાવું તેનું ભણુ ન વાંચો લગાર; એ-
 વા તમે કુળે બુઢી. નહી વાડવ કુંવાર ॥ ૬ ॥ જે તેલમાં નહી પડે પ-

તીજી, તુજ થકી શું થારો; તવ રહીઅત કહે મારો મારો, પ્રધાનનું મો-
હોત જાણે ॥૭૥॥ તવ હંસદ્વજ ઉભો થયો, રહીનને પડ્યો પાય; તમારે
કાંઈને કાંઈ ન કહેવું; રાખો સર્વ ક્ષમાય ॥૮૦॥ એમ કહીને પ્રધાન પ્રત્યે,
નમી પડ્યો રાજન; સુધનવાને પેહેલો માઈં તો, બીજું બય વચન. ॥૮૧॥
દરસણ કરવાને રાખું તો, તમો કરો વિધન; બેઉ બાજુથી ખભરાયો,
અમીત થયું મન. ॥૮૨॥ તમો મરણ આદરી બેઠા, તે કેમ હા કહેવાય;
આપઘાત કરી તમો મરો તો, લાગે મુને હત્યાય ॥૮૩॥ તે માટે કાંઈ દ-
યા કરિને ગમે તે કાઢો બાહારી; જેથી કરીને ઈજ્જત રહે, માહારીને
તમારી. ॥૮૪॥ એટલે પ્રધાન એવું બોલ્યા, ઠીક કરીશું રાય; પણ અ-
મો કરીએ તે કલુલ વચન દો કરમાંય ॥૮૫॥ એટલે મનમાં નીરયે
ધાર્યું, પ્રધાનો કહે તેમ કરવું; ગમે તે તરફનું પાતક બેસે, પણ નવ
ફરવું. ॥૮૬॥ એવું ધારીને એ બોલ્યો, હંસદ્વજ રાજન; તમોને ઘટે
તેવું કરજો, હયો માહાર વચન. ॥૮૭॥ હું તો હવે કાંઈ નહીં બોલું,
મનને ગમે તે કરો પ્રધાન કહે પુત્ર તમારો, ન માનેકે માને ખરો. ॥૮૮॥
તમે ન બોલોને પુત્ર તમારો, કહું ન કરે કદાપી, ત્યારે શું કામ કહીએ
અમે ગણેએ પુરણ પાપી. ॥૮૯॥ માટે પુત્ર વચને બાંધો, તે પછી અ-
મને ફાવે; શું કાંઈ તરછટ ખોટું કરશું. નહીં કાંઈ વિચાર આવે. ॥૯૦॥
બોલીને એવો આપ્યો ભરસો રાયે વિચાર્યું એમ; મોઢેથી ગમે તેમ બો-
લે, પણ પુત્રને મારે કેમ ॥૯૧॥ એમ ધારી સુધનવા પ્રત્યે, તાતજી વદી
એ વાણી; દીકરા જે પ્રધાન કહે તે, કલુલ કરો મન આણી ॥૯૨॥
થવા કાળ હશે તે થારો વચન દો કુંવાર જે આપણું અન્ન ખા-
ય છે તેને, નહીં કેમ હોય વીચાર. ॥૯૩॥ વિશ્વાસ રાખી ક-
લુલ કરો, એ કેમ દે છેહ તાતનું કહું માન્ય કરો, બુદ્ધિવંત છે એહ.
॥૯૪॥ ખાય તેવું ખોટું નવ વાયે, નીરયે અણજો પુત્ર; માહાર અ-
ન્ન ખાઈને શું માહાર ધુગ કરશે ઘર સુત્ર. ॥૯૫॥ હું કહું કદામાં
પડો પેહેલા, તો તારૂં માગેલું જેહ; કલુલ મેં જલ્યાયે કરેલું, મીથ્યા
બય છે તેહ. ॥૯૬॥ દરસણ કરવાનું કહું પહેલું, તો મરે પ્રધાન આપ;
છે બેઉ બ્રાહ્મણની જાતી, તેવું લાગે પાપ. ॥૯૭॥ માહારે તો નથી મા-
રમ એકે, વીચારીને બુઝો; આ બાજુ છે વાગ્ય મહોટી, આ બાજુ
છે કુઝો. ॥૯૮॥ માટે પ્રધાનોને હાથે કરવા દે તું ન્યાય; ભરી સભા-
માં કરજેડીને; બોલ્યો સુધનવાય. ॥૯૯॥ તાત તમારી મરજીએ
મરજી, વચને બાંધેલો આપ; સુખ દુખ હું કાંઈ માનતો નથી; ગુરના

જ્ઞાન પ્રતાપ ॥૨૮॥ એવું પોતે કબુલ કીધું, તે બધી સરવે વાત, એટલે ભરી સભામાં ઉઠયા, સુધનવા બ્રાતા૨૮॥ મરજના કરીને તે બોલ્યા, પ્ર-
રણ કરીને રીસ; નહિ સોંપવા હમએ બંધુને, શત્રુને ખેળે શીખ ॥૩૦॥
અમારા ધરનો પેટ ભરોશું; કરે અમારો ન્યાય, બે કદી એવું બને તો,
ઉતપાત મહોટો થાય ॥૩૧॥ મરશું મારશું ધારશું માફ, સઉ જણાવી-
શું ભેર, એટલે રહીશ્વર મામ તણી તે, કરતી સોરબકાર ॥૩૨॥ મારો
મારો પ્રધાનોને મારો, કહિ ઉછાળી રણ, શું સમજ એને ન્યાય સોંપે,
હેણા તે કરશે હેણું ॥૩૩॥ બેલો તે ભલામ ન મુકે, ભુડો ન મુકે ભુડામ
બ્રાહ્મણને પેટ અવતરયા તે, તેમાં શી થઈ નવાઈ ॥૩૪॥ વીપ તણાં તો
લક્ષણ નથી, અવર વીર્યનાં એહ, તે વણ વીપ્રીત કોઈ ન ધારે, સમજ-
વાનું તેહ ॥૩૫॥ એટલે સુધનવા ગણો જાળ્યો, બોલ્યો પળમાં વાણ, વ-
ચન મહારં સુણે ન તેને, પોતાના ધરમની આણ ॥૩૬॥ તવ સરવે લોક
છાના રહ્યા, બોલ્યો સુધનવા મુખ, એ ન્યાય કરે તે કબુલ માહાર, તો અ-
ન્યને શું દુખ ॥૩૭॥ હું માહારે વચ્ચે બંધાયો; તે કોણ છે છોડનાર, મુજ
માટે ઉતપાત કરો તો, તમને હત્યા ચારા ॥૩૮॥ તવ સહુ લોકે હાથ ધરી-
યા, હવે નહી ઉપાય; મોઢેથી મોઢેત માગી લેછે પોતે સુધનવાય ॥૩૯॥
આયુશ એનો આવી રહ્યોછે, માટે આ મતી સુજ, શત્રુને પાશે શીખ
માગે, અન્ય કરે શું ઝુજ ॥૪૦॥ એમ ધારી સહુ મુન્ય બનીયા; બોલ્યા
સુધનવા ભક્ત, કહો પ્રધાનો હુકમ શું છે, લોચન રહ્યાં છે રક્ત ॥૪૧॥
પ્રધાન બે ઉભા થયા, હુકમ કરવા માટે; લોકોએ જણ્યું બહુ થઈ કહે-
ણી, માટે ફેરવશે ઘાટ ॥૪૨॥ તેલમાં તળવાનું નહી બોલે શું કાઈ નહી
હોય લાજ, એવે બેઉ પ્રધાનો બોલ્યા, કાઢીને મોહોટો અવાજ ॥૪૩॥
સુધનવા બે હુકમ અમારો, તે હુકમ માન્ય કરો તેલ કદા કકળાવી છે
તેમાં, પડી તમે મરે ॥૪૪॥ એવી પાપીએ આગનો દીધી, વરત્યો હાહાકાર
અરેરે આ વેણ નીકળીયું, તેતો નથી ફરનાર ॥૪૫॥ મુમત ભરેલા પ્રધા-
નો છે; સુધનવા મરવાનો એણે કબુલ કર્યું છે માટે; બોલેલું પળવાનો
॥૪૬॥ વળણ ॥ બોલ્યું પળશે ભક્ત એ, હંસદ્રજનો તન, કહે વક્ષલ
એમ લોકના નીકળીયાં વચન.

કડવું ઉપ રાગ કારી.

હારે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી પછી રહીયત સૌ મભરાણી હારે
 સહુ આંસુડાં પાડીને રડતું, મુરછાવંત થઈ થઈ પડતું ॥૧૧॥ હારે નાંખે
 બાળક કારમી ચીસ;કેંક કકળીને કુટે શીશ.હારે કેંક લમણે કર દધડા-
 લે, નીસાસા નાંખી હાય હાય બોલે. ॥૨॥ હારે દેવ કોપ થયો આ તારો,
 મરવા બેઠો સોને તારનારો; હારે કેંક ઉઠી ઉઠી કરે જાંખી, પાછા બેસે
 નીસાસા નાખી. ॥૩॥ હારે બળયું જીવતર જીવી શું કરવું; મરે ભક્ત
 તો આપણે મરવું;હારે નજર દેખી દાજવું દલમાંતે કરતાંરડું મરવું આ-
 પણમાં. ॥૪॥ હારે કેંક કહે ન કરવો તંત, પરણ્યા પહેલું તે શાતું શ્રી-
 મંત,હારે પાણી પેહેલાં શું મોજડાં ઉતારો મુરખાઈથી મરવું ધારો. ॥૫॥
 હારે એમ એક એકને સૌવારે જરા જપ્યું જમત લોક ત્યારે,હારે પછી પ્રે-
 મદા જે પ્રભાવતિ,તમને મરવા નહીદેઉ પતી. ॥૬॥ હારે પડું કઢામાં તમ
 વતી,પીડિ સંખ બળે તે સતી હારે જીવવા આશા ન રાખું રતી, તેથી થા-
 શે માહારી મેક્ષ મતી ॥૭॥ હારે એવું કહી કહી વારણાં લેતી,સ્વામીને
 અતી આશીશ દેતી;હારે માહારા કંથ સુખાળા સ્વામી;પેલા ભવનાપાપે
 પડી ખામી. ॥૮॥ હારે માહારી લીલી વાડીના રમનારા,યોજન બામવીયે
 બેમનારા,હારે માહારો સાચવ્યો બાગ કરમાશે, માળી વિના પાણી કોણ
 પાશે॥૯॥હારે માહારી પુરુષ સેજે પોદનારા,પીડિઆછાંઅમરઓદનારા;
 હારે પોદતાં સુવાળી શેજમાં પ્રીતે,મુસો તેલ કઢામાં શી રીતે. ॥ ૧૦ ॥
 હારે તમે તાપે અકળાતા ભારી,પડું તેલમાં પવન ઢાળનારી; હારે એ
 વું કહી કહી આકંદ કરતી, બેઉ આંખે આંસુડાં ભરવી. ॥૧૧॥ હારે
 પૃથ્વી પડીને પછાડયો ખાતી, કાળ ભરી કુટે શીશ છાતી; હારે એમ
 પ્રભાવતી વલ્લવલતી; એની આંખડી અતીશે મળતી. ॥૧૨॥ તવ કોવ
 ળીકા કારમી ચીસે, માંડયું આકંદ એણે અતિશે; હારે એનિ મુખ વં-
 તી જે મૂડી, નાંખે પાશાણુ શીશ પછાડી. ॥ ૧૩ ॥ હારે તેથી છુટે શ્રી-
 જીત ધારા, હારે દેખી નડે છે લોક બીઆરા; હારે એમ અતી વલોપાત
 આલ્યો; માયે પુત્ર તણો કર ઝાલ્યો. ॥૧૪॥ હારે તમે શી રીતે મલેશો
 વાહાલા, કાલું વદોને કુંવર કાલા; હારે માહાર જોળે બેશીને રમતો;
 મોઢે માગી માગીને જમતો. ॥૧૫॥ હારે માહારા પુત્ર પુરણ ભાગ્ય-
 શાળી, આજ માતાને ઉઘીજ બાળી; હારે મરતાં અણુથી કેમ જોવું,

તારા પહેલો મારો પ્રાણુ ખોડું ॥ ૧૬ ॥ વળણુ. પ્રાણુજ ખોડું માહરો,
એડું ધાર્યું માય, વડે વહ્નલ સમજવતો, જનુની મુધનવાય, ૪

કડવું ૩૬

સાને ચોરાશિનો ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ

માતાજી શું કરશે! મારીને, છાનામાનાં સમરો હરીને; માતાજી શું
ટેક. ॥ આપને મરણું તે પાપ કરણું, નહીં આવે આ દેહ ફરીને ॥ માતા
જી શું ॥૧॥ તાતને વચને તેલમા તળાડું, શું લાહાવો લેવો છે ઉમરી
ને ॥ માતાજી સું, ॥ ૨ ॥ હજી તો થારો ધાર્યું ધણીનું, કેમ ભણ્યો મર
વો નીશ્યે કરીને માતાજી સું, ॥૩॥ માહારે તારે સંસ્કારહરો તો, જીવી
શકાય કહામાં ધરીને ॥ માતાજી સું ॥૪॥ રણ સંબંધ પુરો થયો હશેતો
ઉમારશે! તમે કેમ કરીને, માતાજી ॥૫॥ જો થેવક હેશ હરીનો તો આ-
વીશ તેલમાંથી નીસરીને માતાજી સું ॥૬॥ ના પવહ્નલનો છેવશ માહારે,
તો પછી સું કરણું ડરીને માતાજી ॥૭॥ વળણુ એમ સમજવી માતને
સાદ્ય કરશે ભગવાન; જે હેતુથી માહરાં, તે ધરજે હરી ધ્યાન ॥

કડવું ૩૭ રાગ આશાવરિનિ ચાલ.

જયમુનીશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાડું, મુધન્વાની કથાય ॥ ૧ ॥ સર્વ સજનને મુચના આ
પી કોઈ નકરશે! કલેશ; વચને પળવું તેલમાંબળવું, વેહેવારમાં નહીંદેશ
॥૨॥ પ્રધાનોને અમલ સોંપી, બેઠો માહારો બાપ; તે વારતા કબુલકરી છે
મેપણુ માહારે આપ ॥૩॥ મને અમ્યું મેં કબુલ કીધું, કોઈને શા સતાપ
હવે મરબડ કરે તેને, ગોહત્યાનું પાપ ॥૪॥ એટલે સર્વ સ્તબ્ધ થઈને,
અળમા રહ્યા છેક; મુધન્વાને ધરવર સાથે, સાચેસાચો ટેક ॥૫॥ ગોવિંદને
અમતું હશે તો, ગોવિંદ કરસે એડું; જો નહીં અમતું હોય હરીનેતો પછી
વિધન કેડ ॥૬॥ ધારણા ધણીની ધારી થારો. અવરનું સુંજેર, આ વેળા
સું માહારી વાંહરે, નહીં ચડે કીશાર ॥૭॥ સત્યે ચડવું તેલમાં પડવું, રડ
વું નહીં લમાર; આખમાંથી આંસુ નીકળે તો જગત અણુ અમાર ॥૮॥

તે કરતાં હહન થાશું તો, શું મયુંને શું આબ્યું; કષ્ટ દરશનની ધમ્મણ
 રહેછ, એટલે મને ન કાબ્યું ॥૬૥॥ હરી ફરીને સમા બહાલાનું, કુખકું ઉ-
 પજે મનમાં; પણ તે મનથી નાખવું કાઢાડી, રહેવું આનંદ ભાવનમાં
 ॥૧૦॥ કેનાં સમાને કેના વાહાલાં. કેના ભાધને ભમની, કેના ખાત પી
 તાને નારી, વારતા વેહેવાર વમની ॥૧૧॥ શાને માટે માનું માહાર, સા-
 ચી નથી સમાઈ; માયાનો વેહેવાર વીપરીત, ખોટી ઠાઠ ઠમાઈ. ॥૧૨॥
 એવું ધારી કલ્પના કહાડી, મરવા થયો તૈયાર; સભા વિશે ઉભા રહિને
 ઉતાર્યા શણગાર ॥૧૩॥ મુમટ જમા કવચ બકતર, પટકેને સુરવાલ. ક
 મરપોટા ઉતારી મુક્યો, ચરણ મોજડી લાલ ॥૧૪॥ કટી લગી કછબીડી
 લીધો, સમરતો શ્રીહરી; પછી પીતાને પાયે પડીયો, આજ્ઞા આપો ફરી.
 ॥૧૫॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ફરી શું માગે વિચારિ; પ્રધાનોએ
 આમના દીધી, તે માનિલેજે માહારી ॥૧૬॥ તવ સહુ લોકે હાથ ધરીયા,
 રાય નથી જરા હાલો; પ્રધાન આમળ કાંઈ ન આલ્યું, શા કારણ વેચાયો
 ॥૧૭॥ એવે તાતનું વચન સુણી, આનંદ રૂપમાં માહાલ્યો; હસ્તો રમતો
 રાજ ખુશીથી તેલમા પડવા આલ્યો ॥૧૮॥ તવ પ્રધાને ઉવાડાં ખડગે
 ત્યાર કયાં બહુ યોદ્ધા; અયુતશેવક સુધન્વાની, સાથેરહોધરી કોધ ॥૧૯॥
 આડો અવળો ન જાય નાશી, કુડુલો કરશે કેહેર, આડું અવળું પમલું
 ભરે તો, મારી નાંખજે ઠેર. ॥૨૦॥ સુધન્વાની પુઠળ કોઈ, આવે નહી નર
 નારી; જો આવેતો રાખજે રોકી, બંધન કરજે ભારી. ॥૨૧॥ હુમલો કોઈ
 કરી નવ શકે, તેવા ચેતન રહેવું; આખો હુકમ આપુંછું તમને, તો
 પછી ડરવું કેવું. ॥૨૨॥ પુરણ સત્તા સઉ વાપરજે કરજે અમારું ધાર્યું;
 રાજનું કે પ્રધાનોનું, હવે ન કરશે વાર્યું. ॥૨૩॥ એટલે બકતરીયા બહુ
 બળીયા, ઉપડયા ચડી ચોટા; સુધનવાને વચમાં ઘેરી, વગીથો મોટો કોટ
 ॥૨૪॥ ઉઘાડાં ખડગે ઉંચા પોહાળા, યોદ્ધાએ ઘાલ્યો ઘેરો; પારજ પા-
 ડવો મમે તે કરો, મનસુખો પ્રધાન કરો ॥૨૫॥ એવે સમે સુધનવા સતી
 થો, મતીથો અપરમયા; રાય બેઠોછે તેના સામી, તેજ કહા તૈયાર ॥૨૬॥
 તે રાજથી દેખાય નજરે, તેમ ઉચું છે લોક; કુષ્ટોને મન આનંદ આત
 હરીજનોને શોક ॥૨૭॥ અસુર બુદ્ધીના એમ ધાર, તેલના ઉભરા ચડશે;
 તેમાં બળતા કુદકાર કરશે, જવાની મજ પડશે ॥૨૮॥ હીમતરાખીને હ-
 વણાંતો પડશે, પણ પછી પોઠાર કરશે; એકાએક એ સેકાઈ જશે, તરફડતો
 એ મરશે ॥૨૯॥ એ ગમ્મત આવશે જોવાની, પાપે વહી પેટ ભરતા; કે
 મળ જીવનાને દયાળુ કેવું ઓચરતા. ॥ ૩૦ ॥ અરેરે એ જીવને કેવું

થાશે, બગ્ગે છે શત્રુ બાપ; કોમળ કાયાનો સુધનવા, કયાં દિહેલો તાપ,
 ॥૩૧॥ ત્રણે રત્યોની રાખે બેઠકો, બુદ્ધ બુદ્ધ વમની; ઉષ્ણ રતુએ તડકો
 ન ખમે તે કેમ ખમસે અગ્ની. ॥૩૨॥ તન તવ તપે મન નવ તપે સદા
 રહે સુખ રીતે; ઉકળતું તેલ તે કેમ ખમશે, પ્રાણુ જશે વિપરીતે. ॥૩૩॥
 પડતું નાંખતાં તેલ કકડશે, ચરચર આમડી બળશે; ફેણા ઉઠશે ઉઠીને
 પુટસે, ભજ્યાની તુલ્ય તળસે. ॥૩૪॥ આપણાથી દેખી કેમ ખમશે, દે-
 ખીને દાજવું દલમાં; કંઈક કહે જીભડી કરડીને હું પ્રાણુ કાઢીશ પત્તમાં
 ॥૩૫॥ કંઈકના મનમાં એવું આવ્યું, ચાલો પેલે પ્રજા જઈયે, ભકતને મર-
 તો નજરે દેખી, વસ્ત્રના ફાંસા ખઈયે ॥૩૬॥ કંઈક કહે નજરે જોવાને, કઢા-
 ની કને અડવું; સુધનવાની સાથ શરણે, ઉછળીતેમાં પડવું ॥૩૭॥ કંઈક
 જનોએ બાધા રાખી, જે ઉગરે હરીજન; તો ઘેર તેડીને જમાડું, સત
 બ્રાહ્મણના તન. ॥૩૮॥ કંઈક કહે દસ ગઉદાન આપું, એમ કરે શૌ કોઈ;
 પ્રથમ મનને દઢતા રાખી લોક રહ્યું છે જોઈ ॥૩૯॥ એવે સમે હંસદ્રજ
 બાલ્યો ચરીત્ર સું કરે બાળ; તલપીને પડ તેલ કઢામાં, તવ સમેમાહારો
 કાળ ॥૪૦॥ વળણ ॥ કાળ સમે માહરો, કોધે વઘો એમ તાત; વ્યાસ
 વણ્ણ કહે તે સમે, મધ પાન્ડવમાં વાત.

કડવું ૩૯ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બાલ્યો, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ એ વારતા મધ પાન્ડવ
 દળમાં, અરબુને કર્યો વિચાર; અરેરે વણુ મોહોતે મરે છે, રાય તણો
 કુંવાર. ॥૨॥ ચાલો ચાલો ચાર પાંચ મારથી જઈયે; જોવા મળ્યું હશે
 જગત; કહેવાય છે પવિત્ર સુધનવા, પ્રણુ તણો છે ભક્ત ॥૩॥ એટલે પ્રજા
 કેતુ એમ બાલ્યો, સુધનવા છે જ્ઞાની; સાક્ષાત પ્રણુને મળી ચુકેલો, હ-
 રનીશ હરનો ધ્યાની ॥૪॥ અરબુનજી કહે હોય એવો તો, તેલમાં ન-
 વ્ય તળાય; કોહો ના કહો પણ સામળીયાજી કરશે એનો સાહાય. ॥૫॥
 ચાલ ત્યાં જઈએ જોવાને, જણાશે ભુકું કે સોચું; તેલમાં જે કાયા
 બળશે તો, ભકતપણું એનું કાચું. ॥૬॥ પ્રશકેતુ કહે ભક્તપણામાં
 કાચાને સાચા કહેવા; અરબુન કહે લે સમજાવું, સાચાને જોયા જેવા
 ॥૭॥ સાચો શેવક હોય તેનો, ન હોય ઝાંજો ઠાઠ; જગતમાં ભકતપણું
 ન બતાવે, સાદે સાદો હોય વાટ. ॥૮॥ બળાં ટીલાં ઝાળાં ટપકાં,

અજી કોટમાં માળા ઝાઝો ડોળામાક કરે તે જગત ધુત્યાના ચાળા ॥૬॥
 ભમવાનનો એ ભક્ત ન કહેવો; જગતનો ભક્તજ સાચો; છેવટ હરીને
 ચરણે જતાં જરૂર પડે કાચો ॥૧૦॥ ખોટા ભક્તની ધારણા કેવી તે સમ
 ભણું તુને; શ્રીકૃષ્ણને કુરૂક્ષેત્રમાં, સમજાવ્યો તો મુને ॥૧૧॥ પાખંડી મનમાં
 એમ જાણે, ઓળખશે બધું જગત, કોઈનું પાડેલું નામ ફેરવશું કહેવાઈશું
 હરિ ભક્ત ॥૧૨॥ પધારો કહીને બોલાવશે શઉ, વળી કરે નમસ્કાર; પુ
 ભધશું આખી દુનીયામાં, ચઢશે પુષ્પના હાર ॥૧૨॥ વીધવીધના વળી
 ભોજન મળશે વળી ટળશે ભુધા પીપાસા; શેવાના કરનારા મળશે રા-
 ખી હરી પદ આશા ॥૧૪॥ કંઈક પ્રાણી મને ઢોળશે વાયુ, કંઈ જન
 ચાંપશે ચરણ; પ્રાણી માગતાં દુધ દેશે, કંઈ જન રહેશે શરણ ॥૧૫॥
 ભમવાન મળવાના હશે તો મળશે પણ શેવા ચાકરી થારો; મોઢે બખડી
 માળાચો દેવી, તેમાં શું આપણું જશે ॥૧૬॥ તાળીચો પાડીપડાવી સ
 ડિને, મમ્મત બે ઘડીવાર; નાચીને નચાવીશું, તમારો થારો અપારા ॥૧૭॥
 અબળાઓ આવશે શેવામાં, આપણું વેણ ન ચુકે; ગમે તે કરશું પણ
 ભક્ત જાણી, જગત નહી આમળ મુકે ॥૧૮॥ કહેશે કે એ સંત પ્રાણી,
 કુલુહી નહિ; દેખશે નજરે ને વાત કરશે; પણ નહી માને કોય ॥ ૧૯ ॥
 રાજ દરબારે માન્ય પામીશું, જેને ત રાખશે શ્રદ્ધા; બોલીશું ભુકું મનાસે
 સાચું, વશ રહે ચોખ્ખન વૃદ્ધા ॥૨૦॥ કોઈ વાતે નથી કષ્ટી હામાં, માટે આ
 ધંધો કરવો; જેમ જેમ દુનીયા વિશેષ માને તેમ તેમ વેશજ ધરવો ॥૨૧॥
 શીધ સીધને વધભોમ મળશે, ટળશે વહેવાર વ્યાધિ; દેવું લહેણું નેનાત
 જત કરવી; તે સઉ જશે ઉપાધી ॥૨૨॥ નહી ઘોઘને સ્વચ્છ રહેવાસે,
 કહેવાશે જગમાં સાડું; આમળનું કયાં જાણીએ છીએ; અજવાળું કે
 અધાર ॥૨૩॥ પ્રભુ મળવાનો કયાંછે મારમમાં, પણ તેને નામે પોસા-
 સું સગાને છોકરાં ન ખવરાવે, તેવા પદારથ ખાસુ ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુની
 પ્રતમાં સ્થાપન કરશું; પેટ ભરશું તેને બાને, ઠાકારજનો રાજભોમ ક-
 હીને; જમશું જેવું મન માને ॥૨૫॥ પાયસાન પુરીને માલપુડા, સા-
 મમી જુદી જુદી; આજ ધરાવવા બેઠાએ લાડુ, બેઠાએ આજ ખાસુદા
 ॥૨૬॥ એમ કહીને ભોજન કરશું, મનમમાં વારોવાર; એવું ધારી
 ઘણા ભક્ત બને છે. સાંભળ કરણ કુંવારા ॥૨૭॥ પણ તેના સંગીને તેમ-
 કતો, પડશે પ્રભુ કને કાચા, પ્રસન્નકેતુ કહે ઓર પીતાજી, કીયા સમ-
 જવા સાચા ॥ ૩૮ ॥ ચરજીનજી કહે સાંભળ ખોટા સમજાવું સાચાનો

સાર; નહીં ટીકાટપકા નહીં માળા મણકા. નહીં તજેત્રો બહેવાર ॥૨૬॥
 પુત્ર પરીવાર સંસાર વિશે; સત્ય સેવક રહે કેવો; જમ જંજળી બણે
 પણુ જળમાં કમળવત જેવો ॥૩૦॥ વ્યવહાર વરતે સારે ને નરતે, ઉ-
 દ્વેષમાં બહુ પ્રીત; આજ બન્યાં દેખી લાડ લડાવે, પણ પ્રભુ સાથે
 ચીત ॥૩૧॥ જમતમાં જીવે નિંદા કરે, પણ તે મનમાં ન લાવે; રટણ
 રૂદેમાં રામજી કેરું, હોઠને નવ ફફડાવે ॥૩૨॥ જગતમાં ભક્ત કહેવરાવ-
 વાની, જરા નહીં ધ્રુષ્ટાય; દાનત નહીં દેખાડવાની, જીભે જપે જમ-
 રાય ॥૨૩॥ માળા ગ્રહા વણુ હોઠ ફફડયા પણ શું નહીં સમરાતા હોય;
 સાચા ભક્તો ભજે છે મનથી, જ્ઞાન વારતા કરી જોય ॥૩૪॥ જ્ઞાનની
 વારતા થતી હોય ત્યાં, જ્ઞાન કથન કરી બણે; વેહેવાર જ્યાં વરતાતો
 હોય ત્યાં, વ્યવહારનો પક્ષ તાણે ॥૩૫॥ જગત બણે જંજળી છે, પણ
 ન્યાયને ન્યાય; દુનીયાં દેખે દુષ્ટ સરીખો, મનથી સત્યબોધ પ્યારો,
 ન્યાય નીતીની રીતી સમરે, પેદરે ઓઢેને ફરે; સાચા ભક્તો તેવા રહે
 છે, કોક પરીક્ષા કરે ॥૩૬॥ એવાના પરીક્ષક હોય થોડા, સાચાને સું
 બણે જુઠા; જુઠું જુઠાનો મેળ બેસે, કયાં કરે કડાકુટ ॥૩૮॥ બેઢિની રી-
 તી બતાવી તુને, એરે માહારા બાળ; ચાલો આપણુ જોવા જઈએ, સું
 સાહાય કરે ગોપાળ ॥૩૯॥ એમ ધારીને દશવીશ ચોદ્ધા રથપર બેશી
 ગયા; સુધન્વાનું સંકટ જોવા, એકાન્ત ઉભા રહ્યા ॥ ૪૦ ॥ વળણુ ॥
 એક રથળ ઉભા રહ્યા, સુણુ પરીક્ષતના તન; વહલભ વાણી ઓચરે
 સાંભળજે હરીજન. ॥

ઠડવું ૩૯ રાગ ચોપાઈનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; બોલ્યો
 હંસદ્વજ મુખે એમ, પુત્ર વાર કરે તુકેમ ॥૧॥ તવ સુધન્વા કહે તાત,
 તમે સાંભળો માહારી વાત; તેલમાં પડવાણુ ત્યાર, મને સાહાય છે જી-
 મદાધાર ॥૨॥ જેને સામગ્રીઓ હોય સાહય, તેને શત્રુથી સું થાય; માહ
 રી ભક્તી બે સાચી હશે, તો તો પ્રભુના દરશન થશે ॥૩॥ કરે દરશ-
 ન તે પછી મરે, તેલ કઢા થકી ઉમર; નથી તેલમાં હું બળવાનો; છે
 સંગ્રહ હરી મગવાનો ॥ ૪ ॥ મુને સાહ છે પુરશ પુરાણી; તમારું
 તેલ દેખું છું પાણી; તમે દેખો છો ઉજ્ય અતીશે, પણ મુને શીતળતા

હીસે. ॥૫૫॥ તમે ચુલામાં પાવક નરખો, હું તો દેખું છું બરફ સરીખો;
 માટે અમની ધીક ધીકાવો, કાષ્ટ નાખી ધણો સરખાવો. ॥૬૧॥ તાપ કરી
 કઠડાવો તેલ, પછી બે બે પ્રભુનો ખેલ; હરો હરસણની સાચી મરણ,
 તો તો સાંભળશે માહારી અરણ. ॥૭૧॥ હરો ધણીની સાથે સાચું. કદી
 કહેલું નહીં પડે કાચું; જેને સાચો શામળીઆનો સ્નેહ; કદી કષ્ટ ન
 બોમવે તેહ. ॥૮૧॥ જેને વશ હરો વનમાળી, તેને કાણ સકે છે બાળી;
 જેને માથે બીરાજે મોરારી, તેને કાળ ન નાંખે મારી. ॥૯૧॥ જેનો સ્ને-
 હિ ગોવર્ધન ધારી, તે તો ન જાય કોઇથી હારી; જેને માથે મોહોટા
 મુકુંદ, તેને સદાકાળ આનંદ ॥૧૦૧॥ જેને માથે દેવાધી દેવા, તેના
 શત્રુ તો તરણા જેવા; જેને દયા કરેલી દયાળો, તેને પાવક મુરખ ન
 બાળો. ॥૧૧૧॥ જેને માથે વીરવંભર ધણી, તેને ન ઓડે ખડગની અણી;
 જેનો કર ઝાલ્યો મોરારે, તે તો ન મરે તરવારે. ॥ ૧૨ ॥ જેણે સાધેલો
 પોતાનો ઇશ, તેને શું કરે સોમલ વિશ; વળી વાધ ને નામ શું કરે,
 ભક્ત પાશાણુ મારે ન મરે. ॥ ૧૩ ॥ કોક શત્રુમાં છૂતીને આવે, હરી
 વિમુખને નવ ફાવે; માહારા હૃદયેરે હીમત ઝાલ, હવે બેઠું લેબે રંજ
 બાળ. ॥૧૪॥ એવે હંસદ્વજ જે રાય, તેને સંકટપ વિકટપ થાય; પુત્ર
 કહે છે તે જુહું કે સાચું, મુને બોલેલું લાગે કાચું. ॥૧૫॥ બેયું બેઉ
 પ્રધાનોના સામું, હું તો સાંભળી વીરમય પામું; તવ પ્રધાન સાંભળી
 ઇઠયા, કરી અર્જના બોલી ઉઠયા. ॥ ૧૬ ॥ અલ્યા બેયા ધણો તુજ
 જેવા, તે શી કરી છે હરીની શેવા; ધણા મુની તપસ્વી ત્યાગી, તેને
 પ્રભુની શોધ ન લાગી. ॥૧૭॥ ધણો ધ્યાની વીવેકી વરાગી, તે તો
 ભટકીને ખાય છે માગી; તુ તો ધરભારીને સંસારી, મારે સગું બહાલું
 ને નારી. ॥૧૮॥ ખાનપાન વાળો વ્યભીચારી, કપાંથી રીઝે તુને મોરારી
 ભક્તપણું દેખાડી ડરાવે, તે તો અમારી ધ્યાનમાં ન આવે. ॥ ૧૯ ॥
 અમે ટુંકારો કરીશું ફરીથી, નથી ડરતા તારા હરીથી; ખરો સેવક ક્યારે
 ભાસે, કહેવરાવ હરીની પાસે. ॥૨૦॥ તવ આકાશથી થઇ વાણી, થવા
 બેઠું તારે ધુળધાણી; સાચા હરી તણો એ ભક્ત, એને વશ જમહીસને
 જગત. ॥૨૧॥ નથી તેજ થકી બળવાનો, મુકો મનમુખો તળવાનો;
 એવો શબ્દ થયો આકાશ, પડ્યો હરી જોને વીશ્વાસ. ॥ ૨૨ ॥ રાજ
 કહે પ્રધાનો કેમ, મુજ મનમાં પડ્યો બહુ વેમ; માહાર કે તારે ધુળધા-
 ણી; કરશે શ્રી પુરૂષ પુરાણી. ॥ ૨૩ ॥ પછી પ્રધાન બોલ્યા બાળ,
 તારા પુત્રની પડપંચ બાળ, તે હું સર્વ બહુ છું રાય, એવા શબ્દ થકી

શું થાય ॥૨૬॥ થઈ વાણી તે તેતો તુત, એનું સાધિલું બોલ્યું ભુત; તેવું
થવાથી શું અમે ડરીયે, કદી પત્ર પાછો નવ ભરીયે ॥૨૭॥ અમારું ધુળ
ધાણી છે થાતું, અલ્યા સુધનવા પડ જ તું; તારા મુઠ્ઠી દે ચટકાને આ-
ળા, મહારા પેટમાં લાગે છે લાહાળા ॥૨૮॥ ઉંચું તેલમાં જઈ પડ આપે
દુખ નિવારણું સું તુજ બાપે; તારો ધંધર શું નીવારે, તેલમાં તળાવો છે
અમારે ॥૨૯॥ આલ્યો જપને નાંખ પડતુ, તેને દેખી મરે ઝેર ચડતુ; વળી
ભકતનો ડોળ બતાવે, સહુ દુનીયાને સમજાવે ॥૩૦॥ પણ અમે ન માની
યે જરા, તને બાળીએ ત્યારેજ ખરા, તુજ જેવા ધુતારા બેયા, અમે કંઈ
કનો જીવજ બોયા ॥૩૧॥ અલ્યા પડપંચી પાખંડી, હણીએ તુજ પંડળ
મંડી; પોતાના આપે પડશે તો સારું; નહીં તો મન ભમશે અમારું ॥૩૨॥
પછી પડપંચમાં અમે ફરશું તને બાંધવા હુકમ કરશું; કરશું કબજે
બળ કરી, દુખ પામીને જશા મરી ॥૩૩॥ તવ સુધનવા એમ કહે છે, તમ
જેવા ઘણા વસે છે; એલ્યા ધંધર જેનો સાચો, તેતો કદી પડે નહીં પાછો
॥૩૪॥ વળણું ॥ સાચો પાછો પડે નહીં, સહાય મુને ભગવાન; જે જે
તાહારાં ચક્ષુથી, તેલમાં કરશું સ્નાન.

કડવું ૪૦ રાગ સુરી સાખીનો.

જયમુની રૂપી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી
તુજને સંભળાવું; હરિજનનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુધનવા શેવક હરાનો
મરવા થયો તકયાર; કચ્છ લીડેલો તાવડા ભણી, ચાલ્યો તેણીવાર
॥૨॥ પ્રભુ સમરતો ધ્યાનજ ધરતો, મરવું છે મનમાં લાગ્યો; ધંધર
ઉગારે તો ઉમરવું; તાવડા પાસે આવ્યો ॥ ૩ ॥ ટમમમ સરવે લોક
જુએ છે. વળી જુએ માબાપ, સંખ લખે કહ્યું દાસોને ચુલામાં ઘાલો
તાપ ॥ ૪ ॥ બહુ બળ દાખો કાષ્ટજ નાંખો, ન નાખશે જીવ ચોળી;
તાવડાની આસપાસ દીસે, જણે સળગી હોળી ॥ ૫ ॥ નીકળે જવાળા
ઉછળે લાહાળા, તતડીને તનખા છુટે; એવો વીકરાળ વહના કરો, દે
ખીને ત્રાસ છુટે ॥ ૬ ॥ એવી જ્યાં આગના આપી કે, શેવક ઉઠ્યા
સાતે; કાષ્ટ નાંખી ચુલો ભરીયો, અગ્નિ થયો પુરપાટ ॥ ૭ ॥ તાવડામાં
અતી તેલે નાંખ્યું, બળમળ ઉંભરો ચડીયો, સેવકો સળગાવે અગ્નિ
કરતો દોડાડોડીયો ॥ ૮ ॥ અગ્નિનો ઊતપાત અતીસે નીકળે લાંબી

જવાળા, તનખા ઉડે તતડી તતડી, તેલને આવે ઉકાળા ॥ ૯ ॥ તાપ થકી લોક ખસે આધુ, કંઈ રહે અવળા આડા; બગી બગી તેલ બળવા લાગ્યું, નીકળે ધુમાડા ॥ ૧૦ ॥ તે તેલમાંથી નીકળે બડકા, જોઈ જોઈ પ્રગટયો ત્રાસ; સુધનવા જીવે આમાંથી; તે ન પડે વીસવાસ ॥ ૧૧ ॥ હાથ ધસે છે હોડ ડસે છે, બહુ ભય પામ્યું લોક; સુધનવાને જીવવા કેરી, આસા સમજવી ફેક ॥ ૧૨ ॥ અરેરે કારમો કોપ થયો છે, એવો ચાલે મનસુઓ, તેલ તણા તાવડા પાસે જઈ, સુધનવા તે ઉભો ॥ ૧૩ ॥ એટલે સુંદર પ્રભાવતી, સુધનવાની નારી, ચીર ખરોખર અંખ લપેટ્યું, મરણ મન વીચારી ॥ ૧૪ ॥ સ્વામી પડે તવ માહારે પડડું, જીવડું નથી જરાયે; મુજ કંથનું કોઈ નથી સગુ, શું જોર માર્યું માથે ॥ ૧૫ ॥ રહી રહીને સઉ રહ્યું આધુ કાં જાત કે કાં ભગની સડે જીવતાં રહીને જોઈ રહેશે, સળગ્યા દાવાનળ અમની ॥ ૧૬ ॥ પતીની સંજ સતી થાડ, તારણીને તે ધરમ; નવે મહો માહત થયા વાં કા પુટી મયું આજ કર્મ ॥ ૧૭ ॥ એ રીતે અબળાએ ધારી; સુધનવા હરિજન; તાવડા પાસે ઊભો રહીને, કરે પ્રભુનું સ્તવન ॥ ૧૮ ॥ વલણ ॥ સ્તવન કરવા લાગીયો, ઊભો રહ્યો એક ચરણ; વક્ષમ વાણી ઓચરે સમરે અસરણાસરણ.

કડવું ૪૧. મને કહોર કાટો વાગ્યો એ રાગ.

ઓ રામરે, રામ રામ રામ; તમે છો ધનશામ, કરો પુરણ મનકા-
મા, રામ રામ રામા ॥ ૧ ॥ ઓ રામરે; તમે માયા સ્વામી. ગોરીંદ
મરડા ગામી; વીનવું છું નામી નામી, ઓરામ રામ રામા ॥ ૨ ॥ ઓ રા-
મરે; ભક્તને વશ વનમાળી, પાંડવની પીડા ટાળી, કરી કુખજને રૂ-
પાળી, ઓરામ રામ રામા ॥ ૩ ॥ ઓ રામરે; શવરીના બોર લીધા
અચળ સુખ તેને લીધાં, પાપીને પાવન લીધા; ઓ રામરામ રામા ॥ ૪ ॥
ઓ રામરે; રૂપતી જે રાણી, કુટે લીધા ચીર તાણી, તે પુર્યાં દાશી જાણી
ઓરામ રામ રામા ॥ ૫ ॥ ઓ રામારે સુકંદ વર મોરારી, ગો-
કુળ વરસ્થો મેઘ ભારી, કરી સાહાય ગોવરધન ધારી. ઓ રામ રામ
રામ ॥ ૬ ॥ ઓ રામરે, બાળકને હણનારી, પાતકને ન મણનારી, તે
પ્રતના મારી મારી; ઓ રામ રામ રામા ॥ ૭ ॥ ઓ રામરે; પીઉતું

વેણુ ઉંથલાવી, રશી પત્નીઓ આવિ; તે વધકુંઠમાં વસાવી. ઓરામ રામ રામ ॥૮॥ રામરે, દશાનને હણિયો, વીભીક્ષુ શેવક મણિયો, પામ્યો માઢી નામ બણીયો, રામ રામ રામા ॥ ૯ ॥ ઓ રામરે, હું સેવક અપરાધિ, મેં બજતાં શું જીલ ખાધી, તેથી થઇ ઉપાધી ઓ રામ રામ રામા ॥૧૦॥ ઓ રામરે, રાંકડો બણી રાયો, હું તો છું શેવક કાયો, પણ બડસો તમારો સાયો, ઓરામ રામ રામા ॥૧૧॥ ઓ રામરે. હું પાખંડી પુરો; નહી પાતકમાં અધુરો, વળી કુડ કપટમાં સુરો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૨॥ ઓ રામરે, અવગુણીયો શીશ નામું, જરા બેજો માહારા સામું અત્યારે કષ્ટી પામું ઓ રામ રામ રામા ॥૧૩॥ ઓ રામરે, નથી ઉત્તર્યાનો આરો, પણ બડસો તમારો; તમે મારો કે ઉમારો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૪॥ વળણ. મારજો કે ઉમારજો, શેવક છે હેરાન, વહન વદે એમ ઓચરે, બીડ ભાગો ભમવાન.

કડવું ૪૨ રાગ આવલીયાનો.

ભુધર બીડ વેળાના રેરેરે હો. રડે શેવક રાંકડોરે ॥૮૬॥ બોલ્યા બોલ્યા જ્યમુનીમુખ વચન, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રચના તન; સુધન-ચતો કરેછે પ્રભુનું સ્તવન ॥ વાહારેયદબે વહાતારેરેરે હો. રડો ॥૮૭॥ ભક્તજનોની બીડે યથેલા ગોપાળ. પ્રજપતીની સ્તુતીથી દોડયાતા દયાળ, નીભામાંથી ઉમાયા મંજરીનાં બાળ, તે રીતે ઉમારોરેરેરે હો, રડે પ્રલાદજીને દુખડુ દેવા માંડયું દંબે કીધું સમરણ તમારું કષ્ટીને આરંભી, કીડી વેશે વશ્યા જઈને ઉજી સ્થંભે તેવા અહીં પધારો રેરેરે હો, રડે ॥૮૮॥ પ્રભુ મુજને હણવા મદુર જમમાં ધારયો, તવ તે હાથી ત્રાડી તમોને પોકારયા; ગોવિંદાલ મહિ જઈ ઉમારયો, તેમજ વાહારે ધાજે રેરેરે હો ॥૮૯॥ પુતના માસીને અગ્નીમાં બળતાં બચાવ્યાં, તેવાં સંકટ તમ શેવકને શીર આવ્યાં, શંખ લેખે મુજ બહાસાને મભરાવ્યાં, કુખ નથી મરવાનું રેરેરે હો. ॥ ૯૦ ॥ ૫ ॥ પણ તમ દાસે સંભામાં મુમત કીધા, પ્રમદાની સાથે સ્વાદ પણા લીધા, તમ આશાએ રહીને ભરોસો મેં કીધા. હું નહી મરવાનો રેરેરે હો, રડે ॥ ૯૧ ॥ તમ હીમતથી અલીમાનનું બોલ્યો સ્વામી, બેજો પ્રભુ લજ્યામાં લાવતા ખામી નથી તમારી બશે માબ અંતરયામી નહી બાહારે લેવા દેવા રેરેરે હો.

રડે ॥૭૥॥ વળજી ॥ દેવા દેવા માલ્યે, ન મળે દેવ મોરાર, શોભા લખ્યા
તમ તણી, બાનાનો આધાર.

કડવું ૪૩ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંબેળાડું, તેલ કઢા મહીમાય ॥૧॥ સુધનવાથે સમરણ કરી, રાખ્યો દ્રઢ
વિસવાસ; પડવ ધાયું પુરણ પ્રેમે, મનમાં ન રાખ્યો ત્રાસ ॥ ૨ ॥ પછી
પીતાના સામુ ભેધ, કીધો નમસ્કાર; માત તાત ભગનીને નમીયો, છેલ્લા
વેલ્લા બુઢાર ॥૩॥ બોલ્યું આલ્યું માફ કરજો, એક જનમનો સ્નેહ; અવ
ગુણને અપરાધો કરેલા, ક્ષમા કરજો તેહ ॥ ૪ ॥ તમારા વરમાં દેહ ધ-
રીને, સુખ નથી દિધું તમને; ભાઈઓ મહાર કહ્યાં કરીને, પાડ ચઢાવ્યો
છે અમને ॥૫॥ ઓ મુજ માડી આંસુડાં પાડી; રડશો નહીં યાદ લાવિ;
રણ સખધ થયો હવે પુરો; ઓયુશ રહ્યો છે આવિ ॥૬॥ નવ માસે મુજ
ને ઉઢર રાખ્યો, ન ખાધું ખાટું તીખું; મમ શરીરને સાચવવાને, આ-
રોગ્યાં મોર ને ફીકું ॥૭॥ મંઢા લીનામાં પોને પોઢયાં, સ્વચ્છમાં મુને
સુવાડયો; પડવા ન દિધો રડવા ન દિરો; ટાઢ તાપ ન દેખાડયો ॥૮॥ પ્રા-
ણનિ પેઠે પાળ્યો મુને; તે બદલો નથી વળીયો; તે સઉ અપરાધ ક્ષમા
કરજો, કહી મુખ ફેરવિ વળીયો. ॥૯॥ જે જે હરીજન લોક આવેલા, તે
સામુ લાગ્યો ભેવા; સરવેને કહ્યા બુઢાર છેલા; તવ લોક લાગ્યુ રેવા ॥૧૦॥
ધુંશકા મુઠીને રડે છે, કંઈક લુછયા કરે આંસુ; અરેરે આપણ કકળીયે
પણ, બળ વીના બધું ફાંસુ ॥૧૧॥ પછી ભકતે તેલ કઢાનો, સામું નમા-
વ્યું શીશ; ઉમારજે અમની દેવતા તું, પ્રેરણા કરે જમધિશ ॥૧૨॥ એ
ટલે શંખને લેખ બોલ્યા, કેમ માંડયા છે આળા; ભણ્યો તુને ભગત-
ડાને, પાખંડ કરવા વાળા ॥ ૧૩ ॥ ઉંચું ભેધને શું બડબડીયો, ભ-
ણ્યું તું મનતું પાપ; ઉચેથી ઉમારવા તુને કોઈ ન આબ્યો બાપ ॥ ૧૪ ॥
સુધનવા કહે આવશે હમણાં, જનમો જનમનો બાપ; જે રડે જણ્યા
તમારા બેના, પુરણ મળીયાં પાપ ॥ ૧૫ ॥ નથી બળવાનો
નથી બળવાનો, હુતો નથી બળવાનો, અદેખાઈ કરે છે તેમાં
શો તારો દન વળવાનો ॥ ૧૬ ॥ તેલમાં સ્નાન કરી નીકરું છું,
બચાવનાર દયાઈ; ઉજવળ મોઢું નહિ રહે તારું; જેજે થશે મુખ

કાળું ॥ ૧૭ ॥ કાળા મોંઢાનાં કર્મ પુટેલા, નજર રાખી રહેજે; વીશેરા
અગની સળગાવવાનું કહેવું હોય તો કહેજે ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને પ-
ડવા માટે, તલપીને કરી ત્યારી, એટલે દોટ મુઠીને આવી, વળગી એ
ની નારી ॥ ૧૯ ॥ નાથજી હું પણ પડુ તમ સાથે, સતીતણા એ ધરમ;
સુધનવા કહે સહિ લોક દેખે; કેમ ના લાગે શરમ ॥ ૨૦ ॥ મુમત મુકોને
રહે અળગાં, મીથ્યા મરે દેજા મથી; તમારા મનમાં રાખજે નીસ્થે, હું
બળવાનો નથી ॥ ૨૧ ॥ ઇસ્વર ઉપર આકીન રાખી, અળગાં બેસો
નારી; રક્ષણ માર કરવાના છે, ગોવીંદ વર ગીરધારી ॥ ૨૨ ॥ અત્તાં
ખસો જોડે ન ધસો, દેખે છે મુજ માત; ભગની દેખે કુટુંબ દેખે, દેખે
માહારા તાત ॥ ૨૩ ॥ પ્રભાવતી કહે પીયુજ મારા, મરજદા શું કરવી;
ધરખાર લાગે તવ લજ્યાને ઓઢવી કે પાથરવી ॥ ૨૪ ॥ સુખસાતા
હોય તવ શોભે લજ્યા, સજિ મયે લજ્યા શાની; તમારી સાથે હું પડવા
ની, નહી કર પાછી પાની ॥ ૨૫ ॥ સુધનવા કહે કયાં બળવું છે, ટગ
ટગ જોજે નારી; ન જીવું તો પઢજે કદામાં, એટલી આગના માહારી
॥ ૨૬ ॥ તોપણ કામની છોડતી નથી, તવ બોલ્યા પ્રધાન; શું જુઓ છો
શેવક માહરા, ઉઠી કરો હેરાન ॥ ૨૭ ॥ બેઠી જણાને પાડો વખુટાં, જણવી
પુરણ રીશ; સુધનવા કહે અબજારે આધી જે શું કરે જુમદીસ
॥ ૨૮ ॥ ટકા ટકાના ગુણામ જાતી, તે તારો કર ઝાલે; સમજી જને અળ
ગી થાને, લાનછન તું કેમ આલે ॥ ૨૯ ॥ એમ કહી આંખ વીપરીતકીચી
તવ અળગી થઈ નારી; પછી પોતે પરકંબા કરીને, પડવા કીચીત્યારી
॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ પડવાની ત્યારી કરિ મનમાં નહી ભય શોક; હરી
ભજન કરતા સહુ, જેવા મળેલા લોક.

કડવું ૪૪ રાગ સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ રણછોડરાયની જય જય બો
લો; કીધી દોટા હડીયો; રામકૃષ્ણનું નામ લેધને. ઉછાગી કદામાં પડી
યો ॥ ૨ ॥ પડતામાં તે કૃષ્ણ પ્રસુએ, વાયુને નાગના કાધિ; પવનદેવ
પ્રવેશ્યો તેમાં, કદા શીતળ કાધી ॥ ૩ ॥ હિમની તુલ્ય તે નેલજ દાહુ. પણ
નીકળે ધુમાડા; તે તેલમાં પડી નાહાવા લાગ્યો. અગનીના ભડકાં ટા-
હાડા ॥ ૪ ॥ ડોઈ જગે ઉતું નવ લાગે, હરે કરે મહી માહલો; તેલ નાં

ખોખે ખોખા ભરીને, મુસ્તક કેશમાં ઘાસે ॥૫૫॥ જગત જોઈને વીરમય
પામ્યું, પ્રધાન નજરે ભાળે; સુધન્વા તાવડામાં બેઠેલો, ખોખે તેલ ઉ-
છાળે ॥૬॥ સરીરે છાંટે મોહોડે છાંટે, રણછોડ રણછોડ રટે; દુબધી
મારે ડોડું કહાડે, નાહાય વચનને વટે ॥૭॥ ઉંચો નીચો ઉછળે હસે,
સાહાય ઘણા ગોપાળ; શરીરને શીતળતા વળે છે, દગ્ધ ન થાયે વાળ
॥૮॥ એટલે પ્રભાવતી સતીને, હળહળ પ્રમટયો કાળ; હોય બાળવા
હોય તેટલા બાળો, પ્રધાન કરમ ચડાળ ॥ ૯ ॥ કાળાં મોઢાં લઈ શું
બેઠા છો, ભાળવું હોય તો ભાળો, કાષ્ટ નંખાયો અમની વિશે, તેલ
ઘણું ઉકાળો ॥ ૧૦ ॥ મુજ સ્વામી શેવક સામળાનો, કેવા કરે છે
સ્નાન, જે કરવું હોય તે કરી નાંખો, નહીં થાય ભકત હેરાન ॥ ૧૧ ॥
પાપી જનો તમે પુરણ ધાર્યું તું, દેવાને દારણ દુખ; હવે સું નીચુજોઈ
બેઠા, લેઈને કાળાં મુખ ॥૧૨॥ દમવત હોય તેટલું દાખો; કરશો માં
પાછી પાહાની; બાકી ન રાખશો કોઈ પ્રકારે, એક રતી એક આની
॥૧૩॥ ધીક્કાર છે તારા મનખાને, નથી જરાયે લાજ, મનુશ ભત્તી
સું કરવાનું, જેને માથે માહારાજ ॥ ૧૪ ॥ તવ શંખે જોયું લેખના
સામું, ક્ષીરતી ચાલી કેડ; વગોણું ચાલ્યું વીશ્વ વીસે, બેઉ ચડયા મધેડે.
॥૧૫॥ લેખ કહે મુજને એમ લાગે, કાંઈક કપટ છે સાચું; ધુમાડા બળ
તણુના નાંકળે, પણ તેલ નરદમ કાચુ ॥૧૬॥ કારણ કે તાવડે લોહનો
છે, જાડું કળ અપાર; હજી તો તપ્યો નહીં હોયે, તો તેલ તપ્યાની વાર
॥૧૭॥ મોટે આપણું ઉઠે ઉઘાડા, પુરણ દમવત દાખો; જાડાંને મોહોડાં
ઘ્રષ્ટ લાવિને, તાવડા તળે નાંખો ॥ ૧૮ ॥ એમ ધારી બેઉ દુષ્ટ ઉઠયા;
ખરી વાતે નવ ખાંખે; કટી કસીને કંત ડશીને, સરપણ ઉપાડી નાંખે
॥૧૯॥ અતી કાષ્ટથી અતી પ્રકાર્યો, જવાળા થઈ ચોપાસે; તનખા
તતડી ઉઠે અતીશે, ધુમ્ર ચાલે આકાશ ॥૨૦॥ અમને ઉડતાં પક્ષીયાને,
ધુમ્રની જવાળા અડે; આંખોથી અંજાઈ જઈને તરફડી તેજમાં પડે
॥૨૧॥ જેમ જેમ અગ્ની સળગી અતીશે, તેમતેમ ટળે વેહેમ; તાવડે જરા
તપે નહીંને, તેલ તો ટાડું હેમ ॥૨૨॥ સળગાવી શંખ લેખ થાક્યા, લાગે
ગિખજ હવાય; હાથ વાલીને ટાડું ઊંતું, જેવા નવ્ય જવાય ॥ ૨૩ ॥ અમ
નાંનો ભય લાગે અતીશે, તપાસ કેમ કરાય; કોહો ના કોહો પણ સુધ-
ન્વાની કને જાડુ વીંચાય ॥ ૨૪ ॥ દુષ્ટ જનો એમ જાણતા નથી, જેને
સામળીયો સાહાય, માથ્યા મેહેનત કરીયે તેથી, હરીજનને શું થાય
॥ ૨૫ ॥ તેવું સમજ્યામાં આવતું નથી, નાસ્તીક જનશું પેળે; કપટ

જેના કાળજ વિશે, કપટ વિદ્યા તે દેખે ॥૨૬॥ હરીજનોએ બેઠબેઠને
 સંભાર્યાં શ્રી વનમાળી, જે રણછોડ જે રણછોડ, કહીને દેતા તાળી
 ॥૨૭॥ તેલમાં તેમ તેમ સુધનવાને, સારું લાગે અપાર; ઉઠે બેશે નીચો
 ઉચો તેલમાં તેણીવાર ॥૨૮॥ બેઠ પ્રધાનોનાં પેટ બળીયાં, આપણ સદેહ
 ખોધએ; મંજાવો શ્રીફળ મામમાંથી, તેલમાં નાંખી બેઠએ ॥૨૯॥ છડોદા
 રને આમના આપી, એટલે દોડયો સ્વાર; નમ્રમાંથી જમ શ્રીફળલાવિ,
 આપ્યું સભામાં તે વારા ૩૯ ॥ પ્રધાનો આત્રા રહીને, ઉંચોઘીધોહાથ; તા
 કીનેતાવડા ભણી ફેંક્યું, બુદ્ધિશેન્યનો નાથ ॥૩૦॥ પડયું તે શ્રીફળતાવડામાં
 લાગી તેલની જ્વાળા; અચણી તતડી એક દમે થયાં, બે ચીતાળા ॥૩૧॥
 શ્રીફળની શી મતી બને છે, સઉ જન બેવા મળીયાં; ચીતાળાં થઈતાવ
 ડામાંથી, એક દમે ઉછળીયાં ॥૩૨॥ બેઉ પ્રધાનો ઉભા ઊભા બેચાકર
 છે ધાટ; ચીતાળીયો બેઉ આવીને વાગ્યાં, બે જણને લલાટ ॥૩૩॥ કપાળ
 પુટા રધીર છૂટયાં કરણી નહી કાળી; સઉ લોક બેઠને ખડખડહરીયા,
 બે ભુજ દેતા તાળી ॥૩૪॥ હાંસદજ બેઠ વીસ્મય પામ્યો, મુજ સુત નહી
 દાસ કાચો; તેલમાં એને આંચ ન આવી, શેવકહરીનો સાચો ॥૩૫॥ એક
 સમજ આપે ઉડયો, કીધો મુખ પોકાર; સાબાશ સતીયા પુત્ર મને, ની
 કળો કઢાની બહાર ॥૩૬॥ તું સત્યવાદી તું સત્યધરમી, તું ભગવાનનો
 ભક્ત; તાહારે પુન્ય હું રાજ્ય કરુંછું, તુજને વશ છે જગત ॥૩૭॥ આખા
 ધરમાં એકજ હોયે, પુન્યેસ્વરી ભાગ્યશાળી, તેથી આખા કુટુંબ કેર,
 ભલું કરે વનમાળી ॥૩૮॥ હાંક્યું રતનતું ફરજન માહારે, તારે વડેસહુસુખી;
 એરે માહારા લાડકવાયા, તને કયો મેં દુખી ॥૩૯॥ અપરાધ હમારો
 ક્ષમા કરજે; નમીને પાયવાધું; તાવડામાંથી બારણેઆવો, પુત્રહું પાયેલાગુ
 ॥૪૦॥ પ્રધાનના કહેવા પરમાણે, વરત્યોછું માહરા તન; પણ તોહરા સ-
 ત્ય આમળ થયું, કારૂં માહારૂં વહના ॥૪૧॥ પ્રધાનોએ પાશેરહિને, કારૂંકરા-
 વ્યું મુને; તેલમાંથી બહાર ન નીકરેતો, ઇશ્વરની આણ તુને ॥૪૨॥ તાવડામાં
 તવ ઉભો થયો ક્ષણ ન લાગીવાર; ઉછળીને કુદકારા મારી, કદી પડયો
 બાહાર ॥૪૩॥ આકાશમાં તવડુંડભીવાગ્યાં, સાબળે સરવે શ્રેષ્ઠી; અંકનના
 વરસાદ વરસ્યા, પુષ્પતણી થઈ વ્રષ્ટી ॥૪૪॥ સરવે બહુ ઇશ્વર કપા,
 તેમાં નહી મીનમેશ; અગતી ભરલા તેલમા નાહો; રવાડું ન બળ્યું બેશ
 ॥ ૩૬ ॥ સર્વના મનને શ્રદ્ધા બેઠી, કરતા નમસ્કાર; જળ મગાવિ ઉ

ખુ કરાવ્યું નાહવા આપ્યું તે વાર ॥૪૭॥ સુધનવાયે રનાન કીધું વ-
અથી લુછ્યું અમ; પછી પોશાક પોતા તણા તે ધારણ કથે નવરંજ
॥૪૮॥ હતા તેવા ધારણ કીધા, પોતાના શણખાર, કટી કરીને ખોત્રી
લીધા; યુદ્ધ તણાં હથીઆર ॥૪૯॥ પછી સરરે હરીજન ઘેરે, નમી
નમી પડયા પાય; રૂધીરવરણ પ્રધાન બેઠે, તેની શીમત થાય ॥ ૫૦ ॥
એ પાપીને પાસે રહેનારા શેવકને છડીદાર; રૂધીર લુછી પાટા બાંધ્યા,
પીડા પામ્યા અપાર ॥૫૧॥ કાણું મોઢું લેધ ઉભા થયા દાજે છે અંત
કરણ, સુધનવા જ્યાં ઉભો ત્યાં આવી બેઠેજીજ્ઞાગ્યા ચરણ ॥ ૫૨ ॥ અ-
વશુણી અપરાધી અમે, દીધું તમને દુખ; હસીને અમ સાથે બોલે તો,
ઉજવળ થાયે મુખ ॥૫૩॥ વળણ ઉજવળ થાયે મુખડાં ક્ષમા કરોઅપરાધ
સાચા શેવક બધ્યા વિના, મીથ્યા કર્યો વિવાદ.

કંડવું ૪૫ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાખ સાંભળ ઊત્તર આણી; કરમરતા
: બેઠે પ્રધાન, તમોને છે પ્રસન ભગવાન ॥૧॥ અમે મુખત મીથ્યા કાલ્યો
તમને તો અતી શ્રમ આલ્યો, ધારયા મરણ પમાડવા અમે, પાળ્યું તાતનું
વચન તમે ॥૨॥ અમે ન બાણી તમારી રીતી, હવે બાણી પ્રમુખ મખીતી;
એમ કાલાવાલા બહુ કરે, તવ તવ હંતવજ આચરે ॥૩॥ ધિક ધિક
તમોને પ્રધાન, મમસુત કીધો હેરાન; દીધી મને કુમતી અતી, નથી અ-
ક્લ તો એક રતી ॥૪॥ જેનો પુછી હિન કારભારી, તેની રાજ નીતી
નહીસારી; જેનો કારભારી પુછીને મંદ, તેની આવક સઘળી બંધાપા
જેનો કારભારી સ્વારથી, તેનું કાંઈ સુધરતું નથી, જેનો કારભારી પક્ષપાતી
તેની લક્ષ્મી જય વેરાતી ૬ જેનો કારભારી હોય દેસી, તેનો માલીકશદ્ધ
કલેશી, જેનો કારભારી હોય કપટી, તેનો માલીક પડેત્રપટ્ટી ॥૭॥ જેનો કાર-
ભારી બર કરમી તેનો માલીક થાય અધરમી; જેનો કારભારી લંપટ
લોભી તેની મીલકત ન રહે ગોભી ॥૮॥ જેનો કારભારિ અજ્ઞાન તેનો
માલીક મુરખે નાદાન જેનો કારભાર કોઠા મુનો તેનો લુપાયમંડારબુનો
॥૯॥ જેનો અવળી મતી કારભારી, તેનો માલીક થાય, ભાખારી; જેનો
કારભારી કારમો કેહેરી. તેનો માલીક બહુનો વહેરી ॥૧૦॥ જેનો કાર-
ભારી મરીખનું બાળ, તેનો બીખમાગે લુપાળ જેનો કારભારી નીચ અતી
તેનો માલીક નિપજે ધાતી ॥૧૧॥ જેનો કારભારી હત્યારો, તેનો માલીક

થાય ગાઝારો; તેવો કારભારી તું મને મળીયો; હું તો સુબુદ્ધીથી યોગીયો
 ॥૧૨॥ મહારા પુત્રને મારવા તે તાકયો; મને સમસોગનમાં નાંખ્યો; માહરે
 હાથે પુત્ર તળાવ્યો; બહુ બળ કરી બળાવ્યો ॥૧૩॥ તમારૂં શાસ્ત્ર મોહો
 શંતાડો, કોઈ આં દુષ્ટને કહાડો; મહારાં ધરમાં કલેશ કરાવ્યો, મને સુ
 મતથી ભરમાવ્યો ॥૧૪॥ મહારી નારી રડીને થાકી, કાંઈ કલેશમાં ન
 રહ્યું બાકી, મહારી કુંવરી રડીપુરપાટે, એતો પોતાના બધુને માટે ॥૧૫॥
 મહારા દીકરા જે ચાર નાહાના, તેતો રડીને થાક્યા છાના; પુત્રની પ્રે-
 મદા પ્રભાવતી, રડીરડી થાકી શુભશતી ॥૧૬॥ બધુ ધર હલોવાં માર્યું,
 તમેએ મરણ કરડું ધાર્યું; પણ પ્રભુએ પુત્ર બચાવ્યો, તમેનો; ખરો ખેલ
 મચાવ્યો ॥૧૭॥ દુષ્ટ દેવામાં ન રાખી નુન્ય, આડે આવ્યું એનું ખરૂં
 પુન્ય; એની નારીના પુન્યે ઊમરીયો, તમારે કહેવે મેં પરહરીયો, ॥૧૮॥
 હું તો બળ્યોતો હતો પવિત્ર, હવે બેયાં તમારાં ચરીત્ર; બલે પામ્યા વીર
 શરીર, પણ અવર વીર્ય રૂપીર ॥૧૯॥ જેનું નાધું તેનું ભુકું તાકયું;
 કાંઈ પરોજન નવ રાખ્યું; મહારા નમ્રવીરો નહીં તમા, બવા જંગલ વી
 રો ભમે ॥૨૦॥ નથી બેવાં તમારાં મુખ, મમ સુતને દીધું દુખ; કરે કા
 રભારીનો વાસ્વાસ તેને નીપજે આવા વીનાશ ॥૨૧॥ મુજ પેટે જે વી-
 શ્વાસ કરશે, તેતો પાછળ પસ્તાઈ મરશે, રાચે રજ દાસોને આપી અડી
 થી લઈ બચે આ પાપી ॥૨૨॥ તવ સુધન્વા એમ કહેછે, પોતાના તાંત
 ને શીખ દેછે; શીદ કહાડો પરાયો વાંક; આપની ભુલ ઓડો આંક ॥૨૩॥
 આપ કહેવાઈએ રાજધણી, તેને જેઈએ આજ્ઞાકી ધણી, પોત પોતાનું
 બળવા રહીએ, અન દોશ અવરને ન દઈએ ॥૨૪॥ ધણી હોય તેને ધણી
 ના કરીયો કરીએતો ચમદાઈ મરીયે; સોંપીએ કોઈને કારમાર, ફક્ત લઈ
 એ તેતો વીચાર ॥૨૫॥ સામાના મનનો પાર લઈ બેસીએ કાવતું કરીદઈ
 ધણા જનના સોંબળીએ બોલ, પછી તેનો કરીએ તોલ ॥૨૬॥ બીજનું
 કહ્યું માને જેહ, નારી તુલ્ય પ્રમાણીક તેહ, કહેનારાનું કહ્યું લીધું મા-
 ની; તેમાં કરનારનો અક્ષત શાની ॥૨૭॥ કોક તો મમે તેવી દે શા
 ખ, પણ માનનારો માગે બીખ; કહેનારાનું કહ્યામાં શું જાય, પણ કર-
 નારો ગાદા ખાય ॥૨૮॥ કહેનારાનું છે ખરૂં કે ખોટું; નાંખશું વીચારે
 મન મોહાટું; ખરૂં ખોટું સમજતા પણ જેહ કહ્યું કરેતો મુરખ તેહ ॥૨૯॥
 જેમ મરનારો કરે ત્રુટી, તેના પાછલા પામે કપી છે તે જીવતે કોઈ કાર-
 ભારો હુઓ. તેને જીવતો બળવો મુઓ ॥૩૦॥ પોતે જીવને સોંપે પ-
 રે તેનો બીખાડે આખા ધરનો; તેતો સાચું સમજાવે તાત, હૈયે ધરજે

આટલી વાતઃ ॥ ૩૧ ॥ સુત થકને દેઉછું શીખ, વળી રાખવી પ્રભુની
 બીજ તવ કરવો નારતીકનો સંગ, કરવે થાય સુકીત ભંગ. ॥ ૩૨ ॥
 નીચ સંગે થાયે નીચ બુદ્ધી, ઉચ્ચને સંગ રહે શુભ સુદ્ધી; જેવો સંગ
 તેવો રંગ લાગે, કોઈ દીવસ પીડા બગે. ॥ ૩૩ ॥ તવ હંસદ્વજ એમ બો-
 લે, કોણ ઉચ્ચ છે બ્રાહ્મણ તોલે; બોલ્યો સુધનવા તવ એમ, તમે બ્રાહ્મ-
 ણુ સમજે કેમ. ॥ ૩૪ ॥ હોય ઉચ્ચનું બોળીયું કદી; ભયું સરોવર પણ
 નહીં નહીં; જેને છે ઉચ્ચ જ્ઞાનની ગતી, તેની સદાયે નીરમળ મતી.
 ॥ ૩૫ ॥ તેને ઉચ્ચ જ્ઞાનનો તાત; નીચ બુદ્ધીવાળો નીચ ભત; ની-
 ચાં કર્મ તે બળવો નીચ કરે સદામ પાપનો ક્રાંત. ॥ ૩૬ ॥ હોય ઉચ્ચ
 અને નીચ મતી, તેને નીચો બળવો અતી, હોય નીચ અને ઉચ્ચ મતી
 તેને ઉચ્ચો સમજવો અતી. ॥ ૩૭ ॥ માહારી સહુ શીખ રાખજે રહે,
 તેથી પુન્ય થવાનું ઊઠે; હું તો છેલ્લો વેલો શીખ દેવું, માહારું જીવ્યા-
 નું બળો છો કેવું. ॥ ૩૮ ॥ જે જે જીવે જીવે જીવે પીતા, ખડકી મુકજે
 કાષ્ટ ચીતા; હું તો જીવતો નહીં ઘેર આવું, સાચી વાત તમોને સમજ-
 વું. ॥ ૩૯ ॥ તવ રાજ્યે ધરીયા હાથ, બેઠા સાંભળ માહારી વાત; તને
 યુધ્ધે જવા નહીં દેવું, પછી મૃત્યુ થવાનું કેવું. ॥ ૪૦ ॥ બોલ્યો સુધ-
 નવા મુણો વાત; કેમ જીવું ક્ષત્રીની ભત; માહારે કરવા જવો સંત્રા-
 મ, કેમ બોળીયે બાપનું નામ. ॥ ૪૧ ॥ લડવા વઢવા ભડું ઠેક, નહીં
 તો લોકો માતાનું પેટ; લોકો કુળ કુટુંબ પરીવાર, માંડું જીવતર થાય
 ધિક્કાર. ॥ ૪૨ ॥ જીવે ના જીવું તો હું કેવો, છતો જીવતો મુઆ જેવો;
 શું મોહું લેઈ ભોમી ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલું મરવું. ॥ ૪૩ ॥ આ-
 વી ખોટી શીખામણ હો છો, તમે ક્ષત્રી ધરમ શાને કોહો છો; કરે રણ
 અઢતાં પાછી પાહાની, તેની જનેતા નહીં ક્ષત્રાણી. ॥ ૪૪ ॥ પડે પાછો
 ફાશીનો બચો, વઢવું ક્ષત્રી ધર્મનો પાયો, માટે એવી ન બોલસો વાત,
 પછાં હું નહીં કહું મમ તાત. ॥ ૪૫ ॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલે, થોડા
 સુત થશે તુજ તોલે; એમ કહી બેયું પ્રધાનો સામું, જવો તમને દેખી
 ખેદ પામુ. ॥ ૪૬ ॥ તવ પ્રધાનો ચાલ્યા ગિરી, પુટે લોકની મેઢની છુટી
 હાડ હાડ કહી તાળી પાડે, કંઈક પુઠળ રેણું ઊરાડે. ॥ ૪૭ ॥ કંઈક માટે
 ચઢી જાળ ભાંડે, કંઈક કાંકરા મારવા માંડે, એવી સંકટ દશા આવી, કયાં
 કર્મની રેખા કાઢાવી. ॥ ૪૮ ॥ જેનું ખાધને ખાટે જઈ, એવી કરણીને
 પોહોયે તેહ, જેનું ખાદવું જે કોમ ધારે, તેને યમકીંકર માર મારે. ॥ ૪૯ ॥
 થાય છેવટ નફનીવાશી, મુખ જીએ નહીં અવીનાશી, મયા ભુટે હતા.

લ પ્રધાનો, થઈ મયાતા બહુ મરતાનો ॥૫૦॥ વળજ ॥ મરતાને બહુ થયા
હતા, થઈ માહાકુરદશાય, વ્યાસ વહન વાણી વરે, ઓતા મુલો કથાય ॥

કંઠવું ૪૬ રાગ સાંખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજેરાય, વિરતારી તુજને
સંભળાણું. સુધનવાની કથાય ॥૧॥ છુડે હવાલે પ્રધાન મયા વરત્યોજે
કાર, થવાનું હથે તે થારો, યુધ્ધ વિશે નીરધાર ॥૨॥ મુરો જન યુધ્ધવાશે
મરે, તેમાં નહી કાંઈ લાજ, તેલમાં તળાઈને નવ મુઓ. એ શુભ થયું
આજ ॥૩॥ રહીયત સઘળી નમ્રમાં ચાલી, વરી રાખની રાણી, કુંવરી
ચાલી કામની ચાલી, મનમાં ઊમંગ આણી ॥૪॥ એટલે પાંડવકરના
ચોધા; અરબુન સહિત જોહ; પોતે પોતાની શેન્યમાં મયા, તતપરથઈ ર-
હયા તેહ ॥૫॥ આત્યાં રણુ સેન્ય હંસંવજનું, બોલ્યો સુધનવા મુરો; પહેલો
મુને બવા દો બુધ્ધ, મોરચો કરી આવું પુરો ॥૬॥ અરબુનજીને હાર પ-
માડું, શું બણે સતિ સંતાન; કછી દેધરા તવ એમનિ વાહારે, આવશે
શ્રીભમવાના ॥૭॥ ઓતેમના મુને દરસણુ થારો, મરણુ સમે મમ તાત; મનુશ
દેહ સફળ થયો માહરો, આ વેળા ન આવે હાથ ॥૮॥ તે માટે હવે ત્યારી
કરોને, વમડાવો નિશાન; દુન્ડભીના ડંકા દેવરાવો, શેન્યા થાયે સાવધાન
॥૯॥ રાતી ધબચો દો રોપાવી, પછી દો આમના અમને; માહારીપક્ષે આ-
વવા સાર; ના પાડું છું તમને ॥૧૦॥ હંસંકજે તવ ખુશી થઈને, રા-
પાવ્યા રક્ત નીશાન, દુન્ડભીના ડંકા વમડાવ્યા, સેન્ય થયું સાવધાન
॥૧૧॥ રણનાં વાઝ્યાં રણુસીમાં તે, મુરોને પ્રમટયું દુર, મારીએ મ
રીયે જરા ન ડરીયે, ઉભરાટ આવ્યો ઊર ॥૧૨॥ ચલે ચલે આયુધ
ઝાલે એમ થયો પોકાર, એટલે ઝડપો ઝડપ સરવે, હાથ ગ્રહાં હ-
થીઆર. ॥૧૩॥ વાજીંત્ર વાઝ્યાં વીધ વીધનાંને, ઉભા થયા પમ પા-
ળા, હાથીવાળા હાથીએ બેઠા, અશ્વે અશ્વજ વાળા. ॥૧૪॥ ઉંટ વા-
ળા ઊંટ ઉપર બેઠા, રથ વાળા રથ માંઈ, સુધનવા હથીઆર લેઈને;
રથે ખીરાજ્યો ત્યાંઈ. ॥૧૫॥ કપરી ઓંખડી મુછજ વાંકડી, બોકાની
કશીને ખાંધી, દળ મેદળ શેન્ય ઉપડીયું, જેવી પવનની ઓંધી.
॥૧૬॥ ફલમલ ફલમલ હાથી ચાલે, થન થન કરે તોઆર, અતી

ઉજતાં ઉંટ ચાલે, ઉંટ રણુ અપાર. ॥૧૭॥ પાંડવ ઢળમાં તે વાત પોહો-
ચી, એકલો સુધનવા આવે; મહદ નથી લીધી બીજની, શેન્યાને સાથેલા-
વે. ॥૧૮॥ અરજુનજી કહે મમે તે આવે, મને છે કોની બીક; જે આવે
તેને એક ધડીમાં, કરીશ ઠીકા ઠીક. ॥૧૯॥ એવો અતિઅભિમાન કરીને;
ઉભો છે કુન્તી તન; ભીમ કહે માહારા અરજુન વિરા ન બોલે અર્જવચ
ન. ॥૨૦॥ અર્જથી ગોર્વાંદછે ઘણો આપો કરી લો મનમાં કયાસ; અરજુન
કહે ગોર્વાંદછને, રાખુ છું સદા પાસા ॥૨૧॥ રણુછોડ સરખા રથે હાંકનારા;
માહારા સમીપ છે હરી; માટે કોટીક બળીઆ આવે, પણ કેમ બડાં ડરી.
॥૨૨॥ ભીમ કહે એ હિમત તમને પ્રભુ પ્રસન્ન છે ઝાઝા; તેવા સુધનવાને
પ્રસન્ન છે, તે સાડ ખોશો માલ ॥૨૩॥ તમ કરતાં એને વશ વનમાળી,
તે ચર્યા બેઠ લીધી; સાક્ષાત હરીએ કરૂણા કરી, કહાને શીતળ કીધી
॥૨૪॥ એવા તો તમે ભક્તજ નથી, વીચાર કરજો મનમાં; કોણ લેખામાં
આપણુ છે, એવું હોયે હરિજનમાં. ॥૨૫॥ અરજુનજી કહે જુઓ બતાડ,
પ્રભુ છે એનો કે માહારો; એક સપાટે શેન્ય નસાડું, જોયાછે એવા હજારો.
॥૨૬॥ તવ ભીમે મન એમ વીચારયું, અભીમાનનો આ ભારો; કહો ના
કહો પણ આજ મમ બંધુ, નીરવે છે મરનારો. ॥૨૭॥ હશે એમાં આપણે
શું છે, બેઠએ જે શું થાય; એવે સનમુખ સુધનવાનું, શેન્યજ આવ્યું
ત્યાંય. ॥૨૮॥ તવ સામાસામી મોરચા બાંધ્યા, કીધી યુદ્ધની ત્યારી, રક્ત
લોચને રાતા તાતા, મદના ભરેલા ભારિ. ॥૨૯॥ પછી અરજુનએમ બોલ્યો
સુધનવા હરી ભક્ત; પણ તમથી હું શ્રેષ્ઠ સેવક છું, મને બણે સહુજગત.
॥૩૦॥ ઉમરીયા તમે તેલ કહાથી, તેથી હશે અભીમાન; પણ મુજ સમા-
ન્ય નથી કોઈ, વશ સદા ભગવાન. ॥૩૧॥ અવર ભક્ત હજારો હશે, પણ
શું રીજે નંદલાલો; હું ભક્તને પુજનીક પ્રણુનો. માટે સરવથી ચાહાલો ॥૩૨॥
મુજ સમાન નથો કોઈ બીજો, એમ કયો અભીમાન; સુધનવા કહે તમારો
છે ને, શું મારો નહી ભગવાન. ॥૩૩॥ તમને કાવે તેડું ભર કરજો, ચહેલાં
રાખજો ચક્ષ; બેડું જે વિશ્વંભર સ્વામી, કરે છે કોની પક્ષ. ॥૩૪॥ પ-
ક્ષવાળા પ્રભુ ન હોય કહી, એને તો સરખા સર્વ; મમે તેમ તમે તો બો-
લો નથી કરતો હું મરવ. ॥૩૫॥ સાચામાં સાચા શેવક તમે, બીજો
નહી તમ જેવો; કેહેવા માગજ કીકર હું છું ગુલામ જેવો તેવો ॥૩૬॥
છું પાપી પાપાંડી પુરો, કરનારો ફર કામ; લાલચ લેખ માયામાં રત

બધુ ન જધુ પ્રભુનું નામ ॥૩૭॥ નીરાલીમાની વેણુ વહે છે, હંસદ્વજ-
નો તન; સામ સામી પછી તતપર થયા; સાંભળને રાજન ॥૩૮॥ રાતાં
નીશાન રોપી દીધાં, હદ બાંધી બેઠિ બાલુ; નોખત ઉપર ડંકા પડી
યા, વાગ્યું સુરી વાલુ ॥૩૯॥ સુરા જનોને સુર ભરાયાં, ભેર ભરેલા
ઝુલે; જનમના કેં કાઢ્યે પ્રાણી, તેના તો ચરણ ધુલે ॥૪૦॥ પાંડવનું
દળ મહા બળવાળુ, સારથી મારથી ધણા; અતી રથી નથી ખામી
જરાએ, સ્વાધીન અરજીન તણા ॥૪૧॥ તે સરવે યોદ્ધા સાથે ઉભા
સામે સુધનવા એક; બાકી બીજી શેન્યા ભેડે, વઢવું છે વિવેક ॥૪૨॥
વળણુ ॥ વઢવું છે વિવેકથી સહુ સુરા સરદાર બ્યાસ વક્ષમ વાણી વહે
સુણુને શ્રાતા સાર.

કડવું ૪૭ રાગ આશાવરીનો ઢાહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ વિવેકથી વઢવું આઢરીયું,
બાણાવળી બેઠિ સુખા; અરજીનજીને સુધનવા તે, સામા સામી ઉભા
॥૨॥ બરાબર બળીયા બેઠિ તેજશ્વી ન મળે જીમમા ભેડા; કપરી કા-
ન્તીના સુંદર શોભે, ઘડ લંકાના તોડા ॥ ૩ ॥ મુછોના આંકડા વળેલા
વાંકડા, ફાંકડા સુરાના સાથી, લોચન રકતો છે બેઠિ ભકતો, બળવંત
ધંદના હાથી ॥ ૪ ॥ કારમા કપરા ભેરાવર જખરા, જેવા વનના વાધ;
સરખે સરખા બેઠિ હીસે છે, મણીધર રૂણીધર નામ ॥૫॥ પછી સુધનવા
મુખથી બોલ્યો, ઉપાડો અરજીન હાથ; પ્રથમ તમે માંગી લીધું છે, યુધ
અમારી સાથ ॥૬॥ માટે તમારો હઠ છે પહેલો એરે કુન્તીના તન,
તવ અરજીને કરી તદ્યારી, સમયાં જીગજીવન ॥ ૭ ॥ માંજેવનામાં
ધનુશ લીધું. કણુ, ન લાગી વાર; જેચીને પડપંચા ચડાવી, તરત
થયો ટંટાર ॥ ૮ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોચ્યો ડોહ્યા દસે દી-
ગપાળ, થર થર થર થર ધરણુ ધુલ; બળ ભણ્યું પાતાળ ॥૯॥ અવ-
નીથી તરવર ઉખડીયાં, બોમીમાં પડી ચીર; આકાશનાં વાહળાં
વેશયાં, કુપમાં સોસાયાં નીર ॥ ૧૦ ॥ અવાજથી ધણાં પશુને પક્ષી, ત્ર-
ક્ષોથી પડીયાં ધરણ; તરતનાં જનમેલાંજીવો, ઘણાક પામ્યા મરણ ॥૧૧॥
મર્ણવંતીના મર્ણવ છુટયા, ટંકાર બહુ બળવાન; લંકામાં કપીવર છે તેને
શબ્દ પડીઓ કાન ॥૧૨॥ તવરામનું નામ હંધનેઉક્યા, જાણને મનન અ-

ડીયા; વાયુ વગે ઉછળી આઠ્યા; અંપાવતીએ પડીયા ॥૧૩॥ રણમાં પાડ
વનું દળદેખી, પાંડવદળમાં પેઠા; નરના અમંજ રથની ધ્વજાયે, પુંછવી
ટાળી બેઠા ॥૧૪॥ કપીવરની થઇ શોભા કેરી, બહે પચાર્યાં રામ; પછી
કહું સુધનવાને આરભો સંગ્રામ ॥૧૫॥ તવ સુધનવા બેકતકરીને, તેને
પ્રગટી હું રાડા ની ખાંધેથી જમણે ભુજે; તરત લીધું ધનુશા ॥૧૬॥ પડપંચા
ખેંચીને ચઢાવી, તવ થયો ટંકાર; પછી બીજા મારથીઆએ, ધનુષકીનાં
ત્યાર ॥૧૭॥ પછી અરબુને બાણ લેઇને માર્યું ઢાળવા ધર્જ; સુધનવાએ
સામુ મારીને; કીધા કડકા ત્રણ ॥૧૮॥ અરબુને નામપાસંમાર્યું, શરપ
ખાંધવા બય; સુધનવે ગરડાસ્તર માર્યું નામને વેચી ખાય ॥૧૯॥
અરબુને પવનાસ્તર માર્યું, ચાલ્યું પરવતપુર; સુધનવે વજરાસ્તર મારી
પર્વત કર્યાં ચક્રચુર ॥૨૦॥ અરબુને અમનાસ્તર માર્યું અમની બાજવા
બય; સુધનવે મેઘાસ્તર માર્યું, અગ્ની બધો હોલવાય ॥૨૧॥ અરબુને
વટોળાસ્તર માર્યું, વટોળીયા તવ ચડીયા; સુધનવે શીતળાસ્તર મા-
ર્યું; વટોળીયા ભોમ પડીયા ॥૨૨॥ એટલે અરબુન અતી અકળાયો,
એકે ન સરીયો અર્થ; જેટલાં બાણ માર્યાં તેટલાંને સુધનવે કર્યાં વ્યર્થ
॥૨૩॥ ધનંજય નામ ધરાયું મહાર; તે સહુ છુટી પડીયું; આખરેને
અતી લાગે હાના, એમ ધારી સુર ચડીયું ॥૨૪॥ અમણીત મંત્ર ભ-
ણીને, ફેંકવા માંડ્યાં બાણ; કાચો પોચો વચમાં આવે તો, નિસરી
બએ પ્રાણ ॥૨૫॥ અમણીતું એક બાણ મારે તે સુશવાટા કરતું
બય; તે બાણ સામું જતા જતામાં, અષ્ટ અયુત બાણ થાય ॥૨૬॥ તવ
સુધનવે અમણીત ફેંક્યાં; જેમ મધમાખી ઉડે; તેવી રીતે એક બા-
ણમાંથી, બાણ રાવાલક્ષ છુટે ॥૨૭॥ અરબુનજી તવ મિસ્ત્રમય પામ્યા
વાળે છે આડો આંક; આજ કાલનું આ છોકરું તે લે છે માહર નાક
॥૨૮॥ સાંખ માહારી હું ખેવાં બેઠો, ઉંચો ઝીંધો હાથ; સરવે જોઢા
શું બુઝો છો, ઉપડો માહારી સાથ ॥૨૯॥ સરવે સુરા ઊંપડી પડાયા
આયુદ્ધ ફેંકે અતી; એકલો સુધનવા પડે પુરો, પાછો પડતો નથી ॥૩૦॥
અરબુન બહુ ઝડપ કરીને, નાંખે બાણ અપાર, પારથ એક
વળા ફેંકે તો, સુધનવા બે વાર ॥૩૧॥ એક ફેરે સવા લક્ષ છુટે
ત્યા કેનું ચાલે જોર, અંત્રીક્ષ બહુ બહુ બાણ ભખ્યાયાં, થયું અધાર
ઘોર ॥૩૨॥ ધમ ધમ ધમ ધમ વંચાર ચાલે, સમ સમ તમ થાય મુંસ
વાટ; હાલ્યો ઉપર બડગ ઝીંતે, વાગે જોર ઝપાટ ॥૩૩॥ જોર ઝપાટે
સુર સપાટે; કહું ન કરે દ્રષ્ટી; બાણ ધારા છુટે છે જેની, દાહર મેવ.

ની પ્રધી ॥૩૪॥ ઉછળે ગુપતી ગેડી ને મદા, તરકસ તિર તરવાર; કરવત
કુહા જોડળ ગોળા, જમઘઆને કટાર ॥૩૫॥ જોડીકા ડાંમને દાંતીકંઠક,
છરા રહે બહુ વરશી; ખપવા ખંજર સાંઝ્યને ત્રાશુળ, બાલા બોલુને ફર-
શી ॥૩૬॥ એ રીતે અતી ઉતપાત ચાલ્યો, નીકળે કંઠના પ્રાણ મેઢનીઆ
માલમ નવ પડે, પણ વળે કચ્ચાર ઘાણુ. ॥૩૭॥ અસ્વના સ્વારે સ્વારલોડે
છે, રથ વાળે રથવાળા; હસ્તીપર હસ્તીના ચોદ્દા, પગપાળે પગપાળા ॥૩૮॥
કંઠક મારે ને કંઠક મરે છે, કંઠક ઢળે છે હેઠે; કંઠક જણાતો જનમ્યા
નોહોતા, પોતાની જનેતા પેટે ॥૩૯॥ કંઠક પડ્યા રણમાં રીમેછે, કંઠક
ભોમી ધસે ચરણ; કંઠક પડ્યા પાણી માગેછે, કંઠક જન પામેલા મરણ
॥૪૦॥ વલણ ॥ પામે મરણ અતિ ઘણા, વરતે હાહાકાર; વ્યાસ વલ્લભ
વાણી વદે, સુણો શ્રોતા સાર ॥

કડવું ૪૮ રાગ રેકારિ ચોપાઈના.

બોલ્યારે જયમુની મુખ વચન; સાંભળ પરીક્ષત રાયનારે તન; મરણ
પડ્યા તે પુરણ થયા, કંઠ જન ભોમીમાં અટવાઈ મયા ॥૧॥ કંઠ જનનાં
રખડે ધડ શીશ; કંઠક અઢકચરા પાડેછે ચીસ; કંઠનાં કપાયેલાં નાશીકા
કણ, કોકના ભુજને કોકના ચરણ ॥૨॥ કંઠકના આત્ર ઉતરડીમયાં, કંઠનાં
હાડમાંસ ભુદારે થયાં; સંમળી શીચાણા અંચ ભરી જયવાયશ કેરાં ઉદર
ભરાય ॥૩॥ સેન્યાના લોકો લોડતારે એમ; મારથી ચોદ બહુ બાળે તેમ
તેમ; એવામાં એરભુને મારયું એક બાણ; અયુત ચોદના લીધારે પ્રાણ ॥૪॥
તવ સુધનવા કાપીયાછેક, અમણિતું કાળ જવર લીધુરે એક; ફેરકુંદડી
ફરી મારયું કરી રિસ, સેન્યાના ચોદ મારયા શસ્ત્ર વિસાપા ॥ એક બાણ મા-
યું કુન્તીને તન; સુધનવાની કરી ધબ છેદન; તે બેઠ સુધનવે માયું બાણ;
અરભુનના સારથીના લીધારે પ્રાણ ॥૫॥ ખીજે બાણે વશ કેતુનો સારથી; હાંક-
નાર વીના થયા મારથી; ત્રીજે બાણે એણે જમાવ્યો રંમ; વશ કેતુનો રથ
કીધો ભંમ ॥૬॥ પછી અરભુન પર દટીરે પડ્યો, હંસકજ સુત કોપેરે
ચડ્યો; મારે અરભુનને બાણ તણો માર, ફાડમાં વચ્ચેને તોડ્યા રાણુ માર.
॥૮॥ તે પછી મારયા તીર પર તીર, વીધીનાં ખ્યુ પારથનું શરીર, કંઠ બા-
ણ ભોંકાઈ રહ્યાં અંમમાય, કંઠ વાગીને આરપાર નીસેરી જય ॥૯॥ તેનિ
સ્થથે નાકળેરે સોણિત, અરભુનજ બનીયો ભય લીત; ફધીર વપુમાં

થી વહિ મયું, સરીર આરણી જેવું રે થયું ॥૧૦॥ કંઈ ભાલોડાંભોંકાઈરહ્યાં,
કંઈક કાયામાં મુંસર્યંરે મયા; થઈ ગઈ કાયા રૂની સમાન, અરબુનજી
થયો અતીહેરાન ॥૧૧॥ તવ એણે કીધો કારમો પોકાર બેઠા વરસકેતુકરો
વાહારમાહારી, તેવો વરસકેતુ આગળ થયો, મુધનવા સામો વઢવાને મયો
॥૧૨॥ તવ મુધનવાયે લીધું બાણ એક, પવન મંત્રનું મારયું વિવેક; તે
લાગ્યું વશકેતુની રૂંદે મહી; ઉઝળી પડીયો જોજન જઈ ॥૧૩॥ પછી
મહુનો પુત્ર પ્રદુમાન, નિકળ્યો આગળ લેછનેરે બાણ, તવ મુધનવે કયો
વિચાર, ભલે આવ્યો ભગવાનેનો કુંવર ॥૧૪॥ જોતા તોત છે નંદકીસોર,
એકવાર એનું જોઈ લગી જોર; એમ ધારીને ધીમો પડ્યો, તવ પ્રદુમાન
બળમાંરે ચડ્યો ॥૧૫॥ જોટલા બાણ પ્રદુમાન તણાં જાય, તેટલાંભાગે છે
મુધનવાય; એક બાણ એનું વામરાદે નહી, ત્યારે પ્રદુમાન થાક્યોરેતહીં
॥૧૬॥ પછી મુધનવાએ લીધું નામપાસ, પ્રદુમાનને બંધી કર્યો નીરાસ;
તવ પ્રદુમાન વહ્યોરે વચન, કંઈ જોર મારો વાયુના તન ॥૧૭॥ એટલે
બોલ્યો અરબુન એમ; પ્રકોદર વીરા બભરાયા કેમ, આજે નથી કરતારે
જોર, નહીતો કરતાતા શોરબકોર ॥૧૮॥ કહેતા હતા હું છું બળવંત અતી,
તેમાંનું જોર જણાવુંરે નથી; મીથ્યા રનમાં ધરતા મર્વ, આજનો બળ
બોધ બેકારે સરવે ॥૧૯॥ તવ બીમ બેઠ્યો લોચન કરિ રકત મુધનવાથી
તમો વડા ભક્તકહેતાતા કે માર વશ છે શ્રીનાથ, કર્યો તો મરવ થણો
મન સાથ ॥૨૦॥ બોલો હવે સાચો છે કીયો ભગત, તમ સરખાતો ધુતના
રા જગત; હવે તમારું જણવોરે જોર, હંકારથી મયા અળખાકીશોર ॥૨૧॥
તવ અરબુનને સત્ય લાગી વાત, મેંતો અમીમાન કીધો મારી મત; તે
મરવેમુજને નડીયોરે આજ; માટે મુને હરવ્યો શ્રીમાહારાજાર ॥૨૨॥ બળજી
હાર્યો હું હંકારયો; કયાં મયું માહાર જોર; કહે વક્ષભ કરમરે થણો,
આવો આવો કીશોર.

કહ્યું ૪૬

મને જીલ્લી ગયો મારો ઈલડોરે એ રાજ

આવો આવેને બીડ વેળા બુધરારે; તારા ભક્ત તણું પત જાય
મજરાજ, આવોને બીડ વેળા બુધરારે, હુંતો હંકાર કરીને હારીયોરે

માહારૂં અથ આ રઘુમાં યુધાય. પ્રજરાજ ॥ ૧ ॥ માહારૂં ભક્તપણું
 ધણુ ધારીયુરે, તેથી જીતી એકો છે સુવનવાય, પ્રજરાજ ॥ આનો લ-
 જ્યા જતી નથી માહારીરે, પ્રભુ તારી ફજે પી લુંટાય પ્રજરાજ ॥ ૨ ॥
 હુતો જમમાં કેહેવાથો વાહાતો તાહારેરે તેથી હલકામ્ તારી દેખાય;
 પ્રજરાજ ॥ વળી કેહેતું તું સરવે નદ નાથરેરે તેતો છુટી પડ્યું જુરુચ
 પ્રજરાજ ॥ ૩ ॥ તમે વીપન વેળાના વાલમારે, કરી વિશમાં વ્રોકોદરને
 સાહાય; પ્રજરાજ ॥ અમને ક્રોધામોવ થી ઉમારીયારે, બધી લાગીતી
 દશે દીશા લાહાય પ્રજરાજ ॥ ૪ ॥ ત્યાંથી તમેએ અપોને ઊમારીયારે,
 આપ્યું સામ્રથ લીમની કાય; પ્રજરાજ ॥ પછી હેડઆસુર ચોરી મયોરે,
 લેખ જઈ પુચાં વજ્રકોટ માંય; પ્રજરાજ ॥ ૫ ॥ યોગી વેશ લેવા કરી
 તમે પ્રેરણારે; લીમ યોગી બનીને આળ્યો ત્યાંયરે; પ્રજરાજ ॥ અમે
 શોયે બંધ નાંખ્યા વાળ્યમાંરે, ત્યાંથી છુટીયાં તારા કપાય પ્રજરાજ
 ॥ ૬ ॥ ત્યાંથી બકરાક્ષસને મરાવીયોરે, કરી નમ્રીમાં સડોને સાહાતાય;
 પ્રજરાજ ॥ હુતો યોગી થઈ આળ્યો દ્વારીકારે, મને પરણાવી પોતે ક-
 ન્યાય પ્રજરાજ ॥ ૭ ॥ અમે જુમટું રમીને રાણી હારયારે, કુબ્ધ લેવી
 ધારી નારીની લજ્યાય; પ્રજરાજ તેનાં ચીર તમે પુરયાં અતરજુજીરે
 કરી હાસી જણીને ક્ષમાય પ્રજરાજ ॥ ૮ ॥ પછી દ્વાદસ વરસ વનમાં
 વહારે. આળ્યાવીપ જમવાની ઇચ્છાય; પ્રજરાજ ॥ તવ અનનો હાલો
 ધરમા નતોરે, બાજીતાર જમી બાગી છુટાય; પ્રજરાજ ॥ ૯ ॥ પછી
 જેદ્રથ લઈ ગયો પ્રેમદારે, તવ લીમને મુકી તમે ત્રશાય; પ્રજરાજ ॥
 જેમ તેમ કરી છોડાવી સાધવારે; રાખ્યું સતીનું સત્ય સંઘાય પ્રજરાજ
 ॥ ૧૦ ॥ વળી કઈયાથી ઊમારી કામનીરે, તારા કરેલા ગુણ નાહુકાય; પ્ર-
 જરાજ ॥ તેમ તુલ્ય તાત માત કરે નહીરે, આજ વાહરે અઢો હું પડું
 પાય, પ્રજરાજ ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ જ્યાંને ત્યાં વાહારે અઢયા, તેવા
 અઢો તમે આજ; વ્યાસ વજ્રલના નાથજી, દાસ તણી ધરો દાજ.

કંડવું ૫૦ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર જોડ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસતારી
 તુજને સંભળાવું, સુધન્વા કથાય ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ સ્તુતી કીધી,
 કરીને આંધુપાત; અંતરયામી મરડા મામી, પ્રભુએ જણી વાત ॥ ૨ ॥
 ભક્તની લીડે ભગવાન ઉઠ્યા, દાસની કથા લાળ્યા; અહરારે પાન્ડવ

હજામાં, કૃષ્ણ પ્રભુજી આવ્યા ॥૩૥ પછી પ્રત્યક્ષ રૂપ ધરીને, પાંડવ દ-
ળમાં પેઠા; રાશ પેરેણો કરમાં ઝાલી, પારથને રથ બેઠા ॥૪૥ સુધન્વાએ
શ્રીહરી દીઠા, નીચો પડી લાગ્યો પાય; હવે વઢયું માહારું સંજળ થયું,
કૃપા કરી જહુરાય ॥૫૥ હું પાપીને પાવને કીધો, મળીયા અસરણ
સરણ; મોક્ષને પદવી હું પામવાનો, હવે ક્યારે થાય મરણ ॥૧૥ પ્રત્યુની
ધણા ઉપની મુજને, હવે નથી કાંઈ કષ્ટી; મરણ સમે પ્રભુ તમ સામી
સ્થીર રહે મુજ દ્રષ્ટી ॥૭૥ એટલું મુજને વરદાન આપો, ઓર વિસ્વા
ધાર; એવી સ્તુતી સાંભળીને, રીજ્યા દેવ મોરાર ॥૮૥ સુધન્વાને સેવ
ક બણી, દયા કરી જમણુપ; કોઈ ન દેખે એવી રીતે ધયું ચતર મુજ
રૂપ ॥૯૥ હરશન દીધાં સુધન્વાને; ભક્તજને જોડ્યા હાથ; કીંકર ઉપર
કરી કરણા, ધન ધન વીસ્વના નાથ ॥૧૦૥ પછી કૃષ્ણનું રૂપ ધરિને,
બોલ્યા નંદકીશોર, અરજીનજી શું હામલી મયા જણવો તમારું જોર
॥૧૧૥ અરજીન કહે મહારાજ, કે વારનો મર મથી; પણ સુધન્વા છે
બહુ બળીયો જીતી શકાતો નથી ॥૧૨૥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી,
તમને અભિમાન ચડીયો; તમે કહ્યું કે ભક્ત વહાલો, તે મર્વ તમને
નડીયો ॥૧૩૥ તમ કરતાં તો આ સુધન્વા શ્રેષ્ઠ સેવક છે સાચો; જ્ઞાની
ધ્યાનીને વળી દાની, કોઈ કામે નહી કાચો ॥૧૪૥ વળી મનમાં એમજ
આવ્યું, પુજનીક હું પ્રભુ કેરો; એવો મરવ ધર્મથી આવી મથો
આ રેશ ॥૧૫૥ તવ અરજીને બે કરજોડ્યા, ભુલ થઈ માહારાજ; આખી
જિમ્મરમાં માર આવો મેં દીઠો આજ ॥૧૬૥ બાણી શાયેયુદ્ધકયુપણ
આવો ન દીઠો મેં બળીયો અહંકાર સરવે ઉતરી મથો, મારા માથાનો
મળીયો ॥૧૭૥ કૃષ્ણ કહે તમે મણીક વેળા, બણોછો મનમ; એવું મુજ સ-
માન નથી કોઈ બળીયો, પ્રાકમ મારું કેવું ॥૧૮૥ એવા એવા હંકારતણો
ઉભરો ચઢેછે તમને; છેવટ કષ્ટી પામીને પાછા; દોડાવો છો અમને
॥૧૯૥ અરજીનજી કહે કૃષ્ણ કૃપાળુ, મમ મન જય છે ભમી; તમારા
બોધથી મરવ તણી જો, ઉરમી હતી તે સમી ॥૨૦૥ તવ પ્રભુ કહે
આયુદ્ધ ઝાલો, મન મુકી કરો જોર; હવે તમારી પક્ષમાં હું છું, એમ
કહ્યું કીશોર ॥૨૧૥ તવ અરજીને આયુદ્ધ લીધાં, મેઘનાદે મડમડી-
યો; સુધન્વાપર રીસ ચઢાવી, મન મુકી ડુડી પડીયો ॥૨૨૥ બાણ
મારે બહુ બળ કરીને, અમણીત મંત્ર મણીને, સુધન્વાએ કયો સપાટો

ભગવત નામ લક્ષ્મીને ॥૨૭॥ ફરી પાછો ફેંક્યો પારથને, પોતે ચતુર
 સુખજી; અરજીનને રૂંઝે રૂંઝે, ભોંકી દીધાં બહુ બાણ ॥૨૪॥ રૂંઝે રૂંઝે
 છીંદ્ર પાડ્યાં; અરજીન પામ્યો ત્રાસ; હવે માર નથી જેરવાતો, સાહ્ય
 કરો અવિનાશ ॥૨૫॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, ધરમ તણું પુન્ય
 ધારો; કાળજીવરને વિષ્ણુ કેરો, મંત્ર લક્ષ્મી બાણ મારો ॥ ૨૬ ॥ તે વણ
 સુધનવા નહીં મરે, બતાવ્યું કારજ સીધું; તત્ર અરજીને કાળજીવરના
 મંત્ર તણું બાણ લીધું ॥૨૭॥ તે પર વિષ્ણુનો મંત્ર લક્ષ્મીયો કાઢ ન
 રાખી નુન્ય; તે બાણ ઉપર ધરમરાજનું, પોતે મેલ્યું પુન્ય ॥૨૮॥ પછી
 બહુ બળ કરીને માર્યું, સુસવાટા કરતું જાય; આવતું દેખી રથંબી
 ઉભો, પોતે સુધનવાય ॥૨૯॥ સામી છાતી રાખી રહ્યો, જીએ સરવે
 શ્રેષ્ઠી; અવર વાસના બંધ કરીને, રાખી પ્રભુ પર દ્રષ્ટી ॥ ૩૦ ॥ એવા
 માં બાણ લમલમ પોહોત્યું, જીએ છે જગમીશ; તે બાણે જઈ સુધન
 વાનું, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૨૧॥ ધડને મુસ્તક જીમાં થયાં, તવ શી-
 શ ઉંચું ચડીયું; કંણુ પ્રભુ રથ હાંકવા બેઠા; જઈ ખોળામાં પડીયું,
 ॥૨૨॥ અંતરયામી રીજ્યા અતીશે, જમણે કર શીશ લીધું; ભક્તનું
 ભલું કરવા બળથી મુસ્તક ફેંકી દીધું ॥૩૩॥ તે જઈને મલકીમાં પડી-
 યું, કપા કરી જગભુપ વીણુ સરણે શીશ શેવકનું, બનીયું વીણુ
 રૂપ ॥ ૩૪ ॥ ધડ રથમાંથી ધરણે પડીયું વરત્યો હાહાકાર તેવાંજ
 લીલાં નીશાન ચડીયા યુદ્ધ બેધ થયાં તે વાર ॥ ૩૫ ॥ સુધનવા પ-
 ડ્યો તે વારતા; હંસદ્રજને જાય ખેળર સાંભળીને એ હબક્યો, મજબ
 થયો ધરમાંય ॥ ૩૬ ॥ શીશને છાતી કુટતો ઉડ્યો, માહાર જીવીને શું
 કરવું; ભક્ત દીકરો મરણ પામ્યો જીલ્યા કરડી મરવું ॥૩૭॥ સુધન-
 વાના ચાર બંધુ, મુરછા ખઈ પડીયા; બીજ ત્રીજ હરિજનો હતા તે
 ધુશકા મુકીને રડયા ॥ ૩૮ ॥ નગ્ને વીશે વારતા પહોચી, બણ્યું
 ભારજ ભગની; સુધનવાની માતાએ બણ્યું; અંતર ઉડ્યો અમની
 ॥૩૯॥ સહુ રડતું કળકળતું ચાલ્યું, સગું સહોદર સાથ; નગ્ની બા-
 રણે ચાલી આંખું બહુ થાય આંસુપાત ॥ ૪૦ ॥ તવ પાન્ડવે
 સેન્ય લેધને, અળગો કયો મુકામ; કલેશ મટયા પછી આવતી કાલે
 આરંભશું સંગ્રામ ॥૪૧॥ એમ કહી જઈ પાલ તણાવ્યા, સરવે કયો
 વિસરામ સુધનવાનું સેન્ય સવળું; બેઠું હારી હામ ॥ ૪૨ ॥ એવેસાથ
 સહોદર આપ્યું. આવી સુધનવાની માડી; ધડ દીકું સુખવંતીએ
 મુતનું, ઉછંચ લીધું ઉપાડી ॥ ૪૬ ॥ વળણ ॥ ધડ લીધું ઉછંચમાં,

પુરણ પ્રમદથો શોક, વહ્નભ વદે એ માવડી; મુકે કારમી પોક.

કડવું ૫૧ અભિમાન બોલોનેરે એ રાગ.

માહારા બાધાના બાધિત્રા બાળ, સુધનવા બોલોનેરે; તાહારા અણ
ચીતવ્યો થયો કાળ, સુધનવા બોલોનેરે ॥ ૧ ॥ બાજ દીવશ ઉગીયો
કેવો, સુધનવા, બગ્યાં ત્યાંથી જ્યો કાળ જેવો, સુધનવા બોલોનેરે ॥ ૨ ॥
માથે ભમતાતા સમળી સીમ્રાણ, સુધનવા. થયા અખંડ દીપક રાણ
સુધનવા બોલોનેરે ॥ ૩ ॥ દ્વારે કકળીયા કાળા કામ; સુધનવા; આ-
મણે આડા ઉતરીયા નામ, સુધનવા ॥ ૪ ॥ માહારા ફરકયાંતાં અંમ લો
ચન, સુધનવા; ખોઈ બેડી લાડકડો તન, સુધનવા ॥ ૫ ॥ માહારા ભાગ્ય
શાળી સંતાન, સુધનવા; તુજ વીના હું થયશ હેરાન, સુધનવા ॥ ૬ ॥
અણસમજે તાતે દીધુ દુખ, સુધનવા; તેથી સંતાડી દીધું શું મુખ સુ
ધનવા ॥ ૭ ॥ માહારો સાચો શત્રુ સ્વામી કહાવ્યો. સુધનવા, તારામન-
માં શુસ્તો ઉપજાવ્યો, સુધનવા ॥ ૮ ॥ મરતા સુધી તે રહી તને રીસે
સુધનવા; તેથી સંતાડયુ મુખને શીશ સુધનવા ॥ ૯ ॥ મને વિચાર
પડાવ્યો પાકો, સુધનવા. માહાર કીયો મદ થયો વાંકો; સુધનવા.
॥ ૧૦ ॥ માહાર કીયા જનમનું આ કર્મ. સુધનવા, કેમ આડે ન આવ્યું
ધર્મ; સુધનવા ॥ ૧૧ ॥ મેં શું ધોણું મંજામાં મળમુત, સુધનવા, તેથી
હજો દેઈ મયો પુત્ર; સુધનવા ॥ ૧૨ ॥ મેં શું બાંગી સરોવરની પાળ,
સુધનવા. મેં શું અમડાવી વીમની થાળ. સુધનવા ॥ ૧૩ ॥ મેં શું
ધાવતા વહોડયાં બાળ, સુધનવા, મેં મળતું ભાગ્યું દેવિશાળ, સુધ-
નવા ॥ ૧૪ ॥ મેં સું પરને દુખ દેઈ ધાયો મરવ, સુધનવા. મેં શું ઉ
નાળે ઉઠાડી પરવ સુધનવા ॥ ૧૫ ॥ મેં શું કરેલી વિશ્વાસ ધાત્યો,
સુધનવા. મેં શું નોહોતરીને ન કરિ નાત્યો, સુધનવા ॥ ૧૬ ॥ મેં શું
ભાણું અંતર કરેલા; સુધનવા. મેં શું પ્રપંચ દ્રવ્ય હરેલા, સુધનવા
॥ ૧૭ ॥ કેવી કેવી મેં કરણી કરેલી, સુધનવા. આજ ઉભી બળું છું
ઠરેલા. સુધનવા ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી શીશના કેશ કાહોડે, સુધનવા. હસ્ત
ચરણ પ્રથવી પછોડે, સુધનવા ॥ ૧૯ ॥ ચોધારે નેત્રોમાં નીર, સુ
ધનવા. કંપી ભય છે આણું શરીર. સુધનવા ॥ ૨૦ ॥ એત્રો વરત્યો
છે હાહાકાર, સુધનવા, ત્રાસ પડીયા છે અપરમપાર. સુધનવા ॥ ૨૧ ॥

ધણું કલપાન્ત સરવે આરંભ્યું, સુધનવા, મંગા જમનાનું નીર થંભ્યું
સુધનવા ॥ ૨૨ ॥ વલણ ॥ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં સરવકો, રોધ રોધ પુલ્યાં
નેન; વલ્લભ વદે વીલાપથી રડે કોવળકા બેન.

કડવું પર રાગ પંખળી કાફીનો.

મારા વિરાડે, ભગનીને અગતી ઉઠાડીયો, કુળના હીરાડે, આનં-
દમાં ધ્રાસકો પાડીયો ॥ ૧ ॥ માહારા વીરાડે, પીયર પનોતી હું હતી,
બંધુ છવોડે, પથ તુજ તુલ્ય થનાર નથી ॥ ૨ ॥ હેત તાહારે; વીસરે
નહી મુજને ઘડી, કેઠ કરણીરે, આ વેળાએ વીપત પડી ॥ ૩ ॥ તુજ
મહોલમાંરે, જોર કરીને પેસતી; મન મમતુરે, હઠ કરી લેવા બેસતી
॥ ૪ ॥ મુને પુછીનેરે, વીરા તું કરનોતો વારતા; જો જો બોલુરે; તે તમે
મન વિચારતા ॥ ૫ ॥ ઊંચે સાહેરે કાંઈ કહ્યું નથી મુજને, ધણી વાહાલી
રે, વીરા હતી હું તુજને ॥ ૬ ॥ મુને દેખીનેરે, અડધો અડધો થઈ જતો
કોઈ દહાડો, મુજપર રીસાયોનતો ॥ ૭ ॥ ખેંખી તાણીને, મન મમત
હું માગતી; તુજ પ્રીયાનેરે, પ્રાણથી વ્હાલી લાગતી ॥ ૮ ॥ તારી દ્રષ્ટી-
થીરે, ભોળાઈ લેતી ઉવારણ; હવે અમારેરે તજવા પડશે બારણાં
॥ ૯ ॥ ભાઈ વીનારે, ભાવ કોઈ પુછે નહી, પીયર બંધુથીરે, સુખ સંપત
સોબે સહી ॥ ૧૦ ॥ બંધુ વિનારે ભગનીતો ઓશીઆળી અતી; વીર
ક્યાં મ્યાં મ્યોરે, વીચાગ છરવાનો નથી ॥ ૧૧ ॥ એ દૈવડારે મુજપરતું
રૂશણ થયો; દુખ વેળાનોરે, વીરા હિરો હડતમ મ્યો ॥ ૧૨ ॥ ક્યાં ખો
વાયોરે, ખોળીઆપો કોઈ બંધવો, ભાઈ ભાડનોરે, ફુલંભછે ભેગો થવો
॥ ૧૩ ॥ એમ વલવલેરે, ધરણ પડેને ઝિઝતી, ધણુ રડીનેરે, છાતીને
માથા કુટતી ॥ ૧૪ ॥ છુટે છોળયોરે, રૂધીરની અતી અંગથી; દીસે
વીકરાજરે, શ્રોણીતના રાતા રંગથી ॥ ૧૫ ॥ વળગે સબનેરે, હાથ ઝા
લીને હલાવતી; ક્યાંછે મુખડુરે, બોલો બોલો કહી બોલાવતી ॥ ૧૬ ॥
વલણ ॥ એવી માંડી થઈ મઈ. કોવળીકા બેન; પછી પ્રભાવતી
રડે નીર ભરેલા નેન

કડવું પડ સહુને ચોરાશિનો ફેરો ટળ્યો છે. એ રાગ.

ઝુરી ઝુરી મર માંનની તમારી, હવે શીખત થાશે અમારી; ઝુરી

ઝુરી મર. ટેક. પ્રથમ વીધનથી પ્રભુએ ઉઝાર્યા, શાયો સેવક પોતા-
નોજ ધારી; ઝુરી ॥૧॥ કારમો કાળ તે પાછો ન પડીયો; વાહાલાંજ
તને શું રાખે વારિં ॥ ઝુરી ॥૨॥ અતી ઉમંગ હતો રણ વદવાનો, લડી
વહીને ક્રીધી ખુવારી ઝુરી ॥૩॥ નીરવરતીથી પોઢયા તમે તો રાખી ર-
ઝળતી રણ વીરો નારી ॥ ઝુરી ॥ ૪ ॥ દગો દેઢને મુન્ય રહ્યા છો,
થઈ નહી વાત સારી કે નકારી ॥ ઝુરી ॥૬॥ હળી મળીને મેળાપ નક્રીધા,
લીધા નહી લહાવો સંસારી ॥ ઝુરી ॥૬॥ અરેરે હવે આ દન કેમ જશે,
દુખે આવીને પડયું ધણું ભારી ॥ ઝુરી ॥ ૭ ॥ હાયહાયરે આ કાયાશું
કરવી, જતો રહ્યો ભરથાર ભોમદારી ॥ ઝુરી ॥૮॥ આરે ભેખનીયું કેમ
જળવાશે, કનડશે કામદેવ વીકારી ॥ ૯ ॥ કંથજી કુખડું કયાં
સંતાડયું; વાત કરતાં સહુ કુખડું વીસારે ॥ ઝુરી ॥ ૧૦ ॥ વલણ ॥
એમ વામા બહુ વલવલે, કરતી આંસુપાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે
નીચું બેઠ રડે તાત.

કડવું ૫૪ કૌર્ભ હ્યોરે એ રાગ.

કયાં મયોરે કયા મયો માહારો લાડકવાયો તન ટેક ॥ રમકડું ખો-
વાઈ મયું; રાળાયું રતન; અરેરે મુજથી એહનું કાંઈ થયું નહી જતન
કયાં ॥૧॥ પ્રધાનોના કહેવાથકી, કલશ કયો ઉતપન; તેલમાં તળચ
નાંખીયો, હું શું દેખાડું વદન, કયાં ॥૨॥ એ દીકરાએ માહરું, પા-
ળ્યું મરવા લગી વચન; પણ એની સાચી ભક્તીથી, વાહારે ચડીયા
જમળવન ॥ કયાં ॥૩॥ મેંતો થયું તેટલું કરયું, નીદેંથયો તદન હલમલી
યા બેટા વીના સૌ, શુના સદન ॥ કયાં ॥ ૪ ॥ અરેરે એની પ્રમદા
કકળી કરેછે રૂદન; મોહોલમાં રડે દાશીચોને, ભયંકર ભાસે ભોવન
॥ કયાં ॥ ૫ ॥ ધરબાર માહારે શા કામનું, જઈં વસુ અરન; ક્રુધા પી
યાશા છો પીડે, મહારે નહિ લેવું જળ અન ॥ કયાં ॥ ૬ ॥ વલણ ॥
એમ કલ્યાંત કરે ધણું, જુ ભાસે ભયંકર; વ્યાસ વલ્લભ એમ આ-
ચર, વરત્યો હાહાકાર.

કડવું ૫૫ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ

તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ તાત રડે છે માત રડે છે,
 ખાત રડે છે ચાર; ભગની રડે છે બોભધ રડે છે, વરત્યો હાહાકાર. ॥૨॥
 બહુ બહુ રોતાં પૃથ્વી પડતાં, કુટી નાંખે કાયા; સઉને હરધડી સાંભળી
 આવે, સુધનવાની માયા ॥૩॥ સ્વભાવ સારો તેથી પ્યારો, ધડને
 વારંવાર ભુએ; એકેકો ગુણ સંભારીને ચોધાર આંસુએ રૂએ. ॥૪॥
 તેવે સમે શેન્યાપતી સારો જ્ઞાની ગુણ મંહીર; સરવેને બોધ કરવા લા
 ગ્યો, રડતાં રહી ભયો સ્થીર ॥૫॥ સુધનવાને સીદ રડાછો, એ મ-
 થો એને ઠામે; જ્યાંથી આવ્યો ત્યાં જમ બેઠો, વળગ્યો પોતાને કામે.
 ॥૬॥ તમારે આંહી આવ્યો હતો, કરવાને ગુમાસ્તી; અંજળ હતું ત્યાં
 લગી કરી, કાં થોડી કાં ભસ્તા ॥૭॥ વળી જે સ્થળ પડ્યો હશે ત્યાં
 તેની એને હોય જંભળ; જેની દુકાનેથી ઉઠ્યો તેની, ફરી નલે સંભાળ
 ॥૮॥ જેને ત્યાં મથો તેનું સંભાળે, કે સંભાળે તમારૂં; માહારો માહારો
 કરોછો તેતો, જ્ઞાન વિના અંધારૂં ॥૯॥ નહીં તમારો તમે નહીં એના, જ્ઞાન
 મતી વીચારો; જેનો સંમ થયો તેને સૌ; માની લે છે માહારો ॥૧૦॥
 પુત્ર હતો માટે પોતાનો માન્યો, પણ એ મીથ્યા અર્વ; પોપટ પાળ્યો
 તે પોપટને, માહારો કહે છે સર્વ. ॥૧૧॥ હય હસ્તી કે બળદ બાંધે,
 તેને પણ કહે માહારો; નથી જ્ઞાતી નથી ભતી, પણ દુનીયાનો ધારો,
 ॥૧૨॥ તેવોજ તમે માહારો કહેછો, પણ તે નહીં તમારો; તેવા તમે
 તેના નથી, વીવેક વાત વચારો ॥૧૩॥ તેના તમે ને તે તમારો,
 સત્ય રીતે જો હોય, તો અન્યો અન્ય તરછોડીને, ચાલ્યું ન જાયે કોય
 ॥૧૪॥ ચૈતન્યની માયા નથી ને, માયાનું નથી ચૈતન્ય; તેવા તમે અ-
 ન્યના નથી, નથી તમારૂં અન્ય ॥૧૫॥ એક જોળીએથી જીવ છુટી,
 બીજે જોળીએ જાય; જે જે જોળીએ જીવ પ્રવેશે, તે જોળીયાનો તે
 થાય. ॥૧૬॥ એક જીવ અનેક જનમે લે છે, તજે છે પુર્વ સમાધ;
 સામા શત્રુને ઘેર જનમે, તવ કયાં ભગની ભાધ ॥૧૭॥ ઓપણા
 શામી કટી કરીને, તે જીવ વઢવા આવે; પેહેલાનું સમપણ ભુલી જ-
 મ્મને, ગળેા જોટી ખવરાવે. ॥૧૮॥ પ્રથમના જનમનું લોનછન, પો-
 તાનું હોય જેહ; સામા થમને મારે મેહેણું, જે કૃત્ય કરેણું તેહ. ॥૧૯॥
 તેતો મેહેણું નહીં પોતાને, ભુએ જગતની બાહ; મીથ્યા વસ્તુ એ સા-
 ચી માની, અજ્ઞાનથી થાય રાજી. ॥૨૦॥ તેડું અજ્ઞાન છે તમોને,
 માટે માનો છો માહારૂં; પણ નથી કો કોનું કોઈ, દીપક કેડે અંધારૂં.
 ॥૨૧॥ કોનાં સર્મને કોનાં વહાલાં કોના પીતાને પુત્ર; કોના અંધવ

કેની બેહેની, કેનું છે ધર સુત્ર. ॥ ૨૨ ॥ ભામા કેની ભરથાર કે-
નો, કેનાં ધરને બાર, કેની રિધસીધકેની નવનિધ; કેના વસ્ર શણ-
માર. ॥ ૨૩ ॥ રળી રળીને ભંડાર ભરીને, છેવટ મુઠ્ઠી ભય; બીજે જ-
નમે આવે લેવા, તવ તે ખાસડા ખાય. ॥ ૨૪ ॥ એક કોડી માંઢીથી
નવ પામે, ત્યારે તે રળેલો કેવું, વિવેકથી વારતા થયો બીચારી, ઝાંઝ
વાના જળ જેવું. ॥ ૨૫ ॥ ના ખાધુને ના ખવરાવ્યું, ના દેખાડ્યું ને ન
જેયું, એવા પ્રાણીએ મહેનત કરી; કહો રળ્યો કે ખોયું. ॥ ૨૬ ॥
રળેલું ખોયું જીવતર ખોયું, માહારં માહારં કરીમુઓ; પોતાનું પોતાને
કામ ન લાગ્યું, કેહેણીમાં નાદાન હુઓ. ॥ ૨૭ ॥ અજ્ઞાની અથડાય છે
અવળો, સવળો ન ઝાલ્યો પંથ, કાકા બોપા કેહેવરાવવાને, લીધો લક્ષ
મી તંત ॥ ૨૮ ॥ મામા માસા પુઆ મોટા ભાઈ, કેવરાવવા કરે એવું; શા
ને આપે સારા કેવરાવવા, પોતાને લેવાનું નથી. ॥ ૨૯ ॥ ઠાલો આઠ્યો
ને ઠાલો મયો ન ખવરાવ્યું ન ખાધું; ન લાહાવ લીધો નલાહાવ દીધો,
નહી સુખીયો નહી સાધું. ॥ ૩૦ ॥ સ્વારથ પોતાનો સર્વે નહી ને, પ-
રમારથ નવ થયું, જસની આશાયે સમાં સતોસ્યાં, એનું તો એળે મયું
॥ ૩૧ ॥ કરમ અંડાળ કરમ પુટેલો; પોતાનો જીવ ન પોસ્યો તો પછી
પરનો ક્યાંથી પોસે સમાં ખાંલો ખોસ્યો ॥ ૩૨ ॥ તે પણ હાથે કરીને
ન આપે, મરતાં સુધી મુઠ્ઠી; સાસહોયે ત્યાં સુધી સમજે, છે બધી મા-
હારી પુજી ॥ ૩૩ ॥ એવું સમજી દીવસ કહાડે, તવત્યાનું ત્યાં રહે; માટે
અભાગીયો અજ્ઞાની, માહારં માહારં મુખ કહે ॥ ૩૪ ॥ બહુાંક પ્રાણી
એવું સમજે, લેએ હરીનું નામ; તેથી કહ્યાણ થઈ જવાનું, કેમ ખ-
રચીએ દામ ॥ ૩૫ ॥ વારં એમ સમજીને સાચે, ન કરે ઉંચો હાથ; પણ
છેવટ ત્યાંનું ત્યાં રહે છે, કીયો લેઈ મયો સાથ ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ સાથે
લઈ મયો નહી. માહારં કહે મીથ્યાય; વ્યાસ વક્ષભ વાણિ વટે, બોધ
કયો બહુ ત્યાંય. ॥

કડવું પદ રાગ ચૌપાઈની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી; શેન્યા
પતીયે બોધજ કરીયો, સર્વના મનમાં ઉતરીયો. ॥ ૧ ॥ કેનાં સમાંયે કેના
બહાલાં, માહારાં માહારાં કહીએ તે ઠાલાં; નથી કોઈનું સગું કોઈ,
હવે શું કહીએ છીએ જોઈ. ॥ ૨ ॥ ઉઠો અમની સંસ્કાર કરીયે, થયું

ધારેલું જે શ્રી હરિએ, કહીને ધડ ભોમ સુવાડયુ, પછી ક્રિયા કારજ
 માંડયું ॥૩॥ લાંબા કાષ્ટને ખડકિ ચિતા, વહે જ્યાં નીરમળ સરિતા,
 પછી ચીવામા શબ દીધું મુકી, પ્રકટાંચે વહની દુકિ ॥ ૪ ॥ શબને
 કથું સાફ દહન, જળમાં વેહેરાંચું પાવન, પછી સરવે કીધું સ્નાન;
 વળ્યા પાછા ભલ ભગવાન ॥૫॥ એવે દીવસ વીતા ગયો, તવ રાયને
 વીચાર થયો; કાહાંચે શેવક શું સમાચાર, જ્યાં કુન્તા તણા કુંવાર
 ॥૬॥ અમો કાલે યુદ્ધે આવવાના. સર્વ શેન્ય સાથે લાવવાના, તમે
 તમારે તદ્યાર રહેજો, કાલે મને મુકી યુદ્ધ દેજો ॥ ૭ ॥ એમ કહીને
 કીધું સદ્ધન, થાય નીર્વર્ત કુન્તી તન; એવે સમે રણી મધ વીતી, ઉઠ્યા
 પ્રભાતે ભરી ભયભીતી ॥૮॥ નાહી ધોધને ભોજન કીધાં. પછી સરવે
 આયુદ્ધ લીધાં; વળી કવચીયા ખતરીયા, સહુ થોધે હથીઆર ધરી-
 યા ॥૯॥ થયા મારથી સારથી ત્યાર, કરી સ્વારી ઘોડાને સ્વાર; હા-
 થીવાળા તે એઠા હાથી, ઉંટ ઉપર મુરાના સાથી ॥ ૧૦ ॥ પમ પાળા
 જબર જસી, ગ્રહાં ઉઘાડાં ખડગો હસી; જેના શરીરમાં જોર ભુસ્સો;
 તેને વ્યાપી રહ્યો છે ગુસ્સો ॥૧૧॥ રાતા તાતા ને મઠ માતા; વઢવાને
 ઉતાવળા થાતા; પમ પાહાનીની પડધી પછોડે; અતી આંખના ડોળા
 કહાડે ॥૧૨॥ એવે અરબુનલ થયો ત્યાર, એણે હાથ ગ્રહાં હથીઆર,
 પોતે કટી કસીને બાધે, બાંધ્યા બાણુનો ભાથો બાંધે ॥ ૧૩ ॥ લીધું
 માંજેવનામાં ધનુશ, રણસંગ્રામ જવાની હુંશ; બેઠો અમંગલ રથ પર
 ચઢી, ઉઠ્યા કૃષ્ણ પ્રભુ તે ધડી ॥ ૧૪ ॥ રાશ પડેણો ગાલ્યો હાથ;
 બેઠા હાંકવા દીનાનાથ; તવ રણશીમા રણના વાગ્યા, મુરા પુરાનેસારા
 લાગ્યા ॥૧૫॥ ઘણા મડમડીઆ નીશાન, ચઢ્યો સતી તણો સંતાન;
 જેણે જુગમાં નર ધયું નામ, કીધો મેદાનમાં મુકામ ॥ ૧૬ ॥ એવે હંસ
 દ્વજ જે રાય, તેની તતપર થઈ શેન્યાય; મુરા પુરાને પરચંડ જમજે-
 વા, ગ્રહા યમકંડ ॥૧૭॥ લીધાં ખડમ ખુશી થઈને, ઉભા સજની પા-
 સે જઈને; તવ હંસદ્વજ જેવો વાધ, એણે સ્વેત ધયો પોશામ ॥ ૧૮ ॥
 બાંધી બોકાની સ્વેત પટકે, એને પુત્ર મુચ્છલો ખટકે; એને હસ્ત ગ્રહાં
 હથીઆર; મનમાં વેહેર લેવા વીચાર ॥૧૯॥ એના મુખે ન સુંદર મુ-
 ત, તે તો સર્વ છે આકળા ભુત, સોને પારથ પર રિસ, કેમ બધવનું
 છેદયું છે શીશ; એવા રિસ ભરેલા સર્વ, બળ તણો ઘણો છે મર્વ; સહુ
 વાજતે માજતે પળીયા, ચાલ્યા યુદ્ધ કરવા મહા બેળીયા ॥ ૨૧ ॥ તવ
 હંસદ્વજની નારી, મુખવંતા સતી શુભ સારી; આવી પતીની મત્યે કહે

છે, મનમાં એક ધન્યા મને છે ॥૧૨॥ તેહલી પુરણ કરો નાથ, હુંતો
માયુછું જેડી હાથ, તવ હંસદળ એમ પુછે, પ્રમદા તુજ ધણા શું છે ॥૨૩॥
તવ સુખવંતી કહે સ્વમી, તમ ઘેર અતી સુખ પામી; સહુ સ્વાસ્થ્ય
વ્રતિ થઈ પુરી, પરમાર્ય છે અધુરી ॥૨૪॥ તવ હંસદળ એમ કહે છે,
માગ્ય માગ્ય શું માગી લેછે; તાહારે કરવું હોય કાંઈ પુન્ય નથી ધર-
માં દ્રવ્યની નુન્ય ॥ ૨૫ ॥ આપો હય હસ્તી ગોદાન, આપો ધર મામ
ભંડારવાન. તવ સુખવંતી સતી બોલી, સદા મુછી મુછી છે પોલી ॥૨૬॥
પુન્ય ક્રીધાં છે તમ પ્રતાપે, તેથી ભગવાન મળીયા આપે, આજ ઘેર
બેઠે ગંગા, પદ્માયાં છે પ્રભુ સંસ્કર રંગારંગારાશપરોણો ઝાલી હાથે હાંકે
છે દીનોનાથ; અરજીનની સંગે સામગીવો, આજ દીવસ આપણોવળી
યો ॥૨૮॥ તેને નમરમાં તેડી લાવો. મુજને દરશન કરાવો, વળીરહી અત
દરશન દરશે, હશે પાપીષ્ઠ તેપણ તરશે ॥૨૯॥ તેથી તમને થાશે બેહુ પુનઃ,
પછી નહી રહે કાંઈ નુન્ય; એવા સાંભળીયા નારીના બોલ. રાવે ક્રીધે
મનમાં તોલ ॥૩૦॥ નારિએ ઠીક માગ્યું આજ, પણ કેમ થશે તેકજ, ન
મીને ઘેર લાવું તેડી તોતો લાજે ધકોતેર પેહેડી ॥૩૧॥ કહેશે યુદ્ધવું
નોહોતું જોર, તેથી સમજાવ્યા નંદકીયાર, પરોણા અતથી તેડયા ઘેર; તેથી
અરજીને રાખી મહેરા ॥૩૩॥ એવી જમત કીરતી થાશે, માહારક્ષત્રી પણ
બધું બસે; માટે એમ કરવું નવ ઘટે, હુંતો તેડી લાવું રાજવટે ॥૩૩॥
યુદ્ધ કરીને હું હરાવું, મારતા મારતા હાંધું લાવું; આખાં નગમાં ફેરવું જોર,
અરજીનની સંગે કીશેર ॥૨૪॥ એમ સંમજીને બોલ્યો રાય, નારી બેસી
રહો ધરમાય; લાવું નરનારાયણ બેઠે, દરશન રહી અતને દેવું ॥ ૩૫ ॥
સંસ્કર પ્રબળે લેવારાવું લાહો, સહુ કહેશે મળ્યો રાય હાવો, એમ નીશ્ચે
કરી નીકળીયા; લેઈ આયુદ્ધ ઉપડ્યો બળીયા ॥૩૬॥ સાથે પુત્રને વળી
સેન્યા, યુદ્ધ કરવું તેમાં નહી અન્યા; માહા બળીયા પુત્ર ચાર, સર્વના
હાથમાં હથીયાર ॥ ૩૭ ॥ સહુ આવ્યા નગની બહાર, વાગે વાજત્ર
અપરમપાર; ફરકે છે ધન નીશાન, રક્ત લોચને બહુ બળવાન ॥૩૮॥
ધાર્યાં જય પામ્યા મનમુખા, આવી પાંડવ સામા ઉભા; સામસામી,
મોરચા રાખ્યા. પછી કોઈ ધણેરા દાખ્યા ॥૩૯॥ કયો અરજીને ટંકાર
આવ્યા અંજનીના કુમાર; બેઠા ધન ઉપર ચઢી સારી શોભા થઈ
તે ધડા ॥૪૦॥ પછી સુરથ સુત છે જોઈ. બોલ્યો પીતા પ્રત્યે તેહ; તા
ત તમે સઉ રહો દુર, હુંતો યુદ્ધ કરું ભરપુર ॥ ૪૧ ॥ મારા અંધુને

મારથા ઠેર, માટે લેણું છે વહેર વહેર; કાંતો જીવતો નાણું ઘેર કાંતો કરું
કાળો કહેર ॥૪૨॥ તવ હંસદંજલ જે રાય, થયો અજગો લાંછ શેન્યાય;
તવ સુરથ કોપે ચડીયો, લેછ ધનુશ દુટ્ટી પડીયો ॥૪૩॥ વળણુ ॥
દુટ્ટી પડીયો ટેકથી, ધાયું છે વીપરીત; વલ્લભ વદે સુરથ તણું, કંથ્ય
સમીપે ચીત,

કડવું ૫૭ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુખ જનમેજે રાય; વિસ્તારી
તુજને સંભળાણું; કહું યુદ્ધ તણે મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુરથ છે માહા-
સુર ભરેલો, મન મુકી વઢવું ધારે; અમણીતા મંત્ર ભણીને; બાણ ધ-
ણેરા મારે ॥૨॥ અરજીનજ એક બાણ મારે, એંશી હજાર બાણ થાય;
સુરથ એક બાણ મારે, તેના બાણ સવાલક્ષ બય ॥૩॥ અરજીન એક
વાર મારે તેમાં, સુરથ ત્રણવાર મારે; જેને વાગે તેને લાગે, માહ્યવણી
પોકારે ॥૪॥ પાન્ડવ કેરી રૌ સેનામાં, બાણ સુરથનું દમે; જેવા કો-
ટીક મધપુડા ઉડયા, મક્કીકા પેરે ભમે ॥૫॥ વળી સહુ સેન હથીયાર
ફેંકે, થાય છે સોરખકાર; દીવસે દીનમણી ન દીસે, થાય અંધારું ઘોર
॥૬॥ સખસણુ સુંસવાટે સર ચાલે, વાગે તેને પડે કષ્ટી; ઉપરા ઉપરી
આણુદ આલે, જેવી મેવની ત્રષ્ટી ॥ ૭ ॥ રાતા તાતા મદના માતા,
ચાતા બળીયા ચોદ્ધ; શાન્તી ન મળે કોઇ જીવને, બ્યાપી રહોછે ક્રોધ
॥૮॥ મારણું મરણું પાછા ન ફરણું, એનું એ લાગેલું ધ્યાન; જા વાગે
તેની મણતરી નથી, શુરામાં શુરા બેભાન ॥૯॥ કૈંક આરેછે કૈંક મરેછે
કૈંક કપાયને કોપે; કૈંક જણા જીવલે સામાના, કૈંક જણા જીવ આપે.
॥૧૦॥ કૈંક પડેલા પાડે અવરને, રઝળે રણમાં શીશ; કૈંક પડયા પાણી
માગે, નાંખે છે કારમી ચીસ ॥૧૧॥ ઘણો સમરથ સુરથ બળીયો, દાર
ણુ દૈવત દાખ્યો; અરજીનજને રંએ રંએ, બાણથી વિધિ નાખ્યો,
॥૧૨॥ વજ્ર વપુના ફાડી નાખ્યા, વાગ્યાં બહુ હથીઆર; શરીર
છીંદથી ચારણી જેણું, વહે રૂધીરની ધાર ॥ ૧૩ ॥ કુંતાનો કુંવર
કાહર થયો, મયો શરીરનો રંમ; પરાણાથી પુરશ પુરાણી, પોતાનું
બળવે અંમ ॥૧૪॥ એવે અરજીન કહેવા લાગ્યો, કેમ કરું ધનશામ;
સુધનવાથી આ બહુ બળીયો, હાથો માહારી હામ ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે
પાછા પડો છો, કરો જરાએક ભેર; મારીયે મરીયે, પણુ યુદ્ધ કરીયે એમ

કહ્યું કીશોર ॥ ૧૬ ॥ તવ અરબુનને સુર ભરાયું, મુકી મરવાની બીક;
અમણીતા મંત્રો ભણીને, દીધી બાણથી ઝીક ॥૧૭॥ પછી કાળજવર
બાણ લીધું ભુએ છે જમધીસ, સુરથના સારથીનું તે બાણે, છેદીનાં ખ્યું
શીશ ॥૧૮॥ બીભુ કાળજવર અમણીત મંત્રનું, બળ કરીને માયું;
તે બાણેથી સુરથ તણું, એક ક્ષોણી સેન્ય સંહાયું ॥૧૯॥ તવ શુરથને
મહા રીસ વ્યાપી, વિપ્રીત ખેલ લડાવ્યો, પવનાસ્તર મારિ પારથનો,
આકાશ રથ ચડાવ્યો ॥ ૨૦ ॥ તે રથ અંત્રાક્ષ જઈને સ્થાવ્યો સુરથે
શું કામ કીધું; કાળજવરનો મંત્ર ભણીને; અમણીતું બાણ લીધું ॥૨૧॥
તે પાન્ડવની સેન્યમાં માયું, તેનાં થતાં બહુ બાણ, જેને વાગ્યુ તેને લાગ્યુ
ખે ક્ષોણીનો ધાણ ॥૨૨॥ ધાણ વણી હથરાણ થયું ને, બીભ પામ્યા
ત્રાસ; શુરથે ભાથામાંથી, બાણ લીધું નાગપાસ ॥ ૨૩ ॥ પ્રદુમાન
છે પુત્ર પ્રભુનો, તેને બંધન કીધો; કરણાનંદન વસંતેકુતને, અવળા બાંધી
લીધો ॥૨૪॥ એટલે ભીમે મન વીચાયું, વળીઓ આડે આંક; આતો
નાહાના છોકરાયે, ધસીને વાઢયું નાક ॥ ૨૫ ॥ એકવાર મરડું પણ
યુદ્ધ કરડું, કહીને કટી કશી બાંધે; હરતીના પેરે કરી મરજના, બળમાં
મહા ધરી બાંધે ॥ ૨૬ ॥ હડુડુ લઈને હાક મારી ક્રોધ ધણેરો ચ-
ડીયો; મરડું આદરી નેત્ર મીચી, સનમુખ ટૂટી પડીયો ॥ ૨૭ ॥ આ
વ્યો સપાટે શુરથ સામે, ક્રોધ હળાહળ લાગ્યો; ખે ભુજે મહી મહા મા-
રી એશ્વ સહીને રથ ભાગ્યો ॥૨૮॥ રથ વણ થયો ને મભરાયો, હં-
સદ્જનો તન; ધાટો કાઢી સેન્યમાં કહ્યું રથ લાવો ક્રોધ જન ॥ ૨૯ ॥
એટલામાં ભીમ કશીને આવ્યો, કાઢું શુરથનો પ્રાણ; તેવો કુંવર ચેતી
મથો તે, ઝડપ ચડાવ્યું બાણ ॥૩૦॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, ભી-
મના સામું ધાયું; ઋકોદરના આવતા પહેલાં, રૂઢેમાં ભોંકી માર્યું ॥૩૧॥
તેથી ભીમની રૂઢે બેદાણી, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; શરીરની સુદ્ધી ગઈ
ને ઢળી ધરણ પડીયો ॥ ૩૨ ॥ તવ ત્રાસ પામ્યા સેવક સઘળા, આજ
જવાનો પ્રાણ; ધણા ધણા અજમાવ્યા પણ, આતો બહુ બળવાન ॥૩૩॥
અરબુનનો રથ આકાશ વીસે, ત્યાં હસીને કરમરતો; ઓ મહારાજ
હવે મું કરડું, જીવ માહાશે નથી ઠરતો ॥૩૪॥ સેન્ય વીરો સથરાણ
વળ્યું; ભુઓ વૃકોદર પડીયો; મુજને અંત્રીક્ષ ટાંગી દીધો, સુરથ સ
રવને નડીયો ॥૩૫॥ તવ પ્રભુ કહે પ્રથમ પહેલાં, ટીશી કરેલી નાગી;
વાંકા વળીને રથ નીચેનું બાણજ નાખો ભાગી ॥ ૩૬ ॥ એટલે અર-
બુને બાણ લીધું, દૈવત પોતાનું ધાયું; વાંકા વળીને રથ નીચેનું, બા

જુ મારી બાણ લાગ્યું ॥૩૭॥ એટલે રથ ઉતરવા લાગ્યો, સમજ્યો
 અરજુનરાય; આકાશથી ઉતરવાનો માહારે, હાથ હતો ઉપાય ॥ ૩૮ ॥
 કેટલો કરમચો ત્યારે કળે, આટલો બતાવ્યો ઘાટ, તે વિજાણે મહારી
 પાસે, ઓશીઆળા શા માટે ॥૩૯॥ એવો મનમાં અભીમાન આવ્યો
 બણ્યું નંદકીશોર; એટલામાં રથ દીડો સુરથે, તરત કીધું જોર ॥૪૦॥
 બીલું પવનનું બાણ લીધું, રથમાં માર્યું મુઝી મન; તેથી અમંમરથ
 અરજુનનો, ફરી ચઢ્યો મન ॥ ૪૧ ॥ તવ અરજુને અરજ કીધી
 ઓરે જુમદાધાર; સુરથ રથ નહી દે ઉતરવા, વરત્યો હાહાકાર ॥૪૨॥
 માટે ઉપાય કાંક બતાવો મેંતો મારું બળ નાણ્યું; પ્રભુ કહે વીદ્યાન ત-
 મેછો શું છે તમારું અબણ્યું ॥ ૪૩ ॥ અંતરયામી જેવા તમે છો, વ-
 ણી જણા વીદ્યાન; રથ હાંકનારાની કેટલી પુઢી, કયાંથી તમે સંમાન
 ॥૪૪॥ એટલે અરજુન એમ સમજ્યો, મેં કયો તો હંકાર; માટે મોહન
 મધડ બોલ્યા, રીસાયા જુમદાધાર ॥ ૪૫ ॥ એવો પુર્ણ પસ્તાવોકીધો,
 પછી પ્રાર્થના કીધી, તવ પ્રભુને ઉપની દયા, સત્તા સુરથની લીધી
 ॥૪૬॥ એટલે સુરથ નીરખળ થયો, ખરી મયું બધું જોર; પછી પા-
 રથને ઉતરવા, કામ કર્યું કીશોર ॥૪૭॥ ચઉદ બ્રહ્માન્ડનો ભાર મુ-
 ક્યો. બેળ તણો ખેલ કરીયો, એટલે અમંમરથ મનથી પ્રથ્વીપર
 ઉતરીયો ॥૪૮॥ વણજી ॥ રથ પ્રથ્વી પર ઉતરયો, ઉભો સુરથ સન-
 મુખ; વ્યાસ વણજ વાણી વહે, દળમાં દારણ દુખ.

કડવું ૫૮ રાગ સામેરીનેા હોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા, સુણે પરીક્ષત સંતાન; વીસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, સુધનવા આખ્યાન ॥ ૧ ॥ દળમાં દારણ દુખ હી-
 હું, અરજુનજીએ દ્રષ્ટ, અરેરે માહારી સેન્યાને, પુરણ પાડ્યું કષ્ટ ॥૨॥
 હવે વીસ્વંભર મુજપર રાણ; થયા એવું મને લાગે; નહી તો રથ કયાં
 થી ઉતરે હેઠો, ઉતરતાં બાણ વાગે ॥૩॥ બહુ બાણ સુરથ મારી મુ-
 ક્યો પણ નવ લાગ્યું એક; એટલી સાહાય કરી સામગીયે રહેશે મારો
 ટેક ॥૪॥ એવી રીતે શ્રદ્ધા ચોટી, હાથમાં લીધા બાણ; સુરથ સુર
 જણાવજે તારો હવે વાળું છું બાણ ॥ ૫ ॥ એમ કહી સુત સતીના
 મેઘનાદે મડગડીયો, અમણીતા મંત્ર બણીને મારવા ટૂટી પડીયો,
 ॥૬॥ અરજુનજીવું એક બાણ છુટે, અનેક તેનાં થાય; જેને વાગે તે મ-

રણ્યઃ કયે, યોદ્ધા કરે ત્રાય ત્રાય ॥ ૮ ॥ જેને વાળ્યું તે જન લાળ્યું,
 દક્ષીને પડે ધરણ્ય; કંઈક ધડીવાર તસ્કડે કંઈ તરત પામે મરણ્ય ॥ ૮ ॥
 કંઈ જીવ સ્વરગે કંઈ જીવ નરકે, કંઈ પામ્યા વૈકુંઠવાસ; કંઈ પામે ક્યારી
 કર્મ પ્રમાણ્ય; હાતા શ્રી અવીનાશ ॥ ૯ ॥ એવો સપાટો નરનો બેઠ્ઠ,
 સુરથે કીધું બેર, તવ બળ આકરણ્ય કયું એતું, પોતે નંદ કીશોર
 ॥ ૧૦ ॥ તેથી કરી સુરથ બાણ્ય ફેંકે, ધણું નીરખળ બય; પહેલાં ત્રણ
 લક્ષ છુટતાંતાં તે, એટ અયુત બાણ્ય થાય ॥ ૧૧ ॥ તવ સુરથ મન
 વીરમય પામ્યો, કોણે કરી બાણ્ય ચોરી; કહો ના કહો પ્રણ શામ્ભય મયું
 પ્રાપ્ત્ય મણ્યયો ધોરી ॥ ૧૨ ॥ ઇશ્વર વિના કો નહી સામર્થ્ય દરણ્ય બ-
 ણ કરવાને; નકામી શીદ તસ્કી લેઉ, ત્યારી થઇ મરવાને ॥ ૧૩ ॥
 એકું સમજ ખડમ પોતાના, નાંખી દીધાં ધરણ્ય; એટલે સુરથ પ્રત્યે
 બોલ્યા, પોતે અસરણ્ય સરણ્ય ॥ ૧૪ ॥ કેમ ઓયુદ્ધ તમે ફેંકી દીધાં
 યુદ્ધ કરી જીતો અમને, સુરથ કહે શામળીયાણ્ય; હાલું ઘટે નહી તમને
 ॥ ૧૫ ॥ શમ વીરામ પણું તમે કરો છો, ધણીને તે નવ ઘટે; અરણ્ય
 નને વઢવા દો તમે, મુજ સંગે રાજવટે ॥ ૧૬ ॥ ક્ષત્રી પણું મેકું
 ખતાલું, ઓરે દીનાનાથ; મન મુકી મેં નથી ખતાવ્યો નરને
 મારા હાથ ॥ ૧૭ ॥ મેં શું અપરાધ કીધો તમારો ઓરે નંદકીશોર;
 હતું તેણું પાછો આપો, મુજને માહારું બેર ॥ ૧૮ ॥ મોહનજીએ
 મન વીચાર્યું, સુરથે જાણી વાત; લોક જાણે તે એક કહેશે, પ્રભુએ
 કરી પક્ષપાત ॥ ૧૯ ॥ અન્યાઇ આરોપ આવશે મુને એમ વીચારી
 લીધું; આકરણ્ય બળ કરેલું તે, સુરથને ફેધ દીધું ॥ ૨૦ ॥ તવ
 સુરથને સામર્થ્ય આળ્યું, હાથ પ્રહાં હથિઆર, અરણ્યનના સામે
 રહીને દેવા માંડ્યો માર ॥ ૨૧ ॥ હતું તેણું બળ દાખવ્યું એણે બહુ
 બળથી દીધા બાણ્ય, આવી અરણ્યનની આખરવેળા, બાકી રહ્યો જ-
 વો પ્રાણ્ય ॥ ૨૨ ॥ તવ પારથે પ્રારથના કીધી, કૃષ્ણ પ્રભુની જ્યારે, દયા
 ઉપમી સ્વછોડજીને, રસ્તો ખતાવ્યો ત્યારે ॥ ૨૩ ॥ પુન્ય મુકીને મા-
 રોતો મરસે, તે વણ નહી થાય કાંઈ, એટલે અરણ્યન સમજ મથો, પો-
 તાના મનમાં ॥ ૨૪ ॥ કાળજવરતું બાણ્ય લીધું, તેમાં ને રાખી ન્યુન;
 તે બાણ્ય ઉપર ધરમ રાજતું, પારથે મુકયું પુન્ય ॥ ૨૫ ॥ પછી વાંકા
 વળીને ફેંકયું, બાણ્ય અપાર તે આવતું બેધ સુરથે; મનમાં કયારી
 વીચાર ॥ ૨૬ ॥ આ બાણ્ય આવે તે મારે મુને, તેમાં નહી ફેર જરમ;
 સતી રાખુ જિઠલ વરમાં, હજવાનું છે ધર ॥ ૨૭ ॥ એમ જાણીને મન

વિશેથી, દુર કરી માયાવિ મટી, સકળ વાસના બંધ કરીને, કૃષ્ણમાં
 દિધિ દટી. ॥ ૨૮ ॥ એવે કાળજ્વર મારયું, હજુના ઘેળે દીશ;
 પ્રભુ સાચુ જોઈ-સુરથ ઉભો;તેનું છેકયું શીરા ॥૨૯॥ તેડું ધડ ઢગી
 ધરણું પડીયું, મુસ્તક ઉછળ્યું ત્યાંય;થુર સંપાટે જઈને પડીયું, કૃષ્ણના
 ખોળા માંય ॥ ૩૦ ॥ તેડું પ્રભુએ મુસ્તક લેઈ, આંખું રૂઝીયા સાથ;
 ભમતને આધીન ભુધરા છે, પોતે દીનાનાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રેરણા કરી
 પ્રભુએ મરડના અટ માંય; તેવો મરડ કરજોડીને, આવી ઉભો ત્યાંય
 ॥૩૨॥ કેમ મહારાજ મુને બોલાવ્યો, મુજ સરખું કહો કામ; એટલે
 મરડ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રીધનશામ ॥ ૩૧ ॥ હ્યો આ મુસ્તક મમ
 ભક્તનું આકાશ મારગે જવો; આજ્ઞા માહારી એટલી છે, પ્રાણ વીશે
 નાંખી આવો ॥૩૪॥ એમ કહીને ગોર્વીદલએ, શીરા મરડને દીધું;
 પ્રભુનું વચન માંથે ચઢાવી, ઝડપી મુસ્તક લીધું ॥ ૩૫ ॥ તે લઈને
 આકાશે ચડીયો, નારદે નજર જોયું; જણ્યું કે ઠીક વઢવાડ થારો; લ-
 ડાઈમાં ચીત પરાયું ॥૩૬॥ મહાદેવજીની પાસે જઈને,કર ઉપાસનસાચુ
 મરડ નંદીનું યુદ્ધ કરાડું, કાંઈ ન રાખું કાયું ॥ ૩૭ ॥ એમ જણિ
 અંતરધ્યાન થઈને, પોતે મયા કૈલાશ; ઉમીયાને શંકર ખીરાજ્યા છે,
 આવ્યા તેમની પાસ ॥ ૩૮ ॥ શંકર કહે આવો નારદજી, કેમ કરી
 કરજાય; નારદ કહે સેજ સ્વભાવે, આવ્યો છું કઈલાશ માંય ॥ ૩૯ ॥
 તવ મહાદેવે આસન આપ્યું, બેઠા નારદ રૂશી; પછી કહ્યું તમારી
 મુઠ માળા, જોઈ થયો હું ખુશી ॥૪૦॥ આ માળા અતી સુંદર દે-
 ખી, દેવતણું મન લોભે; બેગું સુરથનું શીશ હોય તો, સરવથી સાઈ
 શોભે ॥૪૧॥ મહાદેવજી કહે બતાવો મુજને, એ મુસ્તક છે કયાંય;
 નારદ કહે અંત્રીક્ષ પંથે, જુઓ મરડ લઈ જાય ॥૪૨॥ લક્ષ્મીએ મા-
 યું છે પ્રભુ કને, સુરથ કેરું શીશ; માટે મુસ્તક મરડ સાથે, મોકલે છે
 જુમધીશ. ॥૪૩॥ પ્રભુનું વાહન જાય છે લઈ, મોકલો તમ વાહન;
 તમે જશો તો ખોટું દેખાશે, વિચાર કરજો મન. ॥ ૪૪ ॥ તવ માહા-
 દેવે ઉંચું જોયું,દીઠા મરડને શીશ; તે સમે નંદીને બોલાવવાને, માહા-
 દેવે પાડી ચીસ ॥૪૫॥ ધાંટો કાઢી નંદીને બોલાવ્યો, આવ્યો તે તત-
 કાળ, કહો મહારાજ શું આજ્ઞા છે; ત્યાર તમારો બાળ ॥ ૪૬ ॥ એટલે
 મહાદેવજી એમ બોલ્યા, હિમ્મત નવ તણશ, પેલો મરડ લઈ જાય
 છે, તે લઈ આવો શાશ ॥૪૭॥ નંદીએ નમસ્કાર કીધો, મહારાજ હું
 બહુ;તમ પ્રતાપે મમને જઈને, એ મુસ્તક લઈ આવું ॥ ૪૮ ॥ વળજી-

એમ કહીને નંદીયો, અલીઆને થયો ત્યાર; વ્યાસ વક્ષભ વડે સાં-
ભળો, વાહનનો વિસ્તાર.

કડવું ૫૯ રાગ ચૌપાઈ.

બોધ્યા જયમુનિ મુખ વાણિ, રાજ સાંભળ ઊઠત આણિ, નંદીએ
લિધિ આમના જ્યારે, શીશ લાવવું ધારયું ત્યારે ॥૧॥ એતો તાડુકી મ
અને ચડિયો; જઈ મુસ્તકને બાહાજ પડાયો; તવ મરડ બોલ્યો એમ
મુંઠ મુને તું વળગે કેમ, ॥ ૨ ॥ તવ નંદી વલો મુખ વાણિ, કેમ કરે
ઢંકારો જણિ; હું તો શીવ તણું વાહન, મુને ઓળખે જગતના જન.
॥૬॥ શીવ સરિખો તમે ગુણિ, માહારિ કીરતી તેં નથી મુણી, એમ
કહીને ધડુકી બાહાજ્યો, તવ મરડ મણેરો જાજ્યો ॥ ૪ ॥ મારે પાંખ
તણે ઝપાટે, વળી અત્રિક્ષ જય સપાટે; લઢે વઢેને પંથ પળાય, તેમ
નંદી વળમતો જય ॥૫॥ એવે ફાટી મરડનિ આંખ, બહુ બળમાં
મારી એક પાંખ; તેથી ઘણો ગમડીયો, જઈ માહાદેવપાસે પડીયો
॥ ૬ ॥ તવ હસ્યાં પારવતી રાણિ, લીધું નદી તણું ભર; જણી; એતો
આખલીયું અ.ર પધુ, આવી પડ્યું કૈલાસ લગુ ॥ ૭ ॥ એતું કેટલું
ચાલે ભર, પેલાને ધણી નંદકિસોર, કરે મગન મમન મરડ મહા બળ
વંતો છે મરડ ॥૮॥ એવે નંદીની મુરછા વળી શીવને નમ્યો ધરણ
હળી; માહારાજ હું તમ વાહન, પેલાને માથે ભુગણવન ॥ ૯ ॥ મારે
ભર મરડે કીધુ, મુજને મુસ્તક નવ દીધું; મુને માર માયે બહુભારી,
એતો ઇજત લીધી તમારી ॥ ૧૦ ॥ કોહોતો આખર જોઈ રહું બેશી
મુછો મરડુ ખુણામાં પેશી, તવ શીવને લાગ્યું જોઈ આતો આખરનું
કામ મોહોટું ॥૧૧॥ એમ જણીને ભરમજ લિધ, નંદીઆને ચોળી
દીધી; કહ્યું શીવે તારું દુખ મયું, હવે શરિર વજરનું થયું ॥૧૨॥ તુંજ
અગે કાંઈ નવ વાગે, વાગે તો પણ તુંને ન લાગે; જ મેં આપ્યું
તુને વરદાન, હવે રહેજે માહા મસ્તાન ॥ ૧૩ ॥ એમ કહીને આમના
દીધી, તવ નંદીએ ત્યારી કીધી; મણે ધડકી મમને ચડીયો જઈ મરડ-
ડને બાહાજ પડીયો ॥ ૧૪ ॥ બેઉ લડવા ગાગ્યા આકાશ, ઘણો ધાર્યો
વિપ્રિત વિનાશ; કરે મરડ પાંખનો પ્રાહર, વળી હસ્ત ચરણથિદે મા-
ર ॥ ૧૫ ॥ પણ નંદીઆને નવ વાગે કદી વાગે તોહો નવ લાગે; પોતે
મરડ સામે જાળે, કદી કદીને એ બાહાજે ॥ ૧૬ ॥ મારે સીંમ તણું

બહુ માર વળી પુછ પછાડે અપાર; વળી કે કે છે ચરણની ખરી; શકે
 મરડને ફરીફરી ॥ ૧૭ ॥ એક એકનો મુકે ન તંત, લડે વઢેને કાપે
 પંથ; એમ કરતા પોહોઝ્યા પ્રામ, આઠ્યો મુસ્તક કે કયાને લોખા ॥ ૧૮ ॥
 ગરૂડે શીશ નાંખી દીધું; તેજ નદીયે બીલી લીધું; ચાલ્યો શુરથનું
 શીશ લેધ, મથો ગરૂડન ધાપ દેધ ॥ ૧૯ ॥ આઠ્યો મહાદેવજીની પાસ,
 લ્યો હું લાઠ્યો તમારો દાસ; કહી માહાદેવને શીશ આલ્યું, શીવે મુંઠ
 માળામાં ધાલ્યું ॥ ૨૦ ॥ પછે યુદ્ધ (વિષે સું થાય હવે તેની કહું કથાયજેવે
 સુરથ પામ્યો મરણ, દાજ્યું રાજનું અંતઃકરણ ॥ ૨૧ ॥ એતો નર સા-
 મો કોપે ચડીયો, માર મારવા ઢુટી પડીયો; એનું અમચ્છીતું એક બચ,
 તેનાં ત્રણ લક્ષ બાણજ થાય ॥ ૨૨ ॥ એકલા અરજુનને ઝાલ્યો, મા-
 રી મારીને ગરદન ધાલ્યો; રંએ રંએ પાડયાં છીદ્ર, બણે ભમંદ્ર પામ્યો
 ઇન્દ્ર ॥ ૨૩ ॥ નામ્યું અરજુનને પ્રભુને શીશ, આજ કેમ થાશે જુમઢી-
 શ; આતો રાયને છે બહુ રીસ, હું તે હારીશ કે જીતીશ ॥ ૨૪ ॥ મા-
 હારે તમારે છે આધાર. તમ વીના કોણ કરે ંહાર; ગાજુબાજુને કરેજે
 ૨, માંથે સમજી નંદકીશોર ॥ ૨૫ ॥ કરે હંકારને અભિમાન, માથે સમજીને
 ભગવાન, છકું છાકના ગર્વજ ધરી, બણીને મુજ સાથે શ્રીહરી ॥ ૨૬ ॥
 ફરે નિર્મયપણે જમમાં, મનથી બણી પ્રમુની વગમાં; જ્યાં ત્યાં રહુછું
 આખી અણિ, માથે સમજી વિશ્વંભર ધણી ॥ ૨૭ ॥ એવાં દીનતાનાં
 કાઢ્યા વચન, તવ રીજ્યા જુમજીવન; બોલ્યા યશોભતીના તન, તમો
 સાંભળો ભક્ત પાવન ॥ ૨૮ ॥ જીતવાના નથી સંગ્રામ પણ જય પા-
 મશે ॥ આ ઠામ; એવું વચન કહુંજે વારે, આવી નરને હીમ્મત ત્યારે
 ॥ ૨૯ ॥ પછી હસ્તમાં લે હથીઆર, યુદ્ધ આરંભ્યું કુન્તા કુમાર, તેવો હંસ
 દ્વજ મહા બળીયો, માર મારવા અઢળક ઢળીયો. ॥ ૩૦ ॥ એનાં બાણ
 તણી થાય પ્રઘટી, બેઠને ત્રાસ પામે શ્રઘટી; દેખીને સ્થીર ન રહેદ્રઘટી.
 એવી અરજુનને કરિ કષ્ટી ॥ ૩૧ ॥ સર્વ શેન્ય કાલર થક બચ, ધણા
 ચોધા કરે ત્રાય ત્રાય; પણ કેવા મારે છે બાણ કોઈનો નવ બચ પ્રાણ
 ॥ ૩૨ ॥ કરે કાહરયને હેરાન; કોઈની ન રહે સુધ્ધ સાન; એવો
 યુધ્ધનો મચાઠ્યો રંગ, પ્રમુ બળવે પોતાનું અંત ॥ ૩૩ ॥ હજારે પરા
 જોદ્ધ રાખે આવતાં ખડગો લાગી નાંખે; પછી હંસદ્વજે વિચાર્યું,
 એક શુભ કામ કરવા ધાર્યું ॥ ૩૪ ॥ માહારી. નારિને પરિવાર, તેને
 નીરખવા છે મોરાર; માહારિ નગરિને ઘણું મન, કરવાંતે હરિદરશન
 ॥ ૩૫ ॥ મોટે યુક્તિનાં બાણ દેહી. નરનોરથ નયમાં લેઈ; તેની સાથે

નરાયણ હોય, કરશે દરસન સહુ કોય. ॥૩૬॥ તેથી નમરિ પાવન થાશે, સહિતાં ભવો ભવનાં પાપ બશે; તેમાંથી મને પુન્યનો ભાગ, કરી નહીં આવે આવો ભાગ. ॥૩૭॥ એમ બાણી કેવાં કામ કીધાં, પોતે પવનાસ્તર બાણી કીધાં; અરભુનનો અભંગ રથ જેઠ, કોઇ પ્રકારે ભાગે ન તેહ. ॥૩૮॥ એણે સહુ સમજ્યો છે રાય, કરી સાવધ સહિ સેન્યાય; કહ્યું થોડા તમે સરવ, ધરજે મન પુરણ ગરવ. ॥૩૯॥ હોય પાંડવ દળનો જેઠ, કોઇ અળગે ખસે નહિ તેહ; રાખજે પાછી હોશીઆરી, તેમ કોઇને ન નાંખશે મારી. ॥૪૦॥ રોષી ઘેરીને ગામમાં ઘાલે, એટલે મુમત મન ઝાલો; તવ સેન્યા થઇ સહિ રાજ, આ તો ઠીક થઇ રંગ બાજ. ॥૪૧॥ સમ એ મનમાં સાડ ધારયું, બધી પ્રજાનું પાપ નીવારયું; રોન્યાપતી કહે માહા-રાજ, તમે ઉત્તમ ધારયું કાજ. ॥૪૨॥ કહિ ઉંચો કીધો હાથ, સુરાતન ઓઢશે મન સાથ; નરનારાયણની ભેડે, શેન્ય નમ્રમાં લેડું હોડે. ॥૪૩॥ સાવચેત કયાં એમ કહી, રાયે યુક્તા કરી તવ તહા. ॥૪૪॥ વળણ. ॥ રાયે યુક્તી શી કરી, સુણો સહુ શ્રોતાય; બ્યાસ વક્ત્ર વાણી વડે, સુણતાં પાપ પળાય.

કડવું ૬૦ રાગ ધવળ ધન્યાસરિનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચનજી, તું તો સાંભળ પરીક્ષત તનજી; કેવી યુક્તિ કરે રાજનજી, સંભળાજી કયા પાવનજી. ॥૧॥ પાવન કયા સંભળાજી તુને, જેથી જયજય થાય; હંસદજે આહરિને, બાણી કીધાં કરમાં-ય. ॥૨॥ પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, અભંગ રથમાં મારે, વિશ ધનુશ પાંછો ખસે, અશ્વ સહીત રથ ત્યારે. ॥૩॥ સાથે શેન્યા પડે પાછી, પાછે પડે સહિ ખસે; તેમ તેમ હંસદજ શેન્યા સાથે, આગળ ઓગળ ધશે. ॥૪॥ પાંડવનું દળ ફેરવ્યું અવળું, અરભુનનું નવ આલ્યું; સરવ રથળેથી કબજે રાખી, નમ્ર વિશે શેન્ય ધાલ્યું. ॥૫॥ અવળે ચરણે રથ અરભુનનો, અવળે ચરણે સેન્ય; અવળે ચરણે વાહન મીત્રો, હંસદજને ધન્ય. ॥૬॥ પોતે પોતાનું શેન્ય સધળું, સવળે ચરણ બય; અરભુનનું ને પોતાનું સહિ, આવી રહ્યું ગામ માય. ॥૭॥ તવ હંસદજે આગના કીધી, થોડો અચાવો ધંધ; નમ્ર તણા દરવાજ સધળા, ઝડપથી કરો બંધ. ॥૮॥ તવ શેવકોએ બંધ કીધા, નમ્ર તણા દરવાજ; પોતાના ગામમાં બાણ કરાવ્યું. હંસદજ જે રાજ. ॥૯॥ તવ સહુ રહીયતે વાત બાણી, મનમાં થમા પરસન; ઘેર બેઠાં ગંગા પધાર્યા, થાશે કરી દરસન. ॥૧૦॥ નરના

રાયણ નમ્રમાં આળ્યા. પાપી થાશે પાવન; ભવોભવનાં પાતક જશે, ની
રમળ હશે મન ॥૧૦॥ એમ આનંદ થયોતકે જીવને, નહીં ધોષને સ્વચ્છ
થયા, પવિત્રપણે ઓટલે આગણે, આવિને ઉભા રહ્યા ॥૧૧॥ કૈલેક ઉભા
પુષ્પ લેધને, વધાવવાને માટે; કંઈ લોક કેસર ચંદન લેધને, ઉભા રહ્યા
પુરપાટ ॥ ૨૧ ॥ કંઈ જન મોતિ કંઈ જન રત્ને, વધાવવાને ઉભા; ગરીબ
જન અક્ષત લેધને, કરે રૂડા મનસુખા ॥૧૩॥ કંઈ જન અખીલ ગુણાલ
લેધ, જોઈ રહ્યાછે વાટ; આજનો દહોડો સફળ થાશે, દરશણ દેશે માટે
॥ ૧૪ ॥ આપણા રાજની જય થાજે; સંસ્કાર કલ્યાણ કરશે, એરડો
જળ પીયે કેળ વળુદો, ભવસાગર સહિ તરશે ॥ ૧૫ ॥ ૬ બારમાં પણ
સરવે જણ્યું, પધારે પુરશ પુરાણી, પુંજપાતી થાળ ભરીને, ઉભી
રહિછે રાણી ॥ ૧૬ ॥ કુટુંબ કમ્પીત્રો માથે લેધને, ઉભાં રહ્યાંછેસરવ;
નિશકામનાથી જ્ઞાનવાન ઉભાં, તણ અભીમાન ગરવ ॥ ૧૭ ॥ હેદળ
મેદલે નમ્ર આળ્યું, અરજીન બોલ્યા એમ; એરે ધનશામ વેરાઈ
ગયા; હવે કરીશું કેમ ॥ ૧૮ ॥ પ્રભુ કહે હવે કાઈ ન કરશે, જે કરે તે
દો કરવા, નહીં તો કોઈને નાંખશે મારી, છો લે મામમાં ફરવા ॥ ૧૯ ॥
આયુધ ઝાઝીને રહો ઉભા, તેમાં પાનશોં સુખ; સામી જાનરો બાંધ-
વામાં, દેશે દારણ કુખ ॥૨૦॥ એ રીતે નરને સમજાવ્યો સહિ જન
સમજ્યું સાર; હંસદ્વજ ફેરવે તેમ ફેર; ફેડે નહિ હથીઆર ॥ ૨૧ ॥
હંસદ્વજ તવ શાન્ત પામ્યો, મુછરહી હવ ઉચી; માર મારયા વણ રથ
હઠાવી; ફેરવે છે ગત્રી કુંચી ॥૨૨॥ પોળ શેરીન બખર ચડેટ; દરસાવંબ
ધુ ગામ, રણછોડરાયની જય જય બોલે; રહીયત જે તમામ ॥ ૨૩ ॥
હરીજન લોકો દરસણ કરે, ઉલટ પુરણ લાવે; મોતી પુસ્પને અખીલ
અક્ષત ગુણાલથી વધાવે ॥ ૨૪ ॥ એ રીતે મામમાં ફેવીને, લાવ્યો
રાણીને મહેલ, તવ સુખવંતી બારણે આવિ, જેવા છોગાળા છેલ
॥૨૫॥ પુજન કરવાની છાળ કરમાં, આવી પ્રભુ સનમુખ, નર નારા-
યણની કરિ જાંખી, ભાગી સરવની સુખ ॥ ૨૬ ॥ પુરણ પ્રેમે પુજન
કીધું સાષ્ટાંગ લાગી ચરણ, વીશ્વપતી વિશ્વભર સ્વામી, છેવટ લેજો
સરણ ॥૨૭॥ એટલે અંતરયામી રીજ્યા, પુરણ થયા પ્રસન્ન; કોમળ
દ્રષ્ટીએ કૃષ્ણે દિધાં, ચત્રંજીવ દરશન ॥ ૫૦ ॥ તવ હંસદ્વજ રથથી
ઉતરીયો, નન તરી કોમળ સુધ; કરજોડી શ્રી કૃષ્ણને કહ્યું, કહો તો
આરણ્ય યુદ્ધ ॥ ૨૯ ॥ જે યુદ્ધ કરવા ત્રતી ન દોય, તો સાંભળો ભગ-
વાન; નરને લેઈ મારે મહેલ; પધારે મેગાન ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુએ જોયું પા-

રથ સામું, શી મરણ અરબુન; પારથ કહે તમે જાણ, હું રહેવાનો
મુન. ॥૩૨॥ એટલે હંસદ્વજનિ પ્રત્યે, યોદ્ધા અશ્વમેધા હરણ; સાબાશ
ભક્ત ભાવીક રાજ; જેવી તમારી મરણ ॥૩૨॥ તવ રાયે અથીઆર પો-
તાનાં, નાંખી દીધાં દુર; લાંબો થઈને ચરણે લાગ્યો, ઉલટ આવિ ઉર.
॥ ૩૩ ॥ એટલે ઘોળાં નીશાન ચડીયાં, યુદ્ધ થયું બંધ; પારથને
હંસદ્વજ મળીયા; ક્ષીધો સ્નેહ સંબંધ ॥૩૪॥ શેન્ય મયાં શેન્યને ઠેકાણે,
સરવે હરખે ભરીયા; કુન્તી કુંવરને શ્રી કશ્મ, રથમાંથી ઉતરીયા ॥૩૫॥
રાયતણા મહેલમાં પધારયા; મુખવંતી રહી જોઈ, ભાવથી ભોજન કરાવ
વાને, કરાવી રસોઈ ॥૩૬॥ પછી સરવેને જમવા તેડયા છે ભાવતાં ભોજન
વીવેકથી પીરસી જમાડયાં, રીજ્યા ભુજાવન ॥૩૭॥ અરબુનજી કહે
ઓ માહારાજ, તમ લીધે આ પેર; નહીતો બહુ બળીયો રાજાંભારી
નાંખત ઠેર ॥૩૮॥ પ્રભુ કહે હવે સમજ્યા, સાચુ ન રાખત કાંઈ; આને
જીતીને નહોતા જવાના, રહેત હાંધને હાંધ ॥૩૯॥ પછી જમી મુખવાસ
લેઈ, સભા કરી બીરાજ્યા, માન્ય આપવા હંસદ્વજના, વાજત્રો બહુ વા-
જ્યાં ॥૪૦॥ પછી રાયે પ્રેમ ધરીને, દરસાવ્યો પુરણ ભાવ, નરનારાયણની
આમના લેઈ, સારો કર્યો સરપાવ ॥૪૧॥ તે પછી પ્રભુને પાયે પડીયો,
તમે છો વિશ્વ પતી; મુજ થકી તમારા સરખુ, કાંઈ અપાયું નથી ॥૪૨॥
ભાટે કહ્યું કરી કાંઈ માગો, વચન ચઢાવું માથે; કહ્યું કહે આયુદ્ધ મ-
હીને, નીકળો નરની સાથે ॥૪૩॥ અશ્વ ફેરવી હસ્તીનાપુર, યજ્ઞ વિશે
તમે આવો; એટલું માગું છું તમ પાસે; લેવાનો છે લાહાવો ॥૪૪॥ રાયે
વચન માથે ચડાવ્યું, નીકળવા મન કીધું, રાજપાટ ધર મામ સરવે, પુ-
ત્રાને સોંપી દીધું ॥૪૫॥ પંચકલ્યાણી અશ્વ પાન્ડવનો, લાવી પારથને દી-
ધો; એટલે સરવે આનંદ પામી, વાજીને આગળ ક્ષીધો ॥૪૬॥ પાન્ડવનું
દળ પુઠે આશ્રય, મુરો તોડે મંકોડે; હંસદ્વજ શેન્ય પોતાનું લેઈ, નીક-
ળ્યો અરબુન જોડે. ॥૪૭॥ હસ્તીનાપુર પ્રભુ પધારયા, અશ્વ તો ફરવા
જાય; શ્રોતા વક્તા સાંભળો આ, પુરણ થઈ કથાય ॥૪૮॥ ભક્તનો ને
ભગવાનનો મહીમા, શ્રવણ કરે જે જન, પાતક તેનાં નાશ પામી, પુરણ
થાય પાવન ॥૪૯॥ મનવાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાશે, પોહોળ્યા મનના કોડ;
વહીબ વહે શ્રોતા બોલો, જે જે શ્રી રણછોડ.

સુધન્વાખ્યાન સમાપ્ત.

કડવું ૬૧ રાગ સાખી.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, મુખ જનમેજેરાય; વિસ્તારીતુજને
 કહું હવે તેનો મહિમાય ॥૧॥ સુંદર એક સરવર આવ્યું, ત્યાં અરવે શું
 કીધું; પીપાસા બહુ લાગેલી તે, પેશીને પાણી પીધું ॥ ૨ ॥ એટલે ઘોડો
 ટળી જઇને, બનીયો ઘોડી રૂપ; તે જોઇને વિચારમાં પડીયો, પોતે અર
 જુન છુપ ॥૩॥ ઘોડી વેશે ઘોડો ચાલ્યો, વનમાં આગળ જાય; એવે બીજી
 સરવર આવ્યું, હય પેઠો તે માંય ॥૪॥ તવ ઘોડીનું રૂપ બદલાયું, થયું
 વાધનું રૂપ; તે જોઇ બહુ પસ્તાવા લાગ્યો, પોતે અરજુન છુપ ॥૫॥ પાપા-
 યુદ્ધથી તે વાધ હંકાર્યો, મયા જોકે જોજન; તવ વાધ ટળી અશ્વમેનીયો,
 હરખ્યો નર રાજન ॥૬॥ એવામાં એક રૂશી દિઠો, તેને પુછ્યો સંદેહ;
 રૂશીએ તે નિવારણ કીધો, ત્યાંથી ચાલ્યા તેહ ॥૭॥ અશ્વને લેઇને આ
 ગળ મયો, કુન્તી સુત નરેશ; એવે આગળ જતાં જતાં, આવ્યો ત્રીયાદેસ
 ॥૮॥ તે દેશમાં પુરૂષ નહી કોઇ, એકલી અબળા જતી; પ્રમેલા નામની
 રાજ્ય કરે છે, બળવંતી મદ માતી ॥૯॥ ચંદ્રાણી નામની પ્રધાનએની
 સહ જણે બહુ વિશ્વાય; પુરૂષને પ્રેમદા બનાવી; રાખે નમ્રની માંય ॥૧૦॥
 વળી બનાવે પશુ પક્ષી, એવિ બહુવાળી; તે નમરમાં ઘોડો પેઠો, સ્ત્રીઓ
 એ જોયો નીહાળી ॥૧૧॥ પત્ર સોનાનું વાચી જોઇને, તાણી બાંધ્યો તે
 ખાર; અરજુન સામા યુદ્ધે જતા, સરવ થઇ તઈયાર ॥૧૨॥ નાનાં
 પ્રકારનાં આયુદ્ધ લીધાં; માનુનિઓ મદ માતી; કેટલિ નારિના અરવ
 બનાવ્યા, કેટલીના કયાં હાથિ ॥૧૩॥ ઉંટ આકારે હય આકારે મજ
 આકારે બનાવી; તેવા હાથીપર રાણિ, બેઠી યુદ્ધ કરવાને આવી ॥૧૪॥
 સેન્યા સહ સુંદરિન ચાલિ, જોયા જેવિ ખુબી; અરજુન સહ સેન્યસા-
 થે ઉભો, તેનિ સનમુખ ઉભિ ॥૧૫॥ એટલે અરજુન એમ બોલ્યો
 કેમ આવિ સરવે નાર; પ્રથમ અમને પાય પડીને, આપી દોતો ખાર
 ॥૧૬॥ પ્રમેલા કહે સાંભળ નરપ તું, ઘોડો લેવો હોય હાથ; મરે સામા
 રૂંકણું કરિને, પરણો અમ્મરી સાથ ॥૧૭॥ અરજુન કહે જરે કુળતી,
 વિપરીત કયાં કરે યુધ; પરણિને અરવે નથિ લેવા, આવો કરીએ યુદ્ધ
 ॥૧૮॥ એમ કહીને અરજુનજીએ, હાથ લિધાં અધિવાર; શકળ સે-
 ન્યા ઉપડિ સાથે, દેવા માંડ્યો ખાર ॥૧૯॥ એટલે સખળિ અબળા
 કોપી, પાંડવમાં ભગરાણ; સરવ પુરૂષનાં સામુ જોઇને, મારે છે નેનબા-

૧૦ ॥ નેનખાણુ વાગે ન મોહ લાગે, વાગે નેન કટારી; મખડી-
 ને મુરછામાં પડતા, જુલમ કરે છે નારી ॥ ૨૧ ॥ જે જન પડીયો તે
 રડવડીયો, ન રહે શુભ કે સાન; એ રીતે સરવે થોડા પડીયા નથી મ-
 ઞને જાન ॥ ૨૧ ॥ એકલો અરજીન આખો નર છે, તેને મોહ નવલાગે,
 ખાણુવડે બહાજ્યો છે બળમાં, મન પાછું નવ ભાગે ॥ ૨૨ ॥ તવ સહુતાર
 છીએ એમ જાણીયું, એ નર મોહિત ન ધારો; સરવ કીયા મુઠી એને
 યીયું લેધને મારો ॥ ૨૪ ॥ એક સમજીને સુદરિ સરવે હાથ ગ્રહાં
 બીચાર; શુપતી જેડી મદાઓ લેધ, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૨૫ ॥ અરજીન
 જીને પાછો હરાવ્યો, જીતી પ્રમેલા રાણી, ધંદ્રતણી સુત કહયરથથાતવ
 થઈ આકાશ વાણી ॥ ૨૬ ॥ એ અખળા નહી જીતાય કોથી, એરેકુન્તી
 તન; મુમત તારો મુઠી દેધને, મનાવ્ય સરવનું મન ॥ ૨૭ ॥ અસુરોને
 હણવા જોમણીયે જુલમ કરેલો જેવો; અરજીન ઉપર કામનીઓએ, કેર
 ક્યો છે તેવો ॥ ૨૮ ॥ તેથી નર હિમ્મત હારેલો, વળી સાંભળી વાણી;
 તેથી અરજીન પુછવા લાગ્યો, કહો શું કોહોછો રાણી ॥ ૨૯ ॥ નારીઓ
 કહે એકવાર કહ્યું, વિશેષ શું કહેવરાવો; અરજીન કહે કબુલ માહરે
 હરતીનાપુર જાઓ ॥ ૩૦ ॥ અશ્વને ફેરવી આજું ત્યારે, પરણીશ તમારી
 સાથ; તવ અખળાએ સાચુ માન્યું, વચન લીધું હાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રમદા
 સરવને જીતી; સેન્ય નાંખ્યું તું ઢાળી; જાદુ વિચારી સરવેની, મુરછા નાં-
 ખી વાળી ॥ ૩૨ ॥ એટલે સકળ સેન્ય ઉઠ્યું, સાજુ તાલુડીપેર; પ્રમેલા
 પરાજીત કરવા લઈ મધ પોતાને ઘેર ॥ ૩૩ ॥ બેઠિન રાખી જોજનદિ
 ધાં, પછી ક્યાં વદાય; ઘોડો દીધો છોડો દીધો, તેતો આમળથાય ॥ ૩૪ ॥
 પુઠળ નરનું સેન્ય આણ્યું, આનંદ ગિપજે ઉર; ત્રીયા દેશની બીઓસર
 વે મધ હસ્તિનાપુર ॥ ૩૫ ॥ પંચકલ્યાણી પંથે પળેછે, પુઠળ નર નરેશ;
 એવો આમળ જાતાં જાતાં, આવ્યો બીશણુ દેશ ॥ ૩૬ ॥ તે દેશનો છે
 બીશણુ રાજ, અસુર જીતી જન; બીમે એક રાક્ષસ માર્યો તો, તે રાક્ષ-
 સનો તન ॥ ૩૭ ॥ તેને જઈ નારદે ચલાવ્યો, લડાવવાને સાર; તારા
 ખાપનું વેહેર લે તું, ઉઠ કહું કર માહાર ॥ ૩૮ ॥ એટલે બીશણુ
 મુઠ્યે ચઢ્યો, રાક્ષસ રાક્ષણી જોડે; મેદાનમાં આવી અરવ, ગિઓ
 હઠની હોડે ॥ ૩૯ ॥ અરજીન સાચું મુઠ્યે આરજ્યું, હાથ ગ્રહી હથિયાર;
 ધંદ્રનો નંદન અમણિતા મંતરે, ખાણુનો મારે માર ॥ ૪૦ ॥ હંસદ્રજ
 બીલદ્રજ સરવે, કરતા ઝાજુ જોર; બિશણુની રાક્ષસ રાક્ષણીઓ, કરતી

સૌર ઝકોર ॥૪૧॥ ચાર ચાર ગાઉના શરીર લાંબા, વીકટ વઢવું ધારે;
એવા અસુરો તાડ પાહાડ લાવી, પાંડવ દળને મારે ॥૪૨॥ રાક્ષણીઓએ
રોળ વાળ્યો, આઘીને અવળી ઉડે; માઉ માઉ લાંબા સ્થાન પોતાના, તે
છે વતી બહુ ઝુડે ॥૪૩॥ કંઈકને ઝાલી કાનમાં ધાલે, કંઈ જનને મળી
ભય; કંઈને ધાલે નાસ્કોરામાં; ધણી જવ અટવાય ॥૪૪॥ કંઈને કેશમાં
કંઈને બમલમાં, કરતી સૌરઝકોર; ખોબે ખોબે રણ ઉછાળી, કરે અંધા
૩ ધોર ॥૪૫॥ પાડવનું દળ ત્રાસ પામ્યું, સરવનું થારો મરણ; અરણ્યન
અતીથે મભરાયો, ધુજવા લાગ્યા ચરણ ॥ ૪૬ ॥ વલણ ॥ ચરણ લાગ્યા
ધુજવા, અરણ્યનના જે વાર, વહે વક્ષભ શું નીપન્યું સુણ્યજે શ્રોતા સાર.

કડવું ૬૨ રાગ ચૌપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજ સાંભળ ઉલટ આણી ધ્રુજ્યા
અરણ્યનજના પાય; હવે મુદ્ધમાં શી મત થાય ॥૧॥ જોયું હનુમાનજના
સામું; જુઓ કપીવર દુખ પામું, મારે કરો અમોને સાહાય; કેમ બેશી ર-
હ્યા છો ધબાય ॥૨॥ તવ અંજની કેરા સુત, એ તો થયા આકળા ભુત,
જોયું અસુરો સામું જ્યારે, ડરી રાક્ષણીયો સહુ ત્યારે ॥૩॥ આ તો લંકા
તણા બાળનારો, રાજ રાવણને મારનારો; એની આંખો થઈ મહા માઠી,
ભય પામી સહિ રાક્ષણી નાઠી ॥૪॥ તેવા હનુમંત કોપે ચડીયા; હુક કરિ
અસુરમાં ખડીયા; લેવા માંડ્યા રાક્ષસના પ્રાણ, પુંછ પછાડી વાળે ધાણ.
॥૫॥ એવે અરણ્યનને ચડી રીસ, છેદ્યું લીશણ કેર શીશ; હનુમાને વા-
ળી નાંખ્યો છેક, જવતો નવ મુક્યો એક ॥૬॥ પછી પરવત મોહોટોલી-
ધો, હુટના ગામપર મુઠી દીધો, તેથી કચરાયા સહુ પાપી, પછી પરવત
નાંખ્યો ઉથાપી ॥૭॥ બધું લીશણનું ધન લીધું, હસ્તીના પુરપોચા ડીઢીધું,
ત્યાંથી પાંડવ થોધ પરવરયા, વાજ લેધને સહિ સીધાયા ॥૮॥ ઘોડો જેમકાવે
તેમ જય, એને ફાવે ત્યાં વીશ્રામ ખાય; જ્યાં વીસામો કરે તો ખાર, ત્યાં વી-
સામો બંધાવે સાર. ॥૯॥ જ્યાં પેશાબ અશ્વનો હુઓ, ત્યાં તો બંધાવે
વાળ્ય કે કુઓ; એ અશ્વ કરે લાદ જ્યાંય, ધરમશાળા બંધાવે ત્યાંય.
॥ ૧૦ ॥ એવી રતે વાવરે ધન, જતાં ઓવીયું મતક વન; તે વનના
પ્રાણી જેહ, એક દીવસમાં મરે તેહ ॥ ૧૧ ॥ હરી હરી જીવે પોહોર

આર, તેમાં માંડી લે સંસાર; એવી બોમીથી નીકળીયા, અથ પુઠે મણી-
પુર પળીયા. ॥૧૨॥ ધણું સુદીર છે એ જામ, મોહોટાં મોહોટાં બાંધેલા
ધામ; રાજ કરે અરજુનનો તને; એનું નામ છે બખ્તવાહન ॥૧૩॥ એતો
ધલેવાનનો જ્ઞાત ચીત્રકળા છે એની માત; જ્યારે અરજુન જોગી થયોતો,
પંપા શરેવરે ગયોતો. ॥૧૪॥ તેમાં શરપણિયો બે હતી; મુળ અપછરાની
મતી; તેને દુરવાશાનો હતો આપ, તેથી શરપણે થઈતી આપા ॥૧૫॥ અર
જુનનાં અરણ્ય પ્રતાપે, હતો તે દેહ પામીતી આપે; વચીતિ અરજુનની
સાથ, નારદે ઝલાવ્યો તો હાથ ॥૧૬॥ એતો કથા જામળ આવીમધ, માટે
વીસ્તારતા નથી અહીં; તે ઉલપીનો સુત ધલેવાન, બીસ્મ સામે લલચેતો
નીધાન. ॥૧૭॥ ત્યાં પામ્યો હતો એ મરણ, તે તો જણે બધી ધરણ, એ-
ના જામમાં મયો તો ખાર; આવ્યો કુન્તી કુમાર. ॥૧૮॥ તેવા કળીકળવા
લાગ્યા કામ, રસ્તે આડો ઉતરીયો નામ, એવા માઠા થયા સુકન નોયે ના-
બ્યું અરજુનને મન. ॥૧૯॥ એવે ઘોડો જામમાં જય. એક શેવકે દિઠો
ત્યાંય; તેને દોરડે બંધન કીધો, બખ્તવાહને જઈ દીધો. ॥૨૦॥ અરવને
બાંધ્યું પત્ર જોહ, બખ્તવાહને વાંચી બેયું તેહ જણ્યું મુજતાતનો તો ખાર,
કેમ રાખી શકું સગાર. ॥૨૧॥ એનો સુબુદ્ધિ નામે પ્રધાન, તેને પુછ્યું
નર સંતાન; આતો મુજ તાતનો નો ખાર, તેનો શો કરવો વિચાર ॥૨૨॥
તવ પ્રધાન બોલ્યો એમ; બાપના સામા બાહાજીએ કેમ ચાલો લ્યો
મોતી પુષ્પની થાળ, સહુ સામા જઈએ પમપાસ ॥૨૩॥ લેઈ જઈએ સા-
કરનાં પાણિ, પીતાને પાંધએ પ્રેમ આણી; એવું કહ્યું પ્રધાને જ્યારે, ઉઠયો
બખ્તવાહન ત્યારે. ॥૨૪॥ ગયો ધરમાં પુછવા વાત, જ્યાં બેઠી પોતાની બે
માત તેને જઈ કહ્યા સમાચાર આવ્યા છે કુતિ કુતાર ॥૨૫॥ તવ પ્રેકે
માતા કહે એમ; બેટા અરવ તે બાંધ્યા કેમ; વાજી લેઈને સામા જવો, પા-
થે પડીને જામમાં લાવો. ॥૨૬॥ એવું કહ્યું એની બે માત, મગી પ્રધાનની
વાતે વાત; એતો ધણીક દરખે બસ્યો, આમતા લેઈ હેડો ઉતરીયો. ॥૨૭॥
લીધો પ્રધાન શેન્યા સાથ, પોને વધાવ્યા જવ ગાહાથ; બેઠીયો પંચ લ્યા-
ણી; જય વદતો દીનતા વાણી. ॥૨૮॥ જામ બારણે અરજુન કેમો, એના
મનમાં કરે મનસુખો પુછ્યું હંસદજને તે કામ, આતો કાચુ રાજનું જામ ॥૨૯॥
બોલ્યો હંસદજ વચન, અહીં રાજ છે બખ્તવાહન; એનાથી સહુ ડરેહું
હરું; માહાવી ખંડણી એને ભરું. ॥૩૦॥ જ્ઞાત માહાના સેવરણુના સાર,

તું તો ભર છું કુન્તી કુંવાર; ધણું સુંદર છે આ ગામ, મણીપુરછે નમર
તું નામ ॥ ૩૧ ॥ એવિ વાત કરે છે જ્યાંય, આળ્યો બખડવાહન ત્યાંય;
પેઠો પાંડવના શેન માંહી, પુછી ભેયું શેવકને ત્યાંહી ॥ ૩૧ ॥ ક્રીયો
અરભુન કુન્તી તન, ત્યારે સેવક વહયો વચન; પેલા રથ પરછે હનુમાન
તેમાં અરભુન સતિ સંતાન ॥ ૩૩ ॥ તવ પુત્રને હરખ ચડીયો, જઈ અ-
રભુનને પાય પડીયો; છોડી બંધન બેડયા હાથ, ભલે પધાર્યાં મુજતાત,
॥ ૩૪ ॥ અશ્વ જાંઘ્યો હતો મેં આપ, તે તો અપરાધ કરજે માફ; મને
જનમ્યે થયા બહુ દન, પણ આજ થયાં દરશન ॥ ૩૫ ॥ મને નોહતોશ્મા
ડ્યો ખાપ, પણ આજ થયો મેળાપ; લાહાવો વીત્યો મુને અપાર, માહારો
સફળ થયો અવતાર ॥ ૩૬ ॥ વળણ, ॥ સફળ જનમ થયો માહયરો, રહી
નહી ખામી લગાર; વ્યાસ વહ્નલ મુખે ઓચરે, વિપ્રીત થયું તે વાર.

કંડવું ૬૩ રાગ સવર્યાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ
ને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ બખડવાહન એવાં વચન બોલ્યા
નરને પડ્યો વીચાર; આદેશમાં હું કયાર આવેલો, કયાંથી માહરો કુંવાર
॥ ૨ ॥ સાએવામાં વરસકેતુ બોલ્યો પારથ પ્રત્યે વચન; એરે માહારા અરભુન
પીતાફ આ ક્રીયો તમારો તન ॥ ૩ ॥ એટલે કીરટધર એમ બોલ્યો,
મુને નથી કાંઈ ચાદ; તવ બખડવાહન વહયો વાણી, કરશે નહીં વિવાહ
॥ ૪ ॥ તમારો સહુ સદેહ ટાડું, સાંભળજે વચન; હઠી વરશ ભેખી
થઈને, નીકળ્યા તમે વન ॥ ૫ ॥ તવ પંપાસરોવરે અપહરા, બે પર
ણ્યા, તમે તાત; તેનો હું છું દીકરો એ, થાય છે માહારી માત ॥ ૬ ॥
ઉદપીનો હલેવાન હતો તે, આળ્યો તો તમ ધરણ; બીસ્મના સામુ યુદ્ધ
કરીને, તે પામ્યો તો મરણ ॥ ૭ ॥ ચીત્રકળાનો દિકરો હું, એરે
માહરા તાત; હવે મુજને ઓળખી લેજો, કરી માંડીને વાત ॥ ૮ ॥
વીનાશકાલે વીપરિત બુકધી, થઈ અરભુનની સાર; તેથી બખડવાહન
સામો, અવળો કર્યો ઉચ્ચાર ॥ ૯ ॥ તારી માતા વેશ્યા સરીખી,
અનેક એને સ્વામી; માહારો દીકરો કહું તને તો, લાગે કુળમાં
ખામી ॥ ૧૦ ॥ એટલે બખડવાહન બોલ્યો; તાત બોલો વીચારી;
હું છું તમારો દિકરો ને, સતિ જનેતા મારી ॥ ૧૨ ॥ એટલે અરભુન

એમ બોલ્યા, શું મુજને સમજાવે; માહારો દીકરો હોય તો ઘોડો, લઈને
આપવા નાવે ॥૧૨॥ બ બરે નંદન વેસ્યાના, હું નહિ તારો તાત;
એમ કહી અબરવાહનના, છાતીમાં મારી લોત ॥ ૧૩ ॥ એટલે અબર-
વાહન કોપ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; હવે ઘોડો લઈને બળે, જો કુંતી
ના તન ॥ ૧૪ ॥ બે હમ્મશ સતીનો દીકરો ને હમ્મશ તમારો બાળ; તો
તો પાછી પાની ન કાઢું, આણું તમારો કાળ ॥ ૫ ॥ એક કહી
ને ઘોડો લઈને, પાછો વળ્યો મહા બળીયો; રાતો તાતો થઈ અલો,
અરબુન પર કકળીયો ॥ ૧૬ ॥ મામમાં જઈને અરવ બાંધ્યો, પોતે થયો
તમ્મયાર; વસ્ત્ર આભુષણ ધારણ કીધાં, હાથ લીધાં હથીઆર ॥ ૧૭ ॥
સસરદોષી શેન પોતાનું; લીધું લડવા સંજ; પ્રધાન સહીત સરવેચ્છા
યુધ્ધતણે ॥ ૧૮ ॥ આવાજ તેમજ તે આંચો બાગોરે, પુરણપ્રીધીચઢાઈ
અરબુનજી પણ તત્પર થયો, આઢરી મોહોટી લડાઈ ॥ ૧૯ ॥ ઉંચો કર
કર્યો કીરતધરે, મરણું તો એકવાર પાછી પાની કોઈના કરશો, વરતાવો
હાહાકાર ॥ ૨૦ ॥ એમ કહી ગંગેવનામા ધનુશ લીધુ હાથ, ટંકાર કીધો
કીરીટધરે, હામ ધરી મન સાથ ॥ ૨૧ ॥ તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોંચ્યો, ડોહ્યા
દશે દીગપાળ; ધરણ લાગી ધુજવાને; બળબળ્યું પાતાળ ॥ ૨૨ ॥ વરસકેતુ
ને મેઘવરણ, અનુશાસન જેહ; પ્રદુમાન અણીરૂધ બળીયો, યુમનાસ્વબળ
દેમ ॥ ૨૩ ॥ સુવેધ ને નીલદ્રજ રામ વળી હંસદ્રજ રાય, એવા એવા અ
તીરથી તે, મારથી બહુ કેહેવાય ॥ ૨૪ ॥ તેમણે સરવે બાણ ચઢાવ્યાં હેવા
માંડ્યો માર; રોશમાં રૂઠે બાણ છુટે, જેમ વરશે મેઘ બારાણ ॥ ૨૫ ॥ અરબુન
જી એક બાણ ફેંકે, સુસવાડા કરતું બય; એક બાણ એનું જતાજતામાં,
એંશી શહસ થાય ॥ ૨૬ ॥ યુમનાસ્વનાં સાંઠસહસ સુવેધનાં સવાયાં, નેક
શહસ નીલદ્રજનાં બણ બાણ વીચાયાં ॥ ૨૭ ॥ હંસદ્રજનાં બેલણ છુટે,
વરશે હાહાકાર; વરસકેતુ એક શરથી, છુટે આળીશ હબર ॥ ૨૮ ॥ પ્રદુમા-
નનાં પચીસ શહસ, અણીરૂધનાં અઠાવી, બીજાં જોદાનાં બહુ બહુ છુટે,
કોણ શકે મણાવી ॥ ૨૯ ॥ અરબુન તરફથી એક છુટે, જેમ ન શકાય અક્ષ,
બબરવાહનું એક છુટે, તેના થાયે દશ લક્ષ ॥ ૩૦ ॥ હંસદ્રજ નીલ-
દ્રજ અરબુન, બાણ મારે એક વાર, એટલામાં અબરવાહન તે મારી
વળે બે વાર ॥ ૩૧ ॥ બુલમ કરતો જરા ન ડરતો ભરતો નહી પમ
પાછો, અરબુનજીમાં મનમાં બણી ગયો, નથી એકરો કાયો ॥ ૩૨ ॥ એ
વામાં અરબુનજીએ પુરણ જણાવી રીસ, અબરવાહનના સારથીનું સે-

દી નાંખ્યું શીશ ॥ ૩૩ ॥ એટલે બખ્તવાહન કોપ્યો, લીધું કાળજવર પાણી;
અરજીનજની ત્રણ ક્ષોણીનો વાળી નાંખ્યો ઘાણ. ॥ ૩૪ ॥ એટલે વરસકેતુ
કકળ્યો, દીધું દધવત દાખી, બખ્તવાહનના રથની ધજા, તરત છેદિ નાંખી
॥ ૩૫ ॥ તવ બખ્તવાહને બાણ માર્યું જ્યાં છે અંજન તન, વજર દેહી
હનુમંત છે પણ. ડિરાડયા મગન ॥ ૩૬ ॥ તે જઈ ઘડતંકા પડયા અરજીન
પાખ્યો ત્રાસ; અરેરે આ બળીયા સાથે, મેં ક્યાં કર્યો વિનાસ ॥ ૩૭ ॥
એવે બખ્તવાહને બીજી, બાણ માર્યું કરી રીસ; કરણ કુંવર વરસકેતુનું
છેદી નાંખ્યું શીશ ॥ ૩૮ ॥ ત્રીજે બાણે પ્રદુમાનને મારી નાંખ્યોઠેર, પારથ
થરથર ફૂંજવા લાગ્યો, થઈ મયો કાળો કહેર ॥ ૩૯ ॥ આંખોમાંથી આંસુ
છુટયાં, ભાગી મયું ધરસુત્ર; અભેમન્યુને વીશારયો તો, દેખીને આ પુત્ર
॥ ૪૦ ॥ અરેરે આટલા દીકરાથી, હતું કરણનું નામ; મહારી બીડનો ભા
ગીયો કથલ્યું સઘળું કામ ॥ ૪૧ ॥ એની જનેતાને જઈન, દેશશરે ॥ જવા-
બ અરેરે કરમ થયું કઠોર, દ્રુતી પડીયો આભ ॥ ૪૨ ॥ એવી રીતે રડવા
લાગ્યો કુન્તા સતીનો તન; તે જોઈને બખ્તવાહન, બોલ્યો મુખ વચન.
॥ ૪૩ ॥ આરે નંદન કુંતાજીના, હવે શું રડવા બોલો; પહેલું કહું ત્યારે
નવ માન્યું, અરવ અણેરો પેઠો ॥ ૪૪ ॥ ખરો પુરૂષ નથી તુતો, કાળજડાનો
કાચો; વંદળનો વેશ ધર્યો હતો તે. વંદળ સાચેસાચો ॥ ૪૫ ॥
જનુનીતું પેટ લબલ્યું, બોલ્યું આપનું નામ, કાળજડું કાચુ હતું તો
શીદ માંડ્યો સંગ્રામ ॥ ૪૬ ॥ એવાં કદ વચન સુણિ, કોપ્યો ઇંદ્ર કુંવાર
બખ્તવાહનનિ સામે બાજ્યો, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૪૭ ॥ તે મારને કું-
વર નથી મણતો, વહોડે બાણ જળ ધારા; બાલોડાં ચળકે બાણે મગન
થી, ખરખર વરસે તારા ॥ ૪૮ ॥ દિનમણી બાણે દબાઈ મયો, બંધપડ્યો
પરકાશ; જેવો જીલમ રામે કીધો, તેવો પાડ્યો ત્રાસ ॥ ૪૯ ॥ એવામાં
બખ્તવાહને, કામજ કેવું કીધું; મોહાસ્તરનો મત્ર બાણીને, બાણ અમ-
ણિતું લીધું ॥ ૫૦ ॥ તે ફેંક્યું ફરપુદ્દી ફરિને, બહુ બળમાં બાણ એક;
એમણીતા મંતરે કરીને, બાણ થયાં અનેક ॥ ૫૧ ॥ તેણે સંતેની રૂઢીયા
બેદિ, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; હાથી ઘોડા ઉંટ સુઢાં, ઢગી ઢગીને પડી-
યા ॥ ૫૨ ॥ પછી એકલો અરજીન રહ્યો, તેને માર્યો બહુ માર; રૂંએ
રૂંએ છીંદ પાડ્યાં. તોડ્યાં વસ શણગાર ॥ ૫૩ ॥ એવે ફરશુરામજી-
ના, બાણનું બાલોડું જેહ; પારધીના પાસેથી આવેલું, બાણજ કાલા-
ર્યું તેહ ॥ ૫૪ ॥ તે બાણ અરજીનના ક્રત્યુનું, બખ્તએ લીધું આપ;
તે વેળા કુન્તા નંદનને, આવ્યો દ્રોણનો આપ ॥ ૫૫ ॥ એવો જોગે જોગ

મળીયો; બાણ ફેંક્યું તે દિશા, ધંદના નંદન અરજુનજીવું, છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥૫૬॥ સરવેને પૃથ્વી પોરાડયા, શેવકને કહ્યું છુટો; સરવેને મારી આમના છે, પાન્ડવજીને હુટો. ॥૫૭॥ એવે આ પી આમનાકે, શેવક છુટયા સાર પાન્ડવની સરવે શેન્યાના હુટી લીધા રાજ્યમાર ॥૫૮॥ પછી પાન્ડવનો અશ્વ લેધને, સઉ સંગ ગામમાં બધા ઉડે પી ચિત્રકળા બે માતા, તેને જઈ પડયો પાય ॥૫૯॥ આ માતા પાન્ડવજીને માર્યું, મારયો અરજુન તોત, વેશ્યાનો મુત કહ્યો માટે, શીશ છેદ્યુ મુજ માત. ॥૬૦॥ વળણા તાતવું મુસ્તક છેદીયું, એરે માહારી માત, વજ્રલ વહે તવ બેઉજીયો, કરતી આંસુપાત.

કડવું ૬૪ રાગ સીંધું.

લાડકવાયા દિકરા, માતાને દિધા રંડાપો; સમયજી બણ્યાછતાં મારયો શું આવ્યો તો અંધાપોરે, લાડકડા. ॥૧૮૬॥ તાતને તેડવા મોકલ્યો તેમાં તેં તો રણયુદ્ધ ધાર્યું; કયાંથા આનંદ તો ઉપભવે, હેવાતજી ઉતાર્યું રે. લાડકડા. ॥૧૯॥ દિકરા થાભે સોસો વરસના, મરએ વિધવા માડી; માથે કંથ રોયે ત્યાં સુધી, હાથીની અંબાડીરે. લાડકડા ॥૨૦॥ ભેર જવાનીનું જણવ્યું થરમાં, જનમ અમારો બાળ્યો; પેટ કોહ્યું પાટો કયાં કરીયે; દાવ દુશ્મનનો વાળ્યોરે. ॥ લાડકડા ॥૨૧॥ ઢીકે ઢીંચણમાંથી ઢાળી; એથી મુત શું છુટો; ખાંખત કરી ખોવરાવિ નાંખ્યો, ચોટલો આંલો ચુડોરે, લાડકડા. ॥૨૨॥ તાતને કેહેવે તમોગુણ વાળ્યો, તરછટ ઉતરયો આડો; હરતાં ફરતાં અંધ કરી આણ્યો, ખુણા ખોળવા દહાડોરે ॥ લાડકડા. શરીરની સંસાર શોભા ટાળી, ગોરણી મણાતી કાહાડી; ચીર ઉતરાવિને પેહેરાવી સ્વેત સીંધુરિ સાડીરે. લાડકડા ॥ ૬ ॥ કાળાટીઢી કપોળ ચોટી, કંથ મરાવ્યો નારી; તે જીવડું ધિક્કાર અમારું, ચાલું પેટ કટારીરે. ॥ લાડકડા ॥૭॥ ભોમવે છે પીતાની પુણ તે કાંઈ મનમાં નાવ્યું; છોકરવાદી છેકજ ઝીઢી, ફાટયો ફરયો જેમ ફાવ્યું રે. લાડકડા. ॥૮॥ વળણુ, માના મેહેણા સાંભળી, અતી થયો ઉચાટ, કહે વજ્રલ રડવા મચ્યો, કુવર હાથયા ફાટ.

કડવું ૬૫ રાગ કાશી.

ફારે ખોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, સઉનાં નેત્રે ભરાયું પાણી; ફારે

બેઉ અમળાઓ નિકળી રડતિ, કેશ કાઢાડિને પ્રભવી પડતી ॥ ૧ ॥
 હારે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતી બાહાર આવી, લીધું કંથનું શીશ શોધાવી, હારે
 ઉલ્લપી ઉછંમમાં લે ચેતી, નાહાની ચીત્રકળા ધડ ભેતી ॥ ૨ ॥ હારે
 ખોળીને ખોળામાં ધડ લીધું, પછી કલ્પાંત કારમું કીધું; હારે ત્યાં તો જન્મ
 વાહન આવ્યો રડતો, બેઉ માતાને પાવલે પડતો ॥ ૩ ॥ હારે માહારી જનુ
 ની કહો તે કર; કોહો તે આપઘાત કરીને મર; હારે મેતો છાકરવાદી
 છર ધારયો, ભુલ્યો ચુક્યો પીતાલને મારયો ॥ ૪ ॥ હારે મને કહો ક્ષત્રીનો
 સુત, તેથી થઈ ગયો આકળો ભુત, હારે માહારી થઈ મધ ધાંકી કરણી,
 કહિ કટાર લઈ ઢળ્યો ધરણી ॥ ૫ ॥ હારે તવ ઉલ્લપી બોલી મુખ એમ;
 બેટા મરણ કરે તું કેમ; હારે તુને બતાવું એક ઉપાય, તેણે કરેતો સજીવન
 થાય ॥ ૬ ॥ હારે તેથી કાળા ટીલી બધી જશે, પુનઃ હશેતો સજીવન થારો;
 હારે તેથી લાજ જમતમાં રહેશે, આખું વીસ્વાશાખાશી દેશે ॥ ૭ ॥ ગામ સાળી
 એટલે બહુ વાહન બોલ્યો, માતાજી લાગું પાય; ઝટપટ મુને ઇલાજ બ-
 તાવો, આરે માહારિ માય ॥ ૮ ॥ તવ બેઉ માતાએ ઉતારિ આપ્યા પો-
 તાના શણગાર; લે આ લેખને જ પાતાળે. આ માહારા કુમાર ॥ ૯ ॥ શીશ
 નામ છે તાત અમારો, ત્યાં જઈને એમ કેહેજે, થઈ પુત્રીયો વિધવા
 તમારી એમ કહી શણગાર દેજે ॥ ૧૦ ॥ જમાત તમારો મરણ પામ્યો,
 પણ ધડ શીશ છે પાસ; બેઉ બેહેનો બહુ રડે છે, પડી રહ્યો છે ત્રાસ;
 માત્ર તમારા જીવતા થાયે, એવો આપો ઉપાય; નહીં તો તમારી પુત્રીયો
 મરશે, થાય બેઉ મુજમાય ॥ ૧૧ ॥ એટલે જીવાડવાની બુટી; આપશે બે-
 ટા તુને; તેથી સહુ જીવતા થારો, આનંદ ભેજજે મુને ॥ ૧૨ ॥ એવાં વચન
 માતાનાં કુણી, તરત થયો તૈયાર; પાતાળ જના જનુનીના લીધા
 થોડા શણગાર ॥ ૧૩ ॥ પ્રથવી પારથનાથી પાતાળ ગયો, જ્યાં આ-
 મળ શેષનામ; પાસે જઈને શણગાર ચુક્યા, દરશાવ્યો વધરામ ॥ ૧૪ ॥
 જુઓ તમારી પુત્રીઓના શણગાર સજી ઊંતરીયા; વીધવાપણુ એમને
 આવ્યું, સુખના દીવસ ફરીયા ॥ ૧૫ ॥ તમારી પુત્રીનો પુત્ર હું થાઉં,
 મેં વીપ્રીત કરી વાત; શેજ સ્વભાવ યુધ થવાથી, મેં મારયો મુજ
 તાત ॥ ૧૬ ॥ ધડ મુસ્તક મેં જુદાં કીધાં, કળકળી મુજ માય; માટે અર-
 જુન જીવે તેવો, આપો કાંઈ ઉપાય ॥ ૧૭ ॥ તવ શેષનામે પાતારકેશ; તે
 ડાબ્યા સહુ નામ; બેસાડીને પુછે પોતે, દેખાડે વધરામ ॥ ૧૮ ॥ મુજ
 પુત્રી વીધવા થઈ છે, આવી ગયો મુખ અંત; સજીવન કરવા આપુ

મણીતો; છલે એનો કંથ, એટલે સરવે નામ બોલ્યા; પુત્રીનું કષ્ટકાપો;
 ઝટપટ આપી ભય પાછો તો સુખ રૂપે મણી આપી ॥૨૩॥ એ મણી આ
 પછો પ્રાણુજીવનછે, નાગોનેમરડનો ભય; હીંડતાં આલતાં આપણાવંશ
 નો; કરી ભય છે ક્ષય ॥૨૪॥ મોટે મણી આપણે રાખ્યો છે, તે જાણો છો
 વાત, આપણુ જીવન બગડે નહીં એમ કરજો બનો બતા ॥૨૫॥ એટલામાં
 ધુત્રાદર નામે, દુરિયોધનનો સ્નેહી, કહ્યું કે આપવો નથી પાછો ન પોઢો
 ચાડે લેઈ ॥૨૬॥ તે એકલાનું કહ્યું ન માન્યું, બગડેને મણીઆપ્યો ધુત્રા
 દર નામ બેઠાજ્યો, બગડેને ક્રોધ વાપ્યો ॥ ૨૫ ॥ સામાસામી બેઉજીણુ
 થયા, વીખીત થઈ છે બુધ; મન મુકીને પાતાળ વીશે, આરંભકીધુ યુદ્ધ
 ॥૨૬॥ ધુત્રાદરના સામો થયો, બગડવાહન લેઈ બાણ; ક્રીડીયાસ્તરથી
 ક્રીડીયો કેરું વાળ્યું બહુ હથરાણુ ॥૨૭॥ જાતે ક્રીડીયો નામનેપડી બાહાલ,
 નામને કાયર ક્રીડા; તેથી ધુત્રાદર ગયો નાશી, બગડ્યો જવા દીધો
 ॥૨૮॥ પણ ધુત્રાદરના બે પુત્ર, હુંપદ ને હંકાર; રીસ ભરેલા ભોમીમાં
 ગયા, વેર લેવા તે વાર ॥૨૯॥ બેઉ અપહરાના બોળામાં, ધડ ને મુસ્તક
 જેહ; અચ્ચાનક લઈ નાશી ગયા, રમણ દીપમાં તેહ ॥ ૩૦ ॥ તે સમે કુ-
 ન્તાને એમ ભાસ્યું, અરભુન પામ્યો મરણ; વરશકેતુ પણ મરણ પામ્યો,
 જેનો પીતા કરણ ॥૩૧॥ એવા એવા બહુ જન મુઆ એવું ભાસ્યું જ્યારે
 કુન્તાજીએ જાણત થઈને, પુછ્યું પ્રભુને ત્યારે ॥ ૩૩ ॥ એ પ્રભુ મને
 એમ ભાસ્યું, તેમાં કરવું કેમ; સતીનું એવું વચન સુણી, પડ્યો પ્રભુને
 વેમ ॥૩૪॥ અપર ભેગણિ ધરપતીને, જઈને પુછી વાત, એરે ભગની
 સાચું કહેજો, જણી મને તુજ ખાત ॥ ૩૫ ॥ અશ્વ લેઈને જે જે ગયા
 છે, તેઓની રી છે ગતી; તવ પ્રભુ આગળ ધરિ હથેળી, પોતે ધરપતી
 સતી ॥ ૩૬ ॥ તે હથેળીમાં ભુગદિશે ભેયું, દાજ્યું અંતસંકરણ; પારથ
 વરસકેતુ પ્રહુમાન, સરવ પામેલા મરણ ॥ ૩૭ ॥ સરવ શેન્ય પડેલું
 દીહું, પોતે ભુગદાધાર, પામી ઉદાશ ઉભા થયા, વળી બોલ્યા મોચાર
 ॥ ૩૮ ॥ એ ભગની તેં અપર ભરીયું; ઉતરયા તુજ શણુગાર, પણ
 હાલમાં મુકી દે સરવને, જીવવા દે લેખાર ॥૩૯॥ એટલે અપર ભેગણી
 બોલી, આ ભુમ થાય છે પુરો; થોડે દીવશે કળયુગ બેશે; મુજ ભક્ષ
 રહે અધુરો ॥ ૪૦ ॥ કળીયુગના જીવોનું ભક્ષણ, આરે કરવું નથી;
 તે મોટે જે ભક્ષ લીધું, તવ બોલ્યા જહુપતી ॥ ૪૧ ॥ હમણાં તું મુકી
 દે સરવને, વેણુ વહેલું થાયું; છપન કોટી ચાકવ માહારા, થોડે દીવશે

આપુ ॥૪૨॥ એટલે ધૃષ્ટતી સતી બોલી વચન પાળી લેજો, જવો સરવે
 ને મુઠી દિધા, જલવ મુજને દેજો ॥ ૪૩ ॥ એમ કહ્યું તવ ઇશ્વર આલ્યા,
 બહુ ચીંતામાં પેઠા; લીમ કુન્તાને સાથે લેધને, ગોવિંદ મરડે બેઠા ૪૪
 આકાશ મારગે ઉડી આલ્યો મરડ તેણી વાર, મણીપુરમાં પ્રેમે પધાર્યા
 પોતે દેવ મોરાર ॥૪૫॥ મરડ ઉપરથી ઉતરીયા, પ્રભુ કુન્તા લીમ ધણી-
 થો; તે સમે મણી લધને આવ્યો. તે બખરવાહન મળીયો ॥૪૬॥ તેને પ્ર-
 ભુએ ઠપકો દીધો, તુજને આવું ન થટે બખર કહે મેં યુદ્ધ કર્યું છે, તા-
 ત સામુ રાજવટે ॥૪૭॥ મૂને વેશ્યાનો નંદન કહ્યો મારે ચઢી બહુ રીસ,
 યુદ્ધ કરીને તાત તણું મે, છેઠી નાંખ્યું શીશ ॥૪૮॥ પાછળથી પસ્તાયો
 ઘણો, મુજ માનો ઠપકો આવ્યો, મારે સરવને જીવાડવાને, પાતાળથી મ-
 ણી લાવ્યો ॥૪૯॥ એમ કહીને હળીમળીને, શેન્ય પડ્યું ત્યાંજય; મમ-
 રએ માતાને પુછ્યું ધડમુસ્તક છે કયાંય ॥૫૦॥ તવ બપછરાખે ઉબોલી
 એક થયું વીધન, કોઇક નામના પાતાળમાંથી, આવ્યા બે તન ॥ ૫૧ ॥
 તે ધડ મુસ્તક લેધને નાઠા, ઝોરે મહારા બાળ; એટલે ત્રીમસેનમાજીને
 બોલ્યો, સાંભળો શ્રી ગોપાળ ॥૫૨॥ કેવા કનીષ્ઠ માણસ તમે, પગલાં ત-
 મારાં થયાં; એટલે ધડને મુસ્તક બેઠે, મુજ બંધુનાં મયાં ॥૫૩॥ એવું સાં-
 બળી કરન પ્રભુને, પુરણ પ્રમટી રીસ; પોતાના સુદરસણ ચક્રને, આમના
 કરી જીમધીસ ॥૫૪॥ જા જઈ ધડ મુસ્તક લાવી દે, કહી મુક્યું મોરાર;
 રમણદીપમાં સમુદ વીશે, પોહોચ્યું તેણી વાર ॥ ૫૫ ॥ હંકાર હું પદ
 બે બાઈના, મુસ્તક નાંખ્યાં કાપી, અરજીનતું ધડ મુસ્તક લાવી; દીધાં
 પ્રભુને આપી ॥૫૬॥ તે ધડ મુસ્તક બેમાં દીધા, પછા મણી ચળકાવ્યો;
 એટલે અરજીનના વપુમાં એક પક્કે પ્રાણ આવ્યો ॥ ૫૭ ॥ માર
 માર કરતો ઉભો થયો, ખડમ લીધું હાથ; તવ લીમશેને બળ કરીને,
 બીડાવી દીધી બાથ ॥૫૮॥ ઓ બાઈ મારવા જવો છો કેને, મીથ્યા
 કરો શું શોર, કેવારના કેમ મરી પડ્યાતા, કયારે ગયું તું જોર ॥ ૫૯ ॥
 મુમત મુકો બહુ નાખોલો, વીચારી વઢીયે વચન; બખરવાહન સુતતમા-
 રો, શુભ સતીનો તન ॥ ૬૦ ॥ અરજીન કહે સત્ય છે વીરા, જનેતા એની
 સતી. તવ બખર પીતાને નમ્યો, નિરમળ થઈ મતી મતી ॥૬૧॥ પછી
 શેન્યમાં મણી ચળકાવ્યો, સરવ થયા સંલવન; કરન કુન્તાજીને લીમ
 ના પ્રત્યે બોલ્યા એમ વચન ॥ ૬૨ ॥ હસ્તીના પુર તમે પધારો, હું
 રહીશ અરજીન સાથે, આગળ વીકટ દેશ આવે છે, બહુ બહુ વીધન

મથે ॥૬૩॥ એમ કહીને વિદાય કીધાં રહ્યા શ્રી રણુછોડ; મામનેવિશે લઈ
મથે સઉને બન્ધી ધરી મન કોડ ॥૬૪॥ પાંચ વ્રક્ષા પરાણામન કીધી,
પ્રેમ ધણેરો વાપ્યો; પત્રકલ્યાણી વાળ પીતાનો પ્રેમકરિને આપ્યો ॥૬૫॥
પોતે પોતાનું સેન્ય લેખને, તાતની જોડે જાય; અશ્વચોક્કી કરતાચાલ્યા
આનંદ ઉર ન માય ॥૬૬॥ વળણ ॥ આનંદ ઉર માતો નથી, આગળ
ચાલ્યા છેક; વહન વહે આગમ જતાં આવી નમરી એક ॥

કડવું ૬૬ રાગ સામેરિનો દોહરો.

જ્યમુનીશ્રી એણીપેર બોલ્યા મુળ જનમેજરાય વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ આગળ જતાં નમરી આવી,
ત્રંબાવતી છે નામ; તેનો રાજ મોરદજ છે, પુન્ય તણે વિસરામ
॥ ૨ ॥ તામ્રદજ છે દીકરાતેનો સદા રહે મજ; પાંડવ જેવો મોરદ-
જને ઘેર થાય છે યજ ॥ ૩ ॥ મોરદજે પણ ઘોડો છોડ્યો, તેને કાડ્યો
કરવા; તેનો પુત્ર તામ્રદજ તે, નીકળ્યો રક્ષા કરવા ॥ ૪ ॥ ભાગે
જો એ અશ્વ આવ્યો પુઠે આવ્યા બળીયા, એવામાં બે સામા સામી
યજના ગોડા મળીયા ॥ ૫ ॥ તે એક એકનું મોઢું સુગી, બાહાજ્યા
અપરમપાર, બચકે લોતે લાવા લાગ્યા, મસ્તાન બે તોખાર ॥ ૬ ॥
તામ્રદજે પાંડવના વાળનું, પત્ર વાંચી જ્યું સાર બણ્યો કે લાભગોડો
બાંધું હું છું ક્ષત્રી કુંવાર ॥ ૭ ॥ એતું સમજ ઘોડો બાંધ્યો, કબજે કીધો
પોતે; પોતાનો પણ કબજે લીધો, ઘોડો છોડ્યો હનો તે ॥ ૮ ॥ એવે
દળ પાંડવનું આવ્યું, તેણે માગ્યો તોખાર; તામ્રદજ કહે હું નહિ
આપું, વઢવા છું તથયાર ॥ ૯ ॥ એમ અન્યો અન્ય કહી સાંભળીને,
ધણજ કોપે ચઢીયા; આયુધ લીધા હાથમાંને, વઢવા ટૂટી પડીયા ॥ ૧૦ ॥
તામ્રદજ છે જખરો ઝાઝો, એને ન જીને કોય; બાણ તણે બહુ માર
માર્યો પાંડવ કાઢ્યો હોય ॥ ૧૧ ॥ એવામાં એક બાણ લીધું, મોહર ૧૨નું
સાર; અમણીતો મત્ર બહી, ફેડ્યું તેણી વાર ॥ ૧૨ ॥ નેચી સહુની
ફેડીયા બેઠી, પ્રાણજ ઉંચા ચડાયા હોય ઘોડા ઉંટ શુક્રાં મુરછામાં
સહુ પડીયા ॥ ૧૩ ॥ પછી ખડ અશ્વ લાગે, મામમાં મથો આપ; યજ
કરે ત્યાં ચાલી આવ્યો; જ્યાં પોતાનો બાપ ॥ ૧૪ ॥ તેને આવી અ-
શ્વ આપ્યો, પીતાજી જીતીને આવ્યો; અરજુને કરનને હરબીને, એમ

ને ઘોડે લાવ્યો ॥ ૧૫ ॥ એટલે મોડવજ એમ બોલ્યો, એ મું કર્યું
 મુજ બાળ, યજ્ઞ માંડ્યો પ્રભુ પ્રાપ્ત થવા, શીદ ચીદ્યો એપાળ ॥ ૧૬ ॥
 એમ અતી સોસના કરેછે, એવામાં મું થાય; પાંડવ યોદ્ધની મુરઝા
 વળી ઉઠ્યા બદલ રાય ॥ ૧૭ ॥ એટલે પારથ પુછવા લાગ્યો, કેમ કર્યું
 મહારાજ; પ્રભુ કહે લડવાથી તમારી, નથી રહેવાની લાજ ॥ ૧૮ ॥ મોઢે
 મુમત મુકીદેધને, બીજી કરીએ પેર; તમે માહારી સાથે આત્મો, જઈએએને
 ઘેર ॥ ૧૯ ॥ એમ કહી બખરવાહાનને, સોંપી સર્ગો શેન્યાય; પછી પોતે વિમ
 બનીયા, જીવિતવંત જીવદીશ; અરજીનજીને વીમ વેશે, બનાવીયા છે
 શીશ્ય ॥ ૨૦ ॥ ગુરૂ શીશ બે બનીને આલ્યા, મયા મોડવજ ધામ, એટ-
 લે રાજ્યે ઉઠીને. કીધા પ્રેમે પરજામ ॥ ૨૧ ॥ પધારો માહારાજ રાજ-
 ધીરાજ, મુને કર્યો પાવન; એમ કહીને ઉભા થઈને, બેસવા દીધું આ-
 સન ॥ ૨૨ ॥ પછી પોતે પુછવા લાગ્યો, વીમની પ્રત્યે એમ; કહો માહારા
 જ કીધા કરીન, હાંધ પધાર્યા કેમ ॥ ૨૩ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી;
 માહારે હતો એક તન, તેને તેડી જત્રા જતાતા, માર્ગે આવ્યું વન,
 ॥ ૨૪ ॥ ત્યાં અમને અઘોરી મળ્યો, લઈ મયો મુજ પુત્ર તેને અમેકરમરી
 પડીયા, કહ્યું ભાગે ધરમુત્ર ॥ ૨૫ ॥ મહારાજ માહારા પુત્રને મુકો, બીજું
 માર્ગો તે આપુ; એટલે અઘોરી એમ બોલ્યા, જ તારૂં કષ્ટ કાપું ॥ ૨૬ ॥
 મોરદ્વજ રાજનું મને; આપે અરધું અંમ; જમણું પાસુ ભક્ષ કરવા છે
 મુજને ઉમંમ ॥ ૨૭ ॥ તે અંમનું હું ભક્ષ કરીને, પાછો આપુ તુજ તન;
 એવું સાંભળી તોરી પાસે, હું આવ્યો રાજન ॥ ૨૮ ॥ બ્રાહ્મણને દીકરો
 ઉમરેછે, શરિર તારૂં દેતો, તને પુરો ધરમીષ્ટ બહી, યાયના કીધીમેતો ॥ ૨૯ ॥
 એટલે મોડવજ એમ બોલ્યો, મહારાજ ધરજો હામ; બહુ પુન્યશાળી શરીર
 મહારૂ, આવે વિપ્રને કામ ॥ ૩૦ ॥ કહો કેવીરીતે આપુ, તવ કહ્યું જીમજીવન;
 એક બાજકપર બેસ તું તો, બોલાવ તારો તના ॥ ૩૧ ॥ કરવતલાવેને; હાંધ
 આવે, બીજી આવે તુજ નારી; બેઉ મળી કરવત મુકે તુજ શીશ્ય અડધે
 ધારી ॥ ૩૨ ॥ કાષ્ટ વહેરે તેમ વહેરે તુજને, ધરીને ધરમનો ટેક; કોઈના
 મનમાં દુખ ન ઉપજે, આંસુ ન આવે એક ॥ ૩૩ ॥ તેમજ તું પશુદુખ
 નવ ધરે ચોરવે નહિ જરા અંમ; તને પણ આંસુ નવ આવે ટેક ન કરવો
 ભંમ ॥ ૩૪ ॥ એટલે મોડવજ એમ બોલ્યો, મહારાજ વચન થાયું;
 તમારા કહેવા પ્રમાણે શરીર માહારૂ આપુ ॥ ૩૫ ॥ એમ કહી પોતા

ની નારી, બોલાવી પોતાની કને; માતા પુત્રને બેગા કરી કહ્યું, કરવત
 મુકે મને ॥૩૭॥ માહારા મરણનું દુખ ન ધરશે, વીપ્ર તણું કાપો;
 કરવતથી વહેરી નાખીને, શરીર જમણુ આપો ॥૩૮॥ માહારી આ-
 મના લોપશીમાં, કરશે નહી સંતાપ; અંજ એ વિપ્રને આપો નહી તો,
 બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૩૯॥ એમ કહી બાજકપર બેઠો, સમરણ હરીનું
 ક્રીધું; તામ્રવજ્રે ને એની માથે, કરવત કરમાં લીધુ. ॥૪૦॥ સામા સામી
 બેઉ જણ ઉભા, જોયા કરે જુમઢીશ, રામ રામ રામ રામ કહેતાં કહેતાં,
 કરવત મુક્યું શીશ ॥૪૧॥ કાપ્ટ વહેરે તેમ વહેરવા લાગ્યા, કઠીણ કા-
 રજ કરીયું; વહેરતાં વહેરતાં છાતી સુધી તે કરવત ઉતરિયું ॥ ૪૨ ॥
 વહેરાવનારાં કે વહેરનારાં, મનમાં નવ સોસાય; આનંદથી તે કામ કરે
 છે, એવામાં શું થાય. ॥૪૩॥ મોરદ્વજનું અંજ ડાહુ, દુખ ધરીને રડીયું;
 ડાહા લોચન વિશેથી, મરગર આંસુ પડીયું. ॥૪૪॥ એટલે અંતરયામી
 બોલ્યા, વહેરી ન નાખો ફાંસુ; એ અંજ કામમાં નહી આવવાનું, નીક-
 ળ્યું નેત્રનું આંસુ. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહીને રાસાઈ ચાલ્યા, પોતે દીના-
 નાથ; તવ મોરદ્વજની નારીયે; ઝાલ્યો પ્રભુનો હાથ. ॥ ૪૬ ॥ માહારાજ
 શીસાઈ જાવો છો શાને, આંસુનો સદે ખુઓ, શાથી રડ્યું તે સજીવન
 કરી, પોતે પુછી જુઓ ॥૪૭॥ તવ પ્રભુએ આખો ક્રીધો, મોરદ્વજને
 સાર; પછી પ્રેમે પુછવા લાગ્યા, પોતે જુમદાધાર. ॥૪૮॥ કહે બાઈ કેમ
 રડી પડીયું, તાર ડાહુ લોચન; મોરદ્વજ કહે સાચુ કહું છું, સાંભળજે
 વચન. ॥ ૪૯ ॥ માહારા ડાહા અંજના મનમાં, ઉપજ્યુ દારણ દુખ;
 એમ થયું કે અરે માહાર કાઈ ન ઇછે મુખ. ॥૫૦॥ ડાહી પાસે શા
 પાપ કરેલા, ડાહાનું કત શું કહાવ્યું; મોહોદા પુરવે માગ્યું નહી ને,
 શુભ કામે નવ આવ્યું ॥ ૫૧ ॥ એટલું મનમાં ઓછુ આવ્યું, તેથી ની-
 કળીયું આંસુ, બીજુ દુખ મનમાં ન લાગ્યું, તેમાં રીસાયા ફાંસુ.
 ॥૫૨॥ એવા દીનતાના વચન સુણી, હરખ્યા વિશ્વના ભુપ; ઉભા થ-
 ણે દરશન દીધા, ધર્યું ચત્રભુજ રૂપ. ॥૫૩॥ મોરદ્વજ પ્રદક્ષણ કરી
 થો, પ્રેમે લાગ્યો પાય; મહારાજ મુજને પાવન ક્રીધો, જયજયરે જમરાય
 ॥૫૪॥ એવામાં સેન્યા લઇને, બખ્તવાહન આવ્યો, મોરદ્વજે અરજીન
 મુતને, માન્ય દેહ બોલાવ્યો. ॥ ૫૫ ॥ તે સહુને પાંચ દીવસ રાખ્યા,
 મેમાન રીતે ઘેર; પોતાનો ઘોડો દીધો પાંડવને, ધન દીધુ બહુ પેર
 ॥૫૬॥ પ્રછી પોતે પાંડવ દળમાં, જવા થયો તૈયાર, યજ્ઞનો સામાન
 મોકલી દીધો, હસ્તીનાપુર નીરધાર ॥૫૭॥ તામ્રવજ્રને બેસાડ્યો મા-

દી, પોતે ચાલ્યો શેન્ય સાથે; અતી આનંદ ઉપજ્યો ઉરમાં, સાથે દી-
નાનાથ. ॥ ૫૮ ॥ એવે જતાં જતાં આબુ, સારસ્વતપુર ગામ; તેનો
રાજ વીરવરમા છે, પુશ્યક પુત્રનું નામ. ॥ ૫૯ ॥ રાજનો જમાત્ર જમ
રાજ છે, રહે છે રાજને ધામ. તેના નમ્રમાં અશ્વ પેઠા, પુશ્યકે બેયા તે
ઠામ ॥ ૬૦ ॥ તેવાજ તેણે બાંધી લીધા. યુદ્ધ કરવા ઇચ્છાય; આયુદ્ધ
લીધાં હાથમાંને, ત્યાર કરી શેન્યાય. ॥ ૬૧ ॥ વળણ, તૈયાર થીધું શેન્યને,
યુદ્ધ કરવાને જાય; કહે વક્ષજ શ્રોતા સુણો, જપતાં શ્રી જમરાય.

કડવું ૬૭ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોલ્યા જયમુની વચનજી, સજી પરીક્ષત કેરા તનજી; ચઢ્યો યુદ્ધે
પુશ્યક માહા બગીચોજી; એતો કોઈનો ન જાય કળીયો. ૧૬; કોઈનો
કળીયો નવ જાય; વીર વરમાને તન; નેની પક્ષે વીરસમા, આબ્યો
છે રાજન. ॥ ૧ ॥ જમાત્ર એનો છે જમરાય, ચમડંડ સાથે લાબ્યો; એ
કસેને આઠ રાત્ર તાબામાં. તેને વેળેને અગો. ॥ ૨ ॥ પાંડવ સામા
આવી ઉભા; કરવાને સંજરાય; સામા સામી નેદેયગ ફીચી, રાખી રૂ
દીયે હામ. ॥ ૩ ॥ અરજુન સામો વીરવરમા, ઉભો રહ્યો યુદ્ધ કરવા; પુ
શ્યકને વરસંકેતુ ઉભા મંચામ બહુ બાદરવા. ॥ ૪ ॥ બંબરવાહનને
યમ રાજ, સામા સામી થયા ત્યાર; બાળાવગીયે ધનુસ લઇને, બળમાં
ક્યાં ટંકાર. ॥ ૫ ॥ પછી એકાએક હાથ ઉપાડ્યા, મેઘનાદે મડમડીયા
રાતા તાતા મદના માતા, મારવા ટૂટી પડીયા. ॥ ૬ ॥ ઉંચા નીચા ઉ-
છળે ચોક્કા, બાણ બહુ રહે વરશી; બેરી માળને ગોળા ચાલે ભાલા
કટારીને ફરસી. ॥ ૭ ॥ ભાલોડાં બેઢે, શરીર છેડે, પડે છે પુરણ ત્રાસ;
શ્રાણીત કેરી છોળો ઉડે, હથીઆગે ચોપાસ. ॥ ૮ ॥ ચમરાજના રોગ
ઉપડીયા, પાંડવ દળમાં પેઠા; કેં જનને જઇને ખસ વળગી, તે તો
વલુરવા બેઠા. ॥ ૯ ॥ કેં જનને ખાંશી રોગ વળગ્યો, તે તો ખુંખુ કર
તા; કેં જનને ખંજવાળ વળગી, તે ખંજેગી મરતા. ॥ ૧૦ ॥ એવા
બેહુ રીતે રોગ વળગ્યા, શેન્યા થઇ બહુ રોગી; ચમરાયને બંબરવાહન
બાણ માર્યા ઉપયોગી. ॥ ૧૧ ॥ તેથી ચમરાજ ગમરાયો, પણ બહુ
બળમાં ચઢ્યો ચમડંડ લીધો હાથમાંને શેન્યામાં ટૂટી પડ્યો. ॥ ૧૨ ॥
તવ બેબરએ બાણ લીધું, દારણુ દેવતદાખ્યો; ચમરાજની રૂઢીયા બેઠી,
ધરણુ ઢાળી નાંખ્યો. ॥ ૧૩ ॥ એકું બેઠને વીરવરમા, ઉછળી ઉંચો ચ-

ડીથો; અરજુનજીના રથની નીચે, અણ્ણચી ૧૦થો જઈ પડીથો ॥ ૧૪ ॥
 પારથનો રથ ઉઘાડીને, ચઢી મથો મગન; ચાંકા વળીને બહુ બાણ મા-
 ર્યા, કુંતાસતીને તન ॥ ૧૫ ॥ તેનું એક બાણ ન મૂકીયું, એવો કડી મુ-
 ભત; છેવટ પ્રભુએ પોતાના પમતી, મારી છાતીમાં લાત ॥ ૧૬ ॥ તવ
 અરજુનનો રથ લેઈને, ઉતરી પડીથો ધરણ. રથની નીચેથી નીકળીને
 લાગ્યો હરીને ચરણ ॥ ૧૭ ॥ અરે પ્રભુ મારૂ કડીયું રહે, હવેથી કોમળ
 થશે; તમેએ મુજને લાત મારી તે, ચરકમાં વાગ્યું હશે ॥ ૧૮ ॥ એ
 મ કહી પ્રભુનો પાય લેઈ, ચાંપ્યો રૂઢીયા સાથ; તવ અત્રમુજ દરસણ
 દીધાં, પોતે દીનાનાથ ॥ ૧૯ ॥ એવે યમરાજની વળી મુરછા, તવ વી-
 રવરમા રાય; સરવેને ચરણે લાગીને, તેડી મથો મામ માંય ॥ ૨૦ ॥
 પરાણાત્રે એ દન રાખ્યા, સનમાન સારૂ કીધું; પછી પોતાના દીકરાને
 રાજપાટ સોંપી દીધું ॥ ૨૧ ॥ પોતે નીકળ્યો પાડવ સાથે, અસ્વની
 પુઠે ભય ભતાં ભતાં કુંદનપુર આગ્યું, ત્યાં કુંદન શેન્ય રાય ॥ ૨૨ ॥
 ચંદ્રહાસ છે જમાત્ર તેનો, તેને એ છે તન; ચીત્રસેન્યને મકરદ્વજતે, બહુ
 બળીયા પાવન ॥ ૨૩ ॥ તેના દેશમાં અશ્વ મયા; તેને બંધન કીધા; યુદ્ધ
 તણી હીમ્મત ધરીને, પોતાના નમ્રમાં લીધા ॥ ૨૪ ॥ મામ ભાગોળે
 શેન્ય ઉણું, પાંડવ કેરૂ સાર; એવે અરજુન પાસે આગ્યા; નારદજી તે
 વાર ॥ ૨૫ ॥ એટલે અરજુનજીએ પુછયું, ઓરે નારદ રૂશી; આ રાજ
 કેવો છે બળીયો, તે કહો થકને પુશી ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલ્યા નારદ
 રૂશી, કુંદનશેન્ય છે રાય; તેનો નીરમળ છે જનમનો; તુને જીતી નવ
 ભય ॥ ૨૭ ॥ પણ એનો જમાત્ર જ છે, તે છે બહુ બળવાન; પારથ
 કહે ક્યાંનો રહેવાશી. કોનો એ સંતાન ॥ ૨૮ ॥ એની કથા મુજને સં-
 ભળાવો, લાગુ તમારે પાય; કેમ પરણ્યો કુંદનની પુત્રી; ઓરે રૂશીરાય
 ॥ ૨૯ ॥ વળણ ॥ એ હકીકત કહો મુજને, લાગું તમને પાય; વહીવ
 વહે નારદ રૂશી, કહે છે તે મહીમાય.

કડવું ૬૮ રાગ સઘયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમિજે રાય; ચંદ્રહાસની
 વીસ્તારીને તુજને કહુ કથાય ॥ ૧ ॥ નારદ કહે છે અરજુનજીને સાં-
 ભળી લે નરેશ; ઉતર દીશાયે કેકલ નામે હો સુંદીર દેશ ॥ ૨ ॥ તે
 દેશનો કેકલસેન્ય રાજ, ચલવે બહુ ધરમુત્ર; તેની રાણીને મર્જ રહેલો

એનો થયો એક પુત્ર ॥ ૩૩ ॥ નામ તેનું ચંદ્રહાસ પાડ્યું, છ માસનો થયો તન; એવામાં એ રાખને માથે, દહીત થયો દુશમન ॥ ૪ ॥ તે દહીતોએ કેકલને ને, કેકલની નારીને ભંડાર સહીત લુટી લીધા, બેઉ જથ્થુને મારીને ॥ ૫ ॥ કેકલના એક ધરની દાશી, તેને સાગી બીક માઠી; છ માસના છોકરાને ઉચકી, જીવને લઈને નાઠી ॥ ૬ ॥ ચંદ્રહાસને લઈને આવી, કંઠન શેન્યને ગામ; બ્રાહ્મણ લોકોના કૃપીયામાં, જઈ કથો વિસરામ ॥ ૭ ॥ એક વીપ્રના ઓટલા ઉપર, બેઠો છોકરૂં લેઈ કને કાંઈ નહી ખાવા પીવા, પણ રહી ધારણ દેઈ ॥ ૮ ॥ બાળકને બહુ જીખ સાગી, રડી આંસુડાં લાવ્યું; ધરતર ધમ્મચાયે પાળક દાશી, તેને ધાવણ આપ્યું ॥ ૯ ॥ તવ ચંદ્રહાસને ધવરાળ્યો, પણ પોતે જીખી સાર; બેઠો બેઠો રડવા સાગી, નહી અનનો આધાર ॥ ૧૦ ॥ એવે કૃપીયાની બ્રાહ્મણિયો, ટાળે મળી મઈ જોવા; દાસીને સહુ પુછવા સાગી કેમ ખાઈ બેઠો રોવા ॥ ૧૧ ॥ તું કોણ છે ને ક્યાંની રહેવાશી, તવ દાસી બોલી વચન; વખાની મારી નાશી આવીછું, આછે માહારો તન ॥ ૧૨ ॥ ખાવા પીવા પહેરવા નથી, નથી માહારે વિસરામ; માટે મને કાંઈ ભાડુ લેઈને રહેવા આપો કામ ॥ ૧૩ ॥ પછી કોઈની મજૂરી કરી, ભરીશ માહાર પેટ; એમ તેમ ઉછેરીસ છોકરાને, તમ જોવાની કરે વેઠ ॥ ૧૪ ॥ એટલે સરવેને ઊંપની ક્યા; ઓરડી આપી એક; તેમાં જઈને બેઠો પોતે, ક્ષુધાતુર છે છેક ॥ ૧૫ ॥ એવામાં એક બ્રાહ્મણે તો; લાવીને આપ્યું અન્ન; કોઈએ લાવિને પાણી આપ્યું, તેણે ક્યું બોજન ॥ ૧૬ ॥ કોઈએ આપ્યો ગોઠડી ઘડો, કોઈએ કાષ્ટ તપેલી, કોઈએ થાળી વાટછી કોઈએ, કોઈએ કાંઈ ચીજ મેલી ॥ ૧૭ ॥ જેમ તેમ કરી ધર મંડાવ્યું, પોતાનું પોશણ કરતી; ઘેર ઘેર આખા ફરાયામાં તે મજૂરી કરવા ફરતી ॥ ૧૮ ॥ કોઈનું ખાંડે કોઈનું ઝાટકે, કોઈનો એકવાડ કાઢાડે; કોઈનાં લાવી દેણાં ઠળે; પેટનું પુર પાડે ॥ ૧૯ ॥ એમ કરીને ઉછેરેછે, પોતાનો ચંદ્રહાસ; એ રીતે ત્યાં રહેતાં રહેતાં, વીતી ગયા બાર માસ ॥ ૨૦ ॥ એવામાં એક દીવસ રાતે, સુતાં માતા સુત ધરણ; ત્યાં દાશીને સરપ કરડ્યો, તે તો પામી મરણ ॥ ૨૧ ॥ એટલામાં પરભાત થયો, બગીચો ચંદ્રહાસ; રડતો રડતો બેઠો થઈને, બેઠો માની પાસ ॥ ૨૨ ॥ તવ તે મડકું ક્યાંથી બોલે, માતાનું મોડું હલાવે; શરીર ઉપર આડો પડીને સ્થાન મૂકીને ધાવે ॥ ૨૩ ॥ ધાવે પણ ધાવણ નવ આવે, તેમ તેમ વીશેષ રડે; આડોશી પાડોશી થઈ મઈ બેઠાં, સરવેને વેમ પડે ॥ ૨૪ ॥

કયાં મધ હશે રડતો મુઠીને, કરીએ એનો તપાસ; દ્વાર ડેબ્યાં તો શાં
 કળ દીઠી, રડે મહી અંદ્રહાસ ॥૨૪॥ બરુદુ' કે મહી ઉંધી મથેલી સ-
 મથ ખરકા પાડે; બારણું ઠોકે શાંકળ ઠોકે, પછુ કોણ દ્વાર ઉઘાડે ॥૨૫॥
 એટલે લોકોએ દ્વાર ઉઘાડ્યાં, બેયુ' તો મરણ પામેલી; છોકરાને તવ ઉ-
 પાડી લીધા, એનો તો ઇશવર ખેલી ॥૨૬॥ રાખ ઉપડાવિ દહન કરા-
 વ્યું, મો વીના રંગળ્યા બાળ; ફળીઆમાં એક બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, હતાં
 બેઉ દયાળ ॥ ૨૭ ॥ તેને પેટ પ્રજા નોહોતી, તેણે મૃત કરી લીધા;
 નવરાવે ધવરાવે ઉછેરે, ધણેજ આશરો દીધો ॥ ૨૮ ॥ પેટના પુત્ર
 સરીખે મળે છે, તાકે છે એનું હિત; રમતાં જમતાં બોલતાં શીખ્યા,
 સોને એના પર પ્રીત ॥૨૯॥ બોલે છે બહુ કાલુ કાલુ, વાહાલુ સરવને
 ભાગે; જેને ત્યાં બચ ત્યાં થાય ડાહ્યો, ખીરે રહી ખાવે ભાગે ॥૩૦॥
 જેને તે એને આપે ખાવા ખોળે લેધ રમોડે; જ્યાં કાંઈ જમણુવાર હોય
 જેને ત્યાં, બોલાવી જમાડે ॥ ૩૧ ॥ એવી રીતે એ ઊછરે છે, પ્રેમ
 રાખે સહુ કોઈ; રાખનાર વિષે પાંચ વરસો, દીધી એને જનોઈ,
 ॥૩૨॥ ત્યારથી એ ખટ કમ' શીખ્યા, મલકી નાહવા નીત બચ;
 નાહના નાહના છોકરા સાથે, જમ' મલકીમાં નાહાય ॥ ૩૩ ॥ ન
 હતાં નહતાં મલકીમાંથી; જડીયાસાર'મરામ; અંદ્રહારો તેનું' પુજનકી
 પુ', શખો પાડયું નામ ॥૩૪॥ બીજા છોકરાને બતાવ્યો, જુવો મને રાખો
 જડીયો એટલે જુટાવી લેવાને બાળે, છોકરો બાહાલ પડીયો ॥ ૨૫ ॥
 લાંબ્ય મને દે લાંબ્ય મને દે, કહીને જુલમ કીધો, તવ અંદ્રહાસ
 રડવા લાગ્યો, મુખમાં ધાલી દીધો ॥ ૩૬ ॥ બુમો પાડી જુઓરે લોકો
 મુજ પર જુલમ થાય; મલકીમાંથી રાખો જડયો મુને આ છોકરાં લેધ
 બચ ॥ ૩૭ ॥ એટલે મોહોટા મોહોટા ભરાયા, છીનવા નવ દેવો;
 લોકે કહ્યું દેખાડ અમને, રાખો છે તારો કેવો ॥૩૮॥ અંદ્રહાસે મુખમાં
 થી કાઢી, સંરવે ૧ દેખાડયો; માહારો છે હું કેમ આપુ, કહી મુખમાં સં-
 તાડયો ॥૩૯॥ સાર'મરામના પ્રતાપ વડે, લોકોનાં મન ફરીયા; દયા
 આવી અંદ્રહાસ કરી, બાળકો આવાં કરીયા ॥ ૪૦ ॥ પછી અંદ્રહાસે
 જોર મયો, રાખાને મુખમાં રાખે; જે બેવા ઇછે તેને દેખાડે, પાછો મુ-
 ખમાં નાંખે ॥ ૪૧ ॥ નીત્ય સવારે વહેલો ઉઠી, મલકીમાં કરે સ્નાન; સા
 રંમ રામની કરે પુજા, રીઝે શ્રી ભગવાન ॥ ૪૨ ॥ પુરુષપદાવે અંદન
 અદાવે, વળી નાંખે મુખમાંય; દરશણ કરવા ઇછે તેને દેખાડે છે ત્યાંય
 ૪ જે દેખે તે થાય ખુશી, વાહાલો ભાગે અંદ્રહાસ; પ્રભુ સર્વને મો-

હ લગાડે, રીજ્યા છે અવીનાશ ॥૪૪॥ જેને ને તેને પ્રેમ ઉપજે, વી-
ષ્ણુ દેવ પરતાપ; સોઠ કરે છોકરા પુટે, શું કરી શકે મા બાપ ॥૪૫॥
ગામમાં છોકરા લખોટે રમે, તેના બેગો ભમે; મુખમાંથી શખો કાઢીને
લખોટા રીતે રમે ॥૪૬॥ લોકનાં ટોળાં ઉભારે જોવા, બાળ રમે ખરિ
રીતે; શખાના પરતાપ વડે એ અંદ્રહાસ નો જીતે ॥૪૭॥ જેને ને તેને
હરાવે, સાળંજરામને વડે; ગમે તેવા હોશીઆર સાથે, રમતા પાછો ન
પડે ॥ ૪૮ ॥ તેથી સરવે બાળકોને પડીયો પેટમાં વેમ; શખાથી અંદ્ર-
હાસ જીતે છે, લેવો જોમ તેમ ॥ ૪૯ ॥ અનેક પડપંચ કરે બાળકો,
પણ હાથમાં નવ આવે; બદલે બીજી આપવા બથે, પૈસાથી લલચાવે
॥ ૫૦ ॥ પણ કોઈનો છેતર્યો નવ બથે, વળી કોઈથી નવ હારે; વળી
વીસેશ બુધ્ધી વધે, કલેશ ન થાયે કો વારે ॥૫૧॥ વળી શરીરનું તેજ
વધે છે, થઈ મનોહર કાન્તી, જેને ને તેને મોહ લાગે, દેખે તો વળે
શાન્તી ॥ ૫૧ ॥ જેને તે અંદ્રહાસને તો માન દઈ બોલાવે; ડાહીડાહી
વાતો કેવરાવે, સાડ સાડ ખવરાવે ॥૫૩॥ આખા ગામમાં લાડકવાયો
શું બનીયું એક દન, કુબુધ્ધી પ્રધાન રાજની કરાવે બ્રહ્મ ભોજનાપચ ॥
ત્યાં વીંમ્ર બેઠાતો જમવા, પીરસણા નીકળીયા, તે ધરની બહાર એક
ઠામાં, દસ વીસ છોકરા મળીયા ॥ ૫૫ ॥ અંદ્રહાસ છે તેના બેગો, લ-
ખોટથી રમે; બ્રાહ્મણ પેલા જમે તેનું, અંદ્રહાસમાં ચીત ભમે ॥ ૫૬ ॥
જમવામાં જીવ રહેતો નથી, અંદ્રહાસને નરખે; એનું બોલવું એનું
રમવું, જોઈ જોઈ વીર હરખે ॥ ૫૭ ॥ તવ કુબુધ્ધી પ્રધાન બોલ્યો,
ભોજનપર નથી પ્રેમ; માહરાજે પેલા છોકરા સાચુ, જોઈ રહ્યાછો કેમ
॥૫૮॥ મુરખ જેડું છોકરું રમે, તેને, નીરખો કેવા; ભોજન કરવાભાન
જુલ્યા, બ્રાહ્મણ મુરખ જોવા ॥ ૫૯ ॥ એનામાં એવું સું દીઠુ તે, ની-
રખો એનું માત્ર; તવ વીંમ્ર કોઈ કરીને બોલ્યા, એ છે તુજ જમાત્ર
॥૬૦॥ એવું સાંભળી કોયે ચઢીયા, કહ્યા કદ વચન; વીંમ્ર કહે તું
શીદ કરે છે, કરશે એ રાજ્યાસન ॥ ૬૧ ॥ ધનમાલ તારો એ ભોજવશે
વીંમ્રનું વચન સાચુ, પ્રધાન કહે તમારું બોલવું, કરી આપવાનો કાચુ,
॥ ૬૨ ॥ વળણ ॥ કાચુ વચન કરે તમ તણું, જોઈ લેજો મહારાજ,
વણલ વડે પ્રધાનને, ઉપજી ફલમાં દાજ

કડવું ૬૯ રાગ સામેરનો ઢોહરો.

જયમુની રૂશી એણીગેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુ

જને સંભળાજી, ચંદ્રહાસને મહીમાય ॥૧૧॥ દુષ્ટ બુધ્ધી પ્રધાનને આ-
વ્યું કુંવર ઉપર હેર; વીખનું બોલ્યું ભૂડું પાડું, કરું કુંવરપર કહેર ॥૨॥
એવે વીખો ભોજન કરી, મયા પોતાને કામ; તે પછી પાપી પરધાને, કેડું
કીધું કામ ॥૩॥ બોલાવ્યા ચારે ચંડાળોને, લેઈ મયા એકાન્ત; ચંડા-
ળો કહે કામ બતાવો, કસી ન રાખશો બ્રાત ॥ ૪ ॥ એટલે પ્રધાન
એમ બોલ્યો, વારતા રાખજો મનમા, પેલો ચંદ્રહાસ છોકરો છે. તેને તેડી
ભણાવનમાં ॥૫॥ કોઈ ન જાણે એવી રીતે, મારી નાંખીને આવો;
નીશાની માટે કોરી કાડીને, આંખ્યો એની લાવો ॥ ૬ ॥ જમણે બુજે
છ આંખળી છે. તે છડી લાવજો કાપી; એટલું કામ કરો તો તમને. ખુ-
સી કરું ધન આપી ॥૭॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, એમાં શું છે
કામ ભારે; મમે તે વેળા મારી નાખીને, દેશું નીશાની સંચાર ॥ ૮ ॥
એમ કહીને દુષ્ટ ઉઠ્યા, મનસુખા મન કરતા; ન માળાપુ ભણીને એને
લેવાને સાફ કરતા ॥૯॥ એવે સમે સાંજ પડી ને, મળીયા ચંદ્રહાસ;
કેસલાવી અળગો બોલાવી, લીધો પોતાની પાસ ॥ ૧૦ ॥ પછી એકા-
એક ઊંચકીને નાઠા ચંડાળ ચારે; ધાંટા કાઢી ચંદ્રહાસ રડે છે. કોણ ચડે
એની વારે ॥ ૧૧ ॥ નમથી ચાર માઉ છેટે જઈને પ્રસ્વીપર ઉતાર્યા
રાત અજવાળી બય ઝમારે, મનસુખો મારવા ધાર્યા ॥ ૧૨ ॥ એટલે
ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મારે મમે તેમ નથી; ચાલ તો મારી નાંખો તોલે,
સખો દેવાનો નથી ॥ ૧૩ ॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, તારો શખો
નથી લેવો; વાડ તું દેખાડ અમને, ભેદ્ય એ શખો છે કેવો ॥ ૧૪ ॥ એ
ટલે ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મોહોમાંથી નહી કાઢાડું; ચારે જણ આધા ઉભા
રો તો તમને દેખાડું ॥ ૧૫ ॥ તવ ચંડાળો અળમા ખેસીયા, શખો
ભેવાને કામ; ચંદ્રહાસે મુખમાંથી કાઢી દેખાડયા સાળંઝરામ ॥ ૧૬ ॥
તે દેખીને ચંડાળોનું, કરી મયું છે મન; પ્રેર પ્રભુએ પેરણા કીધી.
જવાડવા તે તન ॥ ૧૭ ॥ ચંડાળોને ઉપની દયા મનમાં આવ્યું એમ
અરેરે આ મરીબડાને, આપણે મારીએ કેમ ॥ ૧૮ ॥ એટલે બીજે
ચંડાળ બોલ્યો. મુકી દો દયા આણી; પણ પ્રધાનની પાસે જઈને, શું
કહ્યું નીશાની ॥ ૧૯ ॥ માટે એના જમણા બુજની, છેલ્લી દયા આંખળી
કાપી; પછી જવતો મુકી દો એને. એવી દયા મન વ્યાપી ॥ ૨૦ ॥
પછી ચંદ્રહાસને વળગી સમજવીને છરી લીધી; જમણા બુજની આં-
ખળી છડી, તેતો કાપી લીધી ॥ ૨૧ ॥ ચંદ્રહાસે કારમી ચીશ પાડી,
કાંપી મયું શરીર; કળ ચડી તે ધરણ બેઠો, બહુ નીકળ્યું રૂધીર ॥ ૨૨ ॥

ચારે ચંડાળ વનમાં મુકી, આદ્યા તેણીવાર; લોચન લીધા વિના જઈ
 એ, તેનો જુલ અપાર ॥૩૧॥ એવામાં એક ઝગને મોરચો, તેના લીધાં
 લોચન; પછી ચારે નમ્રમાં મયા, ચંદ્રહાસ રહ્યો વન ॥૨૪॥ શત્રી બંદુ
 ભયંકર ભાસે, ચાલે આંસુ હેલી થરથર એનું કાળજી ક'પે અરેન્યમાં
 મોજી એલી ॥૨૫॥ એવે ચંદ્રમા અસ્ત પાગ્યો; થયું અંધારૂં ઘોર; વાધ
 વર કરે ધુધવાટા, થાય શીયાળોનો સોર ॥ ૨૬ ॥ એવા વનમાં બાળક
 રડે, મોડું રહ્યું છે પોહોળું; એવામાં ત્યાં ફરતું ફરતું આબ્યું હરણું
 ટાળું ॥૨૭॥ સુત સુત છોકરૂં રડે પથુને આવી કયાય; કાપેલી આ-
 મળી આટવા લાગ્યા, નેણે શીતળતા થાય ॥ ૨૮ ॥ શીતળતા વળ-
 વાથી એના, મીચાયાં લોચન; નીંદાવસ બાળક થઈ મથો, મુકી
 દીધું ફકન ॥૨૯॥ પસુમાં પ્રેરણા ન કરી પ્રભુએ બાળક કરવા સુખી;
 શખો મુખમાં શખીને ઉઘ્યો, ન થયો વીરોશ દુખી ॥ ૩૦ ॥ એવામાં
 તે વાહાણું વાહાયું, તવ ભગ્યો ચંદ્રહાસ; તોપણ હરણું ટાળું તે, બેઠું
 એની પાસ ॥ ૩૧ ॥ બાળકથી ઉઠાતું નથી, પીડાથી રહ્યો પડી; હર-
 ણુંએ વનમાંથી લાવી, ફળ દીધાં તે ધડી ॥ ૩૨ ॥ ચંદ્રહાસને જે મીઠા
 લાગે, તે ફળ લઈને ખાય, એટલે જીવને શાન્તી વળી, બેઠો થયો વન-
 માંય ॥૩૩॥ એવે સુર્યનો તાપ આબ્યો, તડકો લાગ્યો તે સમે; આ-
 કાશ ઉડતી સમળીયો, ચંદ્રહાસ ઉપર ભમે ॥૩૪॥ તેથી પુત્રને થયો
 છાંયો પ્રભુ તણી મહેરબાની શખાને અળગો નવ મુકે, પ્રાણ પાતાનો
 ભણી ॥૩૫॥ એ રીતે વનમાં ને વનમાં, વીતાં મયા ફસ ફન; એવા-
 રાં કોળંદર નામનો, ત્યાં આબ્યો રાજન ॥૩૬॥ ગેરથી ગોડે બેશી આ
 વેલો, ઝગીયા રમવા વન; જ્યાંછે ચંદ્રહાસ ત્યાં તે આબ્યો, દીઠાનાહા
 નો તન ॥૩૭॥ એ રાજને ફરજન નથી, તેણે કર્યો વીચાર, આ છોકરૂં
 કોઈ માખાપ વિના, વનમાં છે નારાધાર ॥૩૮॥ પુત્ર નથી કાંઈ માહાર
 પેટે, મટિ એને લઈ જાવું, દીકરો કરી મુજ ગેર શખું સારૂં સારૂં ખવ
 રાવું ॥૩૯॥ એવું સમજી કોળંદર, પુત્રને આડિકાર દીધો; પાંગોડું
 ઝાલી ઉપાડીને, અરવના ઉપર લીધો ॥૪૦॥ સાથે સુત લઈને વેરમથો,
 હરણું મામનું લોક; ચંદ્રહાસનું મોહોડું જીએ, તેનો ટળે સૌક ॥ ૪૧ ॥
 કોળંદરે મુક્યો નીશાળે, ભણે નહિ વીલાય; કકો કહેતાં કષ્ણ બોલે
 બીજું ન ભણે કયાંય ॥૪૨॥ હરી ફરી સારંજરામ શેવ, શખે પો
 તાની પાશ; એક ધડી અળગા નવ મુકે, તેથી રીજ્યા અવીનાશ ॥૪૩॥
 એમ કરતાં સોલ વરસનો થયો, તાતને જોડ્યા હાથ; પીતાજી દેશ જ

તજ્જ ભડ; સેન્યા દોચુજ સાથ ॥૪૬॥ તેથી તાને સેન્ય આપ્યું, છ-
તવા આજ્યો દેશ; મોહોટા સામી બાથ ન દીધી, છત્વો નાના નરેશ,
॥૪૭॥ યજ્ઞ યજ્ઞ ધન પોતે લાગ્યો, પીતા અતી રાજ થાય; કોળધર
કને ખંડણી લેછે. કુન્દનમુરનો રાય ॥૪૮॥ તેને ત્યાં મોકલી નજ-
રાણી; સો ખાડાં બરી ધને, કહાવ્યું કે બહુદેશ છત્વો, વમડેથી લાવેલો
તન ॥૪૯॥ કુન્દન રાજને દ્રવ્ય પહોચ્યું; ઉડતી બલિ વાત;
કોળધરનો પાળક પુત્ર થઈ ગયો પ્રખ્યાત ॥૫૦॥ છે ચંદ્રહાસ નામ
તેનું, રૂપે શુભાખનો જોરો; મોહા ગુણવંતો માહા બળવંતો પ્રાકમમાં
બહુ મોહોટો ॥૫૧॥ કુન્દન રાજઆનંદ પામ્યો, પ્રધાનને પડ્યો ત્રાસ;
મેં મરાવવા મોકલ્યો તે તો, નહીં હોય ચંદ્રહાસ ॥૫૨॥ એવામાં
કુન્દનરાય જોલ્યો; પ્રધાન તમે બવો; કોળધરનો ઢીકરો કેવો, તેના સ-
માચાર લાવો ॥૫૩॥ તવ કુલુહી પ્રધાન ગયો, કોળધરને ધર;
માન્ય દેધને ઉતારો આપ્યો; કોળધરે બહી પેર ॥૫૪॥ પછી કુલુહી
પુછવા લાગ્યો, ક્યાં છે તમારો તન; તેને જોવા માટે મુજને, મોકલીયો
રાજન ॥૫૫॥ તવ ચંદ્રહાસને યોલાવ્યો; તે આવ્યો પ્રધાન પાસ; ન
જરે દેખી ઓળખ્યો તો મનમાં લાગ્યા ત્રાસે ॥૫૬॥ બલ્યું મરાવવા
મોકલ્યોતો, તેવો તે ચંદ્રહાસ, બ્રાહ્મણનું બોલ્યું સત્ય થશે, કુંતો થ-
ઈશ નીરાશ ॥૫૭॥ એકું બહી કુલુહીયે કપટનો ખેલ કીધો; છાનો
ખાનો એક પત્ર લખીને, ચંદ્રહાસને કર દીધો ॥૫૮॥ ઢીકરો પોતાનો
મદન નામે તેને લખ્યું પત્ર લેજો; આ કામળના લાવનારાને તુરતા તુ-
રત વીધ લેજો ॥૫૯॥ વીલમ ન કરશે! કોને ન કેહેશે! કાંઈ ન ક-
રશે! વાર; આવેલા બાજ હાથથી બશે, ઓરે મદન કુંવાર ॥૬૦॥
એવો પત્ર લખીને આપ્યો, ચંદ્રહાસ કેરા કરમાં, બવો જમ પત્ર આપી
આવો, અમ શુતને અમ ધરમાં ॥૬૧॥ જોજો પત્રને ઉકેલ્યોમાં ઝટ
પટ આજ્યા બવો; મારા પુત્રને પત્ર આપી, પછી વીસામો ખાવો ॥૬૨॥
વળણુ વીસામો ખાજો પછી બવો ચંદ્રહાસ; ઓતા જન સહુ સાંભ-
જો કહે છે વલ્લભ બ્યાસ,

કડવું ૭૦ રાગ ચૌપાઈ.

જોલ્યા જયમુનીજ વચન, મુણ પરીક્ષત કેરા તન; ચંદ્રહાસને કા
મળ દીધો, એણે બવાને વીચાર કીધો ॥૧॥ એતો અરવ ઉપર થયો

સ્વાર, પેહેરી લીધા વસ્ત્ર શણગાર; થેત્ય રાખ્યાં સહુ હથીયાર, સાથે
 સેવક લીધા ચાર ॥૨॥ તેવા તે અરવે સ્વાર, ચાલ્યા પત્ર દેવા તેથી
 વાર; મન મુકીને ઘોડા દોડાવ્યા. થોડી વારે કુંદનપુર આવ્યા.
 ॥૩॥ મલકી મંજાની પ્રીનાર, એક બામ શોભીત અપાર; તેમાં રૂડાં
 પ્રક્ષની છાયા. તેના શીતળ વાયુ વાયા. ॥૪॥ તેથી ચંદ્રહાસ બોલ્યો
 વચન, આવો છાયામાં કરિયે સહન; થોડી થોડી નિદ્રા લેશું, પછી પત્ર
 જઘને દેશું. ॥૫॥ એમ કહીને બામમાં પેઠા, દીઠો છાંચો ત્યાં જઘને
 બેઠા; વસ્ત્ર પાથરી બામમાં સુતા, આંચો વાયુ નીંદ્રા વશ હુતા. ॥૬॥
 બામ સરસુ મલકી તીર ત્યાં તો નીરમળ વહે છે નીર; ત્યાં તો નહાવા
 આવી છે કુંવર, પુત્રી કુંદનરાયની સાર. ॥૭॥ એ તો છે રૂપરૂપની
 ધામ, એનું અંપક માલ્યની નામ; તેની સાથે પ્રધાનના બાળ, વિખ્યા
 નામે રૂપે રશાળ. ॥૮॥ બેઉ બાળીયે કચું સ્નાન, ઘેર જવા થઈ સાવ
 ધાન; તવ વિખ્યા બોલી બેઠેન જવો, મુજ માથે કહ્યું પુરુષ લાવો.
 ॥૯॥ માટે હું પુરુષ લેવા જવું, બાગમાં વીળીને આડું; એમ કહિ
 કરી કુંવરિ વીઠાય, પોતે બામને વીશે જાય. ॥૧૦॥ પુરુષ વીણવા લાગી
 પોતે, દીઠો ચંદ્રહાસ સુતો તે, એનાં દરસણે જાય દુખ, જઘ વીળી-
 યાથે બેયું મુખે. ॥૧૧॥ દીઠો પુરુષ બહુ અલબેલો, હાલ આ નર છે
 ઉઘેલો; એવે પત્ર જમાનિ કર્સે, તે તો વાંચવાને મન વસે. ॥૧૨॥ ધીરે
 રહિને છોડયો સાર; વાંચી જાણ્યા સમાચાર; મુજતાતે ધાર્યો છે કેહેર
 મોકલ્યો કપટે મુજ ઘેર. ॥૧૩॥ વીખ દેવા લખ્યું મુજ તાત, દેશે ક-
 પટથી વિખ બ્રાત; પછી કુંવરીએ શું કીધું, પોતે નેત્રનું કાજળ લીધું.
 ॥૧૪॥ વિખ શબ્દ લખ્યો છે જ્યાંય; ખની જોડે લખ્યો ય ત્યાંય; તવ
 વીળીયા એમ વંચાય છાતું માતું લખ્યું કન્યાય. ॥૧૫॥ એનું નામ
 છે વીળીયા માટ; એણે સમજ બેસાડ્યો ઘાટ; પછી હતો તેમજ બાંધી
 દીધો, પછી પંથ પોતાનો લીધો. ॥૧૬॥ ચાલી ચાલી મઠ આપ ઘેર,
 મઠને કહી નહી તે પેર; એમ કરતાં થઈ ઘડી ચાર, ચંદ્રહાસ જાણ્યો
 તેથી વાર. ॥૧૭॥ એતો જાત્રતથને ગયો, કુલુક્કીને ત્યાં જઘ ઉભો રહ્યો
 પત્ર મદન કુંવરને દીધો, એણે ઉઠેલી વાંચી લીધી. ॥૧૮॥ મુજ તોતે
 મોકલીયો હાને રૂડા જમાતથી મન માને; એણે જાણ્યું જાણે મઠ વાત,
 હાવો જમાત નાવે હાથ. ॥૧૯॥ એમ સમજને વિખ બોલીવ્યો, પોતાના
 ઘરનો ગોર આંચો, કીધું સમે વરતે સાવધાન, કીધું મદને કન્યાદાન,
 ॥૨૦॥ વિખ્યા જમની પોતાની જેઠ, પરણાવી દીધી પ્રેમે તેઠ; એવે જાણ્યો

કુલુકી તાત, એણે લક્ષ્મીની જાણી વાત. ॥૨૧॥ દીકાં ચુડાં પુત્રીને હાથ.
 શતરૂ પરણ્યા દીકરી સાથ; વિપ્રોતું વેણ ના પડ્યું કાચુ, માહારૂ જુહને
 એમનું સાચુ. ॥૨૨॥ પણું હું કયારે ખરો ખેલાડુ બોલ્યું બ્રાહ્મણનું
 ખોટું પાડુ, એકવાર હું શહે ખોડું, આમ કેમ થયું પુછી બેડું. ॥ ૨૩ ॥
 પછી પોતાનો મદન તન, તેને તેડ્યો એકાન્ત બોવન; બેઠા તે શીખ
 કાની લીધી, વિખ્યા બહેન પરણાવી દીધી ॥૨૪॥ ત્યારે મદન બોલ્યો
 એમ; પત્ર લખીને પુછો છો કેમ; જુઓ પત્ર તમારો લખેલો, મીથ્યા
 આરોપ મુજને મેલો. ॥ ૨૫ ॥ તવ પ્રધાને પત્ર લીધા, શબ્દ વાંચીને
 વિચાર કીધા; મહારી લખવામાં થઈ ભુલ, હાથેથી બેન્યો મુરખ તુલ
 ॥૨૬॥ હવે વીધવા વેડું કુવારી, પણ જમાત્ર નાંખું મારી; એમ મ-
 નમાં રાખી એ વાત, ઘેર બેસી રહ્યો છે તાત. ॥ ૨૭ ॥ એવે મદન
 સભામાં ગયો, જઈ રાજને સંદેશો કહ્યો, સુણો કુંદનસેન્ય વાતવમની,
 મેંતો પરણાવી માહારી લખની. ॥ ૨૮ ॥ કાળંદરનો સુત ચંદ્રહાસ;
 તેની સાથે ધરીને હુલાસ; સુણી કુંદનસેન્ય એમ બોલે, કામ કીધું રૂડ
 અતોલે ॥૨૯॥ જા તું જ્યાં હોય ચંદ્રહાસ, ત્યાંથી મોકલ મારો પાસ;
 એને પુત્રી માહારી પરણાવું. સદા હાંધ રહેવાને ઠરાવું. ॥ ૩૦ ॥ એવાં
 વચન સુણીને મદન, ચાલ્યો દુષ્ટ બુધ્ધીનો તન; એવે કલુષ્યા સું
 ખેલ લાવ્યો, એણે જમાત્રને બોલાવ્યો. ॥ ૩૧ ॥ કશું ચંદ્રહાસને કામ;
 તમે સ્નાન કરો આ કામ; પછી પુંજપો હાથમાં સાહાવો, ચામુન્ડાના
 પુજન સાડે જવો. ॥૩૨॥ અમારા કુળ રીત એવી, જઈ જમાત્ર પુંજે
 દેવી; નવ પુંજે તો વિધન થાય, દીકરાનું હેવાતણુ બય. ॥ ૩૩ ॥ તવ
 બોલ્યો ચંદ્રહાસ એમ, વેણ લોપુ તમારૂં કેમ કહીને કરવા ગયો સ્નાન,
 તવ કપટ કયું પરધાન. ॥ ૩૪ ॥ અણુ બોલાવ્યો બે ચંડાળ દીધી ક
 બુધ્ધી તતકાળ; તમે ચામુન્ડા માતાએ જવો, ડેરામાં પેશીને સંતાવો,
 ॥૩૫॥ રહેજે ઊઘાડી તરવારે, મક્કલત નવ ખાસો લમારે; કોઈ આવે
 ત્યાં પુજન કરવા, તેને જાણીને આવ્યો મરવા. ॥ ૩૬ ॥ બય ધરશે
 નહીં ઘેરે દીશ, આવનારનું છેદજે શીશ; એશું કહી મોકલ્યા ચંડાળ,
 જઈ સંતાયા તે તતકાળ. ॥ ૩૭ ॥ હાથમાં ઊઘાડી તરવાર, રહ્યા માર
 વાને તઈયાર, એવે ચંદ્રહાસે કયું સ્નાન, સ્વચ્છ વસ્ત્રે થયો સાવધાન
 ॥૩૮॥ લીધાં પુંજપાનો છાબ હાથ, જતાં સમરે ચામુન્ડા માત, ઘર
 થી નીકળી પથ પળીયો. એવે સુત પ્રધાનનો મળીઓ. ॥ ૩૯ ॥ પોતા
 નો બનેવી ચંદ્રહાસ આવ્યો મદન તેની પાસ, કહો વારૂં કયાં જાઓછો

તમે, તમોને તેડવા આવ્યા અમે ॥ ૪૦ ॥ તવ બેઠીયો અંદ્રહાસ, બહુ
આમુંડાને અવાસ; તમ તાતે બતાવ્યું છે કામ, દેવી પુજવા બહુ તે
કામ ॥ ૪૧ ॥ તવ મદન વદ્યો વચન, તમને તેડે રાજન્યરોષ સામગ્રી
પુજ કરે લાવો, તમે રાજ્ય સભામાં બવો ॥ ૪૨ ॥ તમ વત્તી માતાએ
હું બહુ; પુજ કરી સભામાં આડ, એક એક કહીને સામગ્રી લીધી, અંદ્ર
હાસે તે આપી દીધી ॥ ૪૩ ॥ પોતે આલ્યો રાજ્ય સભામાં, પેલા મ
દન ડેરામાં બય; બેવો પેઠો ડેરાની માંચ, તેવા અંડાળ ઉમેલા ત્યાંયા ॥ ૪૪ ॥
ઉઘાડાં ખડકે કરી રીસ, મારી છેકયું મદનનું શીશ; ધડ મુસ્તક પડીયા
ધરણ; પામ્યો પાપી તણે મુત મરણ ॥ ૪૫ ॥ અંદ્રહાસે મથો સભા-
માંચ; રાયે માન્ય દીધું ધણું ત્યાંચ; બધી વાત કહિ વરણાવી, પોતાની
પુત્રી પરણાવી ॥ ૪૬ ॥ જેનું અંપક માક્યણી નામ, ધણી શુણવંત
રૂપની ધામ; તેનું કન્યાદાનજ દીધું, સહુ રાજ્ય અરપણ કીધું,
॥ ૪૭ ॥ તે તો વાત પ્રધાને બધી, આવ્યો સભામાં વીચાર આણી;
જેયું તો પરણ્યો અંદ્રહાસે, જઈ પેઠો રાજની પાસ ॥ ૪૮ ॥ લમનની
તમામ વાત બધી, એની મતી ધણી ધબરાણી; પુછ્યું અંદ્રહાસને એમ,
દેવી પુજવા ન અયા કેમ ॥ ૪૯ ॥ બોલ્યો અંદ્રહાસ વચન, મથો પુજવા
તમારે તન; મને સભામાં મોકલી દીધો, પુજવો એમણે હાથ લીધો,
॥ ૫૦ ॥ અયા પુજન કરવાને એક, પડ્યો પ્રધાનને સદેહ; દોડ મુકીને
પ્રધાન, પોતે જેવા મથો સંતાન ॥ ૫૧ ॥ વલણ ॥ સંતાન જેવા સંચર્યા
જ્યાં છે દેવસ્થાન; બ્યાસ વહ્ન વદે, સમરે સહુ ભગવાન.

કડવું ૭૧ રાગ સવર્ધયાનો.

જયમુની રશી એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી
તુજને સંભળાવું, અરવમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ પ્રધાન સંચર્યા દેવીને દેર,
જેયું ઘોળે દીશ, ડેરામાં પડેલું દીકું, પુત્રનું ધડને શીશ ॥ ૨ ॥ પ્ર-
ધાને બણ્યું બ્રાહ્મણનું, વચન સાચું પડીયું, જે જે કપટ મેં કર્યું તે મ
હારું મુજને નડીયું ॥ ૩ ॥ હવે હું શું કરે છવીને, દીકરાની થઈ હાણ, એમ
કહીને શીશ પછાડ્યું, નીકળી મથો પ્રાણ ॥ ૪ ॥ એ વારતા સહુ લોકે
બધી, જેવા મથો રાજન; તેની સાથે અંદ્રહાસ મથો, આ શું થયું વી-
ધન ॥ ૫ ॥ અંદ્રહાસનું મોડું ઉતરી મયું, પમલાંનો હું કાળો જમતની

કહેણી થઈ મુને મુખી સાસરા ને સાળો ॥ ૬ ॥ એકું સમજ આમુન્ડા
 નો, વહન પાતે ક્રીધા; તેથી દેવી પ્રસન્ન થયાં, હરીને ઉત્તર દીધા ॥ ૭ ॥
 સું માગેછે સું માગેછે, જે માણું તે આપુ, ચંદ્રહાસ તું ચીંતાનપ્રરતો,
 તું કહે તે કષ્ટ કાપુ ॥ ૮ ॥ સાંભળી ચંદ્રહાસ બોલ્યો, માતાજી કદી
 કાપો; માહારો સસરા માહારો શાળો, શણવન કરી આપો ॥ ૯ ॥ મા
 તાથે અમી દ્રષ્ટી ક્રીધી, તવ થયા સજવન; ચંદ્રહાસને ચરણે લાગ્યો,
 કુલુદી ને મદન ॥ ૧૦ ॥ દુષ્ટ લુહી જઈ જમાતને પડીથો પ્રેમે પાય;
 માહારું કત મુજને નડ્યું છે, તમે તો ક્રીધી સાહાય ॥ ૧૧ ॥ પોતાનું
 કયું પોતાને નડે, તેમાં નહીં મીન મેશ; કપટ તેનું ચપટ થાય, સદે નહીં
 કાંઈ લેશ ॥ ૧૨ ॥ વિપ્રનું વચન સત્ય ન માને મુજ જેવો નાસ્તીક;
 પાછરમી તે પસ્તાય પાપી, પહેલી ન ધરે બીક ॥ ૧૩ ॥ મમત બાધે
 વીમળી સાથે, તે નવ પહોચે ઠેઠ; એમ કહી ધરખાર પોતાતુ, જમાતને
 કયું ભેઠ ॥ ૧૪ ॥ પોતાનો મદન દીકરો તે, ચંદ્રહાસનો દીધો, ધૈરામ આ
 ણી તપ કરવાને, બવા વીચાર ક્રીધો ॥ ૧૫ ॥ એટલે કુંદનશેન્ય રા
 બથે, ભેડે બવા ધાયું, રાજ પ્રધાન નીકળ્યા બેઠે, ઉતપાતસર્વનિવાયું
 ॥ ૧૬ ॥ તેમણે વનમાં વાસ પ્રુથો રાજ્ય કરે ચંદ્રહાસ; મદનને પ્રધાન
 કરીને પોતે રાખ્યો પાસ ॥ ૧૭ ॥ રીતે રાજ ચલાવે, ધર્મ ધૈરિંધર
 રાય; મજી બ્રાહ્મણને વીશેશ માને, તેમ તેમ જ્ય વરતાય ॥ ૧૮ ॥ તે
 ચંદ્રહાસને બે દીકરાછે, બાણુવળી બળવાન; એ બીના કહી નારદજીએ
 બણ્યું સતી સંતાન ॥ ૧૯ ॥ નારદે કહ્યું અરજુનજીને, મુકીદો સોરા-
 સોર, એની ભેડે જુદાં કયાંમાં, નહીં આવે તુજ ભેર ॥ ૨૦ ॥ મોટે સદ્દહ
 દરી થો પોડો, કહી થયા અંતરધ્યાન; અરજુનજીએ વખત વીચારી,
 શું કર્યું સતી સંતાન ॥ ૨૧ ॥ હંસદ્વજને ને નિલદ્વજને, મોકલી સંદેશ
 કરાવ્યા, કહીએ કે અરજુન ને પ્રભુ; પરોણામતે આવ્યા ॥ ૨૨ ॥ એકું
 કહાણ્યું તે વાત પોહોચી, જ્યાં ચંદ્રહાસ રાય; સારા સંમાચાર સાં-
 ભળીને સામે તેડવા બય ॥ ૨૩ ॥ સામા આવી માન્ય દીધું, લેધ
 મથો આપ ધેર; પાંચ દિવશે પરોણામતે; રાખ્યા આનંદ ભેર ॥ ૨૪ ॥
 પછી પોતાના પ્રુજાને, સોંપી દીધું રાજ; અશ્વ લેધને પાંડવ સાથે,
 નીકળ્યો દરવા કાજ ॥ ૨૫ ॥ યજ્ઞના અરવ બે આમળ આવે, પ્રુઠે સહુ
 સેન્યામ; સર્વના જીવને આનંદ ધણોદેયે હરખ ના માય ॥ ૨૬ ॥ બ-
 તાં બતાં આપા મયા, લાંબે પંથે ચડીયા; એવામાં સંમુદ્રઆબો, તેની
 જળમાં મડીઆ ૧ ૨૭ ॥ વલણ ॥ યડીમાં લેના જળ વીસે, સાંભળ તું

કંડવું ૭૨ રાગ સાખી.

જયમુની રશી એણીપેર બોધ્યા, મુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તું
 જને સંભળાવું અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ બેડે અરવ શીધુમાં પડીયા,
 તરતા જળમાં જાય; જળવિશે એક ટેકસી છે, તે જઈ પોહોત્યા ત્યાંય
 ॥૨॥ શીંધુ કીનારે સડે શેન્ય ઉભું, અરવ મયા કેમ કરીએ; પ્રભુ કહે
 જળ તરણવાળ, લેઈ પુઠે પરવરીયે ॥૩॥ એમ કહી અરજુનને પ્રભુ
 બેડે થયા તઈયાર; જળ તરવાણી પર બેઠા, આધ્યા તેણિવાર ॥ ૪ ॥
 ટેકરી ઉપર તે પણ મયા, અરવ લેવાને કામ; ધણા કાળથી તપ કરેછે
 બકદાસવ તે કામ ॥૫॥ તેમની પાસે અરજુન ગયો, મયા અશરણા શ
 રણ; મહા તપશ્વી મુની દેખી, પ્રેમે લાગ્યો ચરણ ॥૬॥ અરજુન કહે
 ઓ મહારાજ, એકવાત પુછી લેવું; તડકેવરસાદ નડતો હશે, ઝુંપડી
 કરો તો કેવ ॥૭॥ એટલે બકદાસવ કહે બેઠા, સાંભળ જે વેણ મહા
 રં; ઝંઘડાં લાંવિ ઝુંપડી બાંધુ. કેટલું જીવવા સાર ॥૮॥ એડું સાંભળી
 પારથે પુછ્યું. મનમાં ધરીને હર્ષ; ઓ મહારાજ તમ કાયાને, કેટલાં
 થયેલાં વરસ ॥૯॥ બકદાસવ કહે ખમર નથી પણ કહું વિવેક; જન્મ
 થી મહારા મુસ્તક ઉપર, પત્ર મુક્યું છે એ ॥ ૧૦ ॥ મેહોટા મેહોટા
 છીદ્ર પડેલાં, હશે તેની માંય; છુદ્રો જેટલા મહારી આગળ, થઈ મયા
 પ્રહાય ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજુને છીદ્ર મણીયાં, મણિયાં શ્રી ભુમહીશ;
 મણુતી કરતાં વીશ છીદ્રાના પ્રહા થએલા વીશ ॥ ૧૨ ॥ અરજુનજી
 મહા વિસ્મય પામ્યો, આ કેવિ વ્રતી દુઃકી, કહે છે કે ઝુંપડી બાંધીને
 છેવટ ભડું મુકી ॥૧૩॥ આપણે આયુષ છે બહુ દુકે, પણ આશા
 બહુ મેહોટી, અજ્ઞાનતાથી આપણુ જીવે, આશા કરીએ ખોટી ॥ ૧૪ ॥
 એમ કહીને ઉભા થયા, યજ્ઞના અરવ હંકાર્યા, પુઠળ પોતાના અરવો
 મુક્યા, શેન્ય હવું ત્યાં ઊતર્યા ॥૧૫॥ ભોમી ભાગમાં અરવ ચલાવ્યા
 જતાં જતાં જાય; ચારે ચરતા મારગે ફરતા, મયા શીંધુ દેશ માંય
 ॥૧૬॥ ત્યાં રાજ્ય કરે સુત જેદ્રથનો, દુર્યોધનનો બાણેજ, ભુગમ
 એડું નામ એનું, મેહોપર ઝાલુ તેજ ॥ ૧૭ ॥ તેમા ગામમાં ઘોડા
 મયા ભુગમે જાણી વાત; અરવ લેલાટની પત્ર વાંચી જણ્યા પાન્ડવ
 પ્રખ્યાત ॥૧૮॥ તેવોજ મુરછામાં પડીયો, થઈ ગયો બે ભાન, તે
 વાત જાણી દુશાલીયે, મહારાયો સંતાન ॥ ૧૯ ॥ એડું જાણી ધર જા-
 હાર ચાલી દોડી મઈ ભાગોળે ત્રાસ ભરેલી રડવા લાગી, અવળા મેહે

પાળે ॥ ૨૦ ॥ આ મુજ બંધુ આ મુજ બંધુ, કરતી કરતી આવી;
કુંતી નંદન અરજુનજીએ, ભગની કહી બોલાવી ॥ ૨૧ ॥ આવ મારી
ભગની શો લાગ્યો અમની; વમની કહે મન વાત, કુંતારો ભાઈ મેઠા
છું ને કેમ કર આંસુપાત ॥ ૨૨ ॥ એટલે દુશાલી એમ બોલી, દુર-
દશા માહારી જાગી; તને આવ્યો માંભળી તારા, ભાણેજને બીકલાગી
॥ ૨૩ ॥ એના મનને એ ભય લાગ્યો, લેધ લેશે મુજ રાજ; દુરીયોધન
ના વતીની માહારી, ઉપર કાઢશે દાજ ॥ ૨૪ ॥ એવો ભય તુજ ભાણે-
જ પામ્યો, સુરછામાં ઢળી પડીયો, એવા બેનના વચન સુણી. પાસ્થને
પેમ ચડીયો ॥ ૨૫ ॥ સેન્ય સહીત એ જામમા ગયો, ભાણેજ પડીયો
જ્યાંય; ભાઈ ભાઈ કહેતો કહેતો, આવીને ઉભો ત્યાંય ॥ ૨૬ ॥ હાથ
ઝહી જુમમને ઉઠાડ્યો. કેમ તું મન ભય લાગ્યો, આપણે ઘેર યજ્ઞ થાય
છે તે, તુજને નેડવા આવ્યો ॥ ૨૭ ॥ આવો ભાણેજ આવો ભગની,
આજો આપણે ઘેર, એટલે જુમમ રાજ થયો, ઉપડ્યા આનંદભેર
॥ ૨૮ ॥ વાજતે ગાજતે વાહ્યા સરવે, હસ્તીનાપુર ભણી, વરરાકેતુ
આમળ ગયો, કહેવા વધામણી ॥ ૨૯ ॥ ધરમને સમાચાર કહ્યા, તવ
ઉઠ્યા સામા ભવા; મોતી પુષ્પોની થાળો ભરી, બેઠિ અરવ વધાવા
॥ ૩૦ ॥ કુંતા દ્રુપતી સુભદ્રા, બીમશેન આદે ભય; હરખીને સો સામા
આવી, અરવને લાગ્યા પાય ॥ ૩૧ ॥ મોતી પુષ્પે વધાવ્યા સહુને તેડ્યા
જામની માંય, રૂપાળા ઉતારા આપ્યા, સહુ જન ઉતરયું ત્યાંય ॥ ૩૨ ॥
આનંદ આશ્ચર્ય જામમાં થાયે, હરીજન લોકો માહાલે; અનીતીનો ન
મળે કોઈ, રૂપી રીતે શહુ આવે ॥ ૩૩ ॥ યજ્ઞ મંડપની બહુ શોભા,
કાંઈ ન રાખી ભુલ; સ્ફટીક મણીના સ્થંભ રોપેલા, ફરતી મોતીની
ઝુલ ॥ ૩૪ ॥ હીરા ચળકે લીલમો લળકે મલકે જોતાં મુખ; બ્રાહ્મણો
નાં દરશન કરતાં, ટળે દળદર દુખ ॥ ૩૫ ॥ વેદ મંત્રના સુર આવે,
નીકળે વાણી પવીત્ર; લોકોના જય-જય રાજક થાયે, વાગે રૂડાં વાજંત્ર
॥ ૩૬ ॥ ઉઠીએ એખીલ ગુણાલ પુષ્પો, ભજનની થાય ધ્રુવ; આપણું
મેલણું તે સહુ કરે માહાબળીઓ અરજુન ॥ ૩૭ ॥ દેશ દેશાન્તર પત્ર
લખીને, તેડ્યા સહુ રાજન, એઠાસી શહસ્ર રૂપી તેડ્યા, નમ્ર થયું પાવ
ન ॥ ૩૮ ॥ રાજ રહીઅતને વળી રૂપી, જાડા છપન્ન કરોડ, વજ્રના
વીસે કારભાર કરે, પોતે શ્રી રણછોડ ॥ ૩૯ ॥ સરવને સાડે લાગે છે,
ભાગે છે ભવના પાપ, ખાન પાન પાન્ડવ પુરૂ કરે, નહી કોઈને શંતાપ
॥ ૪૦ ॥ ચોરી અખારી જરા ન થાયે, વરકોદની ચોરી, નિચ વરણ

ભેમા નવ આવે, ભીમશેન રાખે રોકી ॥ ૬૨ ॥ બેસવાની સલા આર-
ણ્યને રચી, સર્વ ક્ષત્રાઓએ બદ્યું; મેધવરણ સાથે સેવક મોકલી, પર-
વતનું ધન આપ્યું ॥ ૬૩ ॥ કનક કેરા ઓરડા ભરીયા; સા રોન્ય કીધી
ત્યાર; ચેત્ર સુદી પુણ્ય મીને દન, પુરણાઉતી વીચાર ॥ ૬૪ ॥ વળણ
પુરણમીનો દન થયો, સુણ જનમેજે રાય; વક્ષમ વાણી ઓચરે, યજ્ઞ
તણી કયાય,

કડવું ૭૩ રાગ ધોળ.

બોલ્યા બોલ્યા જયમુની મુજ વચનરે; સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત
કેરા તનરે ॥ ૧ ॥ યજ્ઞ કરવા બેઠાં ધરમને શ્રીપતી જમતનો જસ લે છે
કુન્તા સતીરે ॥ ૨ ॥ વેદ મંત્રે બ્રાહ્મણો કાર્ય કરાવેરે; જવ તલ મતને,
શીફળ સરવે હોભાવેરે ॥ ૩ ॥ તે યજ્ઞની ધુમ્ આકાશે બયરે; તેથી
તેત્રી, કોટી દેવતા ત્રણ થાયરે ॥ ૪ ॥ વાગેછે ત્યાં ભેર ભુમળને ઢાલેરે
જય જય સજ્જ થાય ને ઊપજે કલોલરે ॥ ૫ ॥ હરીજનો, ભુએ છે રૂ-
ડેરી ચરચારે; રેાને કીધી, કપાલે કુમ કુમ ચરચારે ॥ ૬ ॥ અરવ પુજન
કરી અવયવ ભામ લીધારે; પુરણ પ્રેમે, તેવો અરવ હોમ કીધારે ॥ ૭ ॥
અરવને તો શણવન કીધા વિદાયરે; પરી પુરણ યજ્ઞ થયો છે ત્યાંયરે
॥ ૮ ॥ પછી ધરમે, આમના કરી તે વારરે; સહુને ભોજન કરાવો ભુમજા
ધારરે ॥ ૯ ॥ તવ પ્રભુએ સર્વને આમના દીધીરે, જમવા માટે, વિવેક
પતંજ કીધીરે ॥ ૧૦ ॥ પીરસવાને બહવ છપન કોડરે; દેખે રેખ રાખે
સધળે શ્રી રણુછોડરે ॥ ૧૧ ॥ કરાવી છે જમવા સામગ્રી અપારરે; વર-
ણુન કરતા, ધણીક લાગે વારરે ॥ ૧૨ ॥ પછી સરવે, ભાવતાં ભોજન
કાંધારે; સહિ પ્રાણીને સોપારી મુખવાસ કીધારે ॥ ૧૩ ॥ પછી પતંજ ઊ
ઠીને ઉલટ વ્યાપેરે; ધરમ રાજ, કનકનું દાન આપેરે ॥ ૧૪ ॥ શ્રીપતી
તો કરે મોતીનું દાનરે, પાસે રહીને અપાવે શ્રી ભજવાનરે ॥ ૧૫ ॥ બ્રાહ્મ-
ણાને ભરેલી બ્રહ્મપુરી આપેરે; અવર ભત્તી, ચાચકના કષ્ટ કાપેરે ॥ ૧૬ ॥
આપ્યાં પોતે ગોદાનને વક્ષ દાનરે; આપ્યાં પાત્રો, કુન્તા સતીને સંતા
નરે ॥ ૧૭ ॥ પછી કીધિ પુરણ પ્રેમે સભાયરે, તેમાં બેઠા, ક્ષત્રીનંદન
સહુ રાયરે ॥ ૧૮ ॥ યુધિષ્ઠરને વાવરવાનો ભાવરે; જેવો રાજ, તેવો
કીધો સરપાવરે ॥ ૧૯ ॥ ધનમાલ આપી, સરવને કીધી વિદાયરે; પછી

સહજન, પોતે પોતાને સ્થળ જાય રે ॥૨૦ ॥ તે પછી સઉ, યજ્ઞ સ્થળે
જેમા થાયરે; પાંચ પાંડવને, છઠા શ્રી બદ્ધવરાયરે ॥ ૨૧ ॥ યજ્ઞકેરો કય
શ નાંખ્યો જ્યાંયરે, સ્વર્ગ વીસેથી, નોળીયા આવ્યો ત્યાંયરે ॥ ૨૨ ॥
તે કયરામાં ઓળોટો ધરી ઉભરે; પણ ન થયું સોનારૂપાનું અંખરે
॥૨૩॥ ત્યારે ધરમે પ્રભુને પુછ્યું પ્રશ્નરે; કાયા હાની કેમ બદલાઈ
નહી કંપ્પરે ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયાત્રી એમરે, દ્વાપર ઉતર્યો
તેથી કાયા બદલે કેમરે ॥ ૨૫ ॥ એટલે ટળીયા, ધરમનો સદેહ રે;
સરીતા સ્નાન, કરી સ્થળે ગયાં તેહરે ॥ ૨૬ ॥ નગ્રમાંથી રાજ રૂપી
સહુ જાયરે; બીજી ત્રીજી રહીયત થઈ વીદાયરે ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ ગયા;
લઈને છપનકેરોડરે; હસ્તીનાપુર, રહ્યા શ્રીરણુછોડરે ॥ ૨૮ ॥ યજ્ઞ કથા
પુરણુ હવી આ ઠામરે; શ્રાતાજનને, સુણતાં રીજે શ્રીરામરે ॥ ૨૯ ॥
યજ્ઞ કથા, સુણીને દાન અપાયરે; તે પ્રણિને, યજ્ઞતણું ફળ થાયરોડના
શ્રદ્ધા રાખી, શ્રવણુ કરે જે જનરે; તેને પ્રભુ, આપે અનંધનતનરે ॥૩૦॥
શ્રાતા વક્તા, સહુ બેસને કરજોડરે; વલ્લભ વહે, બોલો જે જે શ્રી રણુ-
છોડરે ॥૩૧॥ વલ્લભ ॥ જય બોલો રણુછોડની; તો રણુ છોડે નાથ;
વલ્લભ વાણી આવરે, નીરમળ રહો મન સાથ,

કડવું ૭૪ રાગ સવાઈયાનો.

જયમુની રૂપી. એણીપેર બોલ્યા; સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તું
જને સંભળાડું સાંભળજે કથાય ॥ ૧ ॥ પરીપુરણુ યજ્ઞ કીધા; રહ્યા
મુખી થઈ જ્યારે; એવામાં એક કણુળીને બ્રાહ્મણુ બહતા આવ્યાત્યારે
॥ ૨ ॥ ધરમ રાજની સભામાં, આવીને ઉભા બેઉ; ધરમ કહે ટંટા સો
છે, જુઘાની તમારિ લેઉ ॥ ૩ ॥ તે વેળા શ્રીકરન બેઠા છે, પોતે જુ-
ઝલવન; તે સમે પાટીદાર બોલ્યો, મુખથકી વચન ॥ ૪ ॥ માહારાજ
મેં ખેતર માહારૂ, વીમને અરપણુ કીધું, માહારા બાપ પછાડે મેં આ,
વીમને આપી હીધુ ॥ ૫ ॥ આકાશથી કે પાતાળ સુધી, આપ્યું હતું
રાજન; પણ તે ખેતરમાંથી નીકળ્યું, ચાર ચરે બહુ ધન ॥૬॥ તે ધન
એ બ્રાહ્મણુ લેઈ ગયો, તે મુજને અપાવો, તે કરતાં મુને પાપછો થાતું
ખેતર પાછું લાવો ॥૭॥ બ્રાહ્મણુ કહે પાછું ન આપું, ખેતર કણુળી કેરૂં;
માહારા બે પુતરો લઈ જઈને ખેતરમાં વધેરૂ ॥ ૮ ॥ કણુળી કહે વધેરૂ

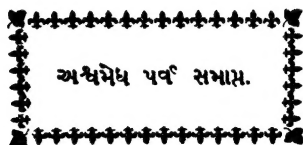
નેતો, તેમાં માહારૂં શું જશે; મારીશ તો મરસે સુત તારા, નીસ્વતી
 અને થારો ॥૯૯॥ તું મારીશ તે પાપ તુને મુને ન લાગે રતી; બ્રાહ્મણ
 કહે એવા પાપો, હું કાંઈ ગણતો નથી ॥ ૧૦ ॥ બેઝિની વીખીત વાત
 સુણી, ગભરાયા ધરમરાય; પ્રભુને પુછ્યું ઓ માહારાજ, આ તે શું
 કહેરાય ॥ ૧૧ ॥ એટલે એંતરયામી બોલ્યા, જાને કાળ સમાવો; છ
 માસ પછી ન્યાય કરીશું, અત્યારે ઘેર જવો ॥૧૨॥ એમ કહી બ્રાહ્મણ
 કણ્ણીને, પાછા કાઢ્યા ધનશામ; પછી ધરમ પ્રત્યે બોલ્યા કરન પ્રભુ
 તે ઠામ ॥૧૩॥ ઓ યુધિષ્ઠર હવે ન કરશો, કોઈ જનનો ન્યાય; દ્વાપર
 ઉતસે કળીયુગ બેઠો, ઓરે ધરમ રાય ॥૧૪॥ એક સાંભળી ધરમ
 બોલ્યા, ઓર દેવાધી દેવા; મુને ગુણ લક્ષણ બતાવો, કળીયુગના છવ
 કેવા ॥૧૫॥ કરન પ્રભુ તવ કહેવા લાગ્યા, સાંભળો ધરમરાય; વ્યાસજી
 તમને તે સહુ કેહેસે, ઉપદેસની કથાય ॥ ૧૬ ॥ મુજને તમે ઓમના
 આપો, દવારકાં હું જહું; થોડે દીવસે વળી પાછો, મળવા માટે આવું
 ॥૧૭॥ વળજી ॥ મળવા માટે આવશું, એમ કરે છે વાત; એવામાં ત્યાં
 આવીયા, વઢતા પુરૂશ સાત. ॥

કડવું ૭૫ રાગ દુરધા સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજરાય; વિસ્તારી
 તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥૧॥ કરને જવાની ત્યારી કરે છે,
 સમપુરૂશ ત્યાં આવ્યા, ખટ વીખ એક એક અતી શુદ્રને, તાડનકરતા
 લાવ્યા ॥૨॥ યુધિષ્ઠરને કરન ખીરાજ્યા, ત્યાં આવી વીખો બોલે; આ અતી
 શુદ્ર આચાર્ય થયો છે, વીખ આચાર્યની તોલે ॥ ૩ ॥ ઉપવીત અંગે
 ધારણ કર્યું છે, વધાર્યા છે પંચકેશ, દર્ભાસનને જળ કમડળ ધર્યો છે
 માહાત્માનો વેશ ॥૪॥ વેશ ધરી ઉપદેશ કરે છે, વાંચે છે કથા પુરાણ,
 તે ઉંચ જતી શ્રવણ કરે છે, નીચના મુખની વાણ ॥૫॥ નેવતું પાણી
 મોલ ચઢ્યું ને, અવની મધ આકાશ; અવળી ગંગા બહેવા માંડી, વા-
 ધને અજનો ત્રાસે ॥ ૬ ॥ મંઝારથી શ્વાન સંતાવ; લાગ્યાં, કામથી
 સંતાયા હંશ; નીચ જતીનો ઉંચ જતીપર, ઉપન્યો અતી દ્રંશ ॥૭॥
 આતે કારણ શું છે કપાળુ. કેમ બેને વીચીત્ર; કાળ બળ કેમ ફર્યો
 ભાસે છે, વળી દીસે અખલિત ॥ ૮ ॥ એક સાંભળી ધરમરાયે, જોયું

જુગદીશ સામુ, ઓ કપાનીધી હું તો આ વાતો; સાંભળી વીરમય પામું
 ॥૬॥ કષ્ટ પ્રભુ કહે ઓરે યુધીષ્ઠર, કળીયુગનાં એ કર્મ; હજી તો આ
 મળ ભતાં થાશે, અતી ઉપાધીના ધર્મ. ॥૧૦॥ શુદ્ધ લોકે આચાર્ય થઈ
 ને, રામ રામ નરકે પડશે; પૈશ્ય ક્ષત્રી ને વીર્ય લોભ; તેને પથે ચડશે.
 ॥ ૧૧ ॥ તેથી તે પણ નરક પળાશે, તવ લય પામશે શ્રદ્ધી; ધર્મ વીશે
 અધર્મ થવાનો, સહિ જીવ ભોગવે કપી. ॥ ૧૨ ॥ ઓતા નરકે વજ્રા
 નરકે, નરકે ઉંચ ને નીચ; ભક્તાણીયા ભારજ થવાની, પાતકના થશે
 ક્ષીચ. ॥ ૧૩ ॥ ધર્મને નામે ઢોંગ થવાના, આગળ અબળા બેશે; હું
 મ્હાર સાર્થક કરું છું, કામની કંથને કેહેશે. ॥ ૧૪ ॥ મીઠાઈ મેવા દુધ
 કહેલાં, ઢોંગીને જઈ દેશે; પતી તેની પુઠ ન જીએ, મુખ વીકારી રહેશે
 ॥૧૫॥ પરજ્યા પતીનું પોશાણ કરતાં, કંજુશાઈ દેખાડે; ઢોંગી ધુતારો
 ને ધવરાવીને, પ્રેમપુર્વક જમાડે ॥૧૬॥ કંથ તણી નહી સાચવે જાવે,
 ઢોંગીની તક નહી ચુકે; ઢળતી વસ્તુ ઢળવા દેશે, બાળક રડતાં મુકે.
 ॥ ૧૭ ॥ ઢોંગીની છત્રી નીરખ્યા કરશે, ઢોંગીના શુભ ઝાશે; ચરણ
 આંપસે કાંમે ટાંપસે, પતીથી મુખ મરડશે. ॥૧૮॥ ધર્મના નામનો ધધો
 ગ્રહીને, ધન મેળવસે ભારી; ભારે વધભોગ ભોગવસે ને, દુનીયાની કર-
 સે ખુવારી. ॥ ૧૯ ॥ પણ ઉંધ કરમી કળયુગી અબળા, ધણીનું ધન
 વેફરસે; કળીજુગના આચાર્યને પોશી, મોહીત દ્રવ્યમાં ફરસે. ॥ ૨૦ ॥
 તે સહુ લક્ષણ કળયુગ કેરાં, આ બધી તેની લડાઈ; તેમાં આપણે ચીત
 ન દેવું, જ્ઞાનમાં રાખો ચડાઈ. ॥૨૧॥ હાવા તો અનેક ઉતપાત થાસે,
 તેમાં ન દેસો ધ્યાન; કળયુગ બેઠો નીરચે માનો, એમ વદે ભગવાન.
 ॥ ૨૨ ॥ યુધીષ્ઠરને ચાલી ચીંતા, ઓ તો આબુ દુખ મ્હોટું; ધર્મના
 કામમાં ધાડ પાડે, એ દુખ સહીથી ખોટું ॥૨૩॥ અરેરે ધર્મનું ધરભોળ
 બસે, અવળી મતી જગ ઝાલે; દેખાસે સવળું હસે અવળું, પણ તે
 પથે ચાલે. ॥૨૪॥ એવા અતી ઉદ્વેગ ધરીને, થઈ બેઠા નીરાશ; અરેરે
 એ યુગ ભુટો, સાંભળી પામ્યા ત્રાસ. ॥૨૫॥ પ્રભુ કહે તમે ત્રાસ ન ખા
 સો, વ્યાસજીને તમે મળજો; હવે હું આગના માગું છું, ધર્મ કહે વળી
 વળજો. ॥૨૬॥ એવું સાંભળી કરન પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; એટલે
 અતી ઉદાસી રહે છે, પોતે ધરમ રાય. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને કરન
 પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; ઉદ્વેગ ભોગવે ધરમ રાજ. હવે કયારે દેહ
 ભય. ॥ ૨૮ ॥ એટલેથી અશ્વમેધ પર્વ, પુર્ણ થઈ કથાય; ઓ જનમેજે
 રાજ તોરી, ઉતરી બ્રહ્મકથાય. ॥ ૨૯ ॥ કાળા પડદા ધોળા થયા, રવે-

ત થઇ શામ ગાય; કાળા તલ ધોળા થયા એ, પરીક્ષા દેખાય. ॥ ૨૯ ॥
 પરીક્ષત સુતે વીધી પ્રમાણે, પુરણ કીધાં દાન; યજ્ઞની કથા અવધુ ઈ-
 થી, ફળ તે યજ્ઞ સંમાન ॥ ૩૦ ॥ શ્રોતા વક્તા સંરે જનના, મનના
 પોહોએ કોડ; વક્ષલ વદે બોલને સડિ; જે જે શ્રી રણુછોડ. ॥ ૩૧ ॥
 વળણુ ॥ જય જય શ્રી રણુછોડ રાયની, બોલો શ્રોતા જન; અધ્યમેધ
 પર્વ કહ્યું, પાપી થાય પાવન.

અધ્યમેધ પર્વ સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

માહામારતની કથા.

અઢારે પર્વ સાથે

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ કથા કહે છે તે ચીત્ર સાથેની છપા-
ઈને તૈયાર થઈ છે. તેની કીંમત રૂ. ૧૨-૦-૦ તથા ટપાલ ખર્ચ છુદ્ધ
આપણું પડશે. તેના પાનાં ૧૦૩૪ કદ શાયસ ૮ પેછ છે.

૦-૧૨-૦ મચ્છવેધની કથા વલ્લભ વ્યાસની બનાવેલી ચીત્ર સાથની
તૈયાર છે બીજા બનાવટી મચ્છવેધ નીકળ્યા છે, મારે
કર્તાનું નામ જોઈ લેશે.

૦-૧૨-૦ સુરેખા હરજી વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તૈયાર છે.

૦-૧૨-૦ અભિમન્યુનો અઢારો વલ્લભ વ્યાસનો બનાવેલો તૈયાર છે.

૨-૦-૦ પાંડવા અશ્વમેધ વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તૈયાર છે.

આ ઉપર લખેલ પુસ્તકો અમારા ત્યાંથી મળશે.

કુકસેતર નારાયણાત્ર મોતીલાલ ઠે રીચીશઃ—અમદાવાદ.

કુકસેતર લલુભાઈ અમુલખદાસ ઠે. માણિકચોક—અમદાવાદ.

કુકસેતર મનસુખરામ રણછોડદાસ ઠે. બબરમાં મુન્ડ કાકેર.

